

Betænkning nr. 1371/1999 om udviklingen i lovgivningen og kriminaliteten samt hæleri og anden efterfølgende medvirken.

Delbetænkning I afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet

Resumé:

Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet (Brydesholt-udvalget) behandler i del 1 af betænkning nr. 1371/1999 udviklingen i den økonomiske kriminalitet og datakriminaliteten. Endvidere gennemgår udvalget de lovgivningsmæssige initiativer, der siden 1971 er taget på området. I betænkningens del 2 foretages en gennemgang og vurdering af de gældende danske straffebestemmelser om hæleri (efterfølgende medvirken). I den forbindelse gennemgår udvalget også de tilsvarende straffebestemmelser i en række andre lande. Udvalget konkluderer, at der i et vist omfang kan være behov for en udvidet strafferetlig regulering. Udvalget foreslår på denne baggrund, at kriminaliseringen af hæleri udvides til at omfatte hæleri med hensyn til udbytte fra alle strafbare lovovertrædelser. De gældende bestemmelser omfatter alene hæleri med hensyn til udbytte fra visse nærmere angivne lovovertrædelser.

[Indholdsfortegnelse](#)

[Kolofon](#)

[Hele publikationen uden billeder og grafik](#)

Udgiver:

[Justitsministeriet](#)

Slotsholmsgade 10

DK-1216 København K

Tlf.: 33 92 33 40

jm@jm.dk

[\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#)

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 25. juni 1999

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 1999

Indholdsfortegnelse

- [KAPITEL 1. INDLEDNING](#)
 - [1.1. Udvalgets nedsættelse og kommissorium](#)
 - [1.2. Udvalgets sammensætning](#)
 - [1.3. Udvalgets arbejde](#)

DEL 1 : Udviklingen i lovgivningen og kriminaliteten

- [KAPITEL 2. TILTAG SIDEN 1971 VEDRØRENDE BEKÆMPELSE AF ØKONOMISK KRIMINALITET OG DATAKRIMINALITET](#)
 - [2.1. Afgrænsning af tiltag, der medtages](#)
 - [2.2. Restancer til det offentlige](#)
 - [2.3. Love og betænkninger i perioden](#)
 - [2.3.1. 1971-loven om skattesvig og indsmugling](#)
 - [2.3.2. 1975-loven om bekæmpelse af skadelig økonomisk virksomhed](#)
 - [2.3.3. 1981-betænkningen om straffebestemmelser i skatte-, afgifts- og tilskudslovgivningen](#)
 - [2.3.4. 1985-loven om datakriminalitet \(og 1992-ændringen\)](#)
 - [2.3.5. 1985-loven om ophavsret](#)
 - [2.3.6. 1986-Børsreform I](#)
 - [2.3.7. 1987-loven om økonomisk kriminalitet](#)
 - [2.3.8. 1991-prospektloven](#)
 - [2.3.9. 1991-loven om insiderhandel](#)
 - [2.3.10. 1991-Nordisk Fjer-loven](#)
 - [2.3.11. 1991-kapitalkravsloven \(og 1996-ændringen\)](#)
 - [2.3.12. 1992-selskabslovkomplekset.](#)
 - [2.3.13. 1993-loven om hvidvask af udbytte \(hvidvaskloven\)](#)
 - [2.3.14. 1993-ændringen i kasinoloven \(hvidvask\)](#)
 - [2.3.15. 1994-loven om undersøgelse af årsregnskaber](#)
 - [2.3.16. 1994-ændringen i straffelovens § 284](#)
 - [2.3.17. 1994-selskabstømningsloven](#)
 - [2.3.18. 1994-loven om effektivisering af restanceinddrivelsen](#)
 - [2.3.19. Børsreform II og 1996-udbudsbekendtgørelserne](#)
 - [2.3.20. 1996-erklæringsbekendtgørelsen](#)
 - [2.3.21. 1996-loven om rationalisering m.v. af konkursbehandlingen](#)
 - [2.3.22. 1996-loven om datakriminalitet](#)
 - [2.3.23. 1996-loven om forenkling af regnskabsaflæggelse](#)
 - [2.3.24. 1997-loven om styrkelse af politiets muligheder for at efterforske alvorlig kriminalitet, konfiskation m.v.](#)
 - [2.3.25. 1998-loven om transfer pricing](#)
 - [2.3.26. 1998-bogføringsloven](#)
 - [2.4. Bemærkninger](#)
- [KAPITEL 3. UDVIKLINGEN I DEN ØKONOMISKE KRIMINALITET OG DATAKRIMINALITETEN](#)
 - [3.1. Træk af udviklingen](#)
 - [3.2. Nyere kriminalitetsformer](#)
 - [3.2.1. Skatte-, afgifts- og tilskudsrelateret kriminalitet](#)
 - [3.2.1.1. Skat](#)
 - [3.2.1.2. Afgifter](#)
 - [3.2.1.3. Told og anden EU-svig](#)

- [3.2.2. Selskabs- og kreditorrelateret kriminalitet](#)
 - [3.2.2.1. Selskabstømmingssagerne](#)
 - [3.2.2.2. Kreditbedrageri, mandatsvig, konkursrytteri m.v.](#)
 - [3.2.2.3. Aktionærlån m.v.](#)
- [3.2.3. Investeringsrelateret kriminalitet](#)
 - [3.2.3.1. Insiderhandel, kursmanipulation og spekulationsforretninger](#)
 - [3.2.3.2. Prospektmanipulation](#)
 - [3.2.3.3. Vekselerervirksomhed](#)
 - [3.2.3.4. Pyramideselskaber](#)
 - [3.2.3.5. Prime Bank Notes m.v.](#)
 - [3.2.3.6. Værdiløse investeringsaktiver](#)
 - [3.2.3.7. Hvidvask](#)
- [3.2.4. Kriminalitet relateret til uopfordrede tilbud](#)
 - [3.2.4.1. Nigeriabreve](#)
 - [3.2.4.2. Katalogsager](#)
 - [3.2.4.3. Advanced fee fraud](#)
- [3.2.5. Datakriminalitet](#)
 - [3.2.5.1. Berigelseskriminalitet](#)
 - [3.2.5.2. Industrispionage m.v.](#)
 - [3.2.5.3. Rettighedskrænkelser](#)
 - [3.2.5.4. Hacking](#)
 - [3.2.5.5. Forfalskninger](#)
- [3.3. Vurdering af udviklingen](#)

DEL 2 : Hæleri og anden efterfølgende medvirken

- [KAPITEL 4. STRAFFEBESTEMMELSER OM MEDVIRKEN](#)
 - [4.1. Forudgående eller samtidig medvirken](#)
 - [4.2. Efterfølgende medvirken](#)
 - [4.2.1. Generelle bestemmelser om efterfølgende medvirken](#)
 - [4.2.2. Specielle regler om efterfølgende medvirken](#)
 - [4.2.2.1. 1866-straffeloven](#)
 - [4.2.2.2. 1930-straffeloven](#)
 - [4.2.2.3. 1985- og 1994-ændringerne af straffelovens § 284](#)
 - [4.2.2.4. 1975-ændringen vedrørende ågerhæleri \(§ 300 c\)](#)
 - [4.2.2.5. 1982-ændringen vedrørende narkotikahæleri](#)
 - [4.2.2.6. Andre specielle regler](#)
- [KAPITEL 5. VURDERING AF RETSTILSTANDEN](#)
- [KAPITEL 6. STRAFFEBESTEMMELSER I ANDRE LANDE](#)
 - [6.1. Generelt vedrørende FATF-landene](#)
 - [6.2. Svensk ret](#)
 - [6.3. Norsk ret](#)
 - [6.4. Fransk ret](#)
 - [6.5. Tysk ret](#)
 - [6.6. Engelsk ret](#)
- [KAPITEL 7. INTERNATIONALE TILTAG](#)
 - [7.1. Baggrunden](#)
 - [7.2. De enkelte tiltag](#)
- [KAPITEL 8. LOVÆNDRINGER VEDRØRENDE INTERNATIONALE TILTAG](#)
- [KAPITEL 9. UDVALGETS OVERVEJELSER](#)
 - [9.1. Behovet for en udvidelse af medvirkensområdet](#)
 - [9.1.1. En generel bestemmelse om efterfølgende medvirken](#)
 - [9.1.2. En bestemmelse om både forudgående og efterfølgende medvirken](#)
 - [9.1.3. En særlig bestemmelse om efterfølgende medvirken/hæleri](#)
 - [9.2. Reguleringens omfang](#)
 - [9.3. Subjektive betingelser](#)
 - [9.4. Strafferammer](#)
- [KAPITEL 10. UDVALGETS FORSLAG MED BEMÆRKNINGER](#)

- [10.1. Hæleribestemmelsens gerningsindhold](#)
 - [10.2. Subjektive krav ved hæleri](#)
 - [10.3. Konsekvensændringer](#)
 - [10.4. Strafferammen](#)
 - [10.5. Hæleribestemmelsens placering](#)
 - [10.6. Sammenfatning af forslagene](#)
 - [KAPITEL 11. ANDRE FORSLAG](#)
 - [11.1. Sammenlægning af straffelovens kapitel 28 og 29](#)
 - [11.2. Straffelovens § 290](#)
 - [BILAG 1. HVIDVASKREGLER I FATF-LANDE](#)
-

[\[Forside\]](#) [\[Top\]](#)

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 25. juni 1999

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 1999

Kolofon

Titel

Betænkning nr. 1371/1999 om udviklingen i lovgivningen og kriminaliteten samt hæleri og anden efterfølgende medvirken.

Undertitel

Delbetænkning I afgivet af Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet

Forfatter

Justitsministeriet

Udgiver/forlægger

Justitsministeriet, 99

Ansvarlig institution

Justitsministeriet

Copyright

Justitsministeriet 1999

Emneord

Brydesholt-udvalget, straffeloven, økonomisk, kriminalitet, datakriminalitet, udvikling, hæleri, medvirken, hvidvask

Resumé

Udvalget om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet (Brydesholt-udvalget) behandler i del 1 af betænkning nr. 1371/1999 udviklingen i den økonomiske kriminalitet og datakriminaliteten. Endvidere gennemgår udvalget de lovgivningsmæssige initiativer, der siden 1971 er taget på området. I betænkningens del 2 foretages en gennemgang og vurdering af de gældende danske straffebestemmelser om hæleri (efterfølgende medvirken). I den forbindelse gennemgår udvalget også de tilsvarende straffebestemmelser i en række andre lande. Udvalget konkluderer, at der i et vist omfang kan være behov for en udvidet strafferetlig regulering. Udvalget foreslår på denne baggrund, at kriminaliseringen af hæleri udvides til at omfatte hæleri med hensyn til udbytte fra alle strafbare lovovertrædelser. De gældende bestemmelser omfatter alene hæleri med hensyn til udbytte fra visse nærmere angivne lovovertrædelser.

Sprog

dan

ISBN

ISBN 87-601-8345-4

Pris for læsning

0 DKK

Pris for download

0 DKK

URL

<http://www.jm.dk/publikationer/bet1371>

Version

1.0

Versionsdato

19990625

Format

htm;txt

Den trykte udgaves ISBN

ISBN 87-601-8328-4

Publiceringsstandard

1.0

Elektronisk version udarbejdet af
[Bureaukratiet](#) - Tel. 63 310 310.

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#)

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 25. juni 1999

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 1999

KAPITEL 1. INDLEDNING

1.1. Udvalgets nedsættelse og kommissorium

Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet blev nedsat den 21. oktober 1997.

Udvalgets opgave er beskrevet således i kommissoriet:

"Udvalget skal have til opgave at fremkomme med forslag, der kan tage højde for den udvikling, som de ændrede økonomiske kriminalitetsmønstre og den moderne teknologi fører til.

Med henblik på en sådan forstærket indsats mod den ny tids kriminalitet skal udvalget gennemgå straffelovens berigelsesforbrydelser samt vurdere behovet for skærpelser af strafniveauet for økonomisk kriminalitet, herunder i forhold til andre forbrydelsestyper.

Udvalget skal behandle særlovgivningen, herunder navnlig behovet for ændringer af skatte- og afgiftslovgivningen med henblik på at imødegå økonomisk kriminalitet. Også selskabslovgivningen, hvidvasklovgivningen og den finansielle lovgivning skal behandles i denne sammenhæng. Endvidere skal de internationale tiltag på området, herunder i EU-regi, indgå i arbejdet.

Udvalget skal tillige overveje længere forældelsesfrister på en række områder.

Af andre spørgsmål, der kan behandles, er revisorernes rolle, medvirken af sagkyndige dommere ved sagernes behandling ved domstolene og en øget forskningsindsats vedrørende forebyggelse og bekæmpelse af økonomisk kriminalitet.

Udvalgets anden opgave bliver at gennemgå navnlig straffeloven og retsplejeloven med henblik på at sikre tidssvarende bestemmelser om datakriminalitet.

Gennemgangen skal således bl.a. omfatte straffelovens bestemmelser om urigtige erklæringer og dokumentfalsk og om industrispionage.

Endvidere skal udvalget vurdere de kriminalitetsformer, som informationssamfundet, herunder de elektroniske opslagstavler, giver mulighed for.

Udvalget skal også overveje ændringer af retsplejelovens regler om indgreb i meddelelseshemmeligheden i lyset af de nye telekommunikationsformer.

Endelig skal udvalget vurdere, hvordan ressourcerne anvendes bedst muligt i kampen mod den økonomiske kriminalitet."

1.2. Udvalgets sammensætning

Formand

Landsdommer Hans Henrik Brydenscholt

Østre Landsret

Øvrige medlemmer

Professor, dr. jur. Mads Bryde Andersen

Københavns Universitet

Afdelingschef Preben Bialas

Told- og Skattestyrelsen

Kontorchef Susan Bramsen

Fødevarerministeriet

Landsdommer Bent Carlsen

Dommerforeningen

Direktør Jørgen Christiansen

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Statsadvokat Michael Clan

Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet

Professor, lic. jur. Vagn Greve

Københavns Universitet

Fuldmægtig Alexander Houen

Skatteministeriet

(fra december 1998)

Fuldmægtig Annemette Vestergaard Jacobsen

Skatteministeriet

(til oktober 1998)

Fuldmægtig Helle Jahn

Erhvervsministeriet

(fra august 1998)

Kommitteret Poul Dahl Jensen

Justitsministeriet

Statsautoriseret revisor Jesper Koefoed

Foreningen af Statsautoriserede Revisorer

Kontorchef, advokat Lau Kramer

Foreningen Registrerede Revisorer FRR

Fuldmægtig Lisbeth Krener

Erhvervsministeriet

(til august 1998)

Advokat, dr. jur. Sysette Vinding Kruse

Advokatrådet

(til marts 1999)

Lektor Lars Bo Langsted

Handelshøjskolen i Århus

Kontorchef Kirsten Mandrup

Økonomiministeriet

Politimester Annemette Møller

Politimesterforeningen

Konsulent Lene Nielsen

Dansk Industri

Advokat Erik Overgaard

Advokatrådet

Generalsekretær Henrik Rothe

Advokatrådet

(fra marts 1999)

Sekretariat

Vicestatsadvokat Ulla Høg

Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet

Statsadvokatfuldmægtig Jens Madsen

Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet

Fuldmægtig Birgitte Grønborg Juul

Justitsministeriet

(til marts 1998)

Fuldmægtig Lennart Houmann

Justitsministeriet

(fra marts 1998)

1.3. Udvalgets arbejde

Udvalget har på baggrund af kommissoriets emner nedsat 6 arbejdsgrupper, der udarbejder rapporter til udvalget til brug for udvalgets beslutninger og forslag. Arbejdsgrupperne er opdelt således:

Arbejdsgruppe 1 : Udviklingen i lovgivningen og kriminaliteten.

(Formand : Ulla Høg)

Arbejdsgruppe 2 : Straffeloven.

(Formand : Vagn Greve)

Arbejdsgruppe 3 : Særlovgivningen.

(Formand : Ulla Høg)

Arbejdsgruppe 4 : Rådgivere.

(Formand : Lars Bo Langsted)

Arbejdsgruppe 5 : Domsforhandling m.v.

(Formand : Bent Carlsen)

Arbejdsgruppe 6 : Datakriminalitet.

(Formand : Mads Bryde Andersen)

Udvalget har besluttet, at det afgiver delbetænkninger, når en emnekreds er færdigbehandlet, således at udvalgets indstillinger løbende kan gøres til genstand for de videre politiske overvejelser. Udvalget har herved især lagt vægt på, at nogle af de behandlede spørgsmål skal behandles i flere arbejdsgrupper, og at en betænkning vedrørende samtlige af de i kommissoriet nævnte problemstillinger derfor først ville kunne foreligge på et meget senere tidspunkt end færdiggørelsen af en del af de indeholdte problemstillinger.

Denne delbetænkning indeholder to selvstændige emner fra udvalgets kommissorium. Del 1 vedrører udviklingen i lovgivningen og kriminaliteten, der har været behandlet i arbejdsgruppe 1, og del 2 vedrører hæleri og anden efterfølgende medvirken, der har været behandlet i arbejdsgruppe 2.

Arbejdsgruppe 1 har ved behandlingen af spørgsmålet om udviklingen i lovgivningen og kriminaliteten haft følgende sammensætning:

Vicestatsadvokat Ulla Høg (formand)

Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet

Afdelingschef Preben Bialas

Told- og Skattestyrelsen

Statsautoriseret revisor Jesper Koefoed

Foreningen af Statsautoriserede Revisorer

Advokat, dr. jur. Sysette Vinding Kruse

Advokatrådet

Lektor Lars Bo Langsted

Handelshøjskolen i Århus

Statsadvokatfuldmægtig Jens Madsen (sekretær)

Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet

Arbejdsgruppe 2 har ved behandlingen af spørgsmålet om hæleri og anden efterfølgende medvirken haft følgende sammensætning:

Professor, lic. jur. Vagn Greve (formand)

Københavns Universitet

Professor, dr. jur. Mads Bryde Andersen

Københavns Universitet

Kontorchef Susan Bramsen

Fødevareministeriet

Vicestatsadvokat Ulla Høg

Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet

Kommittet Poul Dahl Jensen

Justitsministeriet

Advokat, dr. jur. Sysette Vinding Kruse

Advokatrådet

Statsadvokatfuldmægtig Jens Madsen

Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet

Politimester Annemette Møller

Politimesterforeningen

Juridisk konsulent Solveig Faurholt Petersen

EU-direktoratet

Fuldmægtig Lotte Dige Toft

Fødevareministeriet

Fuldmægtig Birgitte Grønborg Juul (sekretær)

Justitsministeriet

(til marts 1998)

Fuldmægtig Lennart Houmann (sekretær)

Justitsministeriet

(fra marts 1998)

DEL 1 : Udviklingen i lovgivningen og kriminaliteten

KAPITEL 2. TILTAG SIDEN 1971 VEDRØRENDE BEKÆMPELSE AF ØKONOMISK KRIMINALITET OG DATAKRIMINALITET

2.1. Afgrænsning af tiltag, der medtages

Ud over de i afsnit 2.2. og 2.3. nævnte tiltag har en række lovændringer inden for forskellige ministeriers områder været relevante for bekæmpelsen af økonomisk kriminalitet.

Det gælder f.eks. for en række af de ikke beskrevne ændringer i skattelovgivningen, revisorlovgivningen, selskabslovgivningen, EU-lovgivningen og lovgivningen vedrørende den finansielle sektor.

Karakteristisk for mange af disse tiltag har været, at de har haft flere formål og ofte har været baseret på EU-direktiver eller anden EU-regulering.

Inden for det fiskale område har en række lovændringer vedrørt en ændring af skatteretlige regler, der blev udnyttet legalt på en utilsigtet måde. Mange af disse regler blev også anvendt i forbindelse med kriminalitet, f.eks. således, at det fremtrådte, som om betingelserne for afskrivninger var til stede, men at der reelt ikke var etableret det ejerforhold til aktiverne, der var forudsætningen for lovligheden.

Som eksempler på sådanne lovændringer m.v. kan nævnes :

- Anpartsindgrebene (lov nr. 388 af 7/6 1989 med senere skærper)
- Genbeskatning af udenlandske underskud (lov nr. 219 af 3/4 1992)
- Afskrivning på udlejningsaktiver (lov nr. 425 af 25/6 1993)
- Ophævelse af lov om særlig indkomstskat (lov nr. 313 af 17/5 1995)
- Justeringer af sambeskatningsreglerne
- Justeringer af kursgevinstloven
- Praksisændring vedrørende filmrettigheder
- Ændring/opsigelse af dobbeltbeskatningsoverenskomster

Alle internationale aftaler m.v. i perioden vedrørende det strafferetlige samarbejde er naturligvis også meget væsentlige for kriminalitetsbekæmpelsen. Af de mange tiltag kan især fremhæves Danmarks ratifikation den 19/11 1996 af Strasbourgkonventionen (Europarådets konvention af 8/11 1990 om hvidvaskning, efterforskning samt beslaglæggelse og konfiskation af udbytte fra strafbart forhold), der også indeholder bestemmelser om informationsudveksling.

2.2. Restancer til det offentlige

Især siden 1991 har der været en række tiltag med henblik på at nedbringe restancer til det offentlige. Et af disse tiltag er en række bestemmelser om næringsforbud ved gæld til det offentlige i en eller anden størrelsesorden (typisk 50.000 kr. ved nægtelse og 100.000 kr. ved tilbagekaldelse af autorisationer). Bestemmelsernes primære sigte er nedbringelse af restancerne til det offentlige, men i det omfang gælden til det offentlige har sammenhæng med økonomisk kriminalitet, er disse regler også relevante i udviklingsbilledet.

Regler herom blev først indsat i lov om hyrekørsel, lov om godskørsel og lov om buskørsel, men er senere blevet fulgt op inden for en række andre erhverv, herunder ejendomsmæglere, advokater og revisorer.

En variant blev indført ved lov nr. 1093 af 21/12 1994 om begrænsning af skyldneres muligheder for at deltage i offentlige udbudsforretninger m.v. (effektivisering af inddrivelsen af restancer til det offentlige). Loven omtales i øvrigt i afsnit 2.3.18. Den indeholder i §§ 1-3 reglerne om disse begrænsninger.

En ordregiver (den offentlige forvaltning samt modtagere af støtte til visse byggerier), der udbyder bygge- og

anlægsarbejder samt indkøb af varer eller tjenesteydelser, skal kræve, at der afgives en erklæring på tro og love om, i hvilket omfang tilbudsgiveren har ubetalt, forfalden gæld til det offentlige. Tilbud fra personer, hvis gæld overstiger 100.000 kr., kan kun accepteres, hvis dette gælder for alle tilbudsgivere, eller hvis der stilles sikkerhed for det overskydende, eller afdragsordning allerede foreligger. Enhver med gæld til det offentlige kan helt udelukkes fra at deltage i udbudsforretningen.

Det er bødesanktioneret, hvis ordregiveren ikke kræver en sådan erklæring eller ikke afviser et tilbud, der efter reglerne skal afvises.

2.3. Love og betænkninger i perioden

2.3.1. 1971-loven om skattesvig og indsmugling

Ved lov nr. 550 af 22/12 1971 indførtes bestemmelsen i straffelovens § 289, hvorefter skattesvig (overtrædelse af skattekontrollovens § 13, stk. 1) af særlig grov karakter eller indsmugling af særlig grov karakter kan straffes med fængsel i 4 år. For så vidt angik indsmugling var der kun tale om flytning af en eksisterende bestemmelse fra toldloven til straffeloven. Samtidig indsattes straffelovens § 93, stk. 3, hvorefter overtrædelse af straffelovens § 289 vedrørende skattesvig eller skattekontrollovens §§ 13, 15 eller 16 blev undergivet 10-årig forældelse (efter at have været uforældelige).

Et mindretal i Retsudvalget ønskede afgiftsunddragelser af særlig grov karakter medtaget, men flertallet tog hensyn til Justitsministerens administrative og lovgivningstekniske betæneligheder. (Ministeren anførte bl.a., at der ikke var tid til at vurdere behov m.v. for hver af de mere end 20 love, der var aktuelle).

Bestemmelsen i straffelovens § 289 har været brugt i alle større sager med udgangspunkt i en grænse på ca. 500.000 kr. i skattesagerne.

Politiets årsberetning viser følgende tal for § 289-anmeldelser :

1993 : Skat : 23, smugleri : 49

1994 : Skat : 281, smugleri : 57 (208 skatteforhold vedrørte én politikreds)

1995 : Skat : 115, smugleri : 82 (69 " vedrørte samme politikreds)

1996 : Skat : 33, smugleri : 27

1997 : Skat : 23, smugleri : 57

2.3.2. 1975-loven om bekæmpelse af skadelig økonomisk virksomhed

De ting, der sker i 1975, har udspring i situationen på ejendoms- og finansieringsmarkedet. En del af problemerne er behandlet i lejebetænkningerne fra 1966 (betænkningerne I nr. 409/66 og II nr. 432/66), betænkning nr. 604/1971 om åger, betænkning nr. 616/71 om en statistisk belysning af pantebrevsmarkedet og de på sagen om Boss of Scandinavia baserede betænkninger (betænkning nr. 628/71 om financieringsselskaber og lignende virksomheder og betænkning nr. 690/73 om sammenslutningen Boss of Scandinavia). Desuden blev problemerne behandlet i "Bagmandsrapporten" fra 1971, der især behandlede bedrageri i forbindelse med køb og prioritering af faste ejendomme (rykningsklausuler), overtagelse af aktive selskaber (misbrug af dispositionsbeføjelsen til at fjerne aktiverne) og finansieringsvirksomhed (ågerlån).

Ved lov nr. 250 af 12/6 1975 blev betingelserne i ågerbestemmelsen i straffelovens § 282 ændret således, at "nød, enfoldighed, uerfarenhed" blev erstattet med "betydelige økonomiske eller personlige vanskeligheder, manglende indsigt, letsind", og kravet om "åbenbart" misforhold mellem ydelse og modydelse blev ændret til "væsentligt".

Den ændrede ågerbestemmelse i straffelovens § 282 blev herefter brugt i en række sager om ågerlån mod sikkerhed i seriechecks og i sager om højt forrentede indexpantebreve eller almindelige pantebreve. I perioden 1993-1996 har anmeldelsestallene været nede på 5, 8, 6 og 7.

Desuden blev bestemmelsen om efterfølgende medvirken ("ågerhæleri") flyttet fra straffelovens § 282 til den nye § 300 c.

Der blev indsat 3 helt nye bestemmelser : Straffelovens § 300 a, § 300 b og § 300 c. Straffelovens § 300 a er en bedragerilignende regel, der ikke kræver berigelsesforsæt. Straffelovens § 300 b er en tilsvarende underdækning på ågerbestemmelsen. Straffelovens § 300 c indeholder dels den tidligere regel om ågerhæleri, dels tilsvarende bestemmelser vedrørende efterfølgende medvirken til § 300 a og § 300 b – alt ved efter forsætlig eller grov uagtsom erhvervelse af et krav stammende fra disse overtrædelser at gøre det gældende, overdrage det eller i øvrigt drage utilbørlig fordel af den foruroligende kriminalitet.

Straffelovens § 300 a - § 300 c fremgår ikke særskilt af kriminalstatistikkerne¹. Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet har kun kendskab til 3 sager vedrørende straffelovens § 300 a (i den ene henførte byretten forholdet under § 300 a, mens landsretten dømte for § 279 i overensstemmelse med tiltalen, i den anden henførte landsretten forholdet under § 300 a i overensstemmelse med den subsidiære påstand under anken, og i den tredje tiltalte og dømtes for § 300 a), 2 sager med henholdsvis subsidiær og mest subsidiær tiltale for § 300 b (hvor der dømtes for de principale påstande) og 4 sager vedrørende § 300 c (hvoraf de 3 vedrørte det ågerhæleri, der var flyttet fra § 282 til § 300 c, mens det i den fjerde sag var en subsidiær påstand under sagen, hvor der blev frifundet i det aktuelle forhold). Med undtagelse af sidstnævnte dom, der er fra 1993, er byretternes domme fra perioden 1977 til 1985.

¹Danmarks statistiks årlige kriminalstatistik og Politiets årsberetning.

2.3.3. 1981-betænkningen om straffebestemmelser i skatte-, afgifts- og tilskudslovgivningen

I betænkning nr. 932/1981 om straffebestemmelser i skatte-, afgifts- og tilskudslovgivningen blev bl.a. foreslået, at der indsattes en straffelovens § 289 a med 4 års fængsel for overtrædelse af særlig grov karakter af 14 afgiftslove (incl. momsloven) samt for groft misbrug af kreditordninger i henhold til disse love. Endvidere blev en straffelovens § 289 b foreslået med 4 års fængsel for overtrædelse af særlig grov karakter af EF-markedsordningslovene.

Arbejdsgruppen fandt ikke, at der var behov for at ændre hæleribestemmelsen, selv om de foreslåede bestemmelser betød, at der ved forhold, der tidligere var henført under bedrageribestemmelsen, ikke længere kunne straffes for hæleri med hensyn til udbyttet.

Bestemmelserne blev ikke gennemført.

2.3.4. 1985-loven om datakriminalitet (og 1992-ændringen)

I straffelovrådets betænkning nr. 1032/1985 om datakriminalitet foretoges en gennemgang af, hvilken modernisering af straffeloven der umiddelbart syntes påkrævet.

Ved lov nr. 229 af 6/6 1985 gennemførtes en ændring af straffelovens § 193 om omfattende forstyrrelser i driften af forskellige offentlige anlæg m.v., der blev udvidet til også at omfatte radio- eller fjernsynsanlæg samt databehandlingsanlæg. Samtidig blev strafferammen hævet fra 3 til 4 år.

Endvidere indsattes en egentlig hackerbestemmelse i straffelovens § 263, stk. 2, med maksimalt 6 måneders fængsel for uberettiget at skaffe sig adgang til en andens oplysninger eller programmer, der er bestemt til at bruges i et anlæg til elektronisk databehandling. Denne bestemmelse suppleredes med en skærpene bestemmelse i § 263, stk. 3, med fængsel op til 2 år for at overtræde bl.a. stk. 2 med forsæt til at skaffe sig eller gøre sig bekendt med oplysninger om en virksomheds erhvervshemmeligheder eller under andre særlig skærpene omstændigheder. Den tilsvarende bestemmelse om industrispionage m.v. via husfredskrænkelser fik nedsat strafferammen fra 4 til 2 år, så bestemmelserne harmonerede indbyrdes. Ved lov nr. 6 af 3/1 1992 (samfundstjeneste m.v.) forhøjedes strafferammen i disse 2 bestemmelser fra 2 til 4 år.

Herudover indsattes en bestemmelse om databedrageri i straffelovens § 279 a vedrørende den, som for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding retsstridigt ændrer, tilføjer eller sletter oplysninger eller programmer til

elektronisk databehandling eller i øvrigt retsstridigt søger at påvirke resultatet af sådan databehandling. Hæleribestemmelsen i straffelovens § 284 blev samtidig udvidet med databedrageri.

Spørgsmålet om behovet for yderligere ændringer blev holdt åbent med henblik på senere at vurdere behovet i lyset af den teknologiske udvikling.

Bestemmelserne i straffelovens § 263 om hacking har været anvendt i flere sager. Ifølge Politiets årsberetning har der været følgende anmeldelser: 12 i 1993, 5 i 1994, 5 i 1995, 5 i 1996 og 22 i 1997.

Bestemmelsen om databedrageri i straffelovens § 279 a har været anvendt i en lang række tilfælde, typisk i sager om ansattes berigelseskriminalitet, hvor der før lovændringen dømtes for mandatsvig efter straffelovens § 280. Anmeldelsestallene vedrørende denne bestemmelse er 38 i 1993, 16 i 1994, 20 i 1995, 12 i 1996 og 31 i 1997. (Det bemærkes vedrørende tallene, at nogle sager først sent i sagsforløbet henføres under § 279 a).

2.3.5. 1985-loven om ophavsret

Ved lov nr. 274 ligeledes af 6/6 1985 indsattes bestemmelser om piratkopiering i ophavsretslovens § 55 med mulighed for at idømme indtil 1 års fængsel. Bestemmelsen findes nu i den nye ophavsretslov (lov nr. 395 af 14/6 1995) § 76.

Bestemmelsen er ikke udskilt i kriminalstatistikkerne, men er ifølge Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet i hvert fald anvendt i over 20 sager.

2.3.6. 1986-Børsreform I

I § 39 i lov nr. 316 af 4/6 1986 om Københavns Fondsbørs indførtes de første generelle regler om insiderhandel. Efter bestemmelsen måtte køb og salg af børsnoterede værdipapirer ikke foretages af nogen, der havde kendskab til endnu ikke offentliggjorte oplysninger om den pågældende udsteder, såfremt sådanne oplysninger måtte antages at få betydning for kursdannelsen.

Børsreform I (lovene nr. 316 – 318 af 4/6 1986) indeholdt en større omlægning af børssystemet (bl.a. ophævelse af fondsbørsvekslerers eneret til børshandel, et elektronisk børssystem, indberetningspligt vedrørende en række handler uden for systemerne og registrering og clearing af aktier i Værdipapircentralen).

Der har kun været indbragt få sager om insiderhandel for domstolene, jfr. afsnit 3.2.3.1.

2.3.7. 1987-loven om økonomisk kriminalitet

På baggrund af forslag i betænkning nr. 1066/1986 om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet blev der ved lov nr. 385 af 10/6 1987 gennemført supplerende frakendelsesregler i straffelovens § 79 vedrørende retten til at være stifter af eller i ledelsen i aktieselskaber m.v., ligesom straffelovens § 131 om fortsat udøvelse af virksomhed trods frakendelse blev ændret således, at straffen for overtrædelse blev forhøjet fra 3 til 6 måneders fængsel, og der indførtes bøde- eller hæftestraf for medvirken til overtrædelsen.

Strafferammen i straffelovens § 296 nedsattes fra 2 til 1 år. Udvalget havde foreslået 1 år og 6 måneder.

Straffelovens § 302 om overtrædelse af bogføringsreglerne omformuleredes, og strafmaksimum blev ændret fra hæfte til fængsel i 1 år. Udvalget havde foreslået 1 år og 6 måneder.

Endvidere ændredes retsplejeloven således, at der i retsplejelovens § 723 indsattes hjemmel til at opgive eller frafalde tiltale ud fra ressourcehensyn, og der formuleredes regler om forberedende retsmøder og om skriftlige forelæggelser og procedurer.

Udvalget havde yderligere bl.a. foreslået, at der i retsplejelovens § 747 blev indsat en klar hjemmel til indenretlige afhøringer, såfremt efterforskning eller domsforhandling måtte forventes at blive meget langvarig. Endvidere blev det foreslået, at der åbnedes mulighed for at anvende sagkyndige domsmænd i økonomiske sager.

Der har været nedlagt påstand om frakendelse efter den nye bestemmelse i straffelovens § 79 i en række sager,

senest i de verserende selskabstømningsager. Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet er bekendt med 21 domme, hvor påstanden har været nedlagt. I 11 sager er påstanden imødekommet. I 6 af de resterende 10 sager er der sket en mere begrænset rettighedsfrakendelse.

Straffelovens § 302 har været anvendt i mange sager. Bestemmelsen er ikke udskilt i kriminalstatistikkerne², men Statsadvokaturen for særlig økonomisk kriminalitet har kendskab til 45 domme efter bestemmelsens ikrafttræden. Bestemmelsen er kun i enkelte tilfælde anvendt som den eneste bestemmelse, og i praksis har den indtil videre haft større betydning som et supplement til tiltaler vedrørende berigelseskriminalitet end som alternativ hertil.

2.3.8. 1991-prospektloven

Ved lov nr. 213 af 10/4 1991 gennemførtes regler om første udbud til offentligheden af værdipapirer, der ikke ønskedes børsnoteret. Loven indeholdt bl.a. bestemmelse om, at der ved udbud skulle offentliggøres et prospekt, der skulle være overskueligt og give et retvisende billede af udstederens aktiver og passiver, dennes økonomiske stilling, resultater samt forventet udvikling. Det blev endvidere fastsat, at prospekterne skulle indsendes til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, og at styrelsen skulle påse, at prospektreglerne var overholdt, og derefter offentliggøre prospekterne. Først derefter måtte der ske udbud til offentligheden. Reglerne findes nu i værdipapirhandelloven, jfr. afsnit 2.3.19.

2 Danmarks statistiks årlige kriminalstatistik og Politiets årsberetning.

2.3.9. 1991-loven om insiderhandel

Ved lov nr. 343 af 6/6 1991 indsattes som § 39 a og § 39 b i lov om Københavns Fondsbørs skærpede regler om insiderhandel, således (§ 39 a) at køb, salg, tilskyndelse til køb eller salg af et værdipapir ikke måtte foretages af nogen, der havde intern viden, som kunne være af betydning for handelen. Endvidere (§ 39 b) måtte den, der havde intern viden, ikke videregive den til andre, medmindre dette var et normalt led i den pågældendes arbejde. Straffen var efter § 44 a bøde, hæfte eller fængsel i indtil 1 år og 6 måneder, med mulighed for fængsel op til 4 år ved forsætlig og særlig grov overtrædelse af § 39 a eller ved et større antal forsætlige overtrædelser.

Reglerne findes nu som §§ 35 – 36 i lov nr. 1072 af 20/12 1995 om værdipapirhandel m.v. med straffebestemmelsen i § 94.

Der henvises til afsnit 3.2.3.1. vedrørende anvendelsen af bestemmelserne.

2.3.10. 1991-Nordisk Fjer-loven

Ved lov nr. 345 af 6/6 1991 ændredes årsregnskabsloven bl. a. således, at der i § 61 e, § 61 g og § 61 k indsattes bestemmelser om, at en revisor i et børsnoteret selskab skal give meddelelse også til fondsbørsen (og ikke kun til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen) ved fratræden, og at den tiltrædende revisor har pligt (og ikke kun ret) til at rette henvendelse til den fratrædende revisor, der skal oplyse grunden til sin fratræden. Revisor blev pålagt pligt til at påse, at bestyrelsen overholdt sine pligter med hensyn til at udarbejde forretningsorden, oprette og føre aktiebog eller anpartshaverfortegnelse m.v. Endvidere reguleredes revisors ret og pligt til at være til stede på den ordinære generalforsamling i børsnoterede selskaber. I årsregnskabslovens § 26 a fastsattes nærmere regler for, hvordan ændringer i anvendt regnskabspraksis skulle anføres.

2.3.11. 1991-kapitalkravsloven (og 1996-ændringen)

Ved lov nr. 886 af 21/12 1991 om ændring af aktieselskabsloven og an-partsselskabsloven (kapitalkrav) forhøjedes kapitalkravene henholdsvis fra 300.000 kr. til 500.000 kr. og fra 80.000 kr. til 200.000 kr.

Lovændringen havde sammenhæng med de øvrige tiltag til nedbringelse af restancer til det offentlige, og lovforslaget henviste til, at det var muligt at drive erhvervsvirksomhed i selskabsform på et spinkelt økonomisk grund-lag, og at private kreditorer havde mulighed for at sikre deres tilgodehavender ved krav om sikkerhedsstillelse eller kaution, hvorimod offentlige tilgodehavender ikke kunne sikres på samme måde.

Kapitalkravene blev derfor foreslået forhøjet med henblik på at styrke soliditeten i selskaberne og dermed mindske risikoen for uerholdelige offentlige tilgodehavender.

For eksisterende selskaber skulle kapitalkravene være opfyldt senest den 1/1 1997, hvis man ville undgå opløsning.

Ved den nye anpartsselskabslov, lov nr. 378 af 22/5 1996, blev kravet til anpartskapitalens størrelse nedsat til 125.000 kr.

2.3.12. 1992-selskabslovkomplekset.

Ved lov nr. 1059 af 23/12 1992 om ændring af årsregnskabsloven indsattes en bestemmelse i § 63 c om, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen kunne undersøge modtagne regnskaber for at konstatere åbenbare overtrædelser af selskabslovene eller bogføringsloven.

Ved lov nr. 1060 ligeledes af 23/12 1992 om ændring af aktieselskabs-, anpartsselskabs- og årsregnskabslovene (forenkling og fremtidstilpasning) indsattes bl.a. en bestemmelse i aktieselskabslovens § 51, stk. 3, om, at formanden for bestyrelsen i børsnoterede selskaber ikke må udføre hverv for selskabet, der ikke er en naturlig del af hvervet som bestyrelsesformand, bortset fra enkeltstående opgaver, der udføres for og efter anmodning fra bestyrelsen. Loven indførte således for børsnoterede selskabers vedkommende et forbud mod arbejdende bestyrelsesformænd.

I aktieselskabslovens § 54, stk. 3, indsattes en bestemmelse om, at bestyrelsen skal tage stilling til, om selskabets kapitalberedskab til enhver tid er forsvarligt i forhold til selskabets drift.

I aktieselskabslovens § 56 indsattes som stk. 5 en opstilling af, hvad bestyrelsens forretningsorden i børsnoterede selskaber som minimum skal indeholde bestemmelser om. Bestemmelsen supplerer den mere generelle beskrivelse i aktieselskabslovens § 54, stk. 1 og 3, om, at bestyrelsen skal sørge for en forsvarlig organisation af selskabets virksomhed og påse, at bogføring og formueforvaltning kontrolleres tilfredsstillende, samt ovennævnte nye bestemmelse om stillingtagen til selskabets kapitalberedskab.

2.3.13. 1993-loven om hvidvask af udbytte (hvidvaskloven)

Ved lov nr. 348 af 9/6 1993 om forebyggende foranstaltninger mod hvidvaskning af penge indførtes bl.a. bestemmelser om, at pengeinstitutter m.v. ved mistanke om hvidvask af udbytte fra overtrædelse af straffeloven skal underrette politiet. Hvidvaskloven henhører under Økonomiministeriet, og administrationen varetages af Finanstilsynet.

Ved Justitsministeriets cirkulæreskrivelse af 30/6 1993 blev det bestemt, at underretninger skulle indgives til Hvidvasksekretariatet hos Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet.

Der er i henhold til hvidvaskloven og kasinoloven (jfr. afsnit 2.3.14) givet følgende antal underretninger: 200 i 1994, 174 i 1995, 254 i 1996, 309 i 1997 og 369 i 1998. En række efterforskninger er fortsat åbne, men foreløbig er 79 personer dømt eller har modtaget administrativ bøde i sager, hvor underretningerne helt eller delvis har ført til sagens opstart eller er indgået i en verserende sag. Dette tal vedrører indtil videre helt overvejende 1993- og 1994-underretninger. Dertil kommer en række underretninger, der er videre-behandlet i udlandet. I de danske sager er over 98 mio. kr. konfiskeret eller tilbagebetalt eller pålagt i erstatning eller tillægsgbøder. Ca. 80 % af afgørelserne vedrører narkotikakriminalitet eller økonomisk kriminalitet (næsten ligeligt fordelt), mens de øvrige afgørelser vedrører rent fiskale sager og mindre særlovsovertrædelser.

2.3.14. 1993-ændringen i kasinoloven (hvidvask)

Ved lov nr. 1096 af 22/12 1993 ændredes kasinoloven bl.a. således, at der ved mistanke om hvidvask skal ske underretning til politiet (det lokale tilsynspoliti, der underretter Hvidvasksekretariatet).

2.3.15. 1994-loven om undersøgelse af årsregnskaber

Ved lov nr. 122 af 18/2 1994 om ændring af årsregnskabsloven m.v. formuleredes årsregnskabslovens § 63 c

således, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen skal foretage en stikprøvevis udtagelse og undersøgelse af modtagne årsregnskaber m.v. for at konstatere åbenbare overtrædelser af selskabslovene eller bogføringsloven. Forud herfor havde en revisorundersøgelse vist, at der blot ved gennemlæsning af 961 udtagne regnskaber i 94 % af tilfældene konstateredes overtrædelser af reglerne i selskabs- eller regnskabslovgivningen.

Samtidig indsattes § 62, stk. 5 og 6, i samme lov vedrørende sanktioner over for selskabsledelsen i form af en afgift, der stiger for hver måned, ved overskridelse af indsendelsesfristen for regnskaber. Det bemærkes, at ovennævnte revisorundersøgelse havde vist, at 34 % af regnskaberne var indsendt efter den dagældende 7-måneders frist for indsendelse af årsregnskaber.

Regnskabskontrollen har bl.a. medført, at der er indgivet anmeldelse om et betydeligt antal aktionær- og anpartshaverlån, jfr. afsnit 3.2.2.3. Der er i øvrigt ved at blive udviklet et system, der vil være egnet til statistiske udtræk vedrørende antallet og arten af de ved kontrollen konstaterede regnskabsfejl, der vil kunne danne udgangspunkt for senere overvejelser omkring, hvor der bør sættes ind.

For så vidt angår for sent indsendte regnskaber synes udviklingen at vise, at de nye regler har haft en positiv effekt :

	1994	1995	1996	1997	1998
Offentliggjorte årsregnskaber	82.515	78.273	77.521	85.214	84.101
For sent indsendte årsregnskaber*	31 %	13 %	11 %	12 %	11 %
Opløsningstrusler	16.732	4.768	2.027	2.309	2.086

* 1993 : 37 %

2.3.16. 1994-ændringen i straffelovens § 284

Ved lov nr. 367 af 18/5 1994 ændredes straffelovens § 284 således, at der indsattes en henvisning til straffelovens § 289, 2. pkt. (indsmugling af særlig grov karakter).

Justitsministeriet fandt derimod ikke at burde stille forslag om at kriminalisere hæleri med hensyn til skattesvig af særlig grov karakter, bl.a. fordi et udbytte sjældent vil kunne identificeres og på grund af bevisvanskeligheder, og fordi det gælder for langt de fleste særlovsovertrædelser, at hæleri med hensyn til udbytte derfra ikke er selvstændigt kriminaliseret.

2.3.17. 1994-selskabstømningsloven

I 1993–1994 skete forskellige ændringer i skattelovgivningen, der bl.a. skulle udelukke visse af de konstruktioner omkring de skatteretlige regler, der var set i selskabstømningsagerne.

Ved selskabstømningsloven, lov nr. 442 af 1/6 1994, ændredes en række bestemmelser i selskabsskatteloven, fondsbeskatningsloven, aktieselskabsloven, anpartsselskabsloven, årsregnskabsloven og lov om fonde og visse foreninger på baggrund af de svagheder i lovgivningen, der havde vist sig med udgangspunkt i selskabstømningsagerne.

I selskabsskatteloven indsattes bl.a. § 33 A vedrørende hæftelse for overdrageren ved salg til overpris.

I aktieselskabsloven indsattes bl.a. § 118 a, hvorefter Erhvervs- og Selskabsstyrelsen for et selskab, som opfylder betingelserne for tvangsopløsning, kan udpege en selskabs- eller regnskabskyndig, der har til opgave at udarbejde et regnskab for selskabet og herunder foretage en kritisk gennemgang af selskabets regnskabsmateriale m.v. En tilsvarende bestemmelse blev indsat i anpartsselskabslovens § 87 a (nu § 63).

I årsregnskabsloven og lov om fonde og visse foreninger indsattes bestemmelser om regnskabsår, herunder om

samme regnskabsår i koncernselskaber.

Bestemmelsen om gennemgang af selskaber, der skal tvangsopløses, har været anvendt i flere tilfælde og har i enkelte af disse ført til politianmeldelser.

2.3.18. 1994-loven om effektivisering af restanceinddrivelsen

Ved lov nr. 1093 af 21/12 1994 om begrænsning af skyldneres mulighed for at deltage i offentlige udbudsforretninger og om ændring af visse andre love (effektivisering af inddrivelse af restancer til det offentlige) indførtes de i afsnit 2.2. nævnte regler om deltagelse i udbud samt regler om indberetning af skyldnere til private kreditoplysningbureauer.

Derudover ændredes kildeskatteloven, lov om arbejdsmarkedsfonde og momsloven således, at der ved for sen afregning inden for den enkelte lov 2 gange inden for 12 måneder eller ved samlede restancer på over 25.000 kr. sker en forkortelse af afgiftsperioden eller kræves sikkerhedsstillelse. Ved nyregistrering kan der efter et konkret skøn baseret på forholdene omkring tidligere afregninger i andre virksomheder stilles tilsvarende krav. Pålæg om sikkerhedsstillelse skal være opfyldt, før der kan ske registrering af virksomheden.

Det er vanskeligt at vurdere den selvstændige effekt af de mange tiltag til nedbringelse af restancerne til det offentlige. En optimal løsning for at sikre intentionerne med denne lovændring (der benævnes "trip, trap, træsko modellen") forudsætter ifølge regeringens D 74-redegørelse fra juni 1997 (jfr. afsnit 2.4.), at der etableres et observationsregister hos Told- og Skattestyrelsen.

Det var under 1 % af ansøgerne, der blev nægtet momsregistrering i 1997.

2.3.19. Børsreform II og 1996-udbudsbekendtgørelserne

Børsreform II bestod bl.a. af lov nr. 1071 af 20/12 1995 om fondsmægler-selskaber og lov nr. 1072 af 20/12 1995 om værdipapirhandel m.v. Den indeholdt væsentlige ændringer i børsstrukturen.

I forbindelse med reformen blev der i værdipapirhandellovens § 39 indsat et forbud mod kursmanipulation (uredelige kurspåvirkninger), der kan straffes med bøde, hæfte eller fængsel i indtil 1 år og 6 måneder med mulighed for fængsel op til 4 år ved forsætlig og særlig grov overtrædelse eller ved et større antal forsætlige overtrædelser. Tilsvarende gælder for insider trading, jfr. lovens §§ 35-36 og afsnit 2.3.9.

Endvidere blev der i fondsmæglerloven indført en regulering af fondsmæglerselskaber med krav om bl.a. tilladelse fra Finanstilsynet, der kan nægte tilladelse, hvis direktion og/eller bestyrelse skønnes ikke at have fyldestgørende erfaring eller ikke at ville varetage stillingen eller hvervet på forsvarlig måde, samt hvis aktionærerne skønnes at ville modvirke en forsvarlig drift. Loven inddrog en række ikke tidligere regulerede virksomheder (herunder størstedelen af de såkaldte "sidegadevekslere") under reguleringen.

Ved Fondsrådets bekendtgørelser nr. 329 (udbudsbekendtgørelsen), nr. 330 (børsprospektbekendtgørelsen) og nr. 331 (betingelsesbekendtgørelsen) af 23/4 1996, der alle er udstedt med hjemmel i værdipapirhandelloven, blev de nærmere regler om krav til prospekter m.v. ved udbud af værdipapirer til offentligheden, der skal sikre en høj grad af gennemsigtighed, fastsat i fortsættelse af de tidligere reguleringer på området.

2.3.20. 1996-erklæringsbekendtgørelsen

Ved bekendtgørelse nr. 90 af 22/2 1996 om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. fastsattes bl.a. i § 6, stk. 2, regler om, at revisor skal give supplerende oplysninger i revisionspåtegningen, hvis han under sit arbejde bliver bekendt med forhold, der giver begrundet mistanke om, at ledelsesmedlemmer kan ifalde erstatnings- eller strafansvar for virksomhedsrelaterede handlinger eller undladelser. Der skal altid oplyses om overtrædelse af straffelovens kapitel 28 og kapitel 29 samt skatte-, afgifts- og tilskudslovgivningen og den selskabsretlige og regnskabsrelaterede lovgivning. (Den tilsvarende bestemmelse i § 3, stk. 4, i påtegningsbekendtgørelsen fra 1989 var muligvis mere begrænset. Havde revisor ved sin revision fundet, at der forelå forhold, som kunne medføre ansvar for ledelsesmedlemmer, skulle det oplyses i påtegningen).

2.3.21. 1996-loven om rationalisering m.v. af konkursbehandlingen

Ved lov nr. 382 af 22/5 1996 ændredes konkursloven bl.a. således, at der i § 110, stk. 1, 2. pkt., indsattes en bestemmelse om, at kurator for boets reg-ning kan antage fornøden sagkyndig bistand. Bestemmelsen afløste de tidligere bestemmelser om, at skifteretten for boets regning kunne ansætte en forretningskyndig medhjælp til at rådgive en midlertidig bestyrer eller kurator. Det var skifteretten, der fastsatte vederlaget herfor.

Det er forudsat ved ændringen, at der i højere grad end tidligere skal anvendes revisorbistand, bl.a. hvor der er væsentlige og ikke helt forklarlige afvigelser mellem de senest foreliggende regnskabstal og de oplysninger, som kurator har om boets aktiver og passiver.

2.3.22. 1996-loven om datakriminalitet

Ved lov nr. 388 af 22/5 1996 ændredes straffelovens § 163 om urigtige erklæringer til det offentlige således, at kravet om skriftlighed suppleredes med "eller ved andet læsbart medie".

Samtidig ændredes retsplejelovens § 781 således, at der blev adgang til telefonaflytning og teleoplysninger i hackersager (straffelovens § 263, stk. 2 og 3), og adgang til teleoplysninger i sager om overtrædelse af straffelovens § 279 a eller § 293, stk. 1, begået ved anvendelse af en telekommunikationstjeneste.

En række yderligere forslag, der var indkommet i forbindelse med en høring over dataproblemstillingerne, blev udskudt til senere udvalgsbehandling.

2.3.23. 1996-loven om forenkling af regnskabsaflæggelse

Ved lov nr. 377 af 22/5 1996 ændredes en del regler om regnskabsaflæggelse. Årsregnskabslovens § 46 a omformuleredes samtidig bl.a. således, at summen af alle tilgodehavender hos ledelsesmedlemmer (og ikke kun lån til disse) skal oplyses.

2.3.24. 1997-loven om styrkelse af politiets muligheder for at efterforske alvorlig kriminalitet, konfiskation m.v.

Ved lov nr. 411 af 10/6 1997 – der bl.a. ændrede ransagningsreglerne - indførtes i straffelovens § 76 a en udvidet adgang til konfiskation. Herefter kan der konfiskeres formuegoder, der tilhører en person, som findes skyldig i en strafbar handling, når handlingen kan give et betydeligt udbytte og kan straffes med fængsel i 6 år eller derover eller er en overtrædelse af straffelovens § 286, stk. 1. Der kan endvidere konfiskeres hos ægtefælle eller samlever (medmindre formuegodet er erhvervet mere end 5 år før den strafbare handling, eller ægteskabet eller samlivsforholdet ikke bestod ved erhvervelsen) og (ligeledes med en 5 års frist) hos en juridisk person, den domfældte alene eller sammen med sine nærmeste har en bestemmende indflydelse på eller oppebærer en betydelig del af indtægterne fra, hvis der er tale om formuegoder, der er overdraget til den juridiske person. Konfiskation kan dog ikke ske af formuegoder, hvor erhvervelse på lovlig måde eller for lovligt erhvervede midler sandsynliggøres.

Retsplejelovens § 781 blev ved loven yderligere udvidet til også at omfatte bl.a. sager om tyveri af særlig grov beskaffenhed. Herefter er der ved alle bestemmelser i straffelovens kapitel 28 om berigelsesforbrydelser (bortset fra § 277 om ulovlig adgang med hittegods) hjemmel til at foretage indgreb i meddelelseshemmeligheden under de i retsplejelovens § 781 i øvrigt angivne betingelser.

2.3.25. 1998-loven om transfer pricing

Ved lov nr. 131 af 25/2 1998 om oplysningspligt vedrørende koncern-interne transaktioner er der indsat en

bestemmelse i skattekontrolloven om, at der i selvangivelsen skal afgives oplysninger om art og omfang af handelsmæssige eller økonomiske transaktioner med udenlandske koncernforbundne selskaber og filialer. Der skal opbevares skriftlig dokumentation for, hvorledes priser og vilkår er fastsat, og det skal på baggrund af dokumentationen kunne fastslås, om priser og vilkår svarer til, hvad der ville gælde mellem uafhængige parter.

2.3.26. 1998-bogføringsloven

Ved lov nr. 1006 af 23/12 1998 er der gennemført en ny bogføringslov, der omfatter flere bogføringspligtige (bl.a. alle erhvervsdrivende virksomheder) end den tidligere og giver regler for edb-bogføring, bogføring i udlandet, opbevaring m.v.

2.4. Bemærkninger

Som det fremgår af ovenstående gennemgang af lovændringer af særlig interesse – for så vidt angår den fiskale lovgivning og selskabs- og regnskabslovgivningen et meget begrænset udpluk af de mange lovændringer – har der i perioden været en række tiltag af betydning for forebyggelsen, opdagelsen og bekæmpelsen af økonomisk kriminalitet og datakriminalitet.

En række tiltag har været direkte foranlediget af konkrete danske straffesager – bl.a. sager om store selskabssammenbrud, selskabstømningssagerne og nogle sager om datakriminalitet – andre, som f.eks. hvidvaskloven og børsreformerne, er foranlediget af EU-direktiver, der også i et vist omfang har været præget af kriminalitetsformer i mere international sammenhæng.

Effekten af nogle af de nævnte tiltag fremgår af retspraksis, mens det med andre er for tidligt at sige noget om anvendelsen. Med hensyn til det meget væsentlige spørgsmål om, hvilken præventiv virkning de forskellige reguleringer har haft, er dette ikke muligt at vurdere. Det er udvalgets opfattelse, at blandt andet Erhvervs- og Selskabsstyrelsens kontrolvirksomhed har haft en meget betydelig effekt – der i hvert fald for så vidt angår ulovlige aktionærlån er direkte målbar – og at opstramningerne omkring bestyrelsesansvar i samspil med straffesager herom har medført, at bestyrelsesarbejdet i mange tilfælde varetages med betydelig mere omhu, end tilfældet var tidligere.

Med hensyn til de forskellige reguleringer på det skattemæssige område, jfr. afsnit 2.1., skønnes det, at den utilsigtede udnyttelse af skattelovgivningen ved masseudbud af investeringsprojekter er ophørt.

Udvalget har i forbindelse med den i afsnit 2.3.18. nævnte lovgivning om forkortelse af afgiftsperioder m.v. drøftet, om der kunne være anledning til at overveje en månedlig afregning af alle afgifter for alle afgiftspligtige. Der er ikke indhentet oplysninger om eventuelle administrative konsekvenser m.v. af eventuelle forkortede perioder.

Ud over de lovgivningsmæssige tiltag har der i perioden været en udvikling i retning af et stadig tættere samarbejde mellem offentlige myndigheder for at modvirke kriminalitet i fortsættelse af det oplæg, der bl.a. er formuleret i Justitsministeriets notat af 6/6 1973 om udbygning af dette samarbejde (gengivet i Straffelovrådets udtalelse af 14/1 1974 om økonomisk kriminalitet s. 10 ff).

Der kan af nyere ting henvises til rapporten af marts 1996 om det fremtidige samarbejde mellem politiet og Told&Skat afgivet af en arbejdsgruppe under Justitsministeriet og Skatteministeriet, til regeringens handlingsplan af 3/6 1997 mod økonomisk kriminalitet og til regeringens redegørelse af juni 1997 i henhold til dagsorden D74 af 8/4 1997 til Folketinget om spekulation og økonomisk kriminalitet. I fortsættelse af dette er den tværfaglige styregruppe vedrørende selskabstømninger i december 1997 blevet udvidet med flere myndighedsrepræsentanter og er blevet ændret til at være et koordineringsudvalg om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet mod det offentlige.

Udvalget finder, at øget koordination mellem offentlige myndigheder i relation til udveksling af oplysninger er et meget væsentligt punkt, hvis den maksimale effekt af de gennemførte, planlagte og fremtidige lovtiltag skal opnås, og misbrug af offentlige ordninger skal begrænses.

Som eksempel på en lovreguleret koordination kan nævnes lov nr. 463 af 12/6 1996 om hjemmeservice, der indeholder en række regler, der skal begrænse misbrugsmuligheder. Lovens § 6, stk. 4, sikrer som en del af dette, at oplysninger kan udveksles. Ordlyden er:

"De statslige told- og skattemyndigheder og kommunalbestyrelserne kan til kontrolbrug indhente de oplysninger, der registreres i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen om hjemmeservice. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen kan til kontrolbrug indhente moms- og skatteoplysninger fra de statslige told- og skattemyndigheder og kommunalbestyrelserne, for så vidt angår virksomheder, der er eller har været omfattet af denne lov, og sammenligne dem med egne registrerede oplysninger. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen kan ligeledes til kontrolbrug indhente oplysninger om virksomheder, der er eller har været omfattet af denne lov, fra andre offentlige myndigheder samt indhente oplysninger om hjemmeservicevirksomheders indbetaling af ATP-bidrag m.v. til ordninger, der administreres af ATP. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen kan meddele oplysninger til Erhvervsfremme Styrelsen til brug for overvågning af hjemmeserviceerhvervet."

Det nævnes i lovforslagets bemærkninger til bestemmelsen, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen på baggrund af de kvartalsmæssige momsoplysninger kan undersøge, om omsætningen er på niveau med det, der kan beregnes ud fra styrelsens oplysninger, ligesom den via ATPs oplysninger vil kunne beregne antallet af ansatte på fuldtidsbasis.

KAPITEL 3. UDVIKLINGEN I DEN ØKONOMISKE KRIMINALITET OG DATAKRIMINALITETEN

3.1. Træk af udviklingen

Udviklingen siden betænkning nr. 1032/1985 om datakriminalitet og betænkning nr. 1066/1986 om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet har især været præget af den teknologiske udvikling og den stigende internationalisering, men også af en betydelig vækst i misbrug rettet mod det offentlige i såvel EU-relateret som ren national sammenhæng.

I 1971, da "Bagmandsrapporten" blev afgivet, var spørgsmålet primært, hvordan man dæmmede op for misbrug rettet mod private (rykningsklausuler i pantebreve, ågerlån m.v.) og overvejende mod private (selskabskreditorer, eventuelle mindretalsaktionærer o.l.).

I 1985, da betænkningen om datakriminalitet blev afgivet, var hackerproblemet i sin spæde start, berigelsesproblemet var overvejende et spørgsmål om ansattes dispositioner over begrænsede pengemidler og edb-hærværk kendtes kun fra få sager. Informationssamfundets risici var debateme, men få lande kunne bidrage med relevante praktiske eksempler.

I 1986, da betænkningen om økonomisk kriminalitet blev afgivet, var konkursrytteri til skade for såvel private som offentlige kreditorer et centralt punkt. De sager, der især var aktuelle på det tidspunkt, vedrørte selskaber, der havde tilknytning til gerningsmandens næringsvirksomhed.

I dag er den kendte økonomiske kriminalitet i hvert fald for de større sagers vedkommende mindre afgrænset til bestemte områder, end man så tidligere. De kriminelle specialiserer sig i mindre grad i forskellige områder og "flyder" i stedet til det til enhver tid mest egnede område ud fra en afvejning af berigelsesmulighed, opdagelsesrisiko og bevisvanskeligheder. En undtagelse herfra er selskabstømningssagerne, hvor selskabstømmerne overvejende holdt sig til dette område, til de offentlige myndigheder greb ind over for misbruget.

Analyser vedrørende kriminalitetsudviklingen og – ikke mindst – risikovurderinger for at udfinde områder, der er svage set i relation til angreb fra kriminelle, og derfor bør undergives særlig kontrol, er som følge af udviklingen blevet helt centrale begreber i moderne kriminalitetsbekæmpelse. Dette indebærer også et samarbejde mellem offentlige myndigheder med henblik på at afdække risikoområder, der har en anden tæt karakter end det, der tidligere ansås for tilstrækkeligt. De gældende regler om offentlige myndigheders informationsudveksling kan overvejende bruges, men er ikke formuleret med særlig hensyntagen til de behov, der har vist sig i de senere år. Især er der ikke reguleret for informationsudveksling med offentlige myndigheder i andre lande.

Med hensyn til datakriminaliteten er den især præget af, at den teknologiske udvikling, især i tilknytning til

Internettet, ikke alene har medført utallige nye anvendelsesmuligheder, men også har øget sårbarheden. Det er karakteristisk for udviklingen, at opkoblinger til Internettet ofte sker på en sådan måde, at det er muligt via Internettet at komme ind på det lokale netværk. Dertil kommer, at politiets efterforskningsmuligheder har været – og i vidt omfang fortsat er – meget begrænsede. De traditionelle afgrænsninger især vedrørende indgreb i meddelelshemmeligheden, agentvirksomhed og jurisdiktionskompetence har ikke haft Internetproblemstillingerne for øje.

I det følgende nævnes nogle, ikke udtømmende, typeeksempler på den nyere tids kriminalitet. Eksemplerne er ikke tænkt til belysning af, hvad der i disse år bør lovgives imod, for en lovgivning med det udgangspunkt vil let kunne være forældet, endnu før den er vedtaget i Folketinget. Idéen er derimod at belyse, hvordan en lovgivning skal være fleksibel nok til i bedste fald at forhindre og ellers dog afdække, opklare og retsforfølge nye kriminalitetsformer.

Der må tages det særlige forbehold over for kriminalitetseksemplerne, at mens det normale ved økonomisk kriminalitet - i modsætning til drab, tyveri o.l. - er først at tale om kriminalitetsbilledet, når der foreligger endelige domme, der accepterer anklagemyndighedens vurdering, så er denne fremgangsmåde uegnet, når man skal forsøge at vurdere udviklingen. Tidshorizonten omkring opdagelse, efterforskning og domsforhandling i de stadig mere komplicerede sager er således, at det ikke er muligt ad denne vej at give en aktuell beskrivelse, især ikke når kriminaliteten hele tiden flyder over til nye områder. Eksempelvis blev selskabstømningerne standset primo 1994, men en del af sagerne vil stadig være på vej mod endelig dom ved årtusinde-skiftet. De nævnte eksempler bygger derfor mere på anmeldelser og tiltaler end på endelige domme.

Man kan inddele økonomisk kriminalitet og datakriminalitet på utallige måder, men til en almindelig belysning af udviklingen er følgende grove opdeling, der primært vedrører den kriminalitet, der er berørt af udviklingen, tilstrækkelig.

Uden for opstillingen er holdt en del af den mere traditionelle, oftest enkelt-personrelaterede berigelseskriminalitet (som f. eks. ansattes berigelseskriminalitet (der mere er et spørgsmål om ledelsens kontrolopgaver), check- og Dankortmisbrug o.l., underslæb med hensyn til betroede midler, tyveri og åger), der ikke er undergået nævneværdige ændringer i de senere år.

Et checkområde, der ikke er medtaget, men måske bør nævnes, er eurochecks. Der er mange falske checks, der overvejende synes anvendt af grupper af udlændinge, der kommer op til Danmark, veksler checks og rejser igen. Der er bl.a. grupper, der består af personer fra 3 andre EU-lande.

Der er endvidere ikke medtaget områder, hvor der ikke er konstateret væsentlig kriminalitet, eller kun er set enkeltstående sager, selv om det bestemt ikke kan udelukkes, at det faktiske kriminalitetsbillede er et andet. Det gælder bl.a. korruption og returkommission samt i et vist omfang industrispionage, der lige som piratkopiering kun medtages i relation til datakriminalitet. Et område, der ligeledes kan fremhæves, er forfalskede credit cards. Det har ikke endnu været et større problem i Danmark, men har i stadig stigende grad været det i andre lande. Det er derfor et område, hvor man er meget opmærksom på en eventuel udvikling i sagstallet.

Det område, der medtages, er herefter :

Skatte-, afgifts- og tilskudsrelateret kriminalitet

1. Skat
2. Afgifter
3. Told og anden EU-svig

Selskabs- og kreditorrelateret kriminalitet

1. Selskabstømning
2. Kreditbedrageri, mandatsvig, konkursrytteri m.v.
3. Aktionærlån m.v.

Investeringsrelateret kriminalitet

1. Insiderhandel, kursmanipulation og spekulationsforretninger

2. Prospektmanipulation
3. Vekslerervirksomhed
4. Pyramideselskaber
5. Prime Bank Notes m.v.
6. Værdiløse investeringsaktiver
7. Hvidvask

Kriminalitet relateret til uopfordrede tilbud

1. Nigeriabreve
2. Katalogsager
3. Advanced fee fraud

Datakriminalitet

1. Berigelseskriminalitet
2. Industrispionage m.v.
3. Rettighedskrænkelser
4. Hacking
5. Forfalskninger

I tilknytning til en meget stor del af ovennævnte kriminalitetsformer er der en række overtrædelser af bogførings-, regnskabs- og selskabslovgivningen, der enten indgår som et led i kriminaliteten eller forsøger at sløre den over for kontrollanter, det være sig ledelse, revisorer eller offentlige kontrollanter.

3.2. Nyere kriminalitetsformer

3.2.1. Skatte-, afgifts- og tilskudsrelateret kriminalitet

3.2.1.1. Skat

Skattesvig har altid været en udbredt kriminalitetsform, men gennem en årrække fik mange især øjnene op for en anden mulighed : At begå skyldnersvig ved at tømme selskaber for midler, der var hensat til betaling af skat, jfr. afsnit 3.2.2.1. om selskabstømning.

En særlig markant sag – Frederikssund rets dom af 26/5 1994 (Guldsag I) – kombinerede denne metode med skatteunddragelse bl.a. med henblik på skattegodtgørelse på grundlagt af fiktive fakturaer vedrørende guldhandler og valutaspekulationer.

En del af problemerne på skatteområdet har ikke været kriminalitetsrelaterede, men har været foranlediget af resultaterne af særdeles kreativ tænkning omkring udnyttelse af den eksisterende skattelovgivning. Perioden har derfor som nævnt i afsnit 2.1. været præget af mange ændringer i skattelovgivningen.

Det betyder ikke, at det mere traditionelle skattesvig ikke trives i bedste velgående, men mere, at der ikke – som f.eks. tidligere med skattelysagerne, hvor en del af fortjenesten lagdes som provision eller lignende i et selskab uden aktiviteter i udlandet – er opstået nogle særlige nye kriminalitetsformer.

Det skal dog bemærkes, at indførelsen af oplysningskortet til erstatning for lønmodtagernes selvangivelse med virkning fra 1988 har betydet, at overtrædelserne i vidt omfang har flyttet sig fra skattekontrollovens § 13 (urigtige oplysninger) til dens § 16 (manglende reaktion på for lav skatteansættelse). Det er kun overtrædelser af § 13, der er omfattet af straffelovens § 289. For overtrædelse af § 16 er maksimumstraffen fængsel i 2 år.

Et område, der har været meget omtalt, er de skattebaserede investeringsprojekter. Der skete i 1980'erne og starten af 1990'erne et betydeligt udbud af investeringsprojekter, hvor brugen af skattelovgivningen var et centralt element. Der er tale om et betydeligt antal skatteydere, der gennem deltagelse i sådanne projekter opnåede skattefradrag.

Projekterne omfattede bl.a. investering i materielle aktiver som skibe, vindmøller, togvogne, høstmaskiner,

containere, fly, edb-udstyr, ejendomme m.v. Aktiverne var i stor udstrækning beliggende i udlandet. Gennem skattemæssige afskrivninger opnåede investorerne en reduktion af skattebetalingen i de første investeringsår. Ved afviklingen af investeringen skete der i vidt omfang genbeskatning af de tidligere foretagne afskrivninger. En række af projekterne har været støttet erhvervspolitisk i form af eksempelvis gunstige afskrivningsregler ("Skibsværftpakker", "Bornholmerpakken").

Projekterne omfattede også investering i immaterielle aktiver som eksempelvis filmrettigheder og edb-software, hvor hele det investerede beløb kunne fradrages i den skattepligtige indkomst i købsåret.

Endvidere blev der udbudt projekter med investering i aktier, obligationer og andre finansielle aktiver. Disse finansielle projekter udnyttede i stor udstrækning skattemæssige assymetrier indeholdt i forskellige dobbeltbeskatningsoverenskomster (eksempelvis med Irland og Portugal).

En række af projekterne er blevet underkendt af skattemyndighederne med henvisning til, at gældende skattelovgivning og –praksis ikke har været fulgt. Endvidere har det været skattemyndighedernes opfattelse, at en række projekter savnede realitet. Et betydeligt antal af de underkendte projekter verserer p.t. for domstolene.

Omfanget af de skattebaserede investeringsprojekter har løbende medført en række skærper som skattelovgivningen som nævnt i afsnit 2.1. Opfindsomheden hos udbydere har været stor, og når et utilsigtet "hul" i lovgivningen blev lukket, blev nye "huller" opdaget og anvendt.

Som nævnt i afsnit 2.4. er det p.t. vurderingen, at denne type projekter er ophørt. Der foretages politimæssig efterforskning vedrørende en række udbudte projekter for at vurdere, om der kan gøres et strafferetligt ansvar gældende mod udbydere. Det drejer sig om sager, hvor betingelserne for ejendomsret (og dermed afskrivninger eller fradrag) ikke har været opfyldt.

3.2.1.2. Afgifter

Kriminalitet inden for momsområdet er bestemt ingen nydannelse. Det er klassisk ikke at lade sig momsregistrere, men alligevel opkræve moms, at holde en del af omsætningen uden for regnskabet, at købe privat via en virksomhed osv. I en verserende sag skønnes der ved disse mere traditionelle metoder at være unddraget moms i Danmark samt i en anden EU-medlemsstat for ca. 150 mio. kr.

Der, hvor man især har set en udvikling, har været inden for området med negativ moms, hvor der har været flere markant store sager, hvor alt har været sat i system, flere har samvirket om kriminaliteten, og handlerne har været helt eller delvis fiktive. Der udbetales ca. 70 milliarder årligt i negativ moms til erhvervslivet, så det er et stort kontrolområde.

Eksempelvis udfærdiges fiktive fakturaer vedrørende køb med moms og andre fiktive fakturaer vedrørende salg til udlandet uden moms, hvorefter det negative momstilsvær kræves refunderet. Systemet etableres eventuelt med flere led for at besværliggøre kontrollen.

Systemet kan også køre som et karussellsystem mellem flere lande med varer, der eksisterer, men ikke fysisk bevæger sig, og hvor dele af omsætningen ikke oplyses, og varerne sælges frem og tilbage mellem de samme virksomheder. I en verserende sag skønnes der at være unddraget ca. 100 mio. kr. i moms på denne måde.

Det er karakteristisk, at man i stigende omfang ser samvirken mellem flere personer og relationer til andre lande.

Endvidere ser man fortsat sager, hvor afgiftskreditordninger misbruges, f.eks. i relation til registrerings- og spiritusafgifter.

Hvis man sammenholder kontrolmulighederne med den konstaterede kriminalitet på momsområdet, synes det at være en rimelig konklusion, at der er omfattende kriminalitet på dette område, og at de ændrede kontrolmønstre i forbindelse med det indre marked misbruges.

3.2.1.3. Told og anden EU-svig

Også inden for EU-området (told og anden EU-svig) er der sket en ændring i kriminalitetens omfang og

organisation. Der har altid med mellemrum været store smuglersager, der blev opdaget, men udviklingen er gået mod en mere international organisation – hvor det ikke altid er muligt at konstatere, om de danske involverede er (med)gerningsmænd eller bliver udnyttet.

Cigaret- og spiritussmugling synes at have fået et ekstraordinært stort omfang efter etableringen af det indre marked.

Spiritus er omfattet af reglerne om harmoniserede punktafgifter og omfattet af EU's forsendelsesordninger. Der er set eksempler på, at varer købes kontant under falsk navn, og køber står for transporten, hvorefter varen aldrig når det angivne bestemmelsesland i EU, hvor told og afgifter skulle betales. Der er også tilsvarende eksempler, hvor varerne angiveligt skulle til østlande, og hvor ledsagedokumentet får falske stempler som bevis for, at de har forladt EU-området.

Cigaretsmugleri skønnes også at være blevet et meget stort kriminalitetsområde. Bl.a. er der set adskillige eksempler på, at danske cigaretter, der var solgt til de baltiske lande, derefter er indsmuglet i Danmark.

En ny variation i distribution af cigaretter kan nævnes i den sammenhæng : Salg via Internettet. Køberne skal selv sørge for, at told m.v. betales, og gør de det, er det en meget besværlig måde at købe cigaretter til normalpris på.

Ud over de store smuglersager er der fortsat sager om misbrug af EU's forskellige tilskuds- eller støtteordninger. En del sager vedrører urigtige vare-oplysninger og urigtig angivelse af modtagerland eller oprindelsesland.

Et område, der synes at være meget omfattende, er import, herunder indsmugling, af piratkopierede varer.

EU-Kommissionens årlige beretning om bekæmpelse af svig illustrerer klart, at der ikke er nogen faldende tendens på området for EU-svig.

3.2.2. Selskabs- og kreditorrelateret kriminalitet

3.2.2.1. Selskabstømningssagerne

En betragtelig del af de eksisterende ressourcer hos politi, anklagemyndighed, domstole, advokatstanden, told- og skattemyndighederne og andre myndigheder er i disse år bundet i opgøret med selskabstømmerne, dvs. ressourcerne er bundet i oprydningen efter kriminalitet, der siden primo 1994 ikke har kunnet gennemføres. Det er formentlig det største eksempel på brug af begrænsede ressourcer til historiske sager siden retsopgøret.

Den følgende beskrivelse tager udgangspunkt i anklagemyndighedens vurdering af sager, hvor der er rejst sigtelse, tiltalt eller dømt:

Tømningen af det enkelte selskab er for så vidt traditionelt skyldnersvig og har store ligheder med det konkursrytteri, der især var baggrunden for 1986-betænkningen om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet, men er i modsætning hertil ren købs- og salgsaktivitet uden tilknytning til bestemt næringsvirksomhed. Der er tale om, at man i en lang række selskaber uberettiget har fjernet midler, der skulle bruges til at dække skattekrav med. I de konkrete sager har den eneste eller den væsentligste kreditor været Told&Skat.

Sagerne er især kendetegnet ved følgende 6 forhold:

1. Selskaberne blev opkøbt med henblik på tømning.
2. Selskaberne blev købt til overkurs og ofte for selskabernes egne midler.
3. De enkelte selskabstømmere opkøbte hver en lang række selskaber.
4. I et vist omfang opererede selskabstømmerne i kæder, hvor hver fik en del af skatten.
5. På grund af en række skatteregler, herunder reglerne om afskrivninger m.v., der muliggjorde udskydelse eller eliminerings af både aktuelle og latente skattekrav, var det i vidt omfang – i hvert fald når der kombineredes med urigtige oplysninger – muligt at få forløbet til at se lovligt ud.
6. Reglerne om opløsning af selskaber medførte, at det typisk ikke på opløsningstidspunktet blev konstateret, hvad der reelt var sket.

Begrebet selskabstømning bruges i dag om den situation, hvor et overskudsselskab (et selskab, som var ophørt med

at have aktiviteter, og som havde en stor likvid beholdning og en væsentlig skatteforpligtelse) blev opkøbt, hvorefter de til betaling af skat afsatte beløb blev udtaget fra selskabet, uden at de blev erstattet med andre aktiver, og uden at skatteforpligtelsen blev elimineret.

Nogle udtog blot aktiverne og håbede, at proceduren omkring opløsning af selskaber, når der f.eks. ikke blev indsendt regnskaber, ville sløre alt, især hvis der ikke forelå bogføring, og selskabet på opløsningstidspunktet var endt hos en af "skraldemændene", dvs. personer, der mod et mindre beløb stod som ejere/ledelse på opløsningstidspunktet.

Andre prøvede på at få tingene til at fremtræde lovligt. De fik omlagt selskabets regnskabsår, så det stadig var teoretisk muligt at foretage dispositioner, der ville udskyde eller eliminere skatten. Derefter blev der formelt konstrueret sådanne dispositioner, der var uden reelt indhold – f.eks. placering af leasede aktiver i det opkøbte selskab, indgåelse af kontrakter, der kunne forskudsafskrives på, optagelse af enorme lån med tilhørende enorme renter eller optagelse af ikke forrentede lån til underkurs.

Netop fordi en række ting kunne gøres lovligt, har der været betydelig efterforskning for at påvise, at der var tale om fiktive dispositioner, og for at forsøge at finde de midler, der fortsat var i behold. Der har været behov for retshjælp fra Antigua, Bahamas, Belgien, British Virgin Islands, Canada, England, Frankrig, Gibraltar, Hong Kong, Indien, Irland, Isle of Man, Israel, Italien, Kina, Kroatien, Liechtenstein, Luxembourg, Norge, Panama, Polen, Portugal, Rusland, Schweiz, Spanien, Sverige, Tyskland og Vanuatu. Dette skal sammenholdes med, at det i visse lande kan tage op til 2 år at få de oplysninger, f.eks. bankoplysninger, der anmodes om. Når de endelig kommer, viser det sig måske, at der er behov for yderligere oplysninger fra et andet land, der er videreoverført penge til.

Sagerne vedrører meget store beløb og en lang række selskaber. F.eks. var der i en sag, hvor der er afsagt byretsdom 27/8 1997, tale om skyldnersvig til ca. 27 mio. kr., og den hovedtiltalte blev idømt fængsel i 6 år. Det siger lidt om tidshorizonten, at forholdene var begået i 1990-1992, anklageskriftet var fra januar 1996 og byretsdommen som nævnt fra august 1997. I en anden sag, hvor domsforhandlingen er påbegyndt ultimo 1997, vedrører tiltalen skyldnersvig til ca. 330 mio. kr. Forholdene er her begået 1991-1993. Disse to sager er blandt de første tiltaler.

Ud over straffesagerne er der en lang række civile sager vedrørende erstatningsansvar for personer og virksomheder, der ved rådgivning eller anden medvirken, f.eks. ved lån eller sikkerhedsstillelse for købesummen, indgik i handlingsforløbet.

I et temanummer af Tidsskrift for Skatter og Afgifter³ (TfS) er der redegjort for det civilretlige ansvar i selskabstømmersagerne og udviklingen i retspraksis. Der kan henvises til Satair-dommen (Højesterets dom af 21/1 1997)⁴. Herudover kan eksempelvis nævnes Østre landsrets dom af 6/11 1998⁵ hvor et ApS under konkurs (skattevæsenet var, som det er typisk i disse sager, eneste konkurskreditor) anlagde erstatningssag vedrørende ikke betalt selskabsskat på ca. 1,8 mio. kr. mod sælgeren og køberens bank, mens banken anlagde ad citationssag mod sælgeren og dennes advokat, og sælgeren ad citerede sin advokat og revisor. Købet af selskabet var finansieret med selskabets egne midler, og køberen modtog en overpris på 1 mio. kr. Køberens bank, der havde handlet ansvarspådragende ved formidlingen af selvfinansieringen, blev dømt til solidarisk med sælgeren at betale ca. 1,8 mio. kr. i erstatning, men således at sælgeren i det indbyrdes forhold skulle dække et beløb på 1,5 mio. kr. svarende til sælgerens gevinst (incl. diverse skatteretlige og rentemæssige konsekvenser). Der blev statueret ansvarsgrundlag for sælgerens advokat og revisor, men de blev, under hensyn til graden af udvist skyld, frifundet for at dække nogen del af det beløb, der blev pålagt køberbanken, ligesom sælgeren – der blot blev frataget den retsstridige fortjeneste – ikke kunne vælte nogen del af denne betaling over på sine rådgivere. Såvel advokat som revisor kom dog til at betale egne sagsomkostninger.

I en tilsvarende sag blev både advokat, revisor og bank ved Østre landsrets dom af 30/11 1998⁶ idømt erstatningsansvar.

Udvalget finder grund til at fremhæve, at de civilretlige erstatningsregler har vist sig at være et effektivt retsmiddel over for en sådan form for økonomisk kriminalitet. Det mønster, der på nuværende tidspunkt tegner sig i disse sager, er, at sælgerne kommer til at tilbagebetale det offentlige den opnåede gevinst, og at de banker, der har bistået med den retsstridige finansiering af købet, bliver gjort solidarisk ansvarlige, således at bankerne kommer til at betale i det omfang, sælgerne ikke er i stand til det. Endelig er det også muligt, at advokater og revisorer, der har rådgivet sælgerne, pålægges erstatningspligt, og at de kommer til at dække egne omkostninger ved sagerne. Det

civilretlige reaktionssystemets anvendelighed hænger sammen med, at sælgere, uanset om de i god tro har rettet sig efter de råd, de har fået fra deres professionelle rådgivere, alligevel pålægges erstatningsansvar, blot der kan statuere uagtsomhed hos rådgiverne.

3 TfS nr. 10 af 10/3 1999.

4 TfS 1997.110 H og UfR 1997.364 H.

5 Thrane-sagen, TfS 1998.780 Ø.

6 Riva-sagen, TfS 1999.122 Ø.

3.2.2.2. Kreditbedrageri, mandatsvig, konkursrytteri m.v.

Den største afvigelse – eller nydannelse om man vil – i det sædvanlige selskabskriminalitetsmønster i nyere tid har været den stribe af skyldnersvigssager, selskabstømmingssagerne repræsenterer, jfr. afsnit 3.2.2.1.

Sagerne vedrørende de store banksammenbrud er afsluttet, og der er ikke nye tilsvarende sager under efterforskning. De store selskabssammenbrud synes ikke at være specielt hyppigere forekommende end tidligere, selv om der nok er en tendens både til større tab og til, at der er tale om børsnoterede selskaber. Desuden er der større tilknytning til udlandet og anvendelse af vanskeligt tilgængelige strukturer med fonde i udlandet.

Store mandatsvigssager uden for finanssektoren har især været præget af, at enkelte personer har domineret et selskab helt.

Sagerne er i et vist omfang blevet mere komplicerede, dels på grund af udlandsmomentet, og dels fordi der i en række tilfælde er gjort meget ud af den bilags- og regnskabsmæssige sløring, med henblik på at forholdene ikke ville blive afdækket af revisionen.

Konkursrytteri forekommer stadig. Der ses også nu en muligvis kriminel variant, hvor konkurserne ikke følger personen, men følger en forretning, der eventuelt hver gang er startet op med iværksætterydelse.

Udviklingen – eller den øjensynlige stagnation – på dette område kan skyldes anmeldelsespraksis m.v., men kan også have en sammenhæng med, at der samtidig synes at være en klar vækst i kriminalitet rettet mod offentlige midler. Det er ikke et usædvanligt billede, at berigelse hentes – lovligt eller ulovligt – hvor det skønnes at være lettest og mest risikofrit.

Også i relation til denne type sager opstår der ofte spørgsmål om erstatning for bl.a. bestyrelsesmedlemmer og revisorer. Mindre straffesager vedrørende bøder for disse er derfor ofte – på grund af den betydning, straffesagens udfald kan have for en civil sag med erstatningskrav på millionbeløb – ret tidskrævende, ligesom afgørelserne ofte ankes.

3.2.2.3. Aktionærlån m.v.

Et sagsområde, der har været i meget kraftig vækst, er området med aktionær- og anpartshaverlån. Der har sideløbende hermed været mandatsvigssager, hvor udtrækkene af selskabets midler har haft en anden berigelseskarakter, bl.a. de i afsnit 3.2.2.2. nævnte sager med dominerende enkeltpersoner.

Væksten i aktionærlånssager er et eksempel på, hvor afhængigt det officielle kriminalitetsbillede er af anmeldelser m.v. Sagerne er en konsekvens af, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen nu undersøger regnskaberne, og af en aftale mellem styrelsen og anklagemyndigheden om anmeldeskriterier. Efter at alle overgangsordninger vedrørende gamle aktionærlån er ophørt, er det relativt let at udfinde sagerne, idet alle eksisterende aktionærlån er ulovlige.

Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet koordinerer aktionærlånssagerne, og anmeldelserne sendes dertil til visitering. Statsadvokaten har oplyst, at tallene ser således ud :

	1995	1996	1997	1998
Anmeldelser	125	59	37	21

Før kontrollen med regnskaberne blev indført, var der stort set ingen sager om ulovlige aktionærlån.

Så mens sagsantallet har været kraftigt voksende, må det samtidig konstateres, at der synes at være stadig færre ulovlige aktionærlån m.v., hvilket formentlig er en direkte konsekvens af, at det nu er klart, at det er et område, der gribes strafferetligt ind over for med følelige sanktioner. Bøden idømmes som udgangspunkt som 5 % af lånets hovedstol, jfr. UfR 1997.256 H.

3.2.3. Investeringsrelateret kriminalitet

3.2.3.1. Insiderhandel, kursmanipulation og spekulationsforretninger

Der har gennem årene været foretaget efterforskning i flere sager om mulig insiderhandel, men de er overvejende sluttet på bevisets stilling, hvis den pågældende ikke har tilstået forholdet og modtaget et bødeforelæg.

I dansk ret har man valgt at lade bestemmelserne gælde for alle med intern viden, uanset om de har tilknytning til selskabet eller ej. De må ikke købe, sælge eller tilskynde hertil, hvis de har intern viden, som kan være af betydning for handelen. De må heller ikke videregive deres viden, medmindre det er et normalt led i deres arbejde. Overtrædelse af disse bestemmelser i (nu) værdipapirhandelloven kan straffes med op til 4 års fængsel.

Den første dom om den generelle insiderregel er UfR 1995.905 H. Sagen vedrørte et børsnoteret selskab, der bl.a. med spekulationsformål indgik en række valuta- og valutaoptionshandler. Da disse handler medførte betydelige tab og tabsrisici, solgte selskabets økonomichef, der forestod valutahandlerne, i september 1992 sine aktier til kurser på 240 og 225 (kursværdi i alt ca. 300.000 kr.). I en fondsboersmeddelelse 8 dage efter meddelte selskabet, at det havde lidt et tab på 29 mio. kr. på valutahandler, og aktiekursen faldt til kurs 150. Den pågældende blev idømt betinget fængsel i 3 mdr. og en tillægsbøde på 50.000 kr. svarende til hans skønsmæssige fortjeneste. Højesterets flertal gav udtryk for, at en ubetinget fængselsstraf var forskyldt efter forholdets professionelle karakter og den tiltaltes centrale placering i virksomheden, men at dommen gjordes betinget under hensyntagen til det lange tidsrum, der var gået, siden forholdet blev begået og anmeldt (1 1/2 år).

Den næste dom på området er UfR 1997.1504 H. Den tiltalte afgav købsordre vedrørende 260 kontrakter med putoptioner i A/S X med udløb 3 uger efter, uagtet han havde intern viden om, at A/S X samme dag ville fremkomme med oplysninger, som ville medføre et kursfald på A/S X-aktien. Bruttofortjenesten ved handelen var ca. 480.000 kr. og nettofortjenesten ca. 380.000 kr. Nettofortjenesten blev konfiskeret hos den kunde, den tiltalte havde placeret handelen hos. Byret og landsret idømte betinget fængsel i 3 måneder, mens Højesteret idømte 3 måneders ubetinget fængsel. Det siges i Højesterets dom, at retten tiltræder, at ubetinget frihedsstraf i almindelighed er påkrævet i tilfælde af insiderhandel for at modvirke denne form for kriminalitet.

Ser man på andre lande, ikke mindst USA, er insiderhandel en kriminalitetsform, der også efter amerikanske forhold straffes meget hårdt. Højesterets domme er da også i hvert fald et skridt i samme retning.

Også kursmanipulation (uredelige kurspåvirkninger) er et område, der er blevet ny- og opkriminaliseret i de seneste år. Kursmanipulation straffes på samme måde som insiderhandel. Reglerne herom i værdipapirhandelloven er nye, så det er vanskeligt at udtale sig om kriminalitetsudviklingen på området. Det er imidlertid en interessant udvikling i kriminalitetsbilledet, at der lægges en stadig større strafferetlig beskyttelse omkring værdipapirer. Denne beskyttelse følges op af en intensiveret markedsovervågning (stock watch) hos Københavns Fondsbørs og Finanstilsynet.

Der er flere verserende sager om insiderhandel og kursmanipulation.

Der er ingen tvivl om, at værdipapiriområdet i stadig højere grad vil blive et område, hvor der vil forekomme straffesager, og at disse sager fremover vil repræsentere en betydningsfuld del af det moderne kriminalitetsbillede. Det kan antagelig også forventes, at udviklingen – som i andre lande – vil gå i retning af, at denne form for kriminalitet bedømmes hårdt.

Der har også været flere sager om spekulationsforretninger vedrørende overtrædelse af forbudet herom i bank- og

sparekasseloven. Disse sager er blevet afgjort med bødeforelæg.

3.2.3.2. Prospektmanipulation

Dette er for så vidt et helt klassisk område. Tidligere sås det især i forbindelse med kommanditselskabssager, hvor der for en dels vedkommende blev dømt for bedrageri i forbindelse med lovprisninger eller oplysninger om sikkerhed i udbudsmaterialet, der savnede hold i virkeligheden.

Der har også været sager i forbindelse med investeringsselskabers urigtige oplysninger ved markedsføringen om sikkerhed, jfr. bl.a. Østre landsrets dom af 22/1 1997, hvor 3 blev idømt fængsel i 3 år og 2 fængsel i 2 år bl.a. i forbindelse med sådanne urigtige oplysninger om, at risikoen ville blive afdækket.

Det område, der i dag især har interesse, er prospekter i forbindelse med børsnoterede selskaber. Der er ingen relevante nyere straffesager på området, men det har i et øget omfang været genstand for strafferetlige undersøgelser.

3.2.3.3. Vekselerervirksomhed

Der har gennem tiderne været adskillige mere traditionelle underslæbssager o.l., hvor vekselerer har forgrebet sig på betroede midler.

I de skattearrangementer i begyndelsen af 1990'erne, hvor der købtes obligationer i store mængder for lånte midler, således at rentefradraget fra lånet og den skattefrie kursavance ved indfrielsen trods skattepligtige obligationsrenter gav en betydelig gevinst, var adskillige vekselerervirksomheder inde i de af sagerne, hvor pengene kun flyttede sig på papiret. Disse "papirsager" blev tilsidesat skatteretligt, og i nogle er der indgivet politianmeldelse mod udbyderne af arrangementet.

Den meget positive udvikling, der en overgang var på investeringsmarkedet, hvad enten der var tale om værdipapir- eller valutaspekulationer, og uvidenheden omkring muligheden for at tjene formuer på optioner og futures, gav et boom i antallet af de såkaldte "sidegadevekselerer", der frit kunne slå sig ned. Denne mulighed er for så vidt ophørt i forbindelse med børsreform II i 1995, idet de nu efter fondsmæglerloven skal have godkendelse fra Finanstilsynet og er underlagt tilsyn herfra. Dette forhindrer dog ikke, at de kan operere – og faktisk opererer - målrettet mod Danmark fra lande uden for EU (lovændringen beror på investeringsservicedirektivet (ISD)), f.eks. med markedsføring via Internettet.

Enkelte ting, f.eks. pantebrevshandel, er ikke omfattet af loven. I et af de nyere eksempler fra primo 1998 på muligt bedrageri er netop dette område blevet brugt. Kunderne har investeret, pengene mangler, ledelsen er væk, der er ingen bogføring, og selskabet er begæret tvangsopløst på grund af manglende regnskaber.

Der er en række verserende sager mod sidegadevekselerer vedrørende hvidvask, churning (overdreven, ikke forretningsbegrundet handel for at opnå kurtage/videresalgsavance ved hver ny handel), ikke afdækkede investeringer, kursskæringer både i valutakursen og i kursen på værdipapiret, m.v.

I én af sagerne er der sigtet for bedrageri til 50 mio. kr.

I flere af sagerne er der mange udenlandske investorer, og en stor del af indbetalingerne og pengebevægelserne i udlandet er sket via konti i forskellige lande. I en af sagerne har overvejende udenlandske investorer investeret over 150 mio. kr., hvorefter investeringen er sket i formentlig fiktive terminsforretninger i et omfang, der har givet uberettigede provisionsindtægter på over 100 mio. kr.

Der er adskillige tilsvarende sager, hvor der er danske ofre, men ikke danske gerningsmænd. Tendensen til internationalisering i denne type sager synes således at være en generel tendens.

Der har næppe været noget tidspunkt, hvor så mange vekselerervirksomheder har været genstand for strafferetlige undersøgelser som nu.

3.2.3.4. Pyramideselskaber

Et område, hvor der er set en kraftig opblomstring af et tidligere kendt fænomen, er forskellige former for pyramidestrukturer. Pyramidestrukturer er i denne sammenhæng strukturer, der har følgende 6 karakteristika :

- Der er tale om hierarkisk (pyramidisk) opbyggede systemer, hvor alene personer helt i toppen har mulighed for at have overblik over de enkelte systemer.
- Der foregår en bevægelse af kapital eller letomsættelige aktiver fra bunden af systemerne mod toppen.
- Systemerne er opbygget alene med henblik på at få et så stort antal personer som muligt til at tilslutte sig systemerne.
- Deltagelse i systemerne fordrer indskud af kapital eller letomsættelige aktiver.
- Der sker ikke nogen værditilvækst som følge af deltagerens aktiviteter, men alene en omfordeling af aktiver.
- Systemerne ser ud til at kunne fortsætte i det uendelige, men indeholder allerede gennem deltagerantallet en sammenbrudsmulighed.

Det kan tilføjes, at ved absolut deltagermultiplikation vil en pyramide, der startes af én person, i 23. led bestå af knapt 17 mio. personer.

Sagerne repræsenterer i vidt omfang overtrædelser af markedsføringsloven og indsamlingsloven⁷, men der mangler fortsat at køre prøvesager på, om de også indeholder en overtrædelse af berigelseskapitlet i straffeloven. Der kan være tale om bedrageri – berigelse via oplysninger om urealistiske indtjeningsmuligheder eller åger, ligesom der i en række tilfælde er ydet bistand til, at den, der skulle betale sit indskud, opnåede lån dertil i et finansieringsselskab på baggrund af urigtige oplysninger.

Opblomstringen er ikke mindst fortsat, efter at Internettet er blevet et yndet markedsføringsforum. Det kan nævnes, at Forbrugerombudsmanden i oktober 1997 holdt sweep day på Internettet sammen med 29 andre lande efter pyramidestrukturer. Det resulterede for Danmarks vedkommende i, at Forbrugerombudsmanden skrev til 74 firmaer vedrørende deres markedsføring. Vedrørende nogle af disse er sagerne videresendt til politiet til vurdering.

⁷ Ved Østre landsrets dom af 10/3 1999 blev de tiltalte frifundet under henvisning til, at den anvendte fremgangsmåde, hvor deltagerne blev inviteret til møder af bekendte og under møderne ansøgte om medlemskab, ikke kunne sidestilles med "indsamling ved anvendelse af kædebrev".

3.2.3.5. Prime Bank Notes m.v.

Begrebet Prime Bank Note dækker over en finansiel remburs. En sådan optræder under en række navne (Standard Letter of Credit (SLC eller L/C), Stand-by Letter of Credit (SLC), Prime Bank Note, Prime Bank Guarantee (PBG), S/L, C/L og Ready, Willing and Able (RWA)), der alle vedrører et investeringsaktiv, der lever en meget diskret tilværelse. Der er delte meninger om, hvorvidt de overhovedet eksisterer i normal sammenhæng – med udpræget tendens mod at mene, at de kun ses i forbindelse med hvidvask o.l. I USA er der direkte udsendt advarsler mod dem, og FBI skal underrettes, hvis man støder på dem. Ikke desto mindre er der personer, der lokkes til at gå ind i forretninger med Prime Bank Notes.

Der har ikke været straffesager på området, men det har været genstand for mange strafferetlige undersøgelser. Oplysningerne stammer ofte fra andre undersøgelser og ikke fra anmeldelser. F.eks. tabte en person, der nu er dømt for omfattende narkotikakriminalitet, nogle millioner kroner, da han gik ind i et SLC-projekt. Også i andre sager er der set eksempler på, at udbytte fra kriminalitet er investeret – med tab – i sådanne aktiver.

3.2.3.6. Værdiløse investeringsaktiver

Der synes at have været et fald i det mere klassiske inden for området, så- som salg af diamanter til voldsom overpris o.l., men der ses da stadig investering i tvivlsomme olieklender o.l.

Området er muligvis i et vist omfang blevet afløst af investering i værdipapirer, optioner og futures.

3.2.3.7. Hvidvask

En særlig variant inden for investeringsrelateret kriminalitet er hvidvask eller hæleri. Den kan f.eks. have den form, at et vekslerfirma investerer sorte penge for en kunde, men officielt kun kontofører en del af beløbet. Pengene kan returneres som avance på handler, der ville have givet god avance, men reelt ikke er foretaget for den kunde.

Der er foreløbigt i én sag rejst sigtelse for narkotikahæleri, men problemstillingen vurderes i de verserende sager.

3.2.4. Kriminalitet relateret til uopfordrede tilbud

3.2.4.1. Nigeriabreve

Dette er en form for kriminalitet, man ville finde var for langt ude idémæssigt set, hvis man læste det i en bog, men som ikke desto mindre synes at være gennemførlig i et vist omfang.

Man får et brev – ofte med fejl i navn og/eller adresse – hvor en nigerianer, man aldrig har hørt om, fortæller, at han har fået én anbefalet. Han skal bruge éns navn, konto og lidt blanke fakturaer og underskrevet, udfyldt brevpapir til at få f.eks. 50 mio. USD ulovligt ud af Nigeria, men til gengæld får man f.eks. 10 mio. USD eller mere for ulejligheden. Det fremgår, at der er højstående personer involveret i transaktionen.

Der er sendt utallige af den slags breve til mange lande, heraf flere tusinde til Danmark. De, der har reageret, er altid endt med at tabe penge – flest hvis de er taget til Nigeria og gerne har villet hjem igen. Enten skal dokumenterne bruges til bedrageri, eller de skal bruges til at udfærdige invitationer, der kan bruges til visumansøgninger, eller der skal "lige" betales et beløb for at gennemføre transaktionen til bestikkelse, omkostninger m.v. i størrelsesordenen 30.000-100.000 USD, jfr. afsnit 3.2.4.3. om advanced fee fraud.

3.2.4.2. Katalogsager

Også her er der tale om et klassisk område, men Danmark er efter mange års målrettet indsats – og med nogle verserende tiltaler og adskillige sigtelser og beslaglagte konti – blevet mindre hjem søgt end tidligere.

Gennemgående har fremgangsmåden været, at offeret fik en faktura eller en henvendelse, der indicerede, at man var ved at forny et abonnement, eller var ved at abonnere på et katalog, der var eller ville blive almindelig udbredt. Typisk sker opkrævningen eller henvendelsen omkring ferietidspunkter, hvor der er en mulighed for, at folk i mangel af bedre vidende går ud fra, at der bare skal betales. Ofte opdager man derefter, at man har tegnet sig for flere års abonnement.

De mange sager, hvor henvendelserne – især om faxkataloger – er kommet fra udlandet, har vist sig ikke at kunne gennemføres på grund af landenes forskellige strafferetlige bedømmelse af sagerne.

I en enkelt sag (Østre landsrets dom af 7/5 1997), der kunne gennemføres, fordi den kun havde nordisk tilknytning, blev de tiltalte dømt for bedrageri og forsøg herpå i forbindelse med annoncesalg til et mobiltelefon- og telefaxkatalog, der ikke kunne forventes udgivet. 341 personer havde betalt modtagne ordrebekræftelser, mens 2.711 ikke betalte.

3.2.4.3. Advanced fee fraud

Der har gennem årene været en stigning i antallet af sager, hvor man under angivelse af, at man kan formidle lån, eller i forbindelse med forudbetaling ved salg, har fået folk til at forudbetale et beløb, uden at have nogen planer om at levere det, der betales for.

En af de seneste varianter er, at folk får orientering om, at de har vundet en stor præmie, som de vil modtage, når de har sendt et mindre gebyr. I en af sagerne var det englændere, det gik ud over. De sendte deres check til en postboks i Danmark, der tilhørte et australsk firma, hvortil posten blev videresendt. Der var afsendt næsten 300 kg. post, før de næste ca. 140 kg. blev standset. En anden tilsvarende sag fremtræder som hidrørende fra England, men al korrespondance til postboksen videresendes automatisk til USA, og der opereres bl.a. i Mellemøsten, Fjernøsten og Afrika.

Der er flere domme på området. Fremgangsmåden er senest set i en sag, hvor flere hundrede mennesker reagerede

på et særlig godt computertilbud og forudbetalte ca. 3.000 kr. Pengene blev modtaget, og firmaindehaveren forsvandt.

3.2.5. Datakriminalitet

3.2.5.1. Berigelseskriminalitet

Berigelseskriminaliteten på IT-området er i vidt omfang den traditionelle, hvor ansatte tilegner sig nogle penge, men hvor dette i dag ofte vil involvere edb.

Den egentlige nydannelse ligger inden for området med telefonmisbrug, idet det er blevet muligt at udnytte telefonssystemerne, der i dag er store edb-systemer, på forskellige måder. Dette er bl.a. sket ved, at gerningsmanden har hacket sig ind i andres computere og har brugt dem som relæstationer, således at de er blevet belastet for den videre trafik, eller gerningsmanden har tilsvarende udnyttet de særlige muligheder i gennemvalgstelefoner.

Da det tidligere (før 1996-loven, jfr. afsnit 2.3.22.) kun i specielle tilfælde har været muligt via indgreb i meddelelshemmeligheden at bevise misbrugets omfang, er sager om datakriminalitet ved telefonmisbrug overvejende kun blevet anset for bevist i det tilståede omfang.

Derudover er der et nyt område med handel med calling cards, dvs. pinkoder til telefoner, således at en samtale ved anvendelsen af denne pinkode belastes indehaveren af den. Ud over handel med disse calling cards er de også i et vist omfang distribueret frit over Internettet.

3.2.5.2. Industrispionage m.v.

Der har været flere sager vedrørende ansattes kopiering af kundekartoteker m.v., men ingen større sager.

Det skal dog bemærkes, at de anmeldelser om hacking, der ses i dag, i et vist omfang tyder på, at der tillige hackes efter erhvervshemmeligheder. Det vides imidlertid ikke, om disse former for hacking er båret af et ønske om at "overvinde" de installerede sikkerhedsmekanismer uden også at opnå viden om de bagvedliggende erhvervshemmeligheder, eller om der er forsæt til industrispionage.

3.2.5.3. Rettighedskrænkelser

Der er inden for dette område eksempler på piratkopiering af edb-programmer, men sagerne har været mindre, eller de er blevet beskåret af ressource-mæssige grunde, eller domstolene har lagt til grund, at der var tale om kopiering i mindre omfang eller var handlet uagtsomt.

Endvidere er der en række eksempler på, at ophavsretligt beskyttede programmer distribueres på Internettet til almindelig benyttelse. Disse sager er imidlertid ikke omfattet af den særlige bestemmelse om piratkopiering, der stiller krav om erhvervsmæssig spredning, men behandles efter de mildere bestemmelser i ophavsretsloven.

3.2.5.4. Hacking

Hacking hører evident til den moderne kriminalitet. De pådømte sager herom er med en enkelt undtagelse pådømt som mindre sager. Også her har efterforskningsmulighederne tidligere (før 1996-loven, jfr. afsnit 2.3.22.) været mere begrænsede, hvilket har gjort det vanskeligt eller umuligt at bevise omfanget af kriminaliteten.

Der ses en betydelig stigning i de anmeldte sager, men det er komplicerede sager at efterforske. Det er bl.a. vanskeligt at finde ud af, hvilket land gerningsmanden reelt har opereret fra.

3.2.5.5. Forfalskninger

Som et sidste eksempel i kategorien datakriminalitet – der omfatter andet end det her medtagne – kan nævnes de forfalskninger, der er muligjort ved den nye teknologi.

Det seneste eksempel fra er falske danske 1.000 kr.-sedler fremstillet ved hjælp af en farveprinter. Der er en betydelig stigning i antallet af anmeldelser vedrørende forfalskede sedler, der er fremstillet på denne måde.

Der er næppe tvivl om, at den form for kriminalitet vokser med mulighederne for at lave gode forfalskninger.

3.3. Vurdering af udviklingen

Som det fremgår, har der været en udvikling i kriminalitetsbilledet på flere punkter. Det, der måske især kan fremhæves, er bevægelsen i billedet. Det er vanskeligt at bedømme, hvor der sker noget næste gang. Selskabstømningsagerne er et særlig klart eksempel.

Dernæst har der været en bevægelse mod en større internationalisering, flere sager med samvirkende personer, en mere kompleks kriminalitet og en mere kompliceret sløring.

Dertil kommer, at børsområdet er blevet op- og nykriminaliseret og derfor i et vist omfang er et nyt arbejdsområde, ligesom den moderne teknologi, herunder Internettet, har givet nye kriminalitetsformer og nye kriminalitetsmuligheder.

Investeringsbedragerierne er blevet mere internationale og dermed vanskeligere og mere ressourcekrævende at efterforske. Den internationale tendens betyder bl.a., at mange af de danske tiltag (og EU-tiltag) ikke fuldt ud får den tilsligtede virkning.

Udviklingen viser efter udvalgets vurdering, at der ved siden af de traditionelle tiltag i form af lovgivning, efterforskning og tiltale er behov for øget indsats på de områder, der allerede er blevet opprioriteret:

- informationsindsamling og analyse
- risikovurderinger
- forskning i effekten af lovtiltag
- kontroltiltag på baggrund heraf
- øget samarbejde mellem offentlige myndigheder
- internationalt samarbejde med henblik på mere ensartet regulering
- internationale tiltag med henblik på hurtigere behandling af retshjælpsanmodninger

DEL 2 : Hæleri og anden efterfølgende medvirken

KAPITEL 4. STRAFFEBESTEMMELSER OM MEDVIRKEN

4.1. Forudgående eller samtidig medvirken

1866-straffelovens femte kapitel, Om Delagtighed i Forbrydelser, havde en række bestemmelser om medvirken, der meget omhyggeligt vurderede strafværdigheden af forskellige former for medvirken⁸, men som i øvrigt indholdsmæssigt svarede til den nugældende bestemmelse – bortset fra bestemmelsen om efterfølgende medvirken, jfr. afsnit 4.2.1. Der var kun ansvar for forsættlig medvirken til forsættlige handlinger⁹.

I alle tre straffelovsbetænkninger¹⁰ søgte man at forenkle reglerne om medvirken, og den nugældende bestemmelse blev formuleret allerede i straffelovsbetænkningen af 1917.

Forudgående eller samtidig medvirken er nu kriminaliseret i straffelovens § 23. Efter denne bestemmelse omfatter straffebestemmelserne alle, der ved tilskyndelse, råd eller dåd har medvirket til gerningen. Beskrivelsen dækker både fysisk og psykisk medvirken, herunder anstiftelse.

Bestemmelsen finder anvendelse på den medvirken, der ydes før den strafbare handling eller tilstand er endeligt afsluttet. Det afgørende er således, om forbrydelsens fuldbyrdelse er afsluttet, hvilket særlig for

tilstandsforbrydelsers vedkommende vil sige, at den strafbare tilstand skal være ophørt.

8 Jfr. eksempelvis § 47, hvorefter en mindre væsentlig bistand ved iværksættelsen straffedes med ikke under halvdelen af den laveste og ikke over tre fjerdedele af den højeste for forbrydelsen i loven bestemte straf, og § 48, hvorefter der var samme straf ved bistand ved råd eller dåd, men mulighed for at gå ned til en trediedel af den ringeste grad af den foreskrevne straf.

9 Jfr. Carl Torp, Den danske Strafferets almindelige Del, 1905, s. 582.

10 Fra henholdsvis 1912, 1917 og 1923.

4.2. Efterfølgende medvirken

4.2.1. Generelle bestemmelser om efterfølgende medvirken

1866-straffeloven havde i § 55 en generel bestemmelse om efterfølgende medvirken. Bestemmelsen havde følgende ordlyd: "Den, som efter at en Forbrydelse er bleven fuldstændig iværksat, uden noget derom forud udtrykkelig eller stiltiende givet Tilsagn har gjort sig medskyldig i den ved Handlinger, der gaa ud paa at sikre Gerningsmanden den ulovlig erhvervede Fordel, selv at deltage i denne eller paa anden Maade at fortsætte den ved Forbrydelsen tilvejebragte retstridige Tilstand, belægges med en Straf, der ikke overskrider Halvdelen af den højeste og ikke er mindre end Fjerdedelen af den laveste for Forbrydelsen i Loven foreskrevne Straf".

§ 54 i lovudkastet af 1864¹¹ var (med små sproglige variationer) identisk med denne bestemmelse. Det siges i bemærkningerne til lovudkastet¹², at problemet var at fastsætte begrebet¹³. Det havde tidligere været temmelig almindeligt at henregne enhver bistand til efterfølgende medvirken. Det siges om forslaget, at man har fundet det rigtigst ikke at formulere krav i loven, idet man hverken generelt har villet kræve viden eller har villet udtale mere almindeligt, at en vis formodning var nok, idet det i det enkelte tilfælde måtte komme an på forbrydelsens og understøttelsens forskellige beskaffenhed, hvilken kundskabsgrad der skulle udgøre strafbar medvirken.

Ved 1930-straffeloven udgik den generelle bestemmelse om efterfølgende medvirken. Det siges herom i straffelovsbetænkningen fra 1912¹⁴: "Sluttelig skal blot bemærkes, at Udkastet ikke gør Anvendelse af Begrebet efterfølgende Meddelagtighed. Er der Trang til at straffe en Handling, der staar i et efterfølgende Forhold til en Forbrydelse, vil der altid foreligge et delictum sui generis". I straffelovsbetænkningen fra 1917 nævnes¹⁵ blot, at efterfølgende medvirken er udgået i 1912-betænkningen og behandles som selvstændig forbrydelse. Straffelovsbetænkningen fra 1923 konstaterer blot¹⁶, at det er en simplificering, at bl.a. et begreb som efterfølgende medvirken er bortfaldet.

Der kan i den forbindelse henvises til Carl Torp, Den danske Strafferets almindelige Del, 1905, hvor det¹⁷ kritiseres, at der arbejdes med et begreb som efterfølgende medvirken, når hovedforbrydelsen netop skal være afsluttet. Det anføres, at det nu med rette almindeligvis antages, at dette tilfælde intet har med den såkaldte meddelagtighedslære at gøre, men at der foreligger et delictum sui generis.

11Jfr. Udkast til Straffelov for Kongeriget Danmark af 25/2 1864, udarbejdet af "Den ved allerhøieste Kommissorium af 22de Februar 1859 til at udarbejde et endeligt Udkast til en Straffelovbog for Danmark allernaadigst anordnede Kommission".

12 S. 79 ff.

13Dvs. indholdet af begrebet efterfølgende medvirken.

14Sp. 105.

15S. 38.

16Sp. 72.

17 S. 598 f.

4.2.2. Specielle regler om efterfølgende medvirken

4.2.2.1. 1866-straffeloven

1866-straffeloven indeholdt også specielle hæleriregler: § 238 (vedrørende at tilforhandle sig eller på anden måde modtage stjalne koster), § 239 (vedrørende at gøre det til vane eller næringsvej at overtræde § 238) og § 242 (undskyldelige forhold vedrørende overtrædelse af § 238 ved efterfølgende forsæt).

Om hæleribestemmelsen siges i bemærkningerne i lovudkastet af 1864¹⁸, at man på grund af de udførlige regler om medvirken i almindelighed har fundet det både unødvendigt og urigtigt at have særlige bestemmelser i øvrigt, men bl.a. af hensyn til straffastsættelsesregler og "Forbrydelsens Almindelighed i det praktiske Liv" og på grund af forbrydelsens ejendommelige natur har man valgt at fastsætte regler for hæleri med hensyn til tyveri. Det siges videre¹⁹: "Men om en særlig Bestemmelse angaaende Hæleri forsaavidt ikke er nødvendig for Begrebets Skyld, har man dog anseet den for nødvendig eller rigtig for Straffens Skyld".

18S. 295 ff. vedrørende lovudkastets § 234
19 S. 297

4.2.2.2. 1930-straffeloven

I Straffelovsbetænkningerne fra 1912, 1917 og 1923 formuleredes i udkastenes henholdsvis § 303, § 253 og § 258 hæleribestemmelser, der stort set svarede til den nugældende § 284. I alle tre udkast blev ågerhæleriet begrænset til den, der havde erhvervet et ågerkrav med kendskab til retshandelens beskaffenhed. Bestemmelsen i § 284 fik følgende formulering:

Straffelovens § 284

"For hæleri straffes den, som modtager eller skaffer sig eller andre del i en ved tyveri, ulovlig omgang med hittegods, underslæb, bedrageri, mandatsvig, afpresning, skyldnersvig eller røveri erhvervet vinding, samt den, som ved fordølgelse, hjælp til afhændelse eller på lignende måde virker til at sikre en anden udbyttet af en sådan forbrydelse."

Ågerhæleriet blev indformuleret i selve ågerbestemmelsen i straffelovens § 282, der fik følgende formulering:

Straffelovens § 282

"For åger straffes den, som udnytter nogens nød, enfoldighed, uerfarenhed eller et over for ham bestående afhængighedsforhold til i en retshandel at opnå eller betinge en ydelse, der står i åbenbart misforhold til modydelsen, samt den, som efter med kendskab til retshandelens beskaffenhed at have erhvervet et på en sådan retshandel grundet krav gør dette gældende eller overdrager det til en anden."

En bestemmelse svarende til den nugældende § 303 om groft uagtsomt hæleri blev først formuleret i straffelovsbetænkningen fra 1923. Det siges herom i bemærkningerne²⁰, at: "Det, der søges ramt ved denne Forskrift, er de egentlige Hælerforretninger, der erfaringsmæssigt spiller en stor Rolle til Fremme af Berigelsesforbrydelser, særlig Tyveriforbrydelser". Bestemmelsen fik følgende ordlyd:

Straffelovens § 303

"Den, som udviser grov uagtsomhed ved at tilforhandle sig eller på anden lignende måde modtage ting, der er erhvervet ved en berigelsesforbrydelse, straffes med bøde eller hæfte. I gentagelsestilfælde, samt når den skyldige tidligere har været dømt for en berigelsesforbrydelse, kan straffen stige til fængsel i 6 måneder."

20 Sp. 389 f. vedrørende udkastets § 273.

4.2.2.3. 1985- og 1994-ændringerne af straffelovens § 284

I forbindelse med, at der i 1985 blev formuleret en særlig bestemmelse om datakriminalitet i straffelovens § 279 a, blev der samtidig²¹ indsat en henvisning til den nye § 279 a i § 284. Der var tale om en ren konsekvensændring.

Den seneste ændring blev foretaget i 1994²², hvor bestemmelsen fik tilføjet henvisningen til § 289, 2. pkt., om groft smugleri. I bemærkningerne til lovforslaget²³, er det i Justitsministeriets overvejelser anført, at selv om anvendelsesområdet for et hæleriansvar for udbyttet fra groft smugleri er ganske snævert, fandt man det rigtigst at lade Folketinget vurdere spørgsmålet om at have en regel om hæleriansvar for groft smugleri i straffeloven.

Samtidig med udvidelsen af hæleribestemmelsen med henvisningen til § 289, 2. pkt., overvejede Justitsministeriet ligeledes, om udvidelsen også skulle omfatte § 289, 1. pkt., om skattesvig af særlig grov karakter. Dette skønnedes uhensigtsmæssigt, fordi udbyttet stort set aldrig ville kunne identificeres eller forsæt bevises. Desuden lagde Justitsministeriet vægt på, at der for langt de fleste særlovsbestemmelers vedkommende ikke er hæleriregler, og at en hæleriregel vedrørende udbyttet af groft skattesvig måtte kræve en særlig begrundelse, når f.eks. hæleri med hensyn til f.eks. alvorlig miljøkriminalitet og overtrædelse af fiskerilovgivningen ikke er selvstændigt kriminaliseret.

Efter disse ændringer har straffelovens § 284 i dag følgende ordlyd:

Straffelovens § 284

"For hæleri straffes den, som modtager eller skaffer sig eller andre del i en ved tyveri, ulovlig omgang med hittegods, underslæb, bedrageri, databedrageri, mandatsvig, afpresning, skyldnersvig, røveri eller overtrædelse af § 289, 2. pkt., erhvervet vinding, samt den, som ved forfølgelse, hjælp til afhændelse eller på lignende måde virker til at sikre en anden udbyttet af en sådan forbrydelse."

21 Ved lov nr. 229 af 6/6 1985.

22 Ved lov nr. 367 af 18/5 1994.

23 FT 1993/94 A 6335.

4.2.2.4. 1975-ændringen vedrørende ågerhæleri (§ 300 c)

I 1975²⁴ fik ågerbestemmelsen i § 282 en ny formulering og hæleridelen blev flyttet. Der indsattes en ny bestemmelse i § 300 a om visse bedragerilignende forhold og i § 300 b om visse ågerlignende forhold. I § 300 c indsattes en ny bestemmelse om ågerhæleri m.v., der fik følgende formulering:

Straffelovens § 300 c

"Med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder straffes den, som overdrager et krav, der hidrører fra en andens handling af den i § 282, § 300 a eller § 300 b nævnte beskaffenhed, eller som gør et sådant krav gældende, såfremt han ved erhvervelsen af kravet kendte eller udviste grov uagtsomhed med hensyn til dets beskaffenhed. På samme måde straffes den, som i øvrigt forsætligt eller groft uagtsomt drager utilbørlig fordel af en andens handling af den i § 282, § 300 a eller § 300 b nævnte beskaffenhed."

Det tidligere ågerhæleri blev således kraftigt nedkriminaliseret²⁵, men samtidig blev hæleriområdet udvidet til de nye bestemmelser, og ågerhæleriet blev tilsvarende udvidet til "at drage utilbørlig fordel" af handlingen og til visse groft uagtsomme forhold .

Bestemmelsen i § 300 c var skitseret i Straffelovrådets udtalelse af 14/1 1974 om økonomisk kriminalitet²⁶. Straffelovrådet anførte²⁷, efter at have kommenteret skitsen, at det ikke fandt, at det foreliggende materiale gav tilstrækkeligt grundlag for en stillingtagen til behovet for en særregel om efterfølgende medvirken og til dennes nærmere udformning. Straffelovrådet fandt, at der var væsentlige betænkeligheder ved på det foreliggende grundlag at gennemføre en regel, der i så vidt omfang kriminaliserede efterfølgende medvirken i relation til gerningstyper, der til dels ikke hidtil havde været strafbare i sig selv, og som måtte antages at være af betydelig mindre grovhed end de gerningstyper, som efter de gældende regler i straffelovens § 284 og § 303 hidtil havde kunnet give grundlag for straf for efterfølgende handlinger. Straffelovrådet bemærkede i øvrigt, at det måtte betragtes som

vilkårligt at gennemføre en regel om efterfølgende medvirken med henblik på disse gerningstyper uden samtidig at tage stilling til spørgsmålet om tilsvarende regler i relation til de formueforbrydelser, der var omhandlet i straffelovens kapitel 29. Dette kunne på grund af tidsfristen for rådets udtalelse ikke behandles nærmere.

Der fremsattes lovforslag i 1973-74, 2. samling, indeholdende § 300 c. Det anførtes i lovforslaget²⁸, under henvisning til Straffelovrådets fremhævelse af, at der i en del tilfælde ville være tale om medvirken, der lå efter fuldbyrdelsen, eller hvor en mulig tidligere deltagelse ikke kunne bevises, at Justitsministeriet derfor uanset Straffelovrådets betænkeligheder anså en bestemmelse om efterfølgende medvirken for påkrævet. Det nævnes herudover, at det må antages, at en begrænsning til forsætlige forhold på uheldig måde vil vanskeliggøre strafforfølgningen af de komplicerede former for samvirken, der vil kunne forekomme. Forslaget blev fremsat uændret i 1974-75, hvor det, med mindre formuleringsændringer, blev vedtaget.

24 Ved lov nr. 250 af 12/6 1975.

25 Maksimumstraffen ændredes fra fængsel i 6 år til fængsel i 6 måneder – hvilket samtidig betød, at forældelsesfristen blev reduceret til maksimalt 2 år mod tidligere 5 år.

26 Udtalelsens s. 25 f.

27 Udtalelsens s. 27.

28 FT 1974/75 A 779.

4.2.2.5. 1982-ændringen vedrørende narkotikahæleri

I 1982 indsattes²⁹ bestemmelsen i straffelovens § 191 a om narkotikahæleri og en tilsvarende bestemmelse i § 3 i lov om euforiserende stoffer.

Bestemmelsen i § 191 a fik følgende ordlyd:

Straffelovens § 191 a

"Med fængsel indtil 6 år straffes den, som modtager eller skaffer sig eller andre del i en vinding, der er erhvervet ved en overtrædelse af § 191, samt den, som ved opbevaring, transport, hjælp til afhændelse eller på lignende måde virker til at sikre en anden udbyttet af en sådan overtrædelse."

Straffelovens § 191 vedrører grove overtrædelser af lov om euforiserende stoffer.

Det siges i lovforslaget vedrørende denne ændring³⁰, at det er Justitsministeriets opfattelse, at der er behov for at kunne straffe for efterfølgende modtagelse, indkassering, opbevaring, transport m.v. af udbytte, der er fremkommet ved en overtrædelse af lov om euforiserende stoffer. Det fremhæves bl.a., at bagmænd vil kunne straffes, uden at anklagemyndigheden behøver at føre bevis for forudgående finansiering. Det fremhæves i den forbindelse, at den professionelle omsætning af narkotika er organiseret i mange led, der indbyrdes til dels er skjult for hinanden. Det nævnes endvidere, at bestemmelsen er en tilpasset § 284-model, således at retspraksis omkring § 284 kan indgå i fortolkningen.

29 Ved lov nr. 160 af 28/4 1982.

30 FT 1981/82 A 1297.

4.2.2.6. Andre specielle regler

Ved siden af de nævnte hæleriregler findes der forskellige bestemmelser om efterfølgende medvirken i en eller anden form. Nogle af disse, men langt fra alle, vedrører befatning med udbytte fra strafbare forhold. Eksempelvis kan nævnes følgende bestemmelser:

Straffelovens § 124, stk. 1, der vedrører den, der befrier en anholdt m.v. eller hjælper med undvigelse eller skjuler en undvejet.

Straffelovens § 125, stk. 1, der vedrører den, der skjuler m.v. en person, for at unddrage ham fra forfølgning, eller ødelægger m.v. beviser eller spor.

Straffelovens § 152 d, der bl.a. vedrører den, der skaffer sig eller udnytter oplysninger, der er fremkommet ved en overtrædelse af §§ 152-152 c, eller uberettiget videregiver oplysninger om rent private forhold, som er fremkommet ved overtrædelse af disse bestemmelser (dvs. brud på tavshedspligten for personer i offentlig tjeneste m.v.).

Straffelovens § 229, stk. 3, der vedrører den mandsperson, som helt eller delvis lader sig underholde af en kvinde, der driver utugt som erhverv.

Straffelovens § 264 c, der vedrører den, der skaffer sig eller uberettiget udnytter oplysninger, som er fremkommet ved en overtrædelse af §§ 263-264 a (dvs. bl.a. brud på brevhemmeligheden, hacking, husfredskrænkelse, visse former for industrispionage m.v.).

Markedsføringslovens § 10, stk. 4, der vedrører erhvervsdrivende, der benytter en erhvervshemmelighed, der er fremkommet ved bl.a. ansattes overtrædelse af bestemmelserne om beskyttelse af en virksomheds erhvervshemmeligheder.

Toldlovens § 73, stk. 3, der vedrører forsætligt eller groft uagtsom hæleri med hensyn til indsmuglede varer. Denne bestemmelse er medtaget i straffelovens § 289 og er omfattet af straffelovens § 284, jfr. afsnit 4.2.2.3. Bestemmelsen vedrører overdragelse, erhvervelse, modtagelse, transport eller opbevaring af indsmuglede varer.

Momslovens § 81, stk. 1, nr. 6, der vedrører forsætligt eller groft uagtsomt hæleri med hensyn til ikke afgiftsberigtigede varer. Bestemmelsen vedrører overdragelse, erhvervelse, tilegnelse eller anvendelse af varer eller ydelser, hvoraf der ikke er betalt afgift.

Spiritusafgiftslovens § 31, stk. 1, nr. 6, der vedrører forsætligt eller groft uagtsomt hæleri med hensyn til ikke afgiftsberigtigede varer. Bestemmelsen vedrører overdragelse, erhvervelse eller tilegnelse af varerne.

Olieafgiftslovens § 25, stk. 1, nr. 4, der vedrører forsætligt eller groft uagtsomt hæleri med hensyn til ikke afgiftsberigtigede varer. Bestemmelsen vedrører overdragelse, erhvervelse, tilegnelse eller anvendelse af varerne.

Saltvandsfiskerilovens § 40, stk. 1, der vedrører forsætligt eller uagtsomt hæleri med hensyn til fisk, alger, krebs- eller bløddyr, der er fisket i strid med forskrifter om fiskeriets udøvelse. Bestemmelsen vedrører opbevaring, transport, behandling m.v.³¹

Kildeskattelovens § 75, nr. 1, er et mere atypisk eksempel, der vedrører den, der lader sig udbetale A-indkomst med viden om, at der ikke er indeholdt A-skat.

Hæleribestemmelser som de nævnte findes i en række afgiftslove, der vedrører varer, der omsættes i almindelig handel.

Som det fremgår, er der for afgiftslovgivningens vedkommende tale om hæleriregler, der vedrører selve det afgiftsbelagte produkt – og for saltvandsfiskerilovens vedkommende det ulovligt tilvejebragte produkt – men ikke andet udbytte ved overtrædelsen, f.eks. ikke de penge, der erhverves ved salg.

Med hensyn til kildeskattelovens § 75, nr. 1, kan det diskuteres, om bestemmelsen overhovedet kan karakteriseres som en hæleriregel, eller om der snarere er tale om en medvirkensregel.

31 Saltvandsfiskeriloven forventes afløst af en ny fiskerilov, men det er ikke tanken at ændre den citerede bestemmelse indholdsmæssigt.

KAPITEL 5. VURDERING AF RETSTILSTANDEN

Bortset fra databedrageri, der var en konsekvensændring, er straffelovens bestemmelser om efterfølgende

medvirken således kun udvidet med groft smugleri siden 1982, hvor straffelovens § 191 a om narkotikahæleri blev indsat.

Bestemmelsen om narkotikahæleri blev indsat som konsekvens af en udvikling, der medførte, at narkotikakriminalitet blev et af de mest udbyttegivende kriminalitetsområder.

Ser man på den opdagede kriminalitet, er der konstateret en stigning i kriminalitet mod det offentlige, en kriminalitet der i vidt omfang er særlovsreguleret³². Bl.a. på baggrund heraf, men primært ud fra en generel vurdering, har den arbejdsgruppe, der har set på særlovsreguleringen, anbefalet, at hele særlovsområdet får regler om efterfølgende medvirken i relation til udbytte fra særlovsovertrædelser. Det er i den forbindelse også anført, at berigelseskriminalitet rettet mod det offentlige bør sidestilles med anden berigelseskriminalitet.

Dertil kommer det billede, der harmonerer dårligt med meget specifikke hæleriregler, at kriminelle begår flere former for kriminalitet samtidig – og måske ofte ved en pengeoverførsel dårligt nok selv ville kunne svare på, hvilke af deres kriminelle aktiviteter netop de penge hidrører fra.

Endvidere har særlovsreguleringer i et vist omfang medført, at der mangler balance i, hvornår en straffebestemmelse er supplerende beskyttet med hæleriregler. EU-markedsordningslovene har været et særlig markant eksempel, men det kan nu forventes reguleret³³.

32 Der kan f.eks. peges på selskabstømningsagerne, sagerne om udbetaling af negativ moms og sagerne om cigaret- og spiritussmugleri.

33I tilknytning til EU's **svigskonvention** af 26/7 1995, der forventes ratificeret af Danmark i 1999, udfærdigedes 19/6 1997 den **2. tillægsprotokol**, der bl.a. i artikel 2 indeholder bestemmelse om pligt til at gøre hvidvask af udbytte fra EU-svig og bestikkelse strafbart samt regler om konfiskation, retshjælp m.v. Hvidvask defineres ved en henvisning til definitionen i EU's hvidvaskdirektiv.

Værdipapirhandelloven frembyder også et eksempel: Insiderhandel og kursmanipulation kan straffes med op til 4 års fængsel og kan give et ganske betragteligt udbytte. Der er regler om, at en værdipapirhandler, der har mistanke om insiderhandel eller kursmanipulation, ikke må medvirke til handel, men der er ingen hæleriregler.

Der er heller ikke hæleriregler vedrørende de penge, der erhverves ved salg af fisk, der er udbytte fra overtrædelse af fiskerilovgivningen. Det samme gælder for udbyttet fra lejemord eller gorillavirksomhed, og den nye § 125 a i straffeloven³⁴ om menneskesmugling, der har en maksimumstraf på 4 år, er ikke suppleret med regler om hæleri, selv om det klart er et berigelsesområde. Piratkopiering kan nævnes som yderligere et eksempel på et vindingsområde, hvor der ikke er hæleriregler.

Dele af nutidens kriminalpolitiske debat har sit udgangspunkt i, at bekæmpelse af kriminalitet gennem kriminalisering af den efterfølgende bistand er et væsentligt led i forsøget på at etablere en situation, hvor kriminalitet ikke betaler sig, fordi man ikke kan drage fordel af udbyttet. Derfor går bevægelsen mod kriminalisering af befattning med udbytte fra al kriminalitet.

Det synes umiddelbart at være et naturligt udgangspunkt, at der ikke er noget kriminelt udbytte, der er mere acceptabelt end andet. Der kan på det punkt også henvises til Hurwitz³⁵, der anfører: "Straffelovens begrænsning af hæleri til kun at angå egentlige berigelsesforbrydelser er ikke rationel. En tilsvarende begrænsning findes ikke i de nyligt reviderede norske og svenske bestemmelser om hæleri, se norsk strfl. § 317, svensk strfl. 21:6."

Bevismæssige hensyn kan tale for, at der kun findes én bred bestemmelse.

34Indsat ved lov nr. 473 af 1/7 1998.

35Speciel del s. 487.

I nogle tilfælde vil der være ond tro med hensyn til, at der er tale om udbytte fra strafbare forhold, men ikke nogen fornemmelse af, om udbyttet hidrører fra narkotikakriminalitet, fra de af straffelovens § 284 omfattede berigelsesforbrydelser, fra EU-svig eller fra anden form for kriminalitet. Det gør både tiltalen og domstolenes

subsumption vanskelig. Og problemstillingen forenkles som nævnt ikke af, at de kriminelle ofte bevæger sig inden for flere områder, der kan give udbytte, og ikke er så specialiserede.

Der er næppe tvivl om, at netop usikkerheden med hensyn til, hvornår der har været tilstrækkelig bevis for forsæt til domfældelse, gør, at en del hæleritiltaler ikke rejses.

Som et eksempel kan nævnes UfR 1992.432 ØLK. En person (T), der var fører af en personbil, blev sammen med 2 passagerer anholdt og sigtet for narkotikakriminalitet. I bilen var der 330.000 d.kr., 86.000 n.kr. og 77.500 s.kr., der blev beslaglagt. T oplyste, at pengene ikke var hans, men blev transporteret for en person, han ikke ville give nærmere oplysninger om. T oplyste ifølge forklaring til politirapport, at han mente, der var tale om "sorte penge", og at han skulle transportere dem til Holland. Sagen mod T og passagererne blev sluttet, og der blev i samme forbindelse givet meddelelse om, at pengene mentes at være udbytte fra strafbart forhold, og at de derfor var inddraget som hittegods. T krævede pengene udleveret. Landsretten fastslog, at pengene var i Ts varetægt og derfor ikke var hittegods. Da der fandtes at være begrundet mistanke om, at de udgjorde udbytte fra strafbart forhold, blev de beslaglagt (med dissens). Der blev ikke rejst sigtelse mod T for hæleri, hverken med hensyn til narkotikakriminalitet eller berigelseskriminalitet.

En tilsvarende afgørelse findes i UfR 1992.431 ØLK (uden dissens), hvor der hos T, der oprindeligt blev sigtet for overtrædelse af straffelovens § 191, blev fundet 741.000 kr. T forklarede først, at det var penge han opbevarede for hasardspillere, og senere, at han opbevarede dem – uvist hvorfor – for en respekteret mand med høj social status, som han ikke ville give nærmere oplysninger om.

Det kan ligeledes overvejes at supplere med en bestemmelse om grov uagtsomhed, især under hensyntagen til, at det i nogle sager vil kunne være vanskeligt at føre et fuldt tilstrækkeligt forsætsbevis. F.eks. gav forsætsbeviset ikke problemer i en hollandsk sag om et vekselkontor, hvor indehaveren menes at have bistået med omveksling af ca. 450 mio. kr. hidrørende fra strafbare forhold³⁶. Han blev idømt 5 års fængsel for forsætlig efterfølgende medvirken. Forestiller man sig imidlertid, at politiet kunne have grebet ind tidligere, hvor omsætningen var atypisk stor, men ikke i så markant grad, kunne man komme i den situation, at retten kun fandt det bevist, at forholdet lå i grænseområdet mellem det forsætlige og det groft uagtsomme. Dette ville uden en bestemmelse om grov uagtsomhed føre til frifindelse.

Endvidere kan nævnes de spørgsmål, der kan opstå i relation til ydelse af retshjælp. Ved tvangsindgreb kræver Danmark dobbelt strafbarhed. I tilfælde, hvor der tillige er sigtet for en efterfølgende medvirken, der ikke er omfattet af de danske regler, vil der normalt kunne ydes den ønskede retshjælp med udgangspunkt i hovedforbrydelsen. Det kan imidlertid ikke udelukkes, at Danmark vil betragte sig som afskåret fra at yde retshjælp, hvis det anmodende land alene behandler den efterfølgende medvirken, men ikke selv har kompetence til at behandle hovedforbrydelsen. Den situation vil lettere kunne opstå i dag, hvor mange lande har fået mere generelle bestemmelser om efterfølgende medvirken, og hvor det i langt højere grad end tidligere tilstræbes at tiltale og konfiskere i disse sager.

En beretning fra november 1997 fra det schweiziske Justits- og Politi-departement³⁷ kan illustrere den mulige afstand mellem førforbrydelse og efterfølgende virksomhed. Rapporten omtaler³⁸ særligt problemstillingen vedrørende den strøm af kapital med oprindelse, der flyder fra de østeuropæiske lande til Schweiz³⁹.

Hvidvask af penge foregår ofte i 3 faser. Først skal pengene placeres i det finansielle system ("placement"). I den schweiziske rapport er det anført, at "placements" som oftest foretages i off shore centre. På dette stadium bliver de schweiziske banker ikke brugt ret meget. Derimod bruges personer fra den "para-bankmæssige" verden, i det omfang kapital allerede på "placement"-stadiet bringes ind i Schweiz.

Anden og tredje fase i hvidvaskningen vedrører sløring af kapitalens kriminelle oprindelse, f.eks. gennem overførsler af pengene (evt. elektronisk) mellem flere konti eller pengeinstitutter, samt den illegale kapital infiltration af den legale økonomi, f.eks. gennem investeringer i lovlig industri. Det er i rapporten anført, at Schweiz særligt bruges til hvidvaskningens anden og tredje fase.

Rapporten illustrerer, hvordan gerningssted, hovedgerningsmand og hvidvasklande let vil kunne være adskilte.

Udvalget har, jfr. afsnit 6, tillige set på, hvordan udviklingen har været i andre lande, og om denne udvikling eventuelt vil kunne give problemer i relation til Danmarks evne til at yde retshjælp til andre lande.

36Heraf ca. 10 mio. i danske kroner.

37Staatsschutzbericht 1995/1996.

38Afsnit 4.2.

39Det er i rapporten forsøgt anslået, hvor stor en del af den kapital, der kommer fra de østeuropæiske lande til Schweiz, der stammer fra kriminalitet. Man har anslået et beløb på 40-50 milliarder USD, men er klar over, at den rigtige sum ikke kan fastslås. Store beløb stammer fra Østeuropas "paralleløkonomi" (skattesvig, korrupsion m.v.), og beløbets oprindelse kan være vanskelig at spore.

KAPITEL 6. STRAFFEBESTEMMELSER I ANDRE LANDE

6.1. Generelt vedrørende FATF-landene

Som *bilag 1* vedlægges en kort, skematisk oversigt over FATF-landenes⁴⁰ regler udarbejdet med udgangspunkt i de evalueringsrapporter, der udarbejdes for alle FATF-lande⁴¹. Disse lande er valgt ud fra den betragtning, at de alle deltager i FATFs arbejde, der er koncentreret omkring at forhindre, at udbytte fra alvorlig kriminalitet kan komme til at fremtræde som en legitim formue, der uhindret kan anvendes.

Som det fremgår, har der gennem de senere år været en markant udvikling hen mod brede hæleriregler, og flere lande er ved at gennemføre yderligere udvidelser. Det bemærkes, at den danske hvidvasklovgivning i 1996 blev evalueret af FATF. I evalueringsrapporten fra 1997 anbefales det, at Danmark udarbejder et nyt delikt vedrørende hvidvask af penge, som inkluderer hvidvask af udbytte fra alle typer alvorlig kriminalitet, deriblandt alle kriminalitetstyper, hvor udbyttet er stort.

40FATF : Financial Action Task Force on Money Laundering.

41Der henvises til afsnit 7.2. vedrørende FATF.

6.2. Svensk ret

Frem til 1/7 1991 havde Sverige følgende hæleribestemmelse (Brottsbalk 9. kap. § 6):

"Den som köper något, som är frånhänt annan genom brott⁴², eller tillgodogör sig det eller eljest därmed tager befattning ägnad att försvåra dess återställande, dömes för häleri ... (strafmaksimum fängsel i 2 år) ... Detsamma skall gälla, om någon bereder sig otillbörlig vinning av annans brottsliga förvärv, så ock om någon genom krav, överlåtelse eller på annat dylikt sätt hävdar genom brott tilkommen fordran."

Der var endvidere bestemmelser om hæleri i næringsvirksomhed, om maksimumstraf af fængsel i 4 år for groft hæleri og om uagtsomt hæleri ("häleriförseelse")⁴³.

1/7 1991 ændredes § 6 ved lov 1991:451, så indholdet blev:

"6 §

Den som

1. på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande tar befattning med något som är frånhänt annan genom brott,
2. bereder sig otillbörlig vinning av annans brottsliga förvärv,
3. otillbörligen främjar möjligheterna för annan att tillgodogöra sig egendom som härrör från brottsligt

- förvärv eller värdet av sådan egendom,
4. med uppsåt at dölja egendomens ursprung medverkar till att bortföra, överlåta, omsätta eller vidta annan sådan åtgärd med egendom som härrör från brottsligt förvärv, eller
 5. genom krav, överlåtelse eller på annat liknande sätt hävdar genom brott tillkommen fordran

döms för häleri til fängelse i högst två år".

For groft hæleri har maksimumstraffen siden 1993 været fængsel i 6 år, og der er fortsat en bestemmelse om "häleriforseelse".

I en betænkning fra marts 1997 om "Bekämpande av penningtvätt"⁴⁴ foreslås en udvidelse⁴⁵, så told- og skattekriminalitet bliver omfattet, og så der ikke skal påvises en bestemt førforbrydelse. Forslaget – der vedrører en hvidvasklov, der både indeholder underretningspligt og straffebestemmelser – lyder således⁴⁶:

"16 §

Den som tar sådan befattning med medel som härrör från brott eller brottslig verksamhet av allvarligare slag som är ägnad att dölja denna egenskap hos medlen döms för penningtvättsbrott till fängelse i högst två år".

Der er en bestemmelse om, at bestemmelsen kun kan anvendes, hvis førforbrydelsen kan give fængsel over 6 måneder. I grove tilfælde er strafmaksimum fængsel i 6 år. Der kan også dømmes (fængsel højst 6 måneder), hvis den pågældende havde "skälig anledning att anta", at der var tale om sådanne midler.

Det siges i bemærkningerne til lovudkastet⁴⁷, at penningtvättsbrottet ikke skal være subsidiært i forhold til hæleribestemmelsen, men skal være selvstændigt. Anklager og domstole må så tage stilling til subsumptionen.

På baggrund af betænkningen fra marts 1997 om "Bekämpande av penningtvätt" blev der den 15. oktober 1998 fremsat et lovforslag⁴⁸, der er vedtaget af Riksdagen den 17/2 1999. Loven (1999:164) træder i kraft den 1/7 1999. Ved loven er pkt. 3 og pkt. 4 fjernet fra den oven for nævnte § 6 (Brottsbalk 9. kap. § 6), der herefter har følgende indhold:

"6 §

Den som

1. på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande tar befattning med något som är frånhänt annan genom brott,
2. bereder sig otillbörlig vinning av annans brottsliga förvärv, eller
3. genom krav, överlåtelse eller på annat liknande sätt hävdar genom brott tillkommen fordran döms för häleri till fängelse i högst två år."

42 Ifølge den svenske straffelovs 1. kap. § 1 er "brott" et fælles udtryk for alle handlinger, der er strafsanktionerede i straffeloven eller andre love.

43BrB 9. kap § 7.

44 SOU 1997:36

45Betænkningen s. 173.

46 Sm.st. s. 25.

47 Sm.st. s. 190.

48 Regeringens proposition 1998/99:19 Ändringar i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt, m.m.

Samtidig indføres to nye bestemmelser, § 6 a og § 7 a, i den samme lov. Bestemmelserne vedrører henholdsvis "penninghäleri" og "penninghäleri-förseelse", og har følgende ordlyd:

"6 a §

Den som

1. otillbörligen främjar möjligheterna för annan att tillgodogöra sig egendom som härrör från brottsligt förvärv eller värdet av sådan egendom, eller
2. med uppsåt att dölja egendomens ursprung medverkar till att bortföra, överlåta, omsätta eller vidta annan sådan åtgärd med egendom som härrör från brottsligt förvärv döms för penninghäleri till fängelse i högst två år.
För penninghäleri döms också den som, i annat fall än som anges i första stycket, otillbörligen medverkar till att bortföra, överlåta, omsätta eller vidta annan sådan åtgärd med egendom, om åtgärden är ägnad att dölja att annan har berikat sig genom brottslig gärning.

Är brott som anges i första eller andra stycket grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst sex år."

"7 a §

Är brott som avses i 6 a § att anse som ringa, döms för penninghäleriförseelse till böter eller fängelse i högst sex månader.

För penninghäleriförseelse skall också dömas den som

1. i fall som avses i 6 a § första stycket inte insåg men hade skälig anledning att anta att brott förelåg, eller
2. i fall som avses i 6 a § andra stycket inte insåg men hade skälig anledning att anta att annan berikat sig genom brottslig gärning."

6.3. Norsk ret

Frem til juni 1993 havde Norge følgende hæleribestemmelse (straffelovens § 317) :

"For heleri straffes den som mottar til eie, pant eller bruk, skjuler, for-varer, forbruker eller søker avhendet eller pantsatt en gjenstand, enda han forsto at tingen var fravendt noen ved en forbrytelse eller ved en forseelse etter § 391 a eller utviste uaktsomhet i så måte. Medvirkning straffes på samme måte."

Bestemmelsen gjaldt også surrogater. Straffen var fængsel i højst 3 år, men op til 6 år ved sædvanemæssigt hæleri. Endvidere var der en bestemmelse i straffelovens § 320 om fængsel i op til 2 år for den, der ydede efterfølgende bistand for at sikre gerningsmanden en ved forbrydelsen tilstøttet fordel.

Ved lov nr. 76 af 11/6 1993 ophævedes disse bestemmelser, og straffelovens § 317 fik følgende ordlyd :

"Den som mottar eller skaffer seg eller andre del i udbytte av en straffbar handling, eller som yder bistand til å sikre slikt utbytte for en annen, straffes for heleri med bøter eller fængsel inntil 3 år. Som å yte bistand regnes blant annet det å innkreve, oppbevare, skjule, transportere, sende, overføre, konvertere, avhende, pantsette eller la investere utbyttet. Ligestilt med utbyttet er gjenstand, fordring eller tjeneste som trer istedenfor utbyttet."⁴⁹

Groft hæleri kan straffes med fængsel i op til 6 år. Gælder overtrædelsen udbytte fra narkotikakriminalitet, kan der under særdeles skærpende omstændigheder idømmes fængsel i op til 21 år. Uagtsomt hæleri kan straffes med fængsel i op til 2 år. Hælerireglerne gælder ikke for almindeligt underhold eller for normalt vederlag for sædvanlige varer m.v., jfr. afsnit 9.2.

⁴⁹ Bestemmelsen er ifølge en norsk højesteretskendelse af 24/10 1997 også anvendelig ved bistand til sikring af udbytte ved forudgående dispositioner.

6.4. Fransk ret

Hovedbestemmelsen om hæleri findes i straffelovens artikel 321-1, der lyder således:

"Le recel est le fait de dissimuler, de détenir ou de transmettre une chose, ou de faire office d'intermédiaire afin de la transmettre, en sachant que cette chose provient d'un crime ou d'un délit.

Constitue également en recel le fait, en connaissance de cause, de bénéficier, par tout moyen, du produit d'un crime ou d'un délit.

Le recel est puni de cinq ans d'emprisonnement et de 2.500.000 F d'amende." [50](#)

Er hæleriet vanemæssigt, professionelt eller udført af en organiseret bande kan straffen efter artikel 321-2 stige til fængsel i 10 år og bøde på 5 mio. F.

I 1987 indsattes artikel 627 om narkotikahæleri i Code de la santé publique og i 1989 indsattes artikel 415 i toldloven om den, der udfører finansielle transaktioner mellem Frankrig og udlandet vedrørende narkotikaudbytte.

I 1994 blev narkotikahæleriet flyttet til straffelovens artikel 222-38 og i 1996 blev bestemmelserne udvidet. Der indsattes i artikel 324-1 en bestemmelse om, at det er strafbart at hjælpe på enhver måde med at dække over kilden til et strafbart udbytte samt at placere, skjule eller konvertere direkte eller indirekte udbytte fra kriminalitet. Normalmaksimumstraffen er 5 år, men straffen kan i nogle tilfælde stige til 10 år, og kan i visse tilfælde følge hovedforbrydelsen, hvis den har en højere straf.

50 Uautoriseret oversættelse af artikel 321-1: "Det er hæleri at skjule, besidde eller overdrage en ting eller at fungere som mellemmand med henblik på at overdrage en ting med kendskab til, at den pågældende ting hidrører fra en forbrydelse.

Det er endvidere hæleri på en hvilken som helst måde at have fordel af udbyttet hidrørende fra en forbrydelse. Hæleri straffes med fem års fængsel og en bøde på 2.500.000 FFR."

De franske bestemmelser om hvidvask lyder således:

"Livre III, titre II, chapitre IV, section 1

Dispositions relatives aux infractions de blanchiment

Art. 324-1 Le blanchiment est le fait de faciliter, par tout moyen, la justification mensongère de l'origine des biens ou des revenus de l'auteur d'un crime ou d'un délit ayant procuré à celui-ci un profit direct ou indirect.

Constitue également un blanchiment le fait d'apporter un concours à une opération de placement, de dissimulation ou de conversion du produit direct ou indirect d'un crime ou d'un délit.

Le blanchiment est puni de cinq ans d'emprisonnement et de 2.500.000 F d'amende.

Art. 324-2 Le blanchiment est puni de dix ans d'emprisonnement et de 5.000.000 F d'amende :

1. Lorsqu'il est commis de façon habituelle ou en utilisant les facilités que procure l'exercice d'une activité professionnelle;

2. Lorsqu'il est commis en bande organisée.

Art. 324-3 Les peines d'amende mentionnées aux articles 324-1 et 324-2 peuvent être élevées jusqu'à la moitié de la valeur de biens ou des fonds sur lesquels ont porté les opérations de blanchiment.

Art. 324-4 Lorsque le crime ou le délit dont proviennent les biens et les fonds sur lesquels ont porté les opérations de blanchiment est puni d'une peine privative de liberté d'une durée supérieure à celle de l'emprisonnement encouru en application des articles 324-1 ou 324-2, le blanchiment est puni des peines attachées à l'infraction dont son auteur a eu connaissance et, si cette infraction est accompagnée de circonstances aggravantes, des peines attachées aux seules circonstances dont il a eu connaissance.

Art. 324-5 Le blanchiment est assimilé, au regard de la récidive, à l'in-fraction à l'occasion de laquelle ont été commises les opérations de blanchiment.

Art. 324-6 La tentative des délits prévus à la présente section est punie des mêmes peines." [51](#)

Derudover er den særlige bestemmelse om narkotikahæleri bibeholdt i artikel 111-38, men omformuleret, og det samme gælder toldlovens artikel 415.

51Uautoriseret oversættelse af hvidvaskbestemmelserne:

6.5. Tysk ret

Den almindelige hæleribestemmelse findes i den tyske straffelovs § 259, stk. 1, der lyder således:

"Wer eine Sache, die ein anderer gestohlen oder sonst durch eine gegen fremdes Vermögen gerichtete rechtswidrige Tat erlangt hat, ankaufte oder sonst sich oder einem Dritten verschafft, sie absetzt oder absetzen hilft, um sich oder einen Dritten zu bereichern, wird mit Freiheitsstrafe bis zu fünf Jahren oder mit Geldstrafe bestraft."

I den tyske straffelovs § 261 indsattes med virkning fra 22/9 1992, og med en udvidelse især vedrørende kriminelle organisationer 1/12 1994, en bestemmelse om hvidvask. Bestemmelsen lyder således :

"§ 261. Geldwäsche, Verschleierung unrechtmässiger Vermögenswerte

(1) Wer einen Gegenstand, der aus einer in Satz 2 genannten rechtswidrigen Tat eines anderen herrührt, verbirgt, dessen Herkunft verschleiert oder die Ermittlung der Herkunft, das Auffinden, den Verfall, die Einziehung oder die Sicherstellung eines solchen Gegenstandes vereitelt oder gefährdet, wird mit Freiheitsstrafe bis zu fünf Jahren oder mit Geldstrafe bestraft. Rechtswidrige Taten im Sinne des Satzes 1 sind

1. Verbrechen,
2. Vergehen nach § 29 Abs. 1 Satz 1 Nr. 1 des Betäubungsmittelgesetzes oder § 29 Abs. 1 Nr. 1 des Grundstoffüberwachungsgesetzes oder
3. Vergehen nach den §§ 246, 263, 264, 266, 267, 332 Abs. 1, auch in Verbindung mit Abs. 3, oder nach § 334 [52](#), die von einem Mitglied einer Bande, die sich zur fortgesetzten Begehung solcher Taten verbunden hat, gewerbsmässig begangen worden sind, sowie
4. von einem Mitglied einer kriminellen Vereinigung (§ 129) begangene Vergehen.

(2) Ebenso wird bestraft, wer einen in Absatz 1 bezeichneten Gegenstand

1. sich oder einem Dritten verschafft oder
2. verwahrt oder für sich oder einen Dritten verwendet, wenn er die Herkunft des Gegenstandes zu dem Zeitpunkt gekannt hat, zu dem er ihn erlangt hat.

(3) Der Versuch ist strafbar.

(4) In besonders schweren Fällen ist die Strafe Freiheitsstrafe von sechs Monaten bis zu zehn Jahren. Ein besonders schwerer Fall liegt in der Regel vor, wenn der Täter gewerbsmässig oder als Mitglied einer Bande handelt, die sich zur fortgesetzten Begehung einer Geldwäsche verbunden hat.

(5) Wer in den Fällen des Absatzes 1 oder 2 leichtfertig nicht erkennt, dass der Gegenstand aus einer in Absatz 1 genannten rechtswidrigen Tat eines anderen herrührt, wird mit Freiheitsstrafe bis zu zwei Jahren oder mit Geldstrafe bestraft.

(6) Die Tat ist nicht nach Absatz 2 strafbar, wenn zuvor ein Dritter den Gegenstand erlangt hat, ohne hierdurch eine Straftat zu begehen."

Bestemmelsen indeholder også konfiskationsbestemmelser samt en bestemmelse om, at der ikke kan straffes, hvis der sørges for anmeldelse, før hvidvask er opdaget.

52 Underslæb, bedrageri, subventionsbedrageri, mandatsvig, dokumentfalsk og bestikkelse.

Bog III, afsnit II, kapitel IV, sektion 1

Foranstaltninger vedrørende overtrædelse af bestemmelserne om hvidvask

Art. 324-1 Det er hvidvask at gøre det muligt – uanset på hvilken måde – løgnagtigt at lade oprindelsen af et formuegode eller en indkomst, der direkte eller indirekte hidrører fra en forbrydelse, fremtræde som lovlig.

Det er endvidere hvidvask at yde bistand til at anbringe, skjule eller forandre et udbytte, der direkte eller indirekte hidrører fra en forbrydelse.

Hvidvask straffes med fem års fængsel og en bøde på 2.500.000 FFR.

Art. 324-2 Hvidvask straffes med 10 års fængsel og en bøde på 5.000.000 FFR:

1. Hvis forbrydelsen er begået vanemæssigt eller i forbindelse med udnyttelse af faciliteter, der er stillet gerningsmanden til rådighed i forbindelse med hans professionelle virke.

2. Hvis forbrydelsen er begået af flere i forening.

Art. 324-3 De bødestrafte, der er nævnt i artiklerne 324-1 og 324-2, kan forhøjes til halvdelen af værdien af det formuegode eller de pengemidler, som hvidvasken vedrører.

Art. 324-4 Såfremt den forbrydelse, hvorfra det formuegode eller de pengemidler, som har været genstand for hvidvask, hidrører, straffes med en frihedsstraf af en længere varighed end den fængselsstraf, der idømmes i medfør af artiklerne 324-1 eller 324-2, fastsættes straffen for hvidvask efter de bestemmelser om straf, der gælder for den oprindelige forbrydelse, under forudsætning af, at gerningsmanden var vidende om, hvilken oprindelig forbrydelse midlerne hidrørte fra. Såfremt der er skærpene omstændigheder forbundet med den oprindelige forbrydelse, straffes gerningsmanden alene for de skærpene omstændigheder, som han havde kendskab til.

Art. 324-5 I gentagelsestilfælde ligestilles hvidvask med den forbrydelse, hvorfra det formuegode eller de pengemidler, som har været genstand for hvidvask, hidrører.

Art. 324-6 Forsøg straffes med samme straf."

6.6. Engelsk ret

Den almindelige hæleribestemmelse findes i Theft Act 1968, Handling stolen goods, section 22:

"22. – (1) A person handles stolen goods if (otherwise than in the course of stealing) knowing or believing them to be stolen goods he dishonestly receives the goods, or dishonestly undertakes or assists in their retention, removal, disposal or realisation by or for the benefit of another person, or if he arranges to do so.

(2) A person guilty of handling stolen goods shall on conviction or indictment be liable to imprisonment for a term not exceeding fourteen years."

England fik i § 24 i Drug Trafficking Offences Act 1986 en bestemmelse om narkotikahvidvask. En tilsvarende regel vedrørende terrorisme indførtes ved Prevention of Terrorism Act 1989.

Ved Criminal Justice CAT 1993 indsattes i the Criminal Justice Act 1988 som § 93 A - § 93 C bestemmelser om straf for hvidvask for den, der bistår med at sikre udbyttet fra en kriminel handling. (§ 93 A: Assisting another to retain the benefit of criminal conduct. § 93 B: Acquisition, possession or use of proceeds from criminal conduct. § 93 C: Concealing or transferring proceeds of criminal conduct). Maksimumstraffen er fængsel i 14 år. Endvidere indsattes i § 93 D (Tipping-off) en bestemmelse om straf for den, der ved eller har mistanke om, at politiet har iværksat eller er ved at iværksætte en hvidvaskefterforskning, eller at der er givet underretning om hvidvaske-mistanke, og som videregiver oplysning herom, som kan skade efterforskningen. Maksimumstraffen er fængsel i 5 år.

Tilsvarende regler vedrørende narkotikakriminalitet indsattes i Drug Trafficking Act 1994 §§ 49-51 og 53. I § 52 (Failure to disclose knowledge or suspicion of money laundering) indsattes en bestemmelse om straf for den, der ikke giver underretning om en mistanke om narkotikahvidvask, som han har fået i sit erhverv (med begrænsninger for advokaters privilegerede oplysninger). Maksimumstraffen for overtrædelse af § 52 er fængsel i 5 år.

KAPITEL 7. INTERNATIONALE TILTAG

7.1. Baggrunden

Den almindelige udvikling, herunder i samfærdselsmidler, teknologi og samhandelsforhold, har tillige haft indflydelse på de kriminelles adfærdsmønstre. Kriminaliteten og placering af udbyttet er blevet mere grænseoverskridende, og dermed er behovet for en forbedring af mulighederne for internationalt samarbejde vokset tilsvarende. Ikke mindst udviklingen i narkotikakriminaliteten har medført, at landene er blevet opmærksomme på behovet for regler, der muliggør et effektivt samarbejde. Kampen mod narkotikakriminaliteten medførte også en stigende fokusering på udbytte og konfiskation.

De internationale bestræbelser for at sikre, at kriminalitet opdages, og at kriminalitet ikke betaler sig, har udmøntet sig i de i afsnit 7.2. omtalte tiltag.

7.2. De enkelte tiltag

I 1988 udfærdigede Baselkomiteen⁵³ den såkaldte Baselerklæring om forebyggelse af brug af banker til hvidvask, der bl.a. åbnede mulighed for, at bankerne kunne underrette politiet.

Ligeledes i 1988 udfærdigedes Wienerkonventionen⁵⁴. Konventionen, der er ratificeret af Danmark i 1991, behandler bl.a., hvad der skal være strafbart som narkotikakriminalitet, konfiskation og det internationale samarbejde. Med hensyn til det strafbare er der en omfattende beskrivelse af alle de for narkotikakriminalitet relevante led (dyrkning, produktion, salg, omsætning m.v.) i artikel 3. Vedrørende efterfølgende medvirken indeholder artikel 3 følgende :

"1. Hver part skal træffe sådanne forholdsregler, som vil være nødvendige for at fastslå følgende forhold som lovovertrædelser i henhold til dens nationale lovgivning, når overtrædelser begås forsætligt :

(a)(i) ... (vedrører produktion, handel m.v.)

(b)(i) Tilegnelse eller overførsel af formuegoder med viden om, at disse formuegoder hidrører fra en eller flere forbrydelser i henhold til pkt. (a) i nærværende stykke eller fra deltagelse i sådanne forbrydelser, med det formål at skjule eller tilsløre formuegodets ulovlige oprindelse eller at bistå enhver person, der er indblandet i begåelse af en sådan forbrydelse med den hensigt at unddrage sig de retlige konsekvenser af disse handlinger;

(ii) Fordølgelse eller tilsløring af et formuegodes beskaffenhed, oprindelse, placering, rådighed, bevægelse, rettigheder over eller ejendomsret til det, vidende at et sådan formuegode hidrører fra en eller flere forbrydelser i henhold til pkt. (a) i nærværende stykke eller fra deltagelse i en sådan forbrydelse;

Under iagttagelse af hver parts forfatningsmæssige principper og retssystemets grundlæggende begreber :

(i) erhvervelse, besiddelse eller anvendelse af formuegoder med viden på modtagelsestidspunktet om, at formuegodet hidrørte fra en eller flere forbrydelser i henhold til pkt. (a) i nærværende stykke eller fra deltagelse i en sådan forbrydelse eller forbrydelser;"

⁵³ The Committee on Banking Regulations and Supervisory Practices.

⁵⁴ FN's konvention af 20/12 1988 imod ulovlig handel med narkotika og psykotrope stoffer. Bekendtgørelse nr. 50 af 17/6 1993, Lovtidende C.

I 1990 udfærdigedes FATF's 40 rekommandationer⁵⁵, der anbefalede kriminalisering af hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet i overensstemmelse med Wienerkonventionen, og tillige anbefalede, at en yderligere kriminalisering blev overvejet. Der var herudover krav til finanssektoren vedrørende oplysninger om kunders identitet, opbevaring af disse ID-oplysninger og transaktionsoplysninger i mindst 5 år, interne procedurer og uddannelse for at opdage hvidvask, ret eller pligt til at indgive underretning om hvidvask, m.v. Desuden var der rekommandationer om internationalt samarbejde m.v.

Ligeledes i 1990 udfærdigedes Strasbourgkonventionen⁵⁶. Konventionen, der er ratificeret af Danmark i 1996, indeholder omfattende bestemmelser om beslaglæggelse, konfiskation, internationalt samarbejde m.v. Den kræver som udgangspunkt, at hvidvask af udbytte fra alle strafbare forhold er kriminaliseret, men åbner i artikel 6, stk. 4, mulighed for at afgive erklæring om, at kun visse prædikatorbrydelser er omfattet.

55 FATF : Financial Action Task Force on Money Laundering.

56 Europarådets konvention af 8/11 1990 om hvidvask, efterforskning samt beslaglæggelse og konfiskation af udbyttet fra strafbart forhold (også kaldt Hvidvaskkonventionen). Konventionen er gennemført ved lov nr. 291 af 24/4 1997 og er optaget som bilag til loven, Lovtidende A.

I artikel 1, litra a, defineres "udbytte" som enhver økonomisk fordel i forbindelse med kriminelle handlinger. Det kan bestå af alle former for "formuegoder", hvilket i litra b defineres som formuegoder af enhver art, det være sig rørlige eller urørlige formuegoder, fast ejendom eller løsøre samt juridiske dokumenter og papirer, der beviser adkomst til eller rettigheder over sådanne formuegoder. I litra c defineres "prædikatorbrydelse" som enhver strafbar handling, som resultat af hvilken der opstår udbytte, der kan gøres til genstand for en forbrydelse som defineret i artikel 6:

"Artikel 6

Forbrydelser i forbindelse med hvidvaskning

1. Enhver part skal vedtage sådanne lovgivningsmæssige og andre foranstaltninger, der måtte være nødvendige for at gøre følgende forhold kriminelle i henhold til national lovgivning, såfremt de begås forsætligt :

- a. omsætning eller overdragelse af formuegoder med viden om, at disse formuegoder er udbytte, med henblik på at skjule eller tilsløre den ulovlige oprindelse af formuegoderne eller på at bistå en person, der er med til at begå en prædikatorbrydelse, for at undgå de retlige konsekvenser af hans handlinger,
- b. handlinger med henblik på at skjule eller tilsløre den sande karakter, oprindelse, opbevaringssted, dispositioner, bevægelser og rettigheder for så vidt angår formuegoder med viden om, at disse formuegoder er udbytte, og med forbehold af forfatningsmæssige principper og grundlæggende retsprincipper :
- c. erhvervelse, besiddelse eller anvendelse af formuegoder med viden på modtagelsestidspunktet om, at disse formuegoder var udbytte,
- d. deltagelse i, medvirken eller sammensværgelse med henblik på at begå, forsøg på at begå og medvirken, bistand eller rådgivning i forbindelse med begåelse af nogen af de forbrydelser, der er fastlagt som forbrydelser i overensstemmelse med denne artikel.

2. I forbindelse med gennemførelsen eller anvendelse af denne artikels stk. 1

- a. er det uden betydning, om prædikatorbrydelsen falder ind under den pågældende parts strafferetlige kompetence,
- b. kan det fastsættes, at de forbrydelser, der er omhandlet i dette stykke, ikke finder anvendelse på de personer, der begik prædikatorbrydelsen,
- c. kan viden, hensigt eller formål, der kræves som element i forbindelse med de i dette stykke fastsatte forbrydelser, udledes af objektive, faktuelle omstændigheder.

3. Enhver part kan vedtage sådanne foranstaltninger, som den finder nødvendige, for også at gøre alle

eller nogle af de i denne artikels stk. 1 nævnte handlinger til kriminelle handlinger i tilfælde, hvor lovovertræderen:

- a. burde have formodet, at formuegoderne var udbytte,
- b. handlede med det formål at opnå profit,
- c. handlede med det formål at fremme udførelsen af yderligere kriminelle aktiviteter.

4. Enhver part kan – på tidspunktet for undertegnelse eller ved deponering af sit ratifikations-, godkendelses- eller tiltrædelsesinstrument – ved en erklæring stilet til Europarådets generalsekretær erklære, at denne artikels stk. 1 kun finder anvendelse på prædikatorbrydelser eller kategorier af sådanne forbrydelser, der er opregnet i denne erklæring."

Danmark har afgivet erklæring efter artikel 6, stk. 4, om, at artikel 6, stk. 1, kun finder anvendelse på de prædikatorbrydelser, med hensyn til hvilke der til enhver tid efter dansk ret kan begås hæleri, herunder straffelovens § 191 a og § 284.

I 1991 blev der i EU's hvidvaskdirektiv⁵⁷ fastsat regler, der stort set svarede til FATFs rekommandationer for så vidt angik finanssektoren, men med pligt (i modsætning til FATFs valg mellem en ret eller en pligt) til, så vidt muligt før en transaktion gennemføres, på eget initiativ at underrette de myndigheder, der er ansvarlige for bekæmpelsen af hvidvaskning af penge, om ethvert forhold, der kan være tegn på hvidvaskning af penge⁵⁸. Endvidere indsattes i direktivets artikel 12 følgende bestemmelse: "Medlemsstaterne drager omsorg for at udvide samtlige eller en del af dette direktivs bestemmelser til ud over de kredit- og finansieringsinstitutter, der er nævnt i artikel 1, at omfatte andre erhverv og kategorier af virksomheder, som udøver aktiviteter, der særlig vil kunne udnyttes til hvidvaskning af penge".

Hvidvaskbegrebet defineres i direktivets artikel 1 således:

- "hvidvaskning af penge" : nedenstående forsætlige handlinger :
- konvertering eller overførsel af formuegoder – vel vidende, at de hidrører fra en kriminel handling eller fra medvirken til en sådan handling – med det formål at fortie eller tilsløre formuegodernes oprindelse eller at hjælpe personer, som er involveret i en sådan handling, til at unddrage sig de retlige konsekvenser heraf
- fortielse eller tilsløring af formuegodernes art, oprindelse, lokalisering, placering eller bevægelser eller af den egentlige ejendomsret til disse formuegoder eller dertil knyttede rettigheder, vel vidende, at de hidrører fra en kriminel handling eller fra medvirken i en sådan handling
- erhvervelse, besiddelse eller anvendelse af formuegoder, vel vidende ved modtagelsen af disse goder, at de hidrører fra en kriminel handling eller fra medvirken i en sådan handling."

Begrebet "kriminel handling" omfatter de i Wienerkonventionen nævnte overtrædelser samt alle handlinger, medlemsstaterne har valgt at lade være omfattet af direktivet.

Ved en revision i 1996 af FATFs 40 rekommandationer blev det anbefalet, at medlemslandene skal kriminalisere hvidvask af udbytte fra alvorlig kriminalitet. Det er medlemslandene selv, der definerer indholdet af begrebet alvorlig kriminalitet. Endvidere blev det anbefalet, at der – som i EU's direktiv – skal være pligt til at underrette.

I april 1997 afgav *Gruppen på Højt Plan*, der blev nedsat af Det Europæiske Råd, en handlingsplan til bekæmpelse af organiseret kriminalitet⁵⁹, hvor det henstilles⁶⁰, at kriminalisering af hvidvask gøres så generel som muligt, og at det bør undersøges, om det er muligt at udvide den kriminaliserede hvidvask til også at omfatte forsømmelighed.

⁵⁷Rådets direktiv af 10/6 1991 om forebyggende foranstaltninger mod anvendelse af det finansielle system til hvidvaskning af penge (91/308/EØF).

⁵⁸Jfr. direktivets artikel 6 og 7.

⁵⁹ 6274/4/97 JAI 7 REV 4.60 Den detaljerede handlingsplan, punkt 26 b.

KAPITEL 8. LOVÆNDRINGER VEDRØRENDE

INTERNATIONALE TILTAG

Danmark implementerede EU's hvidvaskdirektiv ved hvidvaskloven i 1993⁶¹.

Loven finder, jfr. § 1, anvendelse på fysiske personer eller kredit- og finansieringsinstitutter, der udøver en eller flere af de i et bilag til loven nævnte finansielle aktiviteter som deres hovedaktivitet. Endvidere er livsforsikringselskaber og pensionskasser omfattet af lov om forsikringsvirksomhed samt udenlandske kredit- og finansieringsinstitutter, der gennem en filial i Danmark driver de nævnte former for virksomhed, omfattet af loven.

Hvidvask defineres i lovens § 2 som konvertering, overførsel, erhvervelse, besiddelse eller anvendelse af formuegoder eller fortieelse eller tilsløring af deres art, oprindelse, lokalisering, bevægelser og ejerforhold samt forsøg herpå eller medvirken hertil med viden eller formodning om, at formuegoderne stammer fra overtrædelse af straffeloven.

Loven stiller bl.a. krav om kontrol, legitimation, dokumentopbevaring og underretning af politiet ved en mistanke om hvidvask, der ikke kan afkræftes. Overtrædelse af reglerne er for de fleste bestemmelsers vedkommende, herunder pligten til at underrette, sanktioneret med bødestraf. Straffebestemmelsen gælder også for uagtsomme overtrædelser.

Ved en lovændring i 1993⁶² indsattes der også i kasinoloven visse bestemmelser i relation til forebyggelse og opdagelse af hvidvask, herunder om underretning af politiet via en særlig kontrollant ved mistanke om hvidvask. Der er i loven tilsvarende bødestraf for overtrædelse af reglerne.

Herudover vil det være en forudsætning for Danmarks forventede ratifikation af EU's svigskonvention med tilhørende protokoller i 1999, at de danske regler om efterfølgende medvirken ændres, så de tillige omfatter EU-svig og bestikkelse.

61 Lov nr. 348 af 9/6 1993 om forebyggende foranstaltninger mod hvidvaskning af penge.

62 Lov nr. 1096 af 22/12 1993 om bl.a. ændring af lov om spillekasinoer.

KAPITEL 9. UDVALGETS OVERVEJELSER

9.1. Behovet for en udvidelse af medvirkensområdet

9.1.1. En generel bestemmelse om efterfølgende medvirken

Danmark havde fra 1866 til 1930 en generel bestemmelse om efterfølgende medvirken. Ophævelsen af bestemmelsen til fordel for en udvidelse af de specielle bestemmelser synes især at have haft sammenhæng med en ændret teoretisk holdning, der så på hæleri som en selvstændig forbrydelse (et delictum sui generis), der ikke havde sammenhæng med meddelagtighed i hovedforbrydelsen⁶³.

Udvalget har overvejet, om reguleringen bør omfatte efterfølgende medvirken i stil med § 55 i 1866-straffeloven, der taler om at sikre den ved forbrydelsen ulovligt erhvervede fordel, selv at deltage i denne eller på anden måde at fortsætte den ved forbrydelsen tilvejebragte retsstridige tilstand.

Der skønnes ikke uden for det område, der vedrører dispositioner over udbytte, at være situationer, hvor der kan være et særligt behov for regler om efterfølgende medvirken, bortset fra de situationer, hvor der allerede er specielle bestemmelser herom⁶⁴.

På den baggrund har der været enighed i udvalget om, at der ikke bør stilles forslag om en generel bestemmelse om kriminalisering af alle former for efterfølgende medvirken.

63Jfr. afsnit 4.2.1.

64Jfr. f.eks. de i afsnit 4.2.2.6. nævnte bestemmelser i straffelovens § 125, stk. 1, og § 264 c samt markedsføringslovens § 10, stk. 4.

9.1.2. En bestemmelse om både forudgående og efterfølgende medvirken

Udvalget har også overvejet, om der på nogle særlige områder er behov for at ophæve den traditionelle danske sondring mellem forudgående og efterfølgende medvirken og have en fælles bestemmelse om medvirken, uanset om den er forudgående eller efterfølgende.

I nogle tilfælde kan det være tvivlsomt, om et forhold skal bedømmes som forudgående eller efterfølgende medvirken. Som eksempel kan nævnes UfR 1978.596 Ø, hvor hovedmanden var dømt for åger med hensyn til indekspantebreve. Der rejstes tiltale mod 4 faste aftagere af pantebrevene for medvirken til åger, jfr. straffelovens § 282, subsidiært for hæleri med hensyn til åger, jfr. straffelovens § 300 c. Retterne fandt ikke, at de tiltalte havde haft tilstrækkeligt kendskab til hovedmandens forretning til at indse, hvad deres rolle som faste aftagere betød for hans forretning, og de blev derfor kun dømt for overtrædelse af straffelovens § 300 c.

I det omfang der, som i den nævnte sag, er strafferetlig dækning for både forudgående og efterfølgende medvirken, vil en fælles medvirkensbestemmelse betyde en tiltalemæssig forenkling, men vil ikke i øvrigt have nogen betydning. Det frembyder næppe særlige problemer i sager, hvor afgrænsningen kan være tvivlsom, at rejse subsidiær tiltale for efterfølgende medvirken.

Udvalget finder ikke, at der er situationer, hvor der er et særligt behov for, at den traditionelle sondring mellem forudgående og efterfølgende medvirken ændres inden for specielle områder. Udvalget finder derfor, at den traditionelle sondring bør bibeholdes.

9.1.3. En særlig bestemmelse om efterfølgende medvirken/hæleri

I afsnit 4.2.2.3. er nævnt Justitsministeriets bemærkninger med hensyn til at udvide hæleribestemmelsen i straffelovens § 284 med skattesvig af særlig grov karakter.

Spørgsmålet om at ændre bestemmelsen er også behandlet i betænkning nr. 932/1981 om straffebestemmelser i skatte-, afgifts- og tilskudslovgivningen i sammenhæng med et forslag om indsættelse af nye bestemmelser i straffeloven [65](#) om afgiftsunddragelser og kreditbedrageri samt overtrædelser af EU-lovgivningen. Udvalget fandt, at der næppe var et praktisk behov for hæleriregler på området, selv om den foreslåede ændring betød, at bl.a. nogle forhold, der tidligere havde været omfattet af bedrageribestemmelsen (og dermed af straffelovens § 284), nu ville blive omfattet af den foreslåede bestemmelse. Der henvistes bl.a. til, at hæleribestemmelsen ikke blev ændret ved indsættelsen af straffelovens § 289' [66](#)

Med hensyn til hæleriregler vedrørende udbytte fra særlovsovertrædelser er situationen i dag, at der kun er en kriminalisering i straffeloven med hensyn til udbytte fra de overtrædelser af toldlovgivningen, der omfattes af bestemmelsen i straffelovens § 289, 2. pkt., om groft smugleri, samt de særlovsovertrædelser, der i visse situationer behandles efter bedrageribestemmelsen (bl.a. visse momslovsovertrædelser).

Ser man på den internationale udvikling, går den i dag klart mod meget omfattende hæleriregler. Der kan især henvises til Strasbourg-konventionen og Gruppen på Højt Plan, jfr. afsnit 7.2. Udviklingen i FATF-landene, jfr. afsnit 6.1. og bilag 1, er også markant.

Ser man på nogle af de faktiske eksempler, der er nævnt i afsnit 5, kan det give et vist indtryk af, hvad der kunne være behov for at regulere.

En del problemstillinger vil kunne løses ved en bred hæleriregel vedrørende udbytte fra straffbare forhold. Det gælder f.eks. for de eksempler, der fremgår af UfR 1992.431 ØLK og UfR 1992.432 ØLK. Et yderligere eksempel kan være en sag om organiseret kriminalitet, hvor de involverede beskæftiger sig med narkotikakriminalitet, afpresning, bedrageri, afgiftssvig, hasardspil og EU-svig. Der vil være dækning i § 191 a for narkotikakriminalitet og i § 284 for afpresning og bedrageri, mens berigelsen fra den øvrige kriminalitet ikke er dækket af hæleriregler. En eventuel tiltale, hvis en person (f.eks. en fast hvidvasker) lægger erhvervskonto til overførsel af 10 mio. kr. til

udlandet, vil skulle lyde noget i retning af : "... for overtrædelse af straffelovens § 191 a, jfr. § 191, og/eller § 284, jfr. §§ ?? ved at have overført 10 mio. som tiltalte vidste eller bestemt formodede helt eller delvis hidrørte fra en eller flere af de nævnte forbrydelser...".

65 § 289 a og § 289 b. Forslagene blev ikke gennemført.
66 Jfr. betænkningen s. 189 og 215.

Det er udvalgets vurdering, at der i et vist omfang kan være behov for en udvidet strafferetlig regulering. Denne vurdering er især baseret på det udgangspunkt, at det er væsentligt for kriminalitetsbekæmpelsen, at anvendelse af udbytte fra strafbare forhold i videst muligt omfang forhindres eller dog vanskeliggøres. Udvalget finder især, at spørgsmålet om, hvordan man må forholde sig med hensyn til vinding fra andres kriminalitet, bør behandles ens i alle relationer. Som kriminaliteten og særlovgivningen har udviklet sig og med de straffelovsændringer, der har været på området, er situationen i dag den, at der ikke er en ensartet regulering på området. Dertil kommer i øvrigt, at det i relation til det internationale straffesagssamarbejde er hensigtsmæssigt, at de danske regler ikke utilsigtet begrænser muligheden for at bistå internationalt med kriminalitetsbekæmpelse.

9.2. Reguleringens omfang

Udvalget finder, at behovet for en udvidelse af reguleringen udelukkende vedrører vindingen/udbyttet fra kriminalitet. Med hensyn til vindingen/udbyttet finder udvalget det som nævnt væsentligt, at området reguleres på en måde, der giver en ensartet behandling af dispositioner over vindingen/udbyttet, uanset hvilken kriminalitet vindingen/udbyttet hidrører fra. Med dette udgangspunkt vurderes en eventuel udvidelse af hælerireglerne gennem en yderligere oprensning af specifikke forbrydelser ikke at være hensigtsmæssig.

Behovet for kriminalisering gælder, hvad enten vindingen/udbyttet er en typisk eller atypisk side ved den pågældende kriminalitetsform. Det er en typisk side ved straffelovens og særlovenes berigelsesforbrydelser, men en atypisk side f.eks. ved drab, hvor en lejemorder imidlertid kan have et betragteligt udbytte, eller ved vold og trusler, hvor der imidlertid kan være tale om betaling til personer, der inddriver gæld med sådanne midler (såkaldt gorillavirksomhed). Desuden er der en række kriminalitetsformer, der ikke kan karakteriseres som berigelsesforbrydelser, men typisk giver et ulovligt udbytte, herunder besparelser. Det gælder f.eks. for mange miljø-lovsovertrædelser, menneskesmugling, ulovlig våbenhandel og overtrædelser af kvoteordninger for fisk og andre varer.

Udvalget har overvejet, om ordet "vinding" eller ordet "udbytte" skal anvendes i forbindelse med reguleringen.

Begrebet "vinding" anvendes bl.a. i straffelovens kapitel 28, om berigelsesforbrydelser, og i straffelovens § 50, stk. 2, om tillægsbøder. Sidstnævnte bestemmelse vedrører situationer, hvor der ved lovovertrædelsen er opnået eller tilsigtet at opnå økonomisk vinding.

Et andet rimeligt klart afgrænset begreb er "udbytte", jfr. straffelovens § 75 om konfiskation. I relation til den ønskede regulering vil det væsentlige være det udbytte, der relaterer sig direkte til kriminaliteten, mens der i relation til konfiskation opstår spørgsmål om fradrag af visse udgifter m.v.

I Straffelovrådets betænkning nr. 355/1964 om konfiskation beskrives "udbytte" [67](#), som de genstande, herunder penge, der er indvundet umiddelbart ved det strafbare forhold. For så vidt angår indirekte udbytte, dvs. udbytte opnået ved dispositioner over det umiddelbare udbytte, anføres [68](#), at det vil afhænge af sammenhængen med det umiddelbare udbytte, om det bør konfiskeres, hvilket f.eks. bør kunne ske ved renteindtægter samt i tilfælde, hvor gerningsmanden oprindeligt har regnet med det pågældende udbytte.

I straffelovens § 191 a og § 284 anvendes "vinding" ved den del af gerningsindholdet, der vedrører at modtage eller skaffe sig eller andre del i vindingen, mens "udbytte" anvendes ved den del af gerningsindholdet, der vedrører bistand til at sikre en anden udbyttet.

Der ses ikke at være nogen reel forskel på, hvad de to begreber dækker i relation til efterfølgende medvirken. Udvalget finder derfor ikke, at det er velbegrunnet fortsat at have to forskellige udtryk, og har valgt alene at benytte ordet "udbytte", der er mest i overensstemmelse med nutidens sprogbrug.

Udvalget finder, at reguleringen bør omfatte det identificerbare, direkte udbytte ved kriminalitet, herunder identificerbare surrogater og identificerbare frugter – f. eks. renter – af dette udbytte. Kravet om et identificerbart udbytte vil typisk betyde, at der ikke kan dømmes for efterfølgende medvirken, hvis udbyttet består af en besparelse (som tilfældet f.eks. er ved visse former for miljøkriminalitet).

Udbyttebegrebet i den foreslåede bestemmelse omfatter ikke information, der ikke er knyttet til et fysisk medie (f.eks. erhvervshemmeligheder og pinkoder til telefoner ("calling cards")[69](#)). I det omfang denne form for udbytte skal omfattes af hælerilignende regler, må det ske ved særskilt lovregulering, således som det allerede er tilfældet på nogle områder.[70](#)

67 Betænkningen s. 23.

68 Betænkningen s. 25.

69 I modsætning hertil er det i Norge i en Høyesteretts kendelse af 6/12 1995 (RT 1995.1872) antaget, at der kunne straffes for hæleri. Den domfældte, der havde købt calling cards, var i byretten dømt for forsøg på hæleri, og forsvareren gjorde gældende, at kortnumrene ikke kunne anses for "udbytte" i den norske straffelovs § 317's forstand. Det siges i højesterettens kendelse, at PIN-koderne giver adgang til telefonselskabernes tjenester, og de har derved økonomisk betydning og er egnede til at blive disponeret over. En PIN-kode må derfor anses for udbytte i den norske straffelovs § 317's forstand, når den hidrører fra en strafbar handling.

70 Nogle lovbestemmelser vedrører information, der er fremkommet ved bestemte lovovertrædelser. Er information f.eks. fremkommet ved overtrædelse af straffelovens § 263-264 a, er der efter § 264 c strafansvar for den, der efterfølgende skaffer sig eller uberettiget udnytter oplysningerne. Efter markedsføringslovens § 10, stk. 4, må erhvervsdrivende ikke benytte en erhvervshemmelighed, såfremt kendskab til eller rådighed over den er opnået i strid med bestemmelserne i lovens § 10, stk. 1-3, der vedrører personers pligt til at beskytte erhvervshemmeligheder m.v. tilhørende virksomheder, de har et arbejdsforhold til.

Der kan i øvrigt henvises til Justitsministeriets lovforslag af 27/1 1994[71](#) bl.a. vedrørende ændringen af straffelovens § 284[72](#). Det siges her, at genstanden for hæleriet – "vindingen", "udbyttet" eller "tingen" – kan være penge, der stammer fra en af de nævnte berigelsesforbrydelser. Det siges videre:

"Forudsætningen for, at hæleri kan komme på tale, er imidlertid, at pengeudbyttet kan identificeres som hidrørende fra førforbrydelsen. Såfremt dette er tilfældet, vil et hæleriansvar i princippet også kunne gøres gældende i tilfælde, hvor det direkte udbytte har været genstand for videre omsætning, forudsat at pengene fortsat kan identificeres som hidrørende fra den oprindelige berigelsesforbrydelse.

Genstanden for hæleriet er i de typiske tilfælde fysiske genstande, der i reglen uden besvær lader sig identificere, f.eks. sølvtøj, cigaretter, checkblanketter, bankbøger m.v. Selv om rede penge antageligt også kan være genstand for hæleri, spiller det en afgørende rolle for hæleriansvar med hensyn til rede penge, at der ved omsætning af penge gælder en særlig vidtgående ekstinktionsregel. Har erhververen således i kraft af formueretlige regler eller principper vundet ret til en pengesum, idet den pågældende ved erhvervelsen var i god tro om pengeudbyttets herkomst, vil der ikke efterfølgende kunne gøres et hæleriansvar gældende. Hæleriansvar er også udelukket, selv om erhververen omsætter pengene efter at være blevet klar over deres ulovlige herkomst. Det skyldes, at der efter ekstinktionen ikke længere rent objektivt foreligger en underliggende berigelsesforbrydelse."

Det siges endvidere i lovforslaget, at strafansvar efter § 284, 2. led,[73](#) og § 303 kun vil komme på tale, såfremt det kan påvises, at pengeudbyttet hidrører fra indsmugling af særlig grov karakter.

Som nævnt i afsnit 6.3. indeholder den norske straffelovs § 317 en særregel vedrørende almindeligt underhold m.v. Bestemmelsen (stk. 6) lyder således:

"Straff etter denne paragrafen får likevel ikke anvendelse på den som mottar utbyttet til vanlig underhold av seg selv eller andre fra en som plikter å yte slikt underhold, eller på den som mottar utbyttet som normalt vederlag for vanlige forbruksvarer, bruksting eller tjenester."

Gennem denne bestemmelse holdes f.eks. overladelse af mad til en ægtefælle eller et barn uden for bestemmelsen, men ikke overladelse af luksusgaver. Det samme gælder forretningsdrivende, som sælger mad, klæder og andre

forbrugsvarer til almindelige forbrugere. Det nævnes i de norske forarbejder, at en kioskejer, som fra sin kiosk har set en person sælge narkotika, ikke kan straffes for efterfølgende at have solgt aviser eller madvarer til narkotikahandleren.

71 FT 1993/94 A 6335.

72 Indsættelse af henvisningen til straffelovens § 289, 2. pkt.

73 Om sikring af udbytte.

I betragtning af det meget vide omfang, som den foreslåede nye danske bestemmelse vil få, er der efter udvalgets opfattelse herefter behov for en lignende begrænsning, der enten kan fremgå af bemærkningerne til et lovforslag eller indgå i loven med f. eks. en formulering som følgende:

"Straf efter denne bestemmelse kan ikke pålægges den, som modtager udbytte til sædvanligt underhold fra familiemedlemmer eller samlever, eller den, der modtager udbytte som normalt vederlag for sædvanlige forbrugsvarer, brugsting eller tjenester."

En sådan begrænsning, der svarer til den norske bestemmelse, vil også få en vis betydning for de forhold, der i dag udgør hæleri.

Udvalget finder, at der bør formuleres en bestemmelse svarende til den norske direkte i loven. Bestemmelsen vil dække såvel det almindelige underhold som den almindelige detailhandel, hvor køberen betaler i et i øvrigt normalt handelsforløb med udbytte fra kriminalitet.

Med hensyn til den modsatrettede situation, hvor det er sælgeren, der sikrer sit udbytte gennem salg, finder udvalget, at det i langt de fleste situationer vil være ubetænkeligt at udelukke strafansvar for køberen i almindelige handelsforhold, hvor der betales fuld pris. Som eksempel kan nævnes køb af varer, der er blevet produceret på en måde, der delvis er i strid med de regler, der gælder for den pågældende virksomhed (f.eks. miljøregler, regler om arealstørrelser, foderbegrænsninger o.l.). Købere af sådanne varer bør efter udvalgets opfattelse ikke ifalde hæleriansvar, selv om de ved købet kan siges at sikre producenten et udbytte af den skete overtrædelse.

Det udbytte, der er omfattet af den foreslåede hæleribestemmelse, er ikke det produkt, der er frembragt ved en sådan strafbar produktionsmåde, men det udbytte, der opnås ved salg eller andre dispositioner over produktet. Om den, der befatter sig med dette udbytte, begår hæleri, vil i øvrigt bl.a. afhænge af, om udbyttet – helt eller delvis – kan siges at hidrøre fra det strafbare forhold, der er sket i forbindelse med produktionen (identificerbarhed).

Udvalget er derimod betænkelig ved, at der i givet fald generelt ikke vil kunne straffes i forbindelse med handler, hvor der betales fuld pris for f.eks. smuglercigaretter eller tyvekoster. I de situationer, hvor der f.eks. etableres en fast aftagerkreds, finder udvalget, at muligheden for at straffe aftagerne bør være til stede, således som det også er tilfældet ved de gældende hæleribestemmelser. Strafansvar for aftageren forudsætter dog som hidtil, at der foreligger den fornødne subjektive dækning.

Eftersom afgrænsningen inden for dette område næppe kan beskrives med den præcision, der kræves ved formuleringen af lovbestemmelser, bør afgrænsningen kun fremgå af bemærkningerne til lovforslaget.

I nogle tilfælde vil en person foretage handlinger, der minder om disse – ikke med henblik på at hjælpe gerningsmanden, men derimod med henblik på at bistå politiet eller opfylde særlige adfærdskrav i anden lovgivning. Sådanne personer vil ikke kunne straffes hverken efter de tidligere hæleribestemmelser eller efter den foreslåede hæleribestemmelse, idet bestemmelserne ikke har til formål at strafsanktionere en sådan form for adfærd.

Udvalget finder, at dette bør komme direkte til udtryk i den foreslåede bestemmelse ved indsættelse af et krav om, at der skal være handlet "uberettiget".

Som eksempler på tilfælde, hvor der ikke handles uberettiget, kan nævnes, at en person modtager udbytte for at videregive det til politiet med henblik på beslaglæggelse og efterforskning. Som et særligt lovreguleret eksempel kan nævnes hvidvaskloven, jfr. afsnit 2.3.13. Efter denne lov skal en virksomhed i finanssektoren underrette politiet, hvis der er mistanke om, at den har at gøre med udbytte fra overtrædelse af straffeloven. Der er imidlertid

en særlig pligt til at undersøge mistanken nærmere, ligesom en eventuel transaktion kan gennemføres, før politiet underrettes, bl.a. hvis det skønnes, at en undladelse heraf kan hindre retsforfølgning af de involverede. I situationer, der omfattes af sådanne lovkrav, vil det naturligvis ikke være uberettiget - og dermed heller ikke omfattet af den foreslåede regulering - at gennemføre de fornødne transaktioner. For den ansatte i finanssektoren, der får mistanken - og som typisk skal give meddelelse om mistanken videre op i systemet og ikke er den, der i øvrigt tager stilling til hvidvasklovens krav - betyder kravet om, at handlingen skal være uberettiget, at der ikke vil kunne straffes for hæleri, hvis den ansatte har opfyldt de pligter, der påhviler den pågældende i henhold til de interne regler, der er udarbejdet i henhold til hvidvaskloven.

Udvalget har drøftet, *i hvilket omfang førforbrydelsen skal være identificeret*. Med den opdeling, der er i dag, skal førforbrydelsen være identificeret nok til, at det f.eks. er klart, om den falder ind under straffelovens § 191 a om narkotikakriminalitet eller er en berigelsesforbrydelse, der er omfattet af straffelovens § 284, eller er en af de af straffelovens § 300 c omfattede forbrydelser.

Medlemmerne af udvalget er enige om, at hæleri er et selvstændigt delikt og ikke en form for medvirkensansvar. Der er endvidere enighed om, at i hvert fald det forsætlige hæleri skal formuleres i én samlet bestemmelse, og at det afgørende for bestemmelsens anvendelse – på samme måde som ved den nugældende hæleribestemmelse i straffelovens § 284, hvor det skal bevises, at førforbrydelsen er omfattet af bestemmelsen, men ikke, hvilken af de nævnte førforbrydelser der er tale om – er, at der kan føres bevis for, at udbyttet stammer fra en førforbrydelse og ikke fra lovlig virksomhed.

Vedrørende tilregnelsen med hensyn til førforbrydelsen henvises til det i afsnit 9.3. anførte.

Udvalget har derimod delt sig i spørgsmålet om, hvilke konsekvenser det skal have for strafferammen, hvis førforbrydelsen ikke kan identificeres tilstrækkeligt til, at dens strafferamme kendes, jfr. afsnit 9.4.

9.3. Subjektive betingelser

Udvalget har drøftet, hvilken udstrækning forsætskravet skal have. Der er enighed om, at forsætsbegrebet skal være det almindelige - dvs. et krav om, at gerningsmanden har viden eller bestemt formodning - og tillige om, at det forsætskrav, der i praksis gælder for straffelovens § 191 a og § 284, skal gælde også for en ny bestemmelse.

Konsekvensen heraf er, at der subjektivt stilles krav om, at gerningsmanden i almindelighed skal have viden eller bestemt formodning om, at han befatter sig med udbytte fra et strafbart forhold, men ikke stilles krav om, at han har nærmere kendskab til arten af det eller de strafbare forhold.⁷⁴

Udvalget har herudover drøftet, om der kun bør kunne straffes for forsætlige forhold, eller om uagtsomhed også bør være strafbart. Der har været enighed om, at der ikke er behov for at kunne straffe for simpel uagtsomhed, og spørgsmålet vedrører derfor alene eventuel straf for grov uagtsomhed.

Efter de gældende regler er der bestemmelser i straffelovens § 303 om grov uagtsomhed i relation til berigelsesforbrydelser og i straffelovens § 300 c om grov uagtsomhed i relation til krav hidrørende fra § 300 a (der underdækker § 279 om bedrageri) og § 300 b (der underdækker § 282 om åger).

⁷⁴Der henvises til afsnit 9.4. vedrørende spørgsmålet om, hvilken betydning gerningsmandens kendskab til førforbrydelsens art har for strafudmålingen.

Et flertal i udvalget (Susan Bramsen, Bent Carlsen, Jørgen Christiansen, Helle Jahn, Poul Dahl Jensen, Jesper Koefoed, Lau Kramer, Sysette Vinding Kruse, Lars Bo Langsted, Kirsten Mandrup, Lene Nielsen, Erik Overgaard) finder, at en ny generel straffelovsbestemmelse om hæleri kun bør omfatte forsætlige forhold. De nugældende centrale hæleribestemmelser i straffelovens § 284 og § 191 a, der er begrænset til nærmere angivne førforbrydelser, er kun strafbare i forsætlig form. Hvis man i en ny generel hæleribestemmelse også kriminaliserer groft uagtsomme forhold, vil det ikke blot betyde, at kriminaliseringen af de forhold, der i dag udgør hæleri, udvides, men også, at man med denne tilregningsform kriminaliserer forhold, der i dag slet ikke udgør lovovertrædelser, heller ikke i forsætlig form. Disse medlemmer finder således, at den meget vidtgående udvidelse af gerningsindholdet i hæleriforbrydelsen bør modsvares af, at kriminaliseringen begrænses til forsætlige forhold. I modsat fald risikerer

man at ramme en meget bred gruppe af handlinger, der fremtræder som almindelige og sædvanlige. Hertil kommer, at der ikke er dokumenteret noget behov for helt generelt at kriminalisere groft uagtsomt hæleri. Hvis der måtte vise sig et behov for en udvidet kriminalisering af groft uagtsomt hæleri, må dette ske ved, at specielle bestemmelser herom indføres. Der vil i den forbindelse f.eks. kunne tages stilling til, om kriminaliseringen af grov uagtsomhed skal begrænses til nærmere angivne hæleri-handlinger, således som det i dag er tilfældet med straffelovens § 303.

Et af disse medlemmer (Sysette Vinding Kruse) finder endvidere, at de nugældende bestemmelser i straffeloven om groft uagtsomt hæleri skal ophæves.

Et mindretal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Hans Hen-rik Brydesholt, Michael Clan, Vagn Greve, Alexander Houen, Annemette Møller) finder, at det er en naturlig del af en effektiv regulering, at der underbygges med grov uagtsomhed - hvilket også vedrørende de gældende hæleri-regler er kommet til udtryk i straffelovens § 303 og § 300 c - og at det kan præciseres i bemærkningerne, at bestemmelsen især er tænkt anvendt i tilfælde, der ligger i grænseområdet mod forsæt og ikke mod simpel uagtsomhed.

I afsnit 5 er bl.a. nævnt en hollandsk sag, hvor strafbart udbytte blev omvekslet på et vekselkontor. Ikke mindst i sådanne erhvervsmæssige situationer, hvor der tegner sig et klart billede af en atypisk omsætning, vil det være rimeligt - hvis domstolene ikke vil statuere forsæt - at have en regel om grov uagtsomhed. Det er samme princip, der udtrykkes i straffelovens § 303, der vedrører alle berigelsesforbrydelser.

Som et andet eksempel fra praksis, hvor en underbygning med en bestemmelse om grov uagtsomhed vil være hensigtsmæssig, kan nævnes en sag, hvor et skib blev købt for 1 mio. kr. kontant. Det skulle bruges til - og blev brugt til - narkotikasmugleri, og der var mistanke om, at kontantbeløbet hidrørte fra tidligere narkotikakriminalitet. Hverken sælgeren eller banken, der fik beløbet indsat, reagerede på dette store kontantbeløb. Også i en sådan situation vil det være rimeligt, at sælgeren - afhængigt af de konkrete omstændigheder i øvrigt - ikke passivt kan acceptere en atypisk kontanttransaktion, uanset hvilke overvejelser han gør sig omkring midlernes oprindelse.

Et af disse medlemmer (Vagn Greve) finder, at hvis den nye hæleribestemmelse ikke underbygges med grov uagtsomhed, bør de eksisterende bestemmelser herom ophæves, idet systemet ellers bliver inkonsekvent.

Uanset hvilke af disse standpunkter man tilslutter sig, vil det være nødvendigt at foretage konsekvensændringer f.eks. af straffelovens § 300 c, jfr. afsnit 10.3.

Hælerens tilregnelser skal omfatte, at der er en førforbrydelse, herunder at der er den fornødne tilregnelser til førforbrydelsen. Hvad enten der kræves forsæt til hælerens forbrydelse, eller grov uagtsomhed også er kriminaliseret for hælerens vedkommende, er det vanskeligt at forestille sig, at disse betingelser er opfyldt, medmindre hovedmanden har handlet forsættligt eller der allerede før hæleri-handlingen er konstateret et strafbart uagtsomt forhold hos denne.

9.4. Strafferammer

Udvalget har drøftet, hvilket strafmaksimum hæleribestemmelsen skal have.

Et flertal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Susan Bramsen, Michael Clan, Alexander Houen, Helle Jahn, Poul Dahl Jensen, Lau Kra-mer, Lars Bo Langsted, Kirsten Mandrup, Annemette Møller) finder, at det strafmaksimum på 6 år, der gælder for straffelovens § 191 a og § 284, bør bibeholdes også for den udvidede bestemmelse.

Disse medlemmer har i øvrigt henvist til, at der efter de nugældende bestemmelser i visse situationer er en højere strafferamme for hæleri end for førforbrydelsen. Ved tyveri af særlig grov beskaffenhed er strafmaksimum fængsel i 4 år, jfr. straffelovens § 286, stk. 1, mens maksimumstraffen for hæleri (straffelovens § 284, der også omfatter tyveri) af særlig grov beskaffenhed efter bestemmelsens stk. 3 er fængsel i 6 år.

Der er ikke i forbindelse med den ændring af straffeloven [75](#), hvor maksimumstraffen for tyveri nedsattes fra 6 år til 4 år, anført, at dette skulle betyde en tilsvarende begrænsning i maksimumstraffen for hæleri med hensyn til tyveri.

I det lovforslag [76](#), der blev udsendt til høring, var det foreslået, at strafmaksimum også for hæleri blev nedsat til

fængsel i 4 år. Flere af de hørte myndigheder udtalte sig generelt imod ændringen både for så vidt angik tyveri og for så vidt angik hæleri.

Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet udtalte sig alene imod ændringen af hæleristraffen i straffelovens § 286, stk. 3, bl.a. under henvisning til muligheden for at varetægtsfængsle og vanskelighederne ved indledende at afgrænse, om en handling skulle bedømmes som hæleri eller medvirken, og det principielt uheldige i, at grovere hæleriforhold ikke var undergivet samme foreldelsesfrist som hovedforholdet.

Politidirektøren udtalte sig bl.a. imod ændringen af § 286, stk. 3, og anførte, at forslaget ikke fandtes velmotiveret. Det fremhævedes, at § 286 har tilsigtet at ramme de professionelle bagmænd, der er en forudsætning for blandt andet også mange unge lovovertræderes kriminelle virksomhed, og at sådan bagmandsvirksomhed næppe burde bedømmes mildere end afpresning og åger.

Politimesterforeningen udtalte sig ligeledes bl.a. mod ændringen af § 286, stk. 3, og kunne ikke tiltræde, at strafferammen blev lavere end for afpresning og åger. Det fremhævedes, at de virkelig store hælere i vidt omfang optræder som en slags bagmænd for tyve.

I det lovforslag, der herefter blev fremsat⁷⁷, var der kun forslag om ændring af straffelovens § 286, stk. 1, men ikke stk. 3. Det siges i bemærkningerne til lovforslaget⁷⁸, at det har været overvejet at sænke strafferammen for groft hæleri til fængsel i 4 år i forbindelse med den foreslåede tilsvarende rammesækning for groft tyveri. Blandt andet på baggrund af hørings svarene har Justitsministeriet imidlertid ikke ment at burde fremsætte forslag herom.

Spørgsmålet om en eventuel ændring af straffelovens § 286 blev ligeledes behandlet i Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse. Straffelovrådet konkluderede bl.a.⁷⁹, at der ikke burde stilles forslag om en ændring af rammerne i § 286, stk. 2 og 3.

Efter disse medlemmers forslag vil den skærpede strafferamme på fængsel indtil 6 år ikke kun gælde i forhold til de grove former for hæleri, der i dag er omfattet af en 6 års strafferamme (§ 191 a og § 286, stk. 3), men også i forhold til grove former for hæleri, der ligger inden for det nykriminaliserede område, f.eks. hæleri med hensyn til udbytte fra menneskesmugling, ulovlig våbenhandel m.v. Det forudsættes herved, at straffe i området mellem 4-6 år i almindelighed kun kan komme på tale i forhold til hæleriforbrydelser, der i dag er omfattet af et strafmaksimum på 6 år i § 191 a og § 286, stk. 3.

75 Lov nr. 239 af 1/6 1982.

76 Lovforslaget vedrørte tillige ændring af straffelovens §§ 38, 86, 285 og 287.

77 FT 1981/82 A 4517.

78 Sp. 4528.

79 Betænkningen s. 125

Et mindretal i udvalget (Hans Henrik Brydenscholt, Jørgen Christiansen, Vagn Greve, Jesper Koefoed, Sysette Vinding Kruse, Lene Nielsen, Erik Overgaard) finder, at strafmaksimum skal være fængsel i 4 år.

Disse medlemmer har nærmere anført, at fængsel i 4 år i nyere straffebestemmelser er det gennemgående maksimum ved ikke-personfarlig kriminalitet. Der kan bl.a. henvises til straffelovens § 196 (grove miljøforbrydelser), § 192 (grove våbenforbrydelser), § 289 (skatte- og toldsvig), EU-bedragerier, insiderhandel og kursmanipulation. Hvis man sammenligner de hypotetisk groveste hæleriforbrydelser med f.eks. de hypotetisk groveste miljøforbrydelser eller de hypotetisk groveste EU-bedragerier, er det åbenbart, at hæleriforbrydelsen ikke er grovere. Hæleri ville utvivlsomt højst have fået et strafmaksimum på 4 år, hvis der var tale om en nykriminalisering, og med den meget omfattende udvidelse af hæleriforbrydelsens område, som foreslås her, er der reelt tale om en meget betydelig nykriminalisering.

Et medlem af udvalget (Bent Carlsen) finder ligeledes, at det almindelige strafmaksimum skal være fængsel i 4 år, men at der for så vidt angår narkotikahæleri ikke er påvist særlige grunde til at nedsætte det gældende strafmaksimum på fængsel i 6 år.

De af udvalgets medlemmer (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Hans Henrik Brydenscholt, Michael Clan, Vagn Greve, Alexander Houen, Annemette Møller), der finder, at bestemmelsen skal omfatte *groft uagtsomme forhold*,

har endvidere drøftet, hvilket strafmaksimum der skal gælde for sådanne forhold. Disse medlemmer er enige om, at strafferammen bør svare til de nugældende bestemmelser i straffelovens § 300 c og § 303, dvs. bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder. De nugældende bestemmelser bør samtidig ophæves.

Disse medlemmer har i øvrigt henvist til, at Straffelovrådet i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse foreslog⁸⁰, at strafferammen i straffelovens § 303 om groft uagtsomt hæleri skulle ændres til bøde eller fængsel indtil 4 måneder, og at bestemmelsen om forhøjet maksimum i gentagelsestilfælde skulle ophæves⁸¹. Der blev ikke stillet forslag om, at fængselsstraf skulle udgå af strafferammen.

80Betænkningen s. 134.

81Det blev generelt foreslået, at hæftestraf blev afskaffet. Det nævnes i øvrigt om strafferammen i straffelovens § 303, at straffen i praksis næsten altid er bøde, og at behovet for at kunne idømme bødestraf måtte antages at være meget ringe, men at Straffelovrådet dog ikke i den aktuelle forbindelse ville stille forslag om, at frihedsstraf helt udgik af strafferammen. Straffelovrådet har i betænkning nr. 1355/1998 om en lov om fuldbyrdelse af straf m.v. anført, at rådet stadig finder, at hæftestrafen bør afskaffes.

Udvalget har herudover drøftet, om der i relation til strafudmålingen i de konkrete sager skal gælde et yderligere maksimum, der relaterer sig til den aktuelle førforbrydelses maksimum.

Som nævnt skal det efter de gældende regler kunne bevises, at gerningsmanden har den fornødne tilregnelser med hensyn til, at førforbrydelsen f.eks. er omfattet af straffelovens § 191 a eller § 284, men der stilles ikke krav om, at gerningsmanden ved, hvilken form for narkotikakriminalitet der er tale om eller hvilken af de nævnte berigelsesforbrydelser.

Spørgsmålet f. eks. ved straffelovens § 284 om, hvorvidt straffebestemmelsen i § 285, § 286 eller § 287 skal anvendes, vil derfor bero på selve hæleriforholdet, men hæleri med hensyn til et mindre beløb vil f.eks. kunne blive bragt ud af § 287, hvis der er positiv viden om, at førforbrydelsen er kvalificeret.⁸²

Et flertal i udvalget (Preben Bialas, Susan Bramsen, Hans Henrik Brydenscholt, Bent Carlsen, Jørgen Christiansen, Michael Clan, Alexander Houen, Helle Jahn, Poul Dahl Jensen, Jesper Koefoed, Lau Kramer, Sysette Vinding Kruse, Lars Bo Langsted, Kirsten Mandrup, Annemette Møller, Lene Nielsen, Erik Overgaard), finder, at hæleri skal bedømmes som en selvstændig forbrydelse med et strafmaksimum, der fastsættes efter vurderingen af strafværdigheden af de alvorligste hælerier. Ved udmåling af konkrete straffe inden for den fastsatte strafferamme for hæleri, vil førforbrydelsens art og gerningsmandens kendskab hertil imidlertid ofte få væsentlig betydning. Kriminaliseringen af hæleri har i betydeligt omfang til formål at søge at hindre førforbrydelserne i at blive begået ved at gøre afsætningen af udbytte vanskeligere. Hæleri i forhold til en alvorlig førforbrydelse må således som udgangspunkt anses som mere strafværdigt end hæleri i forhold til en særlovsovertrædelse. Hidrører udbyttet f.eks. fra alvorlig narkotikakriminalitet, og har hæleren kendskab hertil, vil det påvirke bedømmelsen af hæleriforholdet i skærpende retning. Hidrører udbyttet fra en overtrædelse af f.eks. fiskeriovgivningen, og risikerer fiskeren kun bødestraf, vil dette påvirke strafudmålingen for hæleren i formildende retning, således at denne som udgangspunkt også straffes med en bøde. En selvstændig vurdering af hæleriet kan imidlertid betyde, at dette udgangspunkt fraviges, f.eks. hvis hæleriet begås erhvervs-mæssigt, hvis hæleren har været særlig aktiv, eller hvis hæleriet blot er et af flere, som angår betydelige værdier. Flertallet finder det således ikke hensigtsmæssigt, at førforbrydelsens strafmaksimum ubetinget skal gælde som strafmaksimum for hæleriet. I de tilfælde, hvor hæleren ikke er bekendt med, hvilken førforbrydelse udbyttet stammer fra, må straffen for hæleriforholdet fastsættes mere frigjort fra førforbrydelsen. Hælerens forsæt, det vil sige hans antagelse af, hvilken type kriminalitet udbyttet kan hidrøre fra, vil i denne sammenhæng være af væsentlig betydning ved vurderingen af strafværdigheden af hans handlinger og dermed straffens størrelse.

82Tilknytningen til hovedforbrydelsen kan efter praksis kvalificere hæleri med hensyn til små beløb, jfr. UfR 1994.136 Ø, hvor den tiltalte havde modtaget 300 kr. fra et røveri til benzin, og hvor forholdet henførtes under straffelovens § 285, fordi den tiltalte vidste, at beløbet stammede fra et røveri af særlig farlig karakter

Disse medlemmer har endvidere henvist til, at der ikke efter gældende ret opstilles begrænsninger med hensyn til

strafferammen, jfr. det ovenfor om tyveri og hæleri anførte. Tilsvarende gælder ved den forudgående medvirken. F.eks. vil en person, der iværksætter mange mindre tyverier begået af personer, hvis forhold isoleret set skal bedømmes efter straffelovens § 287, kunne dømmes for medvirken til overtrædelse af lovens § 285 (eller eventuelt § 286), fordi hans forhold bedømmes efter summen af handlingerne.

Et mindretal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Vagn Greve) har anført, at formålet med den foreslåede udvidelse af det kriminaliserede område ikke primært er at ramme hæleriet, men at bekæmpe førforbrydelserne. Det gør det naturligt i nogen grad at lade vurderingen af førforbrydelsens strafværdighed smitte af på vurderingen af hæleriets strafværdighed. Disse medlemmer finder derfor, at førforbrydelsen bør identificeres tilstrækkeligt til, at strafferammen kendes. Er der flere aktuelle muligheder, må den laveste strafferamme finde anvendelse. Kravet til en konkretisering vil således være mindre end det, der gælder i dag, idet der alene skal konkretiseres nok til, at den rigtige strafferamme findes. Ved flere sandsynlige muligheder skal den laveste strafferamme anvendes.

Flertallets forslag kan føre til stødende resultater. Hvis man tænker sig, at førforbrydelsen har et strafmaksimum på bøde, vil en person, som anstifter førforbrydelsen for at få udbytte derfra, efter straffelovens § 23 højst kunne idømmes en bøde. Hvis personen, som får udbyttet, først kommer ind i hændelsesforløbet efter, at forbrydelsen er fuldbyrdet, skulle den pågældende efter flertallets forslag kunne idømmes 6 henholdsvis 4 års fængsel. Dette er langt fra teoretiske betragtninger; det er kun en meget lille del af de strafbare overtrædelser, som har en strafferamme, der rummer mulighed for at anvende fængselsstraffe på 4 år eller derover.

Når flertallet anfører, at der bør være mulighed for at idømme en hæler straf efter straffelovens § 285 eller lignende bestemmelser, selv om førforbryderen alene kan straffes efter straffelovens § 287 eller lignende bestemmelser, er dette efter mindretallets opfattelse ikke en relevant indvending. Afgørende er strafferammens maksimum og ikke den konkrete forskyldte straf. Det er også af den grund nærliggende at behandle straffelovens §§ 285-287 som en helhed, uagtet de lovteknisk er delt op i flere kategorier.

KAPITEL 10. UDVALGETS FORSLAG MED BEMÆRKNINGER

Der henvises til afsnit 9 vedrørende udvalgets overvejelser.

10.1. Hæleribestemmelsens gerningsindhold

Udvalget har ved formuleringen af gerningsindholdet taget udgangspunkt i den eksisterende bestemmelse om hæleri i straffelovens § 284 og bestemmelsen om narkotikahæleri i § 191 a, der i forhold til § 284 er tilpasset moderne sprogbrug. Udvalget har især fundet, at ordet "fordølgelse" i den nugældende § 284 er utidssvarende, og at "skjule" derfor er et bedre udtryk. Der er ikke med valget af dette udtryk tilsigtet nogen ændring i det område, der dækkes. Udtrykket dækker bl.a. situationer, hvor trediemand i relation til udbytte fra strafbare forhold urigtigt afgiver erklæring om, at han er ejer af beløbet eller har ydet det som lån. Der er således ikke tale om nogen udvidelse af gerningsindholdet i forhold til de nugældende bestemmelser i straffelovens § 191 a og § 284 bortset fra den udvidelse, der ligger i, at alle førforbrydelser omfattes af bestemmelsen.

Udvalgets medlemmer er enige om følgende gerningsindhold:

"§ xx. For hæleri straffes den, som uberettiget modtager eller skaffer sig eller andre del i udbytte, der er opnået ved en strafbar lovovertrædelse, og den, der uberettiget ved at skjule, opbevare, transportere, hjælpe til afhændelse eller på lignende måde efterfølgende virker til at sikre en anden udbyttet fra en strafbar lovovertrædelse.

Stk. yy. Straf efter denne bestemmelse kan ikke pålægges den, som modtager udbytte til sædvanligt underhold fra familiemedlemmer eller samlever, eller den, der modtager udbytte som normalt vederlag for sædvanlige forbrugsvarer, brugsting eller tjenester."

Som nævnt i afsnit 9.2. har udvalget valgt kun at benytte ordet "udbytte" i bestemmelsen for at benytte det samme udtryk i begge led af bestemmelsen. Der ligger ikke heri nogen realitetsændring. Da handlingen er direkte knyttet til udbyttet, er det en forudsætning for anvendelse af bestemmelsen, at udbyttet er identificerbart.

Bistand kan, som i den nugældende bestemmelse, bl.a. bestå i at opkræve, opbevare, skjule, transportere, sende, overføre, konvertere, afhænde, pantsætte eller investere udbyttet. Det har været overvejet, om der skulle indsættes yderligere eksempler i bestemmelsen end de allerede nævnte. Da det næppe er muligt at lave en udtømmende angivelse af former for bistand, har udvalget imidlertid fundet, at den mere overordnede beskrivelse af bistandsformer, der i dag anvendes i § 191 a og § 284, bør foretrækkes.

Som nævnt i afsnit 9.2. har udvalget fundet, at der bør formuleres en bestemmelse svarende til den norske direkte i loven. Denne bestemmelse - § xx, stk. yy, - dækker såvel det almindelige underhold som den almindelige detailhandel, hvor køberen betaler i et i øvrigt normalt handelsforløb med udbytte fra kriminalitet.

Med hensyn til den modsatrettede situation, hvor det er sælgeren, der sikrer sit udbytte gennem salg, finder udvalget, at det i langt de fleste situationer vil være ubetænkeligt at udelukke strafansvar for køberen i almindelige handelsforhold, hvor der betales fuld pris. Som eksempel kan nævnes køb af varer, der er blevet produceret på en måde, der delvis er i strid med de regler, der gælder for den pågældende virksomhed (f.eks. miljøregler, regler om arealstørrelser, foderbegrænsninger o.l.). Købere af sådanne varer bør efter udvalgets opfattelse ikke ifalde hæleriansvar, selv om de ved købet sikrer producenten et udbytte af den skete overtrædelse.

Udvalget er derimod betænkelig ved, at der i givet fald generelt ikke vil kunne straffes i forbindelse med handler, hvor der betales fuld pris for f.eks. smuglercigaretter eller tyvekoster. I de situationer, hvor der f.eks. etableres en fast aftagerkreds, finder udvalget, at muligheden for at straffe aftagerne bør være til stede, således som det også er tilfældet ved de gældende hæleribestemmelser.

Som nævnt i afsnit 9.2. finder udvalget, at de begrænsninger, der er i hæleribestemmelsens anvendelse, bør komme direkte til udtryk i den foreslåede bestemmelse ved indsættelse af et krav om, at der skal være handlet "uberettiget". Uden for bestemmelsens anvendelsesområde falder således f.eks. tilfælde, hvor en person ikke handler med henblik på at hjælpe gerningsmanden, men derimod med henblik på at bistå politiet eller opfylde særlige adfærdskrav i anden lovgivning. Som eksempler på tilfælde, hvor der ikke handles uberettiget, kan nævnes, at en person modtager udbytte for at videregive det til politiet med henblik på beslaglæggelse og efterforskning. Som et særligt lovreguleret eksempel kan nævnes hvidvaskloven, jfr. afsnit 2.3.13. og 9.2. Sådanne personer vil ikke kunne straffes hverken efter de tidligere hæleribestemmelser eller efter den foreslåede hæleribestemmelse, idet bestemmelserne ikke har til formål at strafsanktionere den form for adfærd, og dette præciseres ved kravet om, at der skal være tale om uberettigede handlinger.

10.2. Subjektive krav ved hæleri

De krav til forsætsbeviset, der stilles ved de nuværende hæleribestemmelser i straffelovens § 191 a og § 284, vil gælde tilsvarende for det udvidede område. Det har bl.a. betydning i almindelige samhandelsforhold, hvor der stilles store krav til forsætsbeviset. Det har også betydning for, hvad der gælder med hensyn til penge. Der henvises til Justitsministeriets bemærkninger i lovforslaget vedrørende den sidste ændring af straffelovens § 284⁸³, der er givet i afsnit 9.2.

Som ved de nugældende regler vil det være tilstrækkeligt, at gerningsmanden har forsæt til, at udbyttet hidrører fra en førforbrydelse, der er omfattet af bestemmelsen. Med den foreslåede udvidelse betyder dette, at der skal være den fornødne tilregnelser med hensyn til, at der er tale om udbytte fra en strafbar handling, men ikke nødvendigvis med hensyn til, hvilken strafbar handling der er tale om.

83 FT 1993/94 A 6335.

Udvalget har, jfr. afsnit 9.3., delt sig i spørgsmålet om, i hvilket omfang groft uagtsomme forhold også skal være strafbare.

Et flertal i udvalget (Susan Bramsen, Bent Carlsen, Jørgen Christiansen, Helle Jahn, Poul Dahl Jensen, Jesper Koefoed, Lau Kramer, Sysette Vinding Kruse, Lars Bo Langsted, Kirsten Mandrup, Lene Nielsen, Erik Overgaard) finder, at en ny generel straffelovsbestemmelse om hæleri kun bør omfatte forsætlige forhold. De nugældende centrale hæleribestemmelser i straffelovens § 284 og § 191 a, der er begrænset til nærmere angivne førforbrydelser,

er kun strafbare i forsætlig form. Hvis man i en ny generel hæleribestemmelse også kriminaliserer groft uagtsomme forhold, vil det ikke blot betyde, at kriminaliseringen af de forhold, der i dag udgør hæleri, udvides, men også, at man med denne tilregnelserform kriminaliserer forhold, der i dag slet ikke udgør lovovertrædelser, heller ikke i forsætlig form. Disse medlemmer finder således, at den meget vidtgående udvidelse af gerningsindholdet i hæleriforbrydelsen bør modsvares af, at kriminaliseringen begrænses til forsætlige forhold. I modsat fald risikerer man at ramme en meget bred gruppe af handlinger, der fremtræder som almindelige og sædvanlige. Hertil kommer, at der ikke er dokumenteret noget behov for helt generelt at kriminalisere groft uagtsomt hæleri. Hvis der måtte vise sig et behov for en udvidet kriminalisering af groft uagtsomt hæleri, må dette ske ved, at specielle bestemmelser herom indføres. Der vil i den forbindelse f.eks. kunne tages stilling til, om kriminaliseringen af grov uagtsomhed skal begrænses til nærmere angivne hæleri-handlinger, således som det i dag er tilfældet med straffelovens § 303.

Et af disse medlemmer (Sysette Vinding Kruse) finder endvidere, at de nugældende bestemmelser i straffeloven om groft uagtsomt hæleri skal ophæves.

Et mindretal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Hans Henrik Brydesholt, Michael Clan, Vagn Greve, Alexander Houen, Annemette Møller) foreslår, at området for groft uagtsomt hæleri udvides, således at det omfatter udbytte fra alle strafbare forhold. Disse medlemmer finder, at det er en naturlig del af en effektiv regulering, at der underbygges med grov uagtsomhed – hvilket også vedrørende de gældende hæleriregler er kommet til udtryk i straffelovens § 303 og § 300 c.

Et af disse medlemmer (Vagn Greve) finder, at såfremt der ikke – som anbefalet af dette medlem – gives regler om grov uagtsomhed for hele hæleriområdet, bør de nugældende bestemmelser i straffeloven om groft uagtsomt hæleri ophæves, idet systemet ellers bliver inkonsekvent.

10.3. Konsekvensændringer

Afhængigt af, hvilken løsningsmodel der vælges, vil der blive tale om konsekvensændringer i både straffeloven og særlovgivningen. For straffelovens vedkommende vil der f.eks. under alle omstændigheder blive tale om en ophævelse af § 191 a og den forsætlige del af § 300 c. Øvrige ændringer vil bero på, hvad der vælges med hensyn til uagtsomhedsansvar.

Udvalget har ikke foretaget en nærmere gennemgang af særlovgivningen for at vurdere behovet for konsekvensændringer af denne. Udvalget finder, at denne gennemgang efterfølgende bør foretages af det enkelte ressortministerium, der har mulighed for at tage stilling til, om dele af særlovgivningens bestemmelser også dækker andre områder eller andre tilregnelserformer, og om sådanne områder ønskes bibeholdt.

Da der er tale om rent tekniske ændringer, har udvalget ikke fundet, at der på nuværende tidspunkt er behov for nærmere at formulere forslag vedrørende disse.

10.4. Strafferammen

Der henvises til afsnit 9.4. vedrørende udvalgets overvejelser.

Som nævnt har udvalgets medlemmer delt sig i spørgsmålet om, hvilket strafmaksimum hæleribestemmelsen skal have.

Et flertal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Susan Bramsen, Michael Clan, Alexander Houen, Helle Jahn, Poul Dahl Jensen, Lau Kramer, Lars Bo Langsted, Kirsten Mandrup, Annemette Møller) finder, at det strafmaksimum på 6 år, der gælder for straffelovens § 191 a og § 284, bør bibeholdes også for den udvidede bestemmelse.

Et mindretal i udvalget (Hans Henrik Brydesholt, Bent Carlsen, Jørgen Christiansen, Vagn Greve, Jesper Koefoed, Sysette Vinding Kruse, Lene Nielsen, Erik Overgaard) finder, at strafmaksimum skal være fængsel i 4 år.

Et af disse medlemmer (Bent Carlsen) finder dog, at strafmaksimum for narkotikahæleri fortsat skal være fængsel i 6 år.

Udvalget har som nævnt herudover drøftet, om der i relation til strafudmålingen i de konkrete sager skal gælde et yderligere maksimum, der relaterer sig til den aktuelle førforbrydelses maksimum.

Et flertal i udvalget (Preben Bialas, Susan Bramsen, Hans Henrik Bry-densholt, Bent Carlsen, Jørgen Christiansen, Michael Clan, Alexander Houen, Helle Jahn, Poul Dahl Jensen, Jesper Koefoed, Lau Kramer, Sysette Vinding Kruse, Lars Bo Langsted, Kirsten Mandrup, Annemette Møller, Lene Nielsen, Erik Overgaard) finder, at hæleri skal bedømmes som en selvstændig forbrydelse med et strafmaksimum, der fastsættes efter vurderingen af strafværdigheden af de alvorligste hælerier. Ved udmåling af konkrete straffe inden for den fastsatte strafferamme for hæleri, vil førforbrydelsens art og gerningsmandens kendskab hertil imidlertid ofte få væsentlig betydning. Kriminaliseringen af hæleri har i betydeligt omfang til formål at søge at hindre førforbrydelserne i at blive begået ved at gøre afsætningen af udbytte vanskeligere. Hæleri i forhold til en alvorlig førforbrydelse må således som udgangspunkt anses som mere strafværdigt end hæleri i forhold til en særlovsovertrædelse. Hidrører udbyttet f.eks. fra alvorlig narkotikakriminalitet, og har hæleren kendskab hertil, vil det påvirke bedømmelsen af hæleriforholdet i skærpende retning. Hidrører udbyttet fra en overtrædelse af f.eks. fiskeriovgivningen, og risikerer fiskeren kun bødestraf, vil dette påvirke strafudmålingen for hæleren i formildende retning, således at denne som udgangspunkt også straffes med en bøde. En selvstændig vurdering af hæleriet kan imidlertid betyde, at dette udgangspunkt fraviges, f.eks. hvis hæleriet begås erhvervsmæssigt, hvis hæleren har været særlig aktiv, eller hvis hæleriet blot er et af flere, som angår betydelige værdier. Flertallet finder det således ikke hensigtsmæssigt, at førforbrydelsens strafmaksimum ubetinget skal gælde som strafmaksimum for hæleriet. I de tilfælde, hvor hæleren ikke er bekendt med, hvilken førforbrydelse udbyttet stammer fra, må straffen for hæleriforholdet fastsættes mere frigjort fra førforbrydelsen. Hælerens forsæt, det vil sige hans antagelse af, hvilken type kriminalitet udbyttet kan hidrøre fra, vil i denne sammenhæng være af væsentlig betydning ved vurderingen af strafværdigheden af hans handlinger og dermed straffens størrelse.

Disse medlemmer har endvidere henvist til, at der ikke efter gældende ret opstilles begrænsninger med hensyn til strafferammen, jfr. det i afsnit 9.4. om tyveri og hæleri samt medvirken anførte.

Et mindretal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Vagn Greve) har anført, at formålet med den foreslåede udvidelse af det kriminaliserede område ikke primært er at ramme hæleriet, men at bekæmpe førforbrydelserne. Det gør det naturligt i nogen grad at lade vurderingen af førforbrydelsens strafværdighed smitte af på vurderingen af hæleriets strafværdighed. Disse medlemmer finder derfor, at førforbrydelsen bør identificeres tilstrækkeligt til, at strafferammen kendes. Er der flere aktuelle muligheder, må den laveste strafferamme finde anvendelse. Kravet til en konkretisering vil således være mindre end det, der gælder i dag, idet der alene skal konkretiseres nok til, at den rigtige strafferamme findes. Ved flere sandsynlige muligheder skal den laveste strafferamme anvendes.

Flertallets forslag kan føre til stødende resultater. Hvis man tænker sig, at førforbrydelsen har et strafmaksimum på bøde, vil en person, som anstifter førforbrydelsen for at få udbytte derfra, efter straffelovens § 23 højst kunne idømmes en bøde. Hvis personen, som får udbyttet, først kommer ind i hændelsesforløbet efter, at forbrydelsen er fuldbyrdet, skulle den pågældende efter flertallets forslag kunne idømmes 6 henholdsvis 4 års fængsel. Dette er langt fra teoretiske betragtninger; det er kun en meget lille del af de straffbare overtrædelser, som har en strafferamme, der rummer mulighed for at anvende fængselsstraffe på 4 år eller derover.

Når flertallet anfører, at der bør være mulighed for at idømme en hæler straf efter straffelovens § 285 eller lignende bestemmelser, selv om førforbryderen alene kan straffes efter straffelovens § 287 eller lignende bestemmelser, er dette efter mindretallets opfattelse ikke en relevant indvending. Afgørende er strafferammens maksimum og ikke den konkrete forskyldte straf. Det er også af den grund nærliggende at behandle straffelovens §§ 285-287 som en helhed, uagtet de lovteknisk er delt op i flere kategorier.

10.5. Hæleribestemmelsens placering

Udvalget har overvejet, om hæleribestemmelsen fortsat skal placeres i kapitel 28, der vedrører berigelsesforbrydelser. Hæleri adskiller sig fra de øvrige bestemmelser i dette kapitel ved ikke at vedrøre erhvervslivet, men derimod opretholdelsen af den etablerede tilstand. Det kunne derfor overvejes at placere bestemmelsen i kapitel 29 om andre straffbare formuekrænkelser.

Omvendt kunne især § 300 c, der er en hæleribestemmelse, men er placeret i kapitel 29, lige så vel placeres i kapitel 28.

Uagtet en placering af hæleribestemmelsen i straffelovens § 284, således at strafferammerne i straffelovens §§ 285-287 finder anvendelse, efter nogle medlemmers opfattelse kan være hensigtsmæssig, har udvalget enstemmigt valgt at indsætte en ny bestemmelse som straffelovens § 289 a (eller straffelovens § 290, såfremt denne bestemmelse ophæves, jfr. afsnit 11).

Der er herved særlig lagt vægt på, at straffelovens § 287, der vedrører bødestraf, ved valg af en § 284-løsning må antages at blive anvendt i en del mindre hælerisager efter den foreslåede bestemmelse, i det omfang der rejses tiltale i sådanne sager. Anvendelsen af straffelovens § 287 i de tilfælde, hvor bødestraf er aktuel, må med en hæleribestemmelse, der også omfatter hele særlovgivningen, forventes at give en anvendelse af denne bestemmelse, der ikke harmonerer med dens karakter af en undtagelse fra normalstrafferammen i straffelovens § 285.

Udvalget har ikke taget stilling til de retsplejemæssige konsekvenser af denne placering af hæleribestemmelsen i forhold til retsplejelovens 687 om nævningebehandling.

10.6. Sammenfatning af forslagene

Den foreslåede bestemmelse ser herefter således ud, idet mindretalsforslagene er indsat med markeringen []:

§ 289 a. For hæleri straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder den, som uberettiget modtager eller skaffer sig eller andre del i udbytte, der er opnået ved en strafbar lovovertrædelse, og den, der uberettiget ved at skjule, opbevare, transportere, hjælpe til afhændelse eller på lignende måde efterfølgende virker til at sikre en anden udbyttet fra en strafbar lovovertrædelse.

Stk. 2. Når hæleriet er af særlig grov beskaffenhed, eller når hæleriet har været erhvervsmæssigt, er straffen bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 år [4 år].

[Stk. 3. Hæleri vedrørende en overtrædelse af straffelovens § 191 straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 år.]

[Stk. 3. [Stk. 4.] Begås de i stk. 1 nævnte handlinger af grov uagtsomhed, er straffen bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder.]

[Stk. 4. [Stk. 5.] Der kan ikke idømmes strengere straf end hjemlet for den lovovertrædelse, hvorfra udbyttet stammer.]

Stk. 3. [Stk. 4.] [Stk. 5.] [Stk. 6.] Straf efter denne bestemmelse kan ikke pålægges den, som modtager udbytte til sædvanligt underhold fra familiemedlemmer eller samlever, eller den, der modtager udbytte som normalt vederlag for sædvanlige forbrugsvarer, brugsting eller tjenester.

KAPITEL 11. ANDRE FORSLAG

11.1. Sammenlægning af straffelovens kapitel 28 og 29

I forbindelse med drøftelserne omkring placeringen af bestemmelsen, har det tillige været drøftet, om opdelingen i kapitel 28 og kapitel 29 skulle bibeholdes.

Udvalget finder, at den traditionelle opdeling i henholdsvis berigelsesforbrydelser og andre strafbare formuekrænkelser til dels giver et misvisende billede af, hvilke typer bestemmelser kapitlet indeholder, og at der ikke er noget praktisk behov for opdelingen. Nogle af de forslag til ændringer, der i øvrigt behandles i arbejdsgrupper under udvalget, vil i øvrigt – hvis de skal medtages i straffeloven – kunne placeres i begge kapitler.

Udvalget foreslår derfor, at overskriften "29. kapitel. Andre strafbare formuekrænkelser" udgår, og at kapitel 28 i stedet benævnes "Formueforbrydelser". Der er tale om en ren teknisk ændring, der ikke har betydning for fortolkningen af straffebestemmelserne i kapitlerne 28 og 29.

11.2. Straffelovens § 290

I forbindelse med forslaget om at indsætte hæleribestemmelsen som § 289 a er det overvejet, om straffelovens § 290 bør ophæves, og den foreslåede hæleribestemmelse i stedet indsættes som en ny § 290. Bestemmelsens stk. 1 indeholder en særlig påtaleregel for visse skyldnersvigssager, og dens stk. 2 indeholder særlige muligheder for påtalebortfald i visse sagstyper, hvor offeret er en af gerningsmandens nærmeste.

Straffeloven indeholder flere bestemmelser end § 290, stk. 2, om påtalebortfald efter den forurettedes begæring, jfr. § 213, stk. 2 (vanrøgt m.v.), og § 262, stk. 2 (groft uagtsom frihedsberøvelse).

Udvalget finder, at det bør overvejes at flytte disse bestemmelser til retsplejelovens kapitel 65 om påtalen, der i forvejen i § 722, stk. 1, nr. 6, henviser til særlig hjemmel i lovgivningen til at frafalde tiltale.

Med hensyn til påtalereglen i straffelovens § 290, stk. 1, vedrørende skyldnersvig vedrører den kun sager, hvor ingen særlig sikret ret er krænket (dvs. § 283, stk. 1, nr. 3-sager). Der kræves ikke påtalebegæring, hvis der er foretaget udlæg, uden at det har ført til dækning, hvis konkurs er indtrådt, forhandling om tvangsakkord uden for konkurs er åbnet, eller konkursbegæring er nægtet fremme på grund af boets utilstrækkelighed.

Såfremt ingen af disse situationer foreligger, kræves der påtalebegæring inden 6 måneder efter, at kreditor har fået sådan kundskab, at han har tilstrækkeligt grundlag for at fremsætte påtalebegæring, jfr. straffelovens § 96, stk. 1.

Bestemmelsen finder også anvendelse ved § 292 (tingsødelæggelse m.v. til skade for kreditorer) og § 300 (visse dispositioner, der ikke er omfattet af § 283, til skade for kreditorer).

I praksis er bestemmelsen fortolket som også omfattende aktieselskabers likvidation⁸⁴. Tilsvarende må antages at gælde for alle situationer, der kan sidestilles med de i bestemmelsen nævnte, f.eks. opløsning af selskaber uden midler.

Straffelovsbetænkningen fra 1912 indeholdt i udkastets § 310 en bestemmelse om, at disse skyldnersvigssituationer kun var undergivet påtale, hvis udlægsforretning uden dækning var gennemført, eller konkurs eller forhandling om tvangsakkord uden for konkurs var åbnet, eller almene hensyn krævede påtale. Det fremgår af betænkningen⁸⁵, at bestemmelsen om almene hensyn er medtaget af hensyn til situationer, hvor kreditorerne på grund af skyldnerens ringe økonomiske forfatning ikke ønsker at indgive konkursbegæring med de dertil hørende omkostninger.

Straffelovsbetænkningen fra 1917 indeholdt i udkastets § 259 bestemmelse om, at forholdene kun var undergivet påtale i de situationer, hvor der i dag efter § 290, stk. 1, ikke kræves påtalebegæring. Der var ingen bestemmelse om påtale ud fra almene hensyn. Det fremgår af bemærkningerne⁸⁶, at bestemmelsen om, at konkurs var nægtet fremme på grund af boets utilstrækkelighed, fandtes at dække de situationer, man havde ønsket at dække med bestemmelsen om almene hensyn.

Straffelovsbetænkningen fra 1923 indeholdt i udkastets § 264 indholdsmæssigt den nugældende formulering. Det siges i betænkningen⁸⁷, at tanken er, at skyldneren, selv om han har overtrådt bestemmelsen (nu i § 283, stk. 1, nr. 3), skal være straffri, hvis det lykkes ham at ordne sine forhold uden tab for nogen, mens det ellers – uden for de angivne situationer, hvor der er ubetinget offentlig påtale – skal bero på den tablidende debitor, om forholdet skal påtales.

Udvalget har fundet, at bestemmelsen i hvert fald er utidssvarende i sin formulering.

⁸⁴ Dette gælder også, hvis likvidationen efterfølgende ophæves, jfr. Vestre landsrets kendelse af 13/9 1983 (refereret i Juristen 1985, s. 53, i artiklen Mandatsvig af Finn Meilby og Ulla Høg).

⁸⁵ S. 271.

⁸⁶ S. 247 f.

⁸⁷ Sp. 377.

En af de situationer, hvor der kræves påtalebegæring, er den, hvor mindre erhvervsdrivende ikke har kunnet opnå særlig sikkerhed for, at deres arbejde bliver betalt. I situationer, hvor deres debitor forstikker midler, presses de ofte til at modtage et reduceret beløb, idet de får oplyst, at der ellers vil blive en langvarig konkursbehandling, hvor de langt senere vil få et meget mindre beløb.

Sådanne kreditorer indgiver ikke påtalebegæring, selv om de mener, der er tale om skyldnersvig.

I almindelighed vil politiet ikke blive bekendt med forholdet. Det vil typisk kun ske, hvis der er tale om en systematisk fremgangsmåde gennem længere tid, hvor en eller flere kreditorer på et tidspunkt indgiver anmeldelse, eller i forbindelse med en senere konkurs.

Det er umiddelbart vanskeligt at forestille sig situationer, hvor bestemmelsen reelt gør forskel på, hvad der sigtes og tiltales for. Men skyldneren kan have held til ikke at blive tiltalt, hvis politiet ikke har husket at få en egentlig påtalebegæring inden for de 6 måneder.

Der synes ikke at være nogen særlig begrundelse for, at skyldnersvig, hvor gerningsmanden ved falske foregivender, forstikkelse m.v. unddrager sine aktiver fra kreditorer, ikke altid skal være undergivet samme offentlige påtale som de øvrige berigelsesforbrydelser. Det samme gælder for de øvrige handlinger, hvor bestemmelsen finder anvendelse.

Udvalget foreslår derfor, at § 290, stk. 1, § 292, stk. 2, og § 300, stk. 2, ophæves.

Udvalget foreslår endvidere, at det overvejes tillige at flytte § 290, stk. 2, til retsplejeloven og eventuelt i forbindelse hermed justere ordlyden i bestemmelsen.

BILAG 1. HVIDVASKREGLER I FATF-LANDE

Land	Hvidvaskregler	Bemærkninger om seneste ændring af reglerne
Danmark	Forbud mod hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet (jfr. straffelovens § 191 a), tyveri, ulovlig omgang med hittegods, underslæb, bedrageri, databedrageri, mandatsvig, afpresning, skyldnersvig, røveri, groft smugleri samt i et vist omfang åger. (Følger af straffelovens § 284 og § 300 c).	Danmark blev første gang evalueret ultimo 1992. Ændringen af straffeloven, hvor hvidvask af udbytte fra groft smugleri blev kriminaliseret, blev foretaget i 1994.
*****	*****	*****
Australien	Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle strafbare overtrædelser. (Følger af §§ 81-82 i lov om udbytte fra kriminalitet).	Australien blev første gang evalueret primo 1992. Loven om udbytte fra kriminalitet er fra 1987.
Belgien	Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle strafbare overtrædelser. (Følger af § 505 i den belgiske straffelov).	Belgien blev første gang evalueret primo 1993. § 505 i straffeloven er fra 1990.
Canada	Forbud mod hvidvask af udbytte fra to typer overtrædelser: Narkotikakriminalitet og "virksomhedskriminalitet" ("enterprise crime offences"), hvorved forstås: Bestikkelse af dommere og embedsmænd, korrupsion, børnepornografi,	Canada blev første gang evalueret primo 1993. Siden denne evaluering er hvidvask af udbytte fra deltagelse i kriminelle organisationer blevet kriminaliseret.

	<p>bordeldrift, rufferi, bedrageri, investeringsbedrageri, bedrageri med regeringens midler, mandatsvig, ulovlige kommissioner, pengefalskforbrydelser, ulovlig book-making og spil, brandstiftelse, mord, tyveri, røveri, afpresning, åger, dokumentfalsk, hvidvask af penge og deltagelse i kriminelle organisationer. (Følger af §§ 462.3 og 462.31 i den canadiske straffelov).</p>	
Finland	<p>Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle strafbare overtrædelser. (Følger af § 1 i kap. 32 i den finske straffelov). Endvidere vedrører § 2 kvalificeret hvidvask (dvs. stort udbytte) og § 3 professionel hvidvask. Disse bestemmelser opererer med udvidede strafferammer, og omfatter også hvidvask af udbytte fra alle strafbelagte overtrædelser.</p>	<p>Finland blev første gang evalueret primo 1994. De nuværende regler trådte i kraft 1/1 1994. Før denne udvidelse var hvidvask af udbytte omfattet af en bestemmelse om narkotikahæleri samt en generel hæleribestemmelse, som henviste til visse bestemte overtrædelser.</p>
Frankrig	<p>Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle strafbare overtrædelser. (Følger af den franske straffelov). Hvidvask af udbytte stammende fra narkotikakriminalitet er herudover særskilt kriminaliseret (gennem § 222-38 i den franske straffelov og § 415 i toldloven).</p>	<p>Frankrig blev første gang evalueret primo 1992. På daværende tidspunkt var der en særskilt bestemmelse om hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet samt en generel hæleribestemmelse, som henviste til visse bestemte overtrædelser.</p>
Grækenland	<p>Forbud mod hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet, bortførelser, røveri, afpresning, tyveri, ulovlig handel med våben, eksplosivstoffer og materialer til kemisk og biologisk krigsførelse samt ulovlig handel med menneskelige organer. (Følger af §§ 5 og 394A i den græske straffelov).</p>	<p>Grækenland blev første gang evalueret primo 1994. Hvidvaskbestemmelserne er fra 1993, og er ikke blevet ændret siden.</p>
Holland	<p>Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle strafbare overtrædelser. (Følger af § 416 (forsætlig overtrædelse) og § 417 (uagtsom overtrædelse) i den</p>	<p>Holland blev første gang evalueret ultimo 1993. §§ 416-417 i straffeloven er fra oktober 1991. Forinden disse</p>

	hollandske straffelov).	bestemmelser, havde Holland en generel hæleribestemmelse, som henviste til visse bestemte overtrædelser.
Hong Kong	Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle strafbare overtrædelser .	Hong Kong blev første gang evalueret primo 1994. På det tidspunkt fandtes der kun et forbud mod hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet.
Irland	Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle strafbare overtrædelser . (Følger af § 27 i den irske straffelov).	Irland blev første gang evalueret primo 1994. På tidspunktet for evalueringen forelå de nuværende regler i forslagsform. Før disse regler havde Irland en generel hæleribestemmelse, som henviste til visse bestemte overtrædelser.
Island	Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle overtrædelser af den islandske straffelov .	Island blev første gang evalueret medio 1994. På daværende tidspunkt var der en særskilt bestemmelse om hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet samt en generel hæleribestemmelse, som henviste til visse bestemte overtrædelser.
Italien	Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle forsætlige strafbare overtrædelser .	Italien blev første gang evalueret primo 1993. På det tidspunkt havde Italien særskilte hvidvask-bestemmelser om udbytte fra narkotikakriminalitet, alvorlig afpresning, røveri samt bortførelser. Endvidere havde Italien en generel hæleribestemmelse, som henviste til visse bestemte overtrædelser.
Japan	Forbud mod hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet .	Gældende lov på området er lov om narkotikakontrol m.v. fra 1991.
Luxembourg	Forbud mod hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet, al kriminalitet begået i	Gældende lovgivning på området er fra august 1998. Før denne

	<p>fra alvorlig kriminalitet (defineret som kriminalitet med en strafferamme på mindst 2 år). (Følger af § 301 om hæleri i den spanske straffelov).</p>	<p>evalueret primo 1994. På daværende tidspunkt var kun hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet kriminaliseret.</p>
Sverige	<p>Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle strafbare forhold.</p>	<p>Sverige blev første gang evalueret primo 1992. Der er i februar 1999 vedtaget en lovændring, der indfører særlige hvid-vaskbestemmelser som supplement til hæleribestemmelsen, der er blevet revideret.</p>
Tyrkiet	<p>Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle strafbare overtrædelser. (Følger af § 29 i lov om ulovlig narkotikahandel og pengehvidvask).</p>	<p>Tyrkiet blev første gang evalueret ultimo 1994. De nuværende regler om hvidvask forelå også på daværende tidspunkt.</p>
Tyskland	<p>Forbud mod hvidvask af udbytte fra alvorlig kriminalitet (forstået som kriminalitet, hvor der kan idømmes mindst 1 års fængsel). Desuden forbud mod hvidvask af udbytte fra overtrædelse af lovgivningen om kemiske prækursorer og fra alle typer kriminalitet begået som medlem af en kriminel gruppe eller organisation.</p>	<p>Tyskland blev første gang evalueret ultimo 1993. Hvidvaskreglerne er ikke ændret siden. Der er for det tyske parlament fremsat forslag i 1997 om tillige at kriminalisere hvidvask af udbytte fra prostitution, smugling af cigaretter, afpresning, ulovlig spillevirksomhed, miljøkriminalitet, "nuklear" kriminalitet og ulovlig menneskesmugling.</p>
U.K.	<p>Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle strafbare overtrædelser (i den engelske straffelov § 29 formuleret som "criminal conduct"). Der skal dog være tale om en "in-dictable offence", dvs. en overtrædelse med offentlig påtale, hvorfor visse mindre alvorlige overtrædelser ikke er omfattet.</p>	<p>U.K. blev første gang evalueret primo 1992. På daværende tidspunkt var der kun forbud mod hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet og terrorisme.</p>
USA	<p>Forbud mod hvidvask af udbytte fra i alt ca. 150 strafbare overtrædelser, deriblandt: narkotikakriminalitet, smugling, diverse former for berigelseskriminalitet, finansiel kriminalitet, selskabskriminalitet,</p>	<p>USA blev første gang evalueret ultimo 1992. Siden da har USA kriminaliseret hvidvask af penge fra ulovlig immigration, terrorisme og svindel med sundhedssystemet.</p>

	<p>miljøkriminalitet, ulovlig immigration, terrorisme og svindel med sundhedssystemet. (Følger af §§ 1956 og 1957 i den amerikanske hvidvasklov).</p>	
Østrig	<p>Forbud mod hvidvask af udbytte fra strafbare forhold med en strafferamme på mere end 3 års fængsel samt toldbedrageri, unddragelse af import- og eksportforpligtelser og bestikkelse. (Følger af § 165 i den østrigske straffelov)</p>	<p>Østrig blev første gang evalueret primo 1993. På daværende tidspunkt havde Østrig en hæleribestemmelse, som kun vedrørte udbytte fra tyveri.</p>

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 25. juni 1999

Denne publikation findes på adressen <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 1999

KAPITEL 1. INDLEDNING

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Gå til bund\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

KAPITEL 1. INDLEDNING

1.1. Udvalgets nedsættelse og kommissorium

Justitsministeriets udvalg om økonomisk kriminalitet og datakriminalitet blev nedsat den 21. oktober 1997.

Udvalgets opgave er beskrevet således i kommissoriet:

"Udvalget skal have til opgave at fremkomme med forslag, der kan tage højde for den udvikling, som de ændrede økonomiske kriminalitetsmønstre og den moderne teknologi fører til.

Med henblik på en sådan forstærket indsats mod den ny tids kriminalitet skal udvalget gennemgå straffelovens berigelsesforbrydelser samt vurdere behovet for skærpedelser af strafniveaueu for økonomisk kriminalitet, herunder i forhold til andre forbrydelsestyper.

Udvalget skal behandle særlovgivningen, herunder navnlig behovet for ændringer af skatte- og afgiftslovgivningen med henblik på at imødegå økonomisk kriminalitet. Også selskabslovgivningen, hvidvasklovgivningen og den finansielle lovgivning skal behandles i denne sammenhæng. Endvidere skal de internationale tiltag på området, herunder i EU-regi, indgå i arbejdet.

Udvalget skal tillige overveje længere forældelsesfrister på en række områder.

Af andre spørgsmål, der kan behandles, er revisorernes rolle, medvirken af sagkyndige dommere ved sagernes behandling ved domstolene og en øget forskningsindsats vedrørende forebyggelse og bekæmpelse af økonomisk kriminalitet.

Udvalgets anden opgave bliver at gennemgå navnlig straffeloven og retsplejeloven med henblik på at sikre tidssvarende bestemmelser om datakriminalitet.

Gennemgangen skal således bl.a. omfatte straffelovens bestemmelser om urigtige erklæringer og dokumentfalsk og om industrispionage.

Endvidere skal udvalget vurdere de kriminalitetsformer, som informationssamfundet, herunder de elektroniske opslagstavler, giver mulighed for.

Udvalget skal også overveje ændringer af retsplejelovens regler om indgreb i meddelelseshemmeligheden i lyset af de nye telekommunikationsformer.

Endelig skal udvalget vurdere, hvordan ressourcerne anvendes bedst muligt i kampen mod den økonomiske kriminalitet."

1.2. Udvalgets sammensætning

Formand

Landsdommer Hans Henrik Brydesholt

Østre Landsret

Øvrige medlemmer

Professor, dr. jur. Mads Bryde Andersen

Københavns Universitet

Afdelingschef Preben Bialas

Told- og Skattestyrelsen

Kontorchef Susan Bramsen

Fødevareministeriet

Landsdommer Bent Carlsen

Dommerforeningen

Direktør Jørgen Christiansen

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd

Statsadvokat Michael Clan

Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet

Professor, lic. jur. Vagn Greve

Københavns Universitet

Fuldmægtig Alexander Houen

Skatteministeriet

(fra december 1998)

Fuldmægtig Annemette Vestergaard Jacobsen

Skatteministeriet

(til oktober 1998)

Fuldmægtig Helle Jahn

Erhvervsministeriet

(fra august 1998)

Kommittet Poul Dahl Jensen

Justitsministeriet

Statsautoriseret revisor Jesper Koefoed

Foreningen af Statsautoriserede Revisorer

Kontorchef, advokat Lau Kramer

Foreningen Registrerede Revisorer FRR

Fuldmægtig Lisbeth Krener

Erhvervsministeriet

(til august 1998)

Advokat, dr. jur. Sysette Vinding Kruse

Advokatrådet

(til marts 1999)

Lektor Lars Bo Langsted

Handelshøjskolen i Århus

Kontorchef Kirsten Mandrup

Økonomiministeriet

Politimester Annemette Møller

Politimesterforeningen

Konsulent Lene Nielsen

Dansk Industri

Advokat Erik Overgaard

Advokatrådet

Generalsekretær Henrik Rothe

Advokatrådet

(fra marts 1999)

Sekretariat

Vicestatsadvokat Ulla Høg

Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet

Statsadvokatfuldmægtig Jens Madsen

Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet

Fuldmægtig Birgitte Grønborg Juul

Justitsministeriet

(til marts 1998)

Fuldmægtig Lennart Houmann

Justitsministeriet

(fra marts 1998)

1.3. Udvalgets arbejde

Udvalget har på baggrund af kommissoriets emner nedsat 6 arbejdsgrupper, der udarbejder rapporter til udvalget til brug for udvalgets beslutninger og forslag. Arbejdsgrupperne er opdelt således:

Arbejdsgruppe 1 : Udviklingen i lovgivningen og kriminaliteten.

(Formand : Ulla Høg)

Arbejdsgruppe 2 : Straffeloven.

(Formand : Vagn Greve)

Arbejdsgruppe 3 : Særlovgivningen.

(Formand : Ulla Høg)

Arbejdsgruppe 4 : Rådgivere.

(Formand : Lars Bo Langsted)

Arbejdsgruppe 5 : Domsforhandling m.v.

(Formand : Bent Carlsen)

Arbejdsgruppe 6 : Datakriminalitet.

(Formand : Mads Bryde Andersen)

Udvalget har besluttet, at det afgiver delbetænkninger, når en emnekreds er færdigbehandlet, således at udvalgets indstillinger løbende kan gøres til genstand for de videre politiske overvejelser. Udvalget har herved især lagt vægt på, at nogle af de behandlede spørgsmål skal behandles i flere arbejdsgrupper, og at en betænkning vedrørende samtlige af de i kommissoriet nævnte problemstillinger derfor først ville kunne foreligge på et meget senere tidspunkt end færdiggørelsen af en del af de indeholdte problemstillinger.

Denne delbetænkning indeholder to selvstændige emner fra udvalgets kommissorium. Del 1 vedrører udviklingen i lovgivningen og kriminaliteten, der har været behandlet i arbejdsgruppe 1, og del 2 vedrører hæleri og anden efterfølgende medvirken, der har været behandlet i arbejdsgruppe 2.

Arbejdsgruppe 1 har ved behandlingen af spørgsmålet om udviklingen i lovgivningen og kriminaliteten haft følgende sammensætning:

Vicestatsadvokat Ulla Høg (formand)

Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet

Afdelingschef Preben Bialas

Told- og Skattestyrelsen

Statsautoriseret revisor Jesper Koefoed

Foreningen af Statsautoriserede Revisorer

Advokat, dr. jur. Sysette Vinding Kruse

Advokatrådet

Lektor Lars Bo Langsted

Handelshøjskolen i Århus

Statsadvokatfuldmægtig Jens Madsen (sekretær)

Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet

Arbejdsgruppe 2 har ved behandlingen af spørgsmålet om hæleri og anden efterfølgende medvirken haft følgende sammensætning:

Professor, lic. jur. Vagn Greve (formand)

Københavns Universitet

Professor, dr. jur. Mads Bryde Andersen

Københavns Universitet

Kontorchef Susan Bramsen

Fødevareministeriet

Vicestatsadvokat Ulla Høg

Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet

Kommitteret Poul Dahl Jensen

Justitsministeriet

Advokat, dr. jur. Sysette Vinding Kruse

Advokatrådet

Statsadvokatfuldmægtig Jens Madsen

Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet

Politimester Annemette Møller

Politimesterforeningen

Juridisk konsulent Solveig Faurholt Petersen

EU-direktoratet

Fuldmægtig Lotte Dige Toft

Fødevareministeriet

Fuldmægtig Birgitte Grønborg Juul (sekretær)

Justitsministeriet

(til marts 1998)

Fuldmægtig Lennart Houmann (sekretær)

Justitsministeriet

(fra marts 1998)

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 25. juni 1999

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 1999

DEL 1 : Udviklingen i lovgivningen og kriminaliteten

KAPITEL 2. TILTAG SIDEN 1971 VEDRØRENDE BEKÆMPELSE AF ØKONOMISK KRIMINALITET OG DATAKRIMINALITET

2.1. Afgrænsning af tiltag, der medtages

Ud over de i afsnit 2.2. og 2.3. nævnte tiltag har en række lovændringer inden for forskellige ministeriers områder været relevante for bekæmpelsen af økonomisk kriminalitet.

Det gælder f.eks. for en række af de ikke beskrevne ændringer i skattelovgivningen, revisorlovgivningen, selskabslovgivningen, EU-lovgivningen og lovgivningen vedrørende den finansielle sektor.

Karakteristisk for mange af disse tiltag har været, at de har haft flere formål og ofte har været baseret på EU-direktiver eller anden EU-regulering.

Inden for det fiskale område har en række lovændringer vedrørt en ændring af skatteretlige regler, der blev udnyttet legalt på en utilsigtet måde. Mange af disse regler blev også anvendt i forbindelse med kriminalitet, f.eks. således, at det fremtrådte, som om betingelserne for afskrivninger var til stede, men at der reelt ikke var etableret det ejerforhold til aktiverne, der var forudsætningen for lovligheden.

Som eksempler på sådanne lovændringer m.v. kan nævnes :

- Anpartsindgrebene (lov nr. 388 af 7/6 1989 med senere skærper)
- Genbeskatning af udenlandske underskud (lov nr. 219 af 3/4 1992)
- Afskrivning på udlejningsaktiver (lov nr. 425 af 25/6 1993)
- Ophævelse af lov om særlig indkomstskat (lov nr. 313 af 17/5 1995)
- Justeringer af sambeskatningsreglerne
- Justeringer af kursgevinstloven
- Praksisændring vedrørende filmrettigheder
- Ændring/opsigelse af dobbeltbeskatningsoverenskomster

Alle internationale aftaler m.v. i perioden vedrørende det strafferetlige samarbejde er naturligvis også meget væsentlige for kriminalitetsbekæmpelsen. Af de mange tiltag kan især fremhæves Danmarks ratifikation den 19/11 1996 af Strasbourgkonventionen (Europarådets konvention af 8/11 1990 om hvidvaskning, efterforskning samt beslaglæggelse og konfiskation af udbytte fra strafbart forhold), der også indeholder bestemmelser om informationsudveksling.

2.2. Restancer til det offentlige

Især siden 1991 har der været en række tiltag med henblik på at nedbringe restancer til det offentlige. Et af disse tiltag er en række bestemmelser om næringsforbud ved gæld til det offentlige i en eller anden størrelsesorden (typisk 50.000 kr. ved nægtelse og 100.000 kr. ved tilbagekaldelse af autorisationer). Bestemmelsernes primære sigte er nedbringelse af restancerne til det offentlige, men i det omfang gælden til det offentlige har sammenhæng med økonomisk kriminalitet, er disse regler også relevante i udviklingsbilledet.

Regler herom blev først indsat i lov om hyrekørsel, lov om godskørsel og lov om buskørsel, men er senere blevet fulgt op inden for en række andre erhverv, herunder ejendomsmæglere, advokater og revisorer.

En variant blev indført ved lov nr. 1093 af 21/12 1994 om begrænsning af skyldneres muligheder for at deltage i offentlige udbudsforretninger m.v. (effektivisering af inddrivelsen af restancer til det offentlige). Loven omtales i øvrigt i afsnit 2.3.18. Den indeholder i §§ 1-3 reglerne om disse begrænsninger.

En ordregiver (den offentlige forvaltning samt modtagere af støtte til visse byggerier), der udbyder bygge- og anlægsarbejder samt indkøb af varer eller tjenesteydelser, skal kræve, at der afgives en erklæring på tro og love om, i hvilket omfang tilbudsgiveren har ubetalt, forfalden gæld til det offentlige. Tilbud fra personer, hvis gæld overstiger 100.000 kr., kan kun accepteres, hvis dette gælder for alle tilbudsgivere, eller hvis der stilles sikkerhed for det overskydende, eller afdragsordning allerede foreligger. Enhver med gæld til det offentlige kan helt udelukkes fra at deltage i udbudsforretningen.

Det er bødesanktioneret, hvis ordregiveren ikke kræver en sådan erklæring eller ikke afviser et tilbud, der efter reglerne skal afvises.

2.3. Love og betænkninger i perioden

2.3.1. 1971-loven om skattesvig og indsmugling

Ved lov nr. 550 af 22/12 1971 indførtes bestemmelsen i straffelovens § 289, hvorefter skattesvig (overtrædelse af skattekontrollovens § 13, stk. 1) af særlig grov karakter eller indsmugling af særlig grov karakter kan straffes med fængsel i 4 år. For så vidt angik indsmugling var der kun tale om flytning af en eksisterende bestemmelse fra toldloven til straffeloven. Samtidig indsattes straffelovens § 93, stk. 3, hvorefter overtrædelse af straffelovens § 289 vedrørende skattesvig eller skattekontrollovens §§ 13, 15 eller 16 blev undergivet 10-årig forældelse (efter at have været uforældelige).

Et mindretal i Retsudvalget ønskede afgiftsunddragelser af særlig grov karakter medtaget, men flertallet tog hensyn til Justitsministerens administrative og lovgivningstekniske betænkeligheder. (Ministeren anførte bl.a., at der ikke var tid til at vurdere behov m.v. for hver af de mere end 20 love, der var aktuelle).

Bestemmelsen i straffelovens § 289 har været brugt i alle større sager med udgangspunkt i en grænse på ca. 500.000 kr. i skattesagerne.

Politiets årsberetning viser følgende tal for § 289-anmeldelser :

1993 : Skat : 23, smugleri : 49

1994 : Skat : 281, smugleri : 57 (208 skatteforhold vedrørte én politikreds)

1995 : Skat : 115, smugleri : 82 (69 " vedrørte samme politikreds)

1996 : Skat : 33, smugleri : 27

1997 : Skat : 23, smugleri : 57

2.3.2. 1975-loven om bekæmpelse af skadelig økonomisk virksomhed

De ting, der sker i 1975, har udspring i situationen på ejendoms- og finansieringsmarkedet. En del af problemerne er behandlet i lejebetænkningerne fra 1966 (betænkningerne I nr. 409/66 og II nr. 432/66), betænkning nr. 604/1971 om åger, betænkning nr. 616/71 om en statistisk belysning af pantebrevsmarkedet og de på sagen om Boss of Scandinavia baserede betænkninger (betænkning nr. 628/71 om finansieringsselskaber og lignende virksomheder og betænkning nr. 690/73 om sammenslutningen Boss of Scandinavia). Desuden blev problemerne behandlet i "Bagmandsrapporten" fra 1971, der især behandlede bedrageri i forbindelse med køb og prioritering af faste ejendomme (rykningsklausuler), overtagelse af aktive selskaber (misbrug af dispositionsbeføjelsen til at fjerne aktiverne) og finansieringsvirksomhed (ågerlån).

Ved lov nr. 250 af 12/6 1975 blev betingelserne i ågerbestemmelsen i straffelovens § 282 ændret således, at "nød, enfoldighed, uerfarenhed" blev erstattet med "betydelige økonomiske eller personlige vanskeligheder, manglende indsigt, letsind", og kravet om "åbenbart" misforhold mellem ydelse og modydelse blev ændret til "væsentligt".

Den ændrede ågerbestemmelse i straffelovens § 282 blev herefter brugt i en række sager om ågerlån mod sikkerhed i seriechecks og i sager om højt forrentede indepantebreve eller almindelige pantebreve. I perioden 1993-1996 har anmeldelsestallene været nede på 5, 8, 6 og 7.

Desuden blev bestemmelsen om efterfølgende medvirken ("ågerhæleri") flyttet fra straffelovens § 282 til den nye § 300 c.

Der blev indsat 3 helt nye bestemmelser: Straffelovens § 300 a, § 300 b og § 300 c. Straffelovens § 300 a er en bedragerilignende regel, der ikke kræver berigelsesforsæt. Straffelovens § 300 b er en tilsvarende underdækning på ågerbestemmelsen. Straffelovens § 300 c indeholder dels den tidligere regel om ågerhæleri, dels tilsvarende bestemmelser vedrørende efterfølgende medvirken til § 300 a og § 300 b – alt ved efter forsætlig eller grov uagtsom erhvervelse af et krav stammende fra disse overtrædelser at gøre det gældende, overdrage det eller i øvrigt drage utilbørlig fordel af den foruroligende kriminalitet.

Straffelovens § 300 a - § 300 c fremgår ikke særskilt af kriminalstatistikkerne¹. Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet har kun kendskab til 3 sager vedrørende straffelovens § 300 a (i den ene henførte byretten forholdet under § 300 a, mens landsretten dømte for § 279 i overensstemmelse med tiltalen, i den anden henførte landsretten forholdet under § 300 a i overensstemmelse med den subsidiære påstand under anken, og i den tredje tiltalte og dømtes for § 300 a), 2 sager med henholdsvis subsidiær og mest subsidiær tiltale for § 300 b (hvor der dømtes for de principale påstande) og 4 sager vedrørende § 300 c (hvoraf de 3 vedrørte det ågerhæleri, der var flyttet fra § 282 til § 300 c, mens det i den fjerde sag var en subsidiær påstand under sagen, hvor der blev frifundet i det aktuelle forhold). Med undtagelse af sidstnævnte dom, der er fra 1993, er byretternes domme fra perioden 1977 til 1985.

¹Danmarks statistiks årlige kriminalstatistik og Politiets årsberetning.

2.3.3. 1981-betænkningen om straffebestemmelser i skatte-, afgifts- og tilskudslovgivningen

I betænkning nr. 932/1981 om straffebestemmelser i skatte-, afgifts- og tilskudslovgivningen blev bl.a. foreslået, at der indsattes en straffelovens § 289 a med 4 års fængsel for overtrædelse af særlig grov karakter af 14 afgiftslove (incl. momsloven) samt for groft misbrug af kreditordninger i henhold til disse love. Endvidere blev en straffelovens § 289 b foreslået med 4 års fængsel for overtrædelse af særlig grov karakter af EF-markedsordningslovene.

Arbejdsgruppen fandt ikke, at der var behov for at ændre hæleribestemmelsen, selv om de foreslåede bestemmelser betød, at der ved forhold, der tidligere var henført under bedrageribestemmelsen, ikke længere kunne straffes for hæleri med hensyn til udbyttet.

Bestemmelserne blev ikke gennemført.

2.3.4. 1985-loven om datakriminalitet (og 1992-ændringen)

I straffelovrådets betænkning nr. 1032/1985 om datakriminalitet foretoges en gennemgang af, hvilken modernisering af straffeloven der umiddelbart syntes påkrævet.

Ved lov nr. 229 af 6/6 1985 gennemførtes en ændring af straffelovens § 193 om omfattende forstyrrelser i driften af forskellige offentlige anlæg m.v., der blev udvidet til også at omfatte radio- eller fjernsynsanlæg samt databehandlingsanlæg. Samtidig blev strafferammen hævet fra 3 til 4 år.

Endvidere indsattes en egentlig hackerbestemmelse i straffelovens § 263, stk. 2, med maksimalt 6 måneders fængsel for uberettiget at skaffe sig adgang til en andens oplysninger eller programmer, der er bestemt til at bruges i et anlæg til elektronisk databehandling. Denne bestemmelse suppleredes med en skærpende bestemmelse i § 263, stk. 3, med fængsel op til 2 år for at overtræde bl.a. stk. 2 med forsæt til at skaffe sig eller gøre sig bekendt med oplysninger om en virksomheds erhvervshemmeligheder eller under andre særlig skærpende omstændigheder. Den tilsvarende bestemmelse om industrispionage m.v. via husfredskrænkelser fik nedsat strafferammen fra 4 til 2 år, så bestemmelserne harmonerede indbyrdes. Ved lov nr. 6 af 3/1 1992 (samfundstjeneste m.v.) forhøjedes strafferammen i disse 2 bestemmelser fra 2 til 4 år.

Herudover indsattes en bestemmelse om databedrageri i straffelovens § 279 a vedrørende den, som for derigennem at skaffe sig eller andre uberettiget vinding retsstridigt ændrer, tilføjer eller sletter oplysninger eller programmer til elektronisk databehandling eller i øvrigt retsstridigt søger at påvirke resultatet af sådan databehandling. Hæleribestemmelsen i straffelovens § 284 blev samtidig udvidet med databedrageri.

Spørgsmålet om behovet for yderligere ændringer blev holdt åbent med henblik på senere at vurdere behovet i lyset af den teknologiske udvikling.

Bestemmelserne i straffelovens § 263 om hacking har været anvendt i flere sager. Ifølge Politiets årsberetning har der været følgende anmeldelser: 12 i 1993, 5 i 1994, 5 i 1995, 5 i 1996 og 22 i 1997.

Bestemmelsen om databedrageri i straffelovens § 279 a har været anvendt i en lang række tilfælde, typisk i sager om ansattes berigelseskriminalitet, hvor der før lovændringen dømtes for mandatsvig efter straffelovens § 280. Anmeldelsestallene vedrørende denne bestemmelse er 38 i 1993, 16 i 1994, 20 i 1995, 12 i 1996 og 31 i 1997. (Det bemærkes vedrørende tallene, at nogle sager først sent i sagsforløbet henføres under § 279 a).

2.3.5. 1985-loven om ophavsret

Ved lov nr. 274 ligeledes af 6/6 1985 indsattes bestemmelser om piratkopiering i ophavsretslovens § 55 med mulighed for at idømme indtil 1 års fængsel. Bestemmelsen findes nu i den nye ophavsretslov (lov nr. 395 af 14/6 1995) § 76.

Bestemmelsen er ikke udskilt i kriminalstatistikkerne, men er ifølge Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet i hvert fald anvendt i over 20 sager.

2.3.6. 1986-Børsreform I

I § 39 i lov nr. 316 af 4/6 1986 om Københavns Fondsbørs indførtes de første generelle regler om insiderhandel. Efter bestemmelsen måtte køb og salg af børsnoterede værdipapirer ikke foretages af nogen, der havde kendskab til endnu ikke offentliggjorte oplysninger om den pågældende udsteder, såfremt sådanne oplysninger måtte antages at få betydning for kursdannelsen.

Børsreform I (lovene nr. 316 – 318 af 4/6 1986) indeholdt en større omlægning af børsystemet (bl.a. ophævelse af fondsbørsvekslerers eneret til børsandel, et elektronisk børsystem, indberetningspligt vedrørende en række handler uden for systemerne og registrering og clearing af aktier i Værdipapircentralen).

Der har kun været indbragt få sager om insiderhandel for domstolene, jfr. afsnit 3.2.3.1.

2.3.7. 1987-loven om økonomisk kriminalitet

På baggrund af forslag i betænkning nr. 1066/1986 om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet blev der ved lov nr. 385 af 10/6 1987 gennemført supplerende frakendelsesregler i straffelovens § 79 vedrørende retten til at være stifter af eller i ledelsen i aktieselskaber m.v., ligesom straffelovens § 131 om fortsat udøvelse af virksomhed trods frakendelse blev ændret således, at straffen for overtrædelse blev forhøjet fra 3 til 6 måneders fængsel, og der indførtes bøde- eller hæftestraf for medvirken til overtrædelsen.

Strafferammen i straffelovens § 296 nedsattes fra 2 til 1 år. Udvalget havde foreslået 1 år og 6 måneder.

Straffelovens § 302 om overtrædelse af bogføringsreglerne omformuleredes, og strafmaksimum blev ændret fra hæfte til fængsel i 1 år. Udvalget havde foreslået 1 år og 6 måneder.

Endvidere ændredes retsplejeloven således, at der i retsplejelovens § 723 indsattes hjemmel til at opgive eller frafalde tiltale ud fra ressourcenssyn, og der formuleredes regler om forberedende retsmøder og om skriftlige forelæggelser og procedurer.

Udvalget havde yderligere bl.a. foreslået, at der i retsplejelovens § 747 blev indsat en klar hjemmel til indenretlige afhøringer, såfremt efterforskning eller domsforhandling måtte forventes at blive meget langvarig. Endvidere blev det foreslået, at der åbnedes mulighed for at anvende sagkyndige domsmænd i økonomiske sager.

Der har været nedlagt påstand om frakendelse efter den nye bestemmelse i straffelovens § 79 i en række sager, senest i de verserende selskabstømmingssager. Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet er bekendt med 21 domme, hvor påstanden har været nedlagt. I 11 sager er påstanden imødekommet. I 6 af de resterende 10 sager er der sket en mere begrænset rettighedsfrakendelse.

Straffelovens § 302 har været anvendt i mange sager. Bestemmelsen er ikke udskilt i kriminalstatistikkerne², men Statsadvokaturen for særlig økonomisk kriminalitet har kendskab til 45 domme efter bestemmelsens ikrafttræden. Bestemmelsen er kun i enkelte tilfælde anvendt som den eneste bestemmelse, og i praksis har den indtil videre haft større betydning som et supplement til tiltaler vedrørende berigelseskriminalitet end som alternativ hertil.

2.3.8. 1991-prospektloven

Ved lov nr. 213 af 10/4 1991 gennemførtes regler om første udbud til offentligheden af værdipapirer, der ikke ønskedes børsnoteret. Loven indeholdt bl.a. bestemmelse om, at der ved udbud skulle offentliggøres et prospekt, der skulle være overskueligt og give et retvisende billede af udstederens aktiver og passiver, dennes økonomiske stilling, resultater samt forventet udvikling. Det blev endvidere fastsat, at prospekterne skulle indsendes til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen, og at styrelsen skulle påse, at prospektreglerne var overholdt, og derefter offentliggøre prospekterne. Først derefter måtte der ske udbud til offentligheden.

Reglerne findes nu i værdipapirhandelloven, jfr. afsnit 2.3.19.

² Danmarks statistiks årlige kriminalstatistik og Politiets årsberetning.

2.3.9. 1991-loven om insiderhandel

Ved lov nr. 343 af 6/6 1991 indsattes som § 39 a og § 39 b i lov om Københavns Fondsbørs skærpede regler om insiderhandel, således (§ 39 a) at køb, salg, tilskyndelse til køb eller salg af et værdipapir ikke måtte foretages af nogen, der havde intern viden, som kunne være af betydning for handelen. Endvidere (§ 39 b) måtte den, der havde intern viden, ikke videregive den til andre, medmindre dette var et normalt led i den pågældendes arbejde. Straffen var efter § 44 a bøde, hæfte eller fængsel i indtil 1 år og 6 måneder, med mulighed for fængsel op til 4 år ved forsætlig og særlig grov overtrædelse af § 39 a eller ved et større antal forsætlige overtrædelser.

Reglerne findes nu som §§ 35 – 36 i lov nr. 1072 af 20/12 1995 om værdipapirhandel m.v. med

straffebestemmelsen i § 94.

Der henvises til afsnit 3.2.3.1. vedrørende anvendelsen af bestemmelserne.

2.3.10. 1991-Nordisk Fjer-loven

Ved lov nr. 345 af 6/6 1991 ændredes årsregnskabsloven bl. a. således, at der i § 61 e, § 61 g og § 61 k indsattes bestemmelser om, at en revisor i et børsnoteret selskab skal give meddelelse også til fondsbørsen (og ikke kun til Erhvervs- og Selskabsstyrelsen) ved fratræden, og at den tiltrædende revisor har pligt (og ikke kun ret) til at rette henvendelse til den fratrædende revisor, der skal oplyse grunden til sin fratræden. Revisor blev pålagt pligt til at påse, at bestyrelsen overholdt sine pligter med hensyn til at udarbejde forretningsorden, oprette og føre aktiebog eller anpartshaverfortegnelse m.v. Endvidere reguleredes revisors ret og pligt til at være til stede på den ordinære generalforsamling i børsnoterede selskaber. I årsregnskabslovens § 26 a fastsattes nærmere regler for, hvordan ændringer i anvendt regnskabspraksis skulle anføres.

2.3.11. 1991-kapitalkravsloven (og 1996-ændringen)

Ved lov nr. 886 af 21/12 1991 om ændring af aktieselskabsloven og an-partsselskabsloven (kapitalkrav) forhøjedes kapitalkravene henholdsvis fra 300.000 kr. til 500.000 kr. og fra 80.000 kr. til 200.000 kr.

Lovændringen havde sammenhæng med de øvrige tiltag til nedbringelse af restancer til det offentlige, og lovforslaget henviste til, at det var muligt at drive erhvervsvirksomhed i selskabsform på et spinkelt økonomisk grund-lag, og at private kreditorer havde mulighed for at sikre deres tilgodehavender ved krav om sikkerhedsstillelse eller kaution, hvorimod offentlige tilgodehavender ikke kunne sikres på samme måde. Kapitalkravene blev derfor foreslået forhøjet med henblik på at styrke soliditeten i selskaberne og dermed mindske risikoen for uerholdelige offentlige tilgodehavender.

For eksisterende selskaber skulle kapitalkravene være opfyldt senest den 1/1 1997, hvis man ville undgå opløsning.

Ved den nye anpartsselskabslov, lov nr. 378 af 22/5 1996, blev kravet til anpartskapitalens størrelse nedsat til 125.000 kr.

2.3.12. 1992-selskabslovkomplekset.

Ved lov nr. 1059 af 23/12 1992 om ændring af årsregnskabsloven indsattes en bestemmelse i § 63 c om, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen kunne undersøge modtagne regnskaber for at konstatere åbenbare overtrædelser af selskabslovene eller bogføringsloven.

Ved lov nr. 1060 ligeledes af 23/12 1992 om ændring af aktieselskabs-, anpartsselskabs- og årsregnskabslovene (forenkling og fremtidstilpasning) indsattes bl.a. en bestemmelse i aktieselskabslovens § 51, stk. 3, om, at formanden for bestyrelsen i børsnoterede selskaber ikke må udføre hverv for selskabet, der ikke er en naturlig del af hvervet som bestyrelsesformand, bortset fra enkeltstående opgaver, der udføres for og efter anmodning fra bestyrelsen. Loven indførte således for børsnoterede selskabers vedkommende et forbud mod arbejdende bestyrelsesformænd.

I aktieselskabslovens § 54, stk. 3, indsattes en bestemmelse om, at bestyrelsen skal tage stilling til, om selskabets kapitalberedskab til enhver tid er forsvarligt i forhold til selskabets drift.

I aktieselskabslovens § 56 indsattes som stk. 5 en oplystning af, hvad bestyrelsens forretningsorden i børsnoterede selskaber som minimum skal indeholde bestemmelser om. Bestemmelsen supplerer den mere generelle beskrivelse i aktieselskabslovens § 54, stk. 1 og 3, om, at bestyrelsen skal sørge for en forsvarlig organisation af selskabets virksomhed og påse, at bogføring og formueforvaltning kontrolleres tilfredsstillende, samt ovennævnte nye bestemmelse om stillingtagen til selskabets kapitalberedskab.

2.3.13. 1993-loven om hvidvask af udbytte (hvidvaskloven)

Ved lov nr. 348 af 9/6 1993 om forebyggende foranstaltninger mod hvidvaskning af penge indførtes bl.a. bestemmelser om, at pengeinstitutter m.v. ved mistanke om hvidvask af udbytte fra overtrædelse af straffeloven skal underrette politiet. Hvidvaskloven henhører under Økonomiministeriet, og administrationen varetages af Finanstilsynet.

Ved Justitsministeriets cirkulæreskrivelse af 30/6 1993 blev det bestemt, at underretninger skulle indgives til Hvidvasksekretariatet hos Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet.

Der er i henhold til hvidvaskloven og kasinoloven (jfr. afsnit 2.3.14) givet følgende antal underretninger: 200 i 1994, 174 i 1995, 254 i 1996, 309 i 1997 og 369 i 1998. En række efterforskninger er fortsat åbne, men foreløbig er 79 personer dømt eller har modtaget administrativ bøde i sager, hvor underretningerne helt eller delvis har ført til sagens opstart eller er indgået i en verserende sag. Dette tal vedrører indtil videre helt overvejende 1993- og 1994-underretninger. Dertil kommer en række underretninger, der er videre-behandlet i udlandet. I de danske sager er over 98 mio. kr. konfiskeret eller tilbagebetalt eller pålagt i erstatning eller tillægsbøder. Ca. 80 % af afgørelserne vedrører narkotikakriminalitet eller økonomisk kriminalitet (næsten ligeligt fordelt), mens de øvrige afgørelser vedrører rent fiskale sager og mindre særlovsovertrædelser.

2.3.14. 1993-ændringen i kasinoloven (hvidvask)

Ved lov nr. 1096 af 22/12 1993 ændredes kasinoloven bl.a. således, at der ved mistanke om hvidvask skal ske underretning til politiet (det lokale tilsynspoliti, der underretter Hvidvasksekretariatet).

2.3.15. 1994-loven om undersøgelse af årsregnskaber

Ved lov nr. 122 af 18/2 1994 om ændring af årsregnskabsloven m.v. formuleredes årsregnskabslovens § 63 c således, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen skal foretage en stikprøvevis udtagelse og undersøgelse af modtagne årsregnskaber m.v. for at konstatere åbenbare overtrædelser af selskabslovene eller bogføringsloven. Forud herfor havde en revisorundersøgelse vist, at der blot ved gennemlæsning af 961 udtagne regnskaber i 94 % af tilfældene konstateredes overtrædelser af reglerne i selskabs- eller regnskabslovgivningen.

Samtidig indsattes § 62, stk. 5 og 6, i samme lov vedrørende sanktioner over for selskabsledelsen i form af en afgift, der stiger for hver måned, ved overskridelse af indsendelsesfristen for regnskaber. Det bemærkes, at ovennævnte revisorundersøgelse havde vist, at 34 % af regnskaberne var indsendt efter den dagældende 7-måneders frist for indsendelse af årsregnskaber.

Regnskabskontrollen har bl.a. medført, at der er indgivet anmeldelse om et betydeligt antal aktionær- og anpartshaverlån, jfr. afsnit 3.2.2.3. Der er i øvrigt ved at blive udviklet et system, der vil være egnet til statistiske udtræk vedrørende antallet og arten af de ved kontrollen konstaterede regnskabsfejl, der vil kunne danne udgangspunkt for senere overvejelser omkring, hvor der bør sættes ind.

For så vidt angår for sent indsendte regnskaber synes udviklingen at vise, at de nye regler har haft en positiv effekt :

	1994	1995	1996	1997	1998
Offentliggjorte årsregnskaber	82.515	78.273	77.521	85.214	84.101
For sent indsendte årsregnskaber*	31 %	13 %	11 %	12 %	11 %
Opløsningstrusler	16.732	4.768	2.027	2.309	2.086

* 1993 : 37 %

2.3.16. 1994-ændringen i straffelovens § 284

Ved lov nr. 367 af 18/5 1994 ændredes straffelovens § 284 således, at der indsattes en henvisning til straffelovens § 289, 2. pkt. (indsmugling af særlig grov karakter).

Justitsministeriet fandt derimod ikke at burde stille forslag om at kriminalisere hæleri med hensyn til skattesvig af særlig grov karakter, bl.a. fordi et udbytte sjældent vil kunne identificeres og på grund af bevisvanskeligheder, og fordi det gælder for langt de fleste særlovsovertrædelser, at hæleri med hensyn til udbytte derfra ikke er selvstændigt kriminaliseret.

2.3.17. 1994-selskabstømningsloven

I 1993–1994 skete forskellige ændringer i skattelovgivningen, der bl.a. skulle udelukke visse af de konstruktioner omkring de skatteretlige regler, der var set i selskabstømningsagerne.

Ved selskabstømningsloven, lov nr. 442 af 1/6 1994, ændredes en række bestemmelser i selskabsskatteloven, fondsbeskatningsloven, aktieselskabsloven, anpartsselskabsloven, årsregnskabsloven og lov om fonde og visse foreninger på baggrund af de svagheder i lovgivningen, der havde vist sig med udgangspunkt i selskabstømningsagerne.

I selskabsskatteloven indsattes bl.a. § 33 A vedrørende hæftelse for overdrageren ved salg til overpris.

I aktieselskabsloven indsattes bl.a. § 118 a, hvorefter Erhvervs- og Selskabsstyrelsen for et selskab, som opfylder betingelserne for tvangsopløsning, kan udpege en selskabs- eller regnskabskyndig, der har til opgave at udarbejde et regnskab for selskabet og herunder foretage en kritisk gennemgang af selskabets regnskabsmateriale m.v. En tilsvarende bestemmelse blev indsat i anpartsselskabslovens § 87 a (nu § 63).

I årsregnskabsloven og lov om fonde og visse foreninger indsattes bestemmelser om regnskabsår, herunder om samme regnskabsår i koncernselskaber.

Bestemmelsen om gennemgang af selskaber, der skal tvangsopløses, har været anvendt i flere tilfælde og har i enkelte af disse ført til politianmeldelser.

2.3.18. 1994-loven om effektivisering af restanceinddrivelsen

Ved lov nr. 1093 af 21/12 1994 om begrænsning af skyldneres mulighed for at deltage i offentlige udbudsforretninger og om ændring af visse andre love (effektivisering af inddrivelse af restancer til det offentlige) indførtes de i afsnit 2.2. nævnte regler om deltagelse i udbud samt regler om indberetning af skyldnere til private kreditoplysningbureauer.

Derudover ændredes kildeskatteloven, lov om arbejdsmarkedsfonde og momsloven således, at der ved for sen afregning inden for den enkelte lov 2 gange inden for 12 måneder eller ved samlede restancer på over 25.000 kr. sker en forkortelse af afgiftsperioden eller kræves sikkerhedsstillelse. Ved nyregistrering kan der efter et konkret skøn baseret på forholdene omkring tidligere afregninger i andre virksomheder stilles tilsvarende krav. Pålæg om sikkerhedsstillelse skal være opfyldt, før der kan ske registrering af virksomheden.

Det er vanskeligt at vurdere den selvstændige effekt af de mange tiltag til nedbringelse af restancerne til det offentlige. En optimal løsning for at sikre intentionerne med denne lovændring (der benævnes "trip, trap, træsko modellen") forudsætter ifølge regeringens D 74-redegørelse fra juni 1997 (jfr. afsnit 2.4.), at der etableres et observationsregister hos Told- og Skattestyrelsen.

Det var under 1 % af ansøgerne, der blev nægtet momsregistrering i 1997.

2.3.19. Børsreform II og 1996-udbudsbekendtgørelserne

Børsreform II bestod bl.a. af lov nr. 1071 af 20/12 1995 om fondsmægler-selskaber og lov nr. 1072 af 20/12 1995 om værdipapirhandel m.v. Den indeholdt væsentlige ændringer i børsstrukturen.

I forbindelse med reformen blev der i værdipapirhandellovens § 39 indsat et forbud mod kursmanipulation (uredelige kurspåvirkninger), der kan straffes med bøde, hæfte eller fængsel i indtil 1 år og 6 måneder med mulighed for fængsel op til 4 år ved forsætlig og særlig grov overtrædelse eller ved et større antal forsætlige overtrædelser. Tilsvarende gælder for insider trading, jfr. lovens §§ 35-36 og afsnit 2.3.9.

Endvidere blev der i fondsmæglerloven indført en regulering af fondsmæglerselskaber med krav om bl.a. tilladelse fra Finanstilsynet, der kan nægte tilladelse, hvis direktion og/eller bestyrelse skønnes ikke at have fyldestgørende erfaring eller ikke at ville varetage stillingen eller hvervet på forsvarlig måde, samt hvis aktionærerne skønnes at ville modvirke en forsvarlig drift. Loven inddrog en række ikke tidligere regulerede virksomheder (herunder størstedelen af de såkaldte "sidegadevekslerer") under reguleringen.

Ved Fondsrådets bekendtgørelser nr. 329 (udbudsbekendtgørelsen), nr. 330 (børsprospektbekendtgørelsen) og nr. 331 (betingelsesbekendtgørelsen) af 23/4 1996, der alle er udstedt med hjemmel i værdipapirhandelloven, blev de nærmere regler om krav til prospekter m.v. ved udbud af værdipapirer til offentligheden, der skal sikre en høj grad af gennemsigtighed, fastsat i fortsættelse af de tidligere reguleringer på området.

2.3.20. 1996-erklæringsbekendtgørelsen

Ved bekendtgørelse nr. 90 af 22/2 1996 om statsautoriserede og registrerede revisorers erklæringer m.v. fastsattes bl.a. i § 6, stk. 2, regler om, at revisor skal give supplerende oplysninger i revisionspåtegningen, hvis han under sit arbejde bliver bekendt med forhold, der giver begrundet mistanke om, at ledelsesmedlemmer kan ifalde erstatnings- eller strafansvar for virksomhedsrelaterede handlinger eller undladelser. Der skal altid oplyses om overtrædelse af straffelovens kapitel 28 og kapitel 29 samt skatte-, afgifts- og tilskudslovgivningen og den selskabsretlige og regnskabsrelaterede lovgivning. (Den tilsvarende bestemmelse i § 3, stk. 4, i påtegningsbekendtgørelsen fra 1989 var muligvis mere begrænset. Havde revisor ved sin revision fundet, at der forelå forhold, som kunne medføre ansvar for ledelsesmedlemmer, skulle det oplyses i påtegningen).

2.3.21. 1996-loven om rationalisering m.v. af konkursbehandlingen

Ved lov nr. 382 af 22/5 1996 ændredes konkursloven bl.a. således, at der i § 110, stk. 1, 2. pkt., indsattes en bestemmelse om, at kurator for boets regning kan antage fornøden sagkyndig bistand. Bestemmelsen afløste de tidligere bestemmelser om, at skifteretten for boets regning kunne ansætte en forretningskyndig medhjælp til at rådgive en midlertidig bestyrer eller kurator. Det var skifteretten, der fastsatte vederlaget herfor.

Det er forudsat ved ændringen, at der i højere grad end tidligere skal anvendes revisorbistand, bl.a. hvor der er væsentlige og ikke helt forklarlige afvigelser mellem de senest foreliggende regnskabstal og de oplysninger, som kurator har om boets aktiver og passiver.

2.3.22. 1996-loven om datakriminalitet

Ved lov nr. 388 af 22/5 1996 ændredes straffelovens § 163 om urigtige erklæringer til det offentlige således, at kravet om skriftlighed suppleredes med "eller ved andet læsbart medie".

Samtidig ændredes retsplejelovens § 781 således, at der blev adgang til telefonaflytning og teleoplysninger i hackersager (straffelovens § 263, stk. 2 og 3), og adgang til teleoplysninger i sager om overtrædelse af straffelovens § 279 a eller § 293, stk. 1, begået ved anvendelse af en telekommunikationstjeneste.

En række yderligere forslag, der var indkommet i forbindelse med en høring over dataproblemstillingerne, blev udskudt til senere udvalgsbehandling.

2.3.23. 1996-loven om forenkling af regnskabsaflæggelse

Ved lov nr. 377 af 22/5 1996 ændredes en del regler om regnskabsaflæggelse. Årsregnskabslovens § 46 a omformuleredes samtidig bl.a. således, at summen af alle tilgodehavender hos ledelsesmedlemmer (og ikke kun lån til disse) skal oplyses.

2.3.24. 1997-loven om styrkelse af politiets muligheder for at efterforske alvorlig kriminalitet, konfiskation m.v.

Ved lov nr. 411 af 10/6 1997 – der bl.a. ændrede ransagningsreglerne - indførtes i straffelovens § 76 a en udvidet adgang til konfiskation. Herefter kan der konfiskeres formuegoder, der tilhører en person, som findes skyldig i en strafbar handling, når handlingen kan give et betydeligt udbytte og kan straffes med fængsel i 6 år eller derover eller er en overtrædelse af straffelovens § 286, stk. 1. Der kan endvidere konfiskeres hos ægtefælle eller samlever (medmindre formuegodet er erhvervet mere end 5 år før den strafbare handling, eller ægteskabet eller samlivsforholdet ikke bestod ved erhvervelsen) og (ligeledes med en 5 års frist) hos en juridisk person, den domfældte alene eller sammen med sine nærmeste har en bestemmende indflydelse på eller oppebærer en betydelig del af indtægterne fra, hvis der er tale om formuegoder, der er overdraget til den juridiske person. Konfiskation kan dog ikke ske af formuegoder, hvor erhvervelse på lovlig måde eller for lovligt erhvervede midler sandsynliggøres.

Retsplejelovens § 781 blev ved loven yderligere udvidet til også at omfatte bl.a. sager om tyveri af særlig grov beskaffenhed. Herefter er der ved alle bestemmelser i straffelovens kapitel 28 om berigelsesforbrydelser (bortset fra § 277 om ulovlig adgang med hittegods) hjemmel til at foretage indgreb i meddelelseshemmeligheden under de i retsplejelovens § 781 i øvrigt angivne betingelser.

2.3.25. 1998-loven om transfer pricing

Ved lov nr. 131 af 25/2 1998 om oplysningspligt vedrørende koncern-interne transaktioner er der indsat en bestemmelse i skattekontrolloven om, at der i selvangivelsen skal afgives oplysninger om art og omfang af handelsmæssige eller økonomiske transaktioner med udenlandske koncernforbundne selskaber og filialer. Der skal opbevares skriftlig dokumentation for, hvorledes priser og vilkår er fastsat, og det skal på baggrund af dokumentationen kunne fastslås, om priser og vilkår svarer til, hvad der ville gælde mellem uafhængige parter.

2.3.26. 1998-bogføringsloven

Ved lov nr. 1006 af 23/12 1998 er der gennemført en ny bogføringslov, der omfatter flere bogføringspligtige (bl.a. alle erhvervsdrivende virksomheder) end den tidligere og giver regler for edb-bogføring, bogføring i udlandet, opbevaring m.v.

2.4. Bemærkninger

Som det fremgår af ovenstående gennemgang af lovændringer af særlig interesse – for så vidt angår den fiskale lovgivning og selskabs- og regnskabslovgivningen et meget begrænset udpluk af de mange lovændringer – har der i perioden været en række tiltag af betydning for forebyggelsen, opdagelsen og bekæmpelsen af økonomisk kriminalitet og datakriminalitet.

En række tiltag har været direkte foranlediget af konkrete danske straffesager – bl.a. sager om store selskabssammenbrud, selskabstømmingssagerne og nogle sager om datakriminalitet – andre, som f.eks. hvidvaskloven og børsreformerne, er foranlediget af EU-direktiver, der også i et vist omfang har været præget af kriminalitetsformer i mere international sammenhæng.

Effekten af nogle af de nævnte tiltag fremgår af retspraksis, mens det med andre er for tidligt at sige noget om

anvendelsen. Med hensyn til det meget væsentlige spørgsmål om, hvilken præventiv virkning de forskellige reguleringer har haft, er dette ikke muligt at vurdere. Det er udvalgets opfattelse, at blandt andet Erhvervs- og Selskabsstyrelsens kontrolvirksomhed har haft en meget betydelig effekt – der i hvert fald for så vidt angår ulovlige aktionærlån er direkte målbar – og at opstramningerne omkring bestyrelsesansvar i samspil med straffesager herom har medført, at bestyrelsesarbejdet i manege tilfælde varetages med betydelig mere omhu, end tilfældet var tidligere.

Med hensyn til de forskellige reguleringer på det skattemæssige område, jfr. afsnit 2.1., skønnes det, at den utilsigtede udnyttelse af skattelovgivningen ved masseudbud af investeringsprojekter er ophørt.

Udvalget har i forbindelse med den i afsnit 2.3.18. nævnte lovgivning om forkortelse af afgiftsperioder m.v. drøftet, om der kunne være anledning til at overveje en månedlig afregning af alle afgifter for alle afgiftspligtige. Der er ikke indhentet oplysninger om eventuelle administrative konsekvenser m.v. af eventuelle forkortede perioder.

Ud over de lovgivningsmæssige tiltag har der i perioden været en udvikling i retning af et stadig tættere samarbejde mellem offentlige myndigheder for at modvirke kriminalitet i fortsættelse af det oplæg, der bl.a. er formuleret i Justitsministeriets notat af 6/6 1973 om udbygning af dette samarbejde (gengivet i Straffelovrådets udtalelse af 14/1 1974 om økonomisk kriminalitet s. 10 ff).

Der kan af nyere ting henvises til rapporten af marts 1996 om det fremtidige samarbejde mellem politiet og Told&Skat afgivet af en arbejdsgruppe under Justitsministeriet og Skatteministeriet, til regeringens handlingsplan af 3/6 1997 mod økonomisk kriminalitet og til regeringens redegørelse af juni 1997 i henhold til dagsorden D74 af 8/4 1997 til Folketinget om spekulation og økonomisk kriminalitet. I fortsættelse af dette er den tværfaglige styregruppe vedrørende selskabstømninger i december 1997 blevet udvidet med flere myndighedsrepræsentanter og er blevet ændret til at være et koordineringsudvalg om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet mod det offentlige.

Udvalget finder, at øget koordination mellem offentlige myndigheder i relation til udveksling af oplysninger er et meget væsentligt punkt, hvis den maksimale effekt af de gennemførte, planlagte og fremtidige lovtiltag skal opnås, og misbrug af offentlige ordninger skal begrænses.

Som eksempel på en lovreguleret koordination kan nævnes lov nr. 463 af 12/6 1996 om hjemmeservice, der indeholder en række regler, der skal begrænse misbrugsmuligheder. Lovens § 6, stk. 4, sikrer som en del af dette, at oplysninger kan udveksles. Ordlyden er:

"De statslige told- og skattemyndigheder og kommunalbestyrelserne kan til kontrolbrug indhente de oplysninger, der registreres i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen om hjemmeservice. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen kan til kontrolbrug indhente moms- og skatteoplysninger fra de statslige told- og skattemyndigheder og kommunalbestyrelserne, for så vidt angår virksomheder, der er eller har været omfattet af denne lov, og sammenligne dem med egne registrerede oplysninger. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen kan ligeledes til kontrolbrug indhente oplysninger om virksomheder, der er eller har været omfattet af denne lov, fra andre offentlige myndigheder samt indhente oplysninger om hjemmeservicevirksomheders indbetaling af ATP-bidrag m.v. til ordninger, der administreres af ATP. Erhvervs- og Selskabsstyrelsen kan meddele oplysninger til Erhvervsfremmestyrrelsen til brug for overvågning af hjemmeserviceerhvervet."

Det nævnes i lovforslagets bemærkninger til bestemmelsen, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen på baggrund af de kvartalsmæssige momsoplysninger kan undersøge, om omsætningen er på niveau med det, der kan beregnes ud fra styrelsens oplysninger, ligesom den via ATPs oplysninger vil kunne beregne antallet af ansatte på fuldtidsbasis.

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 25. juni 1999

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 1999

KAPITEL 3. UDVIKLINGEN I DEN ØKONOMISKE KRIMINALITET OG DATAKRIMINALITETEN

3.1. Træk af udviklingen

Udviklingen siden betænkning nr. 1032/1985 om datakriminalitet og betænkning nr. 1066/1986 om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet har især været præget af den teknologiske udvikling og den stigende internationalisering, men også af en betydelig vækst i misbrug rettet mod det offentlige i såvel EU-relateret som ren national sammenhæng.

I 1971, da "Bagmandsrapporten" blev afgivet, var spørgsmålet primært, hvordan man dæmmede op for misbrug rettet mod private (rykningsklausuler i pantebreve, ågerlån m.v.) og overvejende mod private (selskabskreditorer, eventuelle mindretalsaktionærer o.l.).

I 1985, da betænkningen om datakriminalitet blev afgivet, var hackerproblemet i sin spæde start, berigelsesproblemet var overvejende et spørgsmål om ansattes dispositioner over begrænsede pengemidler og edb-hærværk kendtes kun fra få sager. Informationssamfundets risici var debateme, men få lande kunne bidrage med relevante praktiske eksempler.

I 1986, da betænkningen om økonomisk kriminalitet blev afgivet, var konkursrytteri til skade for såvel private som offentlige kreditorer et centralt punkt. De sager, der især var aktuelle på det tidspunkt, vedrørte selskaber, der havde tilknytning til gerningsmandens næringsvirksomhed.

I dag er den kendte økonomiske kriminalitet i hvert fald for de større sagers vedkommende mindre afgrænset til bestemte områder, end man så tidligere. De kriminelle specialiserer sig i mindre grad i forskellige områder og "flyder" i stedet til det til enhver tid mest egnede område ud fra en afvejning af berigelsesmulighed, opdagelsesrisiko og bevisvanskeligheder. En undtagelse herfra er selskabstømningssagerene, hvor selskabstømmerne overvejende holdt sig til dette område, til de offentlige myndigheder greb ind over for misbruget.

Analyser vedrørende kriminalitetsudviklingen og – ikke mindst – risikovurderinger for at udfinde områder, der er svage set i relation til angreb fra kriminelle, og derfor bør undergives særlig kontrol, er som følge af udviklingen blevet helt centrale begreber i moderne kriminalitetsbekæmpelse. Dette indebærer også et samarbejde mellem offentlige myndigheder med henblik på at afdække risikoområder, der har en anden tæt karakter end det, der tidligere ansås for tilstrækkeligt. De gældende regler om offentlige myndigheders informationsudveksling kan overvejende bruges, men er ikke formuleret med særlig hensyntagen til de behov, der har vist sig i de senere år. Især er der ikke reguleret for informationsudveksling med offentlige myndigheder i andre lande.

Med hensyn til datakriminaliteten er den især præget af, at den teknologiske udvikling, især i tilknytning til Internettet, ikke alene har medført utallige nye anvendelsesmuligheder, men også har øget sårbarheden. Det er karakteristisk for udviklingen, at opkoblinger til Internettet ofte sker på en sådan måde, at det er muligt via Internettet at komme ind på det lokale netværk. Dertil kommer, at politiets efterforskningsmuligheder har været –

og i vidt omfang fortsat er – meget begrænsede. De traditionelle afgrænsninger især vedrørende indgreb i meddelelseshemmeligheden, agentvirksomhed og jurisdiktionskompetence har ikke haft Internetproblemstillingerne for øje.

I det følgende nævnes nogle, ikke udtømmende, typeeksempler på den nyere tids kriminalitet. Eksemplerne er ikke tænkt til belysning af, hvad der i disse år bør lovgives imod, for en lovgivning med det udgangspunkt vil let kunne være forældet, endnu før den er vedtaget i Folketinget. Idéen er derimod at belyse, hvordan en lovgivning skal være fleksibel nok til i bedste fald at forhindre og ellers dog afdække, opklare og retsforfølge nye kriminalitetsformer.

Der må tages det særlige forbehold over for kriminalitetseksemplerne, at mens det normale ved økonomisk kriminalitet - i modsætning til drab, tyveri o.l. - er først at tale om kriminalitetsbilledet, når der foreligger endelige domme, der accepterer anklagemyndighedens vurdering, så er denne fremgangsmåde uegnet, når man skal forsøge at vurdere udviklingen. Tidshorizonten omkring opdagelse, efterforskning og domsforhandling i de stadig mere komplicerede sager er således, at det ikke er muligt ad denne vej at give en aktuell beskrivelse, især ikke når kriminaliteten hele tiden flyder over til nye områder. Eksempelvis blev selskabstømningerne standset primo 1994, men en del af sagerne vil stadig være på vej mod endelig dom ved årtusinde-skiftet. De nævnte eksempler bygger derfor mere på anmeldelser og tiltaler end på endelige domme.

Man kan inddele økonomisk kriminalitet og datakriminalitet på utallige måder, men til en almindelig belysning af udviklingen er følgende grove opdeling, der primært vedrører den kriminalitet, der er berørt af udviklingen, tilstrækkelig.

Uden for opstillingen er holdt en del af den mere traditionelle, oftest enkelt-personrelaterede berigelseskriminalitet (som f. eks. ansattes berigelseskriminalitet (der mere er et spørgsmål om ledelsens kontrolopgaver), check- og Dankortmisbrug o.l., underslæb med hensyn til betroede midler, tyveri og åger), der ikke er undergået nævneværdige ændringer i de senere år.

Et checkområde, der ikke er medtaget, men måske bør nævnes, er eurochecks. Der er mange falske checks, der overvejende synes anvendt af grupper af udlændinge, der kommer op til Danmark, veksler checks og rejser igen. Der er bl.a. grupper, der består af personer fra 3 andre EU-lande.

Der er endvidere ikke medtaget områder, hvor der ikke er konstateret væsentlig kriminalitet, eller kun er set enkeltstående sager, selv om det bestemt ikke kan udelukkes, at det faktiske kriminalitetsbillede er et andet. Det gælder bl.a. korruption og returkommission samt i et vist omfang industrispionage, der lige som piratkopiering kun medtages i relation til datakriminalitet. Et område, der ligeledes kan fremhæves, er forfalskede credit cards. Det har ikke endnu været et større problem i Danmark, men har i stadig stigende grad været det i andre lande. Det er derfor et område, hvor man er meget opmærksom på en eventuel udvikling i sagstallet.

Det område, der medtages, er herefter :

Skatte-, afgifts- og tilskudsrelateret kriminalitet

1. Skat
2. Afgifter
3. Told og anden EU-svig

Selskabs- og kreditorrelateret kriminalitet

1. Selskabstømning
2. Kreditbedrageri, mandatsvig, konkursrytteri m.v.
3. Aktionærlån m.v.

Investeringsrelateret kriminalitet

1. Insiderhandel, kursmanipulation og spekulationsforretninger
2. Prospektmanipulation
3. Vekslerervirksomhed
4. Pyramideselskaber

5. Prime Bank Notes m.v.
6. Værdiløse investeringsaktiver
7. Hvidvask

Kriminalitet relateret til uopfordrede tilbud

1. Nigeriabreve
2. Katalogsager
3. Advanced fee fraud

Data kriminalitet

1. Berigelseskriminalitet
2. Industrispionage m.v.
3. Rettighedskrænkelser
4. Hacking
5. Forfalskninger

I tilknytning til en meget stor del af ovennævnte kriminalitetsformer er der en række overtrædelser af bogførings-, regnskabs- og selskabslovgivningen, der enten indgår som et led i kriminaliteten eller forsøger at sløre den over for kontrollanter, det være sig ledelse, revisorer eller offentlige kontrollanter.

3.2. Nyere kriminalitetsformer

3.2.1. Skatte-, afgifts- og tilskudsrelateret kriminalitet

3.2.1.1. Skat

Skattesvig har altid været en udbredt kriminalitetsform, men gennem en årrække fik mange især øjnene op for en anden mulighed : At begå skyldnersvig ved at tømme selskaber for midler, der var hensat til betaling af skat, jfr. afsnit 3.2.2.1. om selskabstømning.

En særlig markant sag – Frederikssund rets dom af 26/5 1994 (Guldsag I) – kombinerede denne metode med skatteunddragelse bl.a. med henblik på skattegodtgørelse på grundlagt af fiktive fakturaer vedrørende guldhandler og valutaspekulationer.

En del af problemerne på skatteområdet har ikke været kriminalitetsrelaterede, men har været foranlediget af resultaterne af særdeles kreativ tænkning omkring udnyttelse af den eksisterende skattelovgivning. Perioden har derfor som nævnt i afsnit 2.1. været præget af mange ændringer i skattelovgivningen.

Det betyder ikke, at det mere traditionelle skattesvig ikke trives i bedste velgående, men mere, at der ikke – som f.eks. tidligere med skattelysagerne, hvor en del af fortjenesten lagdes som provision eller lignende i et selskab uden aktiviteter i udlandet – er opstået nogle særlige nye kriminalitetsformer.

Det skal dog bemærkes, at indførelsen af oplysningskortet til erstatning for lønmodtagernes selvangivelse med virkning fra 1988 har betydet, at overtrædelserne i vidt omfang har flyttet sig fra skattekontrollovens § 13 (urigtige oplysninger) til dens § 16 (manglende reaktion på for lav skatteansættelse). Det er kun overtrædelser af § 13, der er omfattet af straffelovens § 289. For overtrædelse af § 16 er maksimumstraffen fængsel i 2 år.

Et område, der har været meget omtalt, er de skattebaserede investeringsprojekter. Der skete i 1980'erne og starten af 1990'erne et betydeligt udbud af investeringsprojekter, hvor brugen af skattelovgivningen var et centralt element. Der er tale om et betydeligt antal skatteydere, der gennem deltagelse i sådanne projekter opnåede skattefradrag.

Projekterne omfattede bl.a. investering i materielle aktiver som skibe, vindmøller, togvogne, høstmaskiner,

containere, fly, edb-udstyr, ejendomme m.v. Aktiverne var i stor udstrækning beliggende i udlandet. Gennem skattemæssige afskrivninger opnåede investorerne en reduktion af skattebetalingen i de første investeringsår. Ved afviklingen af investeringen skete der i vidt omfang genbeskatning af de tidligere foretagne afskrivninger. En række af projekterne har været støttet erhvervspolitisk i form af eksempelvis gunstige afskrivningsregler ("Skibsværftpakker", "Bornholmerpakken").

Projekterne omfattede også investering i immaterielle aktiver som eksempelvis filmrettigheder og edb-software, hvor hele det investerede beløb kunne fradrages i den skattepligtige indkomst i købsåret.

Endvidere blev der udbudt projekter med investering i aktier, obligationer og andre finansielle aktiver. Disse finansielle projekter udnyttede i stor udstrækning skattemæssige assymetrier indeholdt i forskellige dobbeltbeskatningsoverenskomster (eksempelvis med Irland og Portugal).

En række af projekterne er blevet underkendt af skattemyndighederne med henvisning til, at gældende skattelovgivning og –praksis ikke har været fulgt. Endvidere har det været skattemyndighedernes opfattelse, at en række projekter savnede realitet. Et betydeligt antal af de underkendte projekter verserer p.t. for domstolene.

Omfanget af de skattebaserede investeringsprojekter har løbende medført en række skærper af skattelovgivningen som nævnt i afsnit 2.1. Opfindsomheden hos udbyderne har været stor, og når et utilsigtet "hul" i lovgivningen blev lukket, blev nye "huller" opdaget og anvendt.

Som nævnt i afsnit 2.4. er det p.t. vurderingen, at denne type projekter er ophørt. Der foretages politimæssig efterforskning vedrørende en række udbudte projekter for at vurdere, om der kan gøres et strafferetligt ansvar gældende mod udbyderne. Det drejer sig om sager, hvor betingelserne for ejendomsret (og dermed afskrivninger eller fradrag) ikke har været opfyldt.

3.2.1.2. Afgifter

Kriminalitet inden for momsområdet er bestemt ingen nydannelse. Det er klassisk ikke at lade sig momsregistrere, men alligevel opkræve moms, at holde en del af omsætningen uden for regnskabet, at købe privat via en virksomhed osv. I en verserende sag skønnes der ved disse mere traditionelle metoder at være unddraget moms i Danmark samt i en anden EU-medlemsstat for ca. 150 mio. kr.

Der, hvor man især har set en udvikling, har været inden for området med negativ moms, hvor der har været flere markant store sager, hvor alt har været sat i system, flere har samvirket om kriminaliteten, og handlerne har været helt eller delvis fiktive. Der udbetales ca. 70 milliarder årligt i negativ moms til erhvervslivet, så det er et stort kontrolområde.

Eksempelvis udfærdiges fiktive fakturaer vedrørende køb med moms og andre fiktive fakturaer vedrørende salg til udlandet uden moms, hvorefter det negative momstilsvær kræves refunderet. Systemet etableres eventuelt med flere led for at besværliggøre kontrollen.

Systemet kan også køre som et karussellsystem mellem flere lande med varer, der eksisterer, men ikke fysisk bevæger sig, og hvor dele af omsætningen ikke oplyses, og varerne sælges frem og tilbage mellem de samme virksomheder. I en verserende sag skønnes der at være unddraget ca. 100 mio. kr. i moms på denne måde.

Det er karakteristisk, at man i stigende omfang ser samvirken mellem flere personer og relationer til andre lande.

Endvidere ser man fortsat sager, hvor afgiftskreditordninger misbruges, f.eks. i relation til registrerings- og spiritusafgifter.

Hvis man sammenholder kontrolmulighederne med den konstaterede kriminalitet på momsområdet, synes det at være en rimelig konklusion, at der er omfattende kriminalitet på dette område, og at de ændrede kontrolmønstre i forbindelse med det indre marked misbruges.

3.2.1.3. Told og anden EU-svig

Også inden for EU-området (told og anden EU-svig) er der sket en ændring i kriminalitetens omfang og organisation. Der har altid med mellemrum været store smuglersager, der blev opdaget, men udviklingen er gået mod en mere international organisation – hvor det ikke altid er muligt at konstatere, om de danske involverede er (med)gerningsmænd eller bliver udnyttet.

Cigaret- og spiritussmugling synes at have fået et ekstraordinært stort omfang efter etableringen af det indre marked.

Spiritus er omfattet af reglerne om harmoniserede punktafgifter og omfattet af EU's forsendelsesordninger. Der er set eksempler på, at varer købes kontant under falsk navn, og køber står for transporten, hvorefter varen aldrig når det angivne bestemmelsesland i EU, hvor told og afgifter skulle betales. Der er også tilsvarende eksempler, hvor varerne angiveligt skulle til østlande, og hvor ledsagedokumentet får falske stempler som bevis for, at de har forladt EU-området.

Cigaretsmugleri skønnes også at være blevet et meget stort kriminalitetsområde. Bl.a. er der set adskillige eksempler på, at danske cigaretter, der var solgt til de baltiske lande, derefter er indsmuglet i Danmark.

En ny variation i distribution af cigaretter kan nævnes i den sammenhæng : Salg via Internettet. Køberne skal selv sørge for, at told m.v. betales, og gør de det, er det en meget besværlig måde at købe cigaretter til normalpris på.

Ud over de store smuglersager er der fortsat sager om misbrug af EU's forskellige tilskuds- eller støtteordninger. En del sager vedrører urigtige vare-oplysninger og urigtig angivelse af modtagerland eller oprindelsesland.

Et område, der synes at være meget omfattende, er import, herunder indsmugling, af piratkopierede varer.

EU-Kommissionens årlige beretning om bekæmpelse af svig illustrerer klart, at der ikke er nogen faldende tendens på området for EU-svig.

3.2.2. Selskabs- og kreditorrelateret kriminalitet

3.2.2.1. Selskabstømningssagerne

En betragtelig del af de eksisterende ressourcer hos politi, anklagemyndighed, domstole, advokatstanden, told- og skattemyndighederne og andre myndigheder er i disse år bundet i opgøret med selskabstømmerne, dvs. ressourcerne er bundet i oprydningen efter kriminalitet, der siden primo 1994 ikke har kunnet gennemføres. Det er formentlig det største eksempel på brug af begrænsede ressourcer til historiske sager siden retsopgøret.

Den følgende beskrivelse tager udgangspunkt i anklagemyndighedens vurdering af sager, hvor der er rejst sigtelse, tiltalt eller dømt:

Tømningen af det enkelte selskab er for så vidt traditionelt skyldnersvig og har store ligheder med det konkursrytteri, der især var baggrunden for 1986-betænkningen om bekæmpelse af økonomisk kriminalitet, men er i modsætning hertil ren købs- og salgsaktivitet uden tilknytning til bestemt næringsvirksomhed. Der er tale om, at man i en lang række selskaber uberettiget har fjernet midler, der skulle bruges til at dække skattekrav med. I de konkrete sager har den eneste eller den væsentligste kreditor været Told&Skat.

Sagerne er især kendetegnet ved følgende 6 forhold:

1. Selskaberne blev opkøbt med henblik på tømning.
2. Selskaberne blev købt til overkurs og ofte for selskabernes egne midler.
3. De enkelte selskabstømmere opkøbte hver en lang række selskaber.
4. I et vist omfang opererede selskabstømmerne i kæder, hvor hver fik en del af skatten.
5. På grund af en række skatteregler, herunder reglerne om afskrivninger m.v., der muliggjorde udskydelse eller eliminerings af både aktuelle og latente skattekrav, var det i vidt omfang – i hvert fald når der kombineredes med urigtige oplysninger – muligt at få forløbet til at se lovligt ud.
6. Reglerne om opløsning af selskaber medførte, at det typisk ikke på opløsningstidspunktet blev konstateret,

hvad der reelt var sket.

Begrebet selskabstømning bruges i dag om den situation, hvor et overskudsselskab (et selskab, som var ophørt med at have aktiviteter, og som havde en stor likvid beholdning og en væsentlig skatteforpligtelse) blev opkøbt, hvorefter de til betaling af skat afsatte beløb blev udtaget fra selskabet, uden at de blev erstattet med andre aktiver, og uden at skatteforpligtelsen blev elimineret.

Nogle udtog blot aktiverne og håbede, at proceduren omkring opløsning af selskaber, når der f.eks. ikke blev indsendt regnskaber, ville sløre alt, især hvis der ikke forelå bogføring, og selskabet på opløsningstidspunktet var endt hos en af "skraldemændene", dvs. personer, der mod et mindre beløb stod som ejere/ledelse på opløsningstidspunktet.

Andre prøvede på at få tingene til at fremtræde lovligt. De fik omlagt selskabets regnskabsår, så det stadig var teoretisk muligt at foretage dispositioner, der ville udskyde eller eliminere skatten. Derefter blev der formelt konstrueret sådanne dispositioner, der var uden reelt indhold – f.eks. placering af leasede aktiver i det opkøbte selskab, indgåelse af kontrakter, der kunne forskudsafskrives på, optagelse af enorme lån med tilhørende enorme renter eller optagelse af ikke forrentede lån til underkurs.

Netop fordi en række ting kunne gøres lovligt, har der været betydelig efterforskning for at påvise, at der var tale om fiktive dispositioner, og for at forsøge at finde de midler, der fortsat var i behold. Der har været behov for retshjælp fra Antigua, Bahamas, Belgien, British Virgin Islands, Canada, England, Frankrig, Gibraltar, Hong Kong, Indien, Irland, Isle of Man, Israel, Italien, Kina, Kroatien, Liechtenstein, Luxembourg, Norge, Panama, Polen, Portugal, Rusland, Schweiz, Spanien, Sverige, Tyskland og Vanuatu. Dette skal sammenholdes med, at det i visse lande kan tage op til 2 år at få de oplysninger, f.eks. bankoplysninger, der anmodes om. Når de endelig kommer, viser det sig måske, at der er behov for yderligere oplysninger fra et andet land, der er videreoverført penge til.

Sagerne vedrører meget store beløb og en lang række selskaber. F.eks. var der i en sag, hvor der er afsagt byretsdom 27/8 1997, tale om skyldnersvig til ca. 27 mio. kr., og den hovedtiltalte blev idømt fængsel i 6 år. Det siger lidt om tidshorisonten, at forholdene var begået i 1990-1992, anklageskriftet var fra januar 1996 og byretsdommen som nævnt fra august 1997. I en anden sag, hvor domsforhandlingen er påbegyndt ultimo 1997, vedrører tiltalen skyldnersvig til ca. 330 mio. kr. Forholdene er her begået 1991-1993. Disse to sager er blandt de første tiltaler.

Ud over straffesagerne er der en lang række civile sager vedrørende erstatningsansvar for personer og virksomheder, der ved rådgivning eller anden medvirken, f.eks. ved lån eller sikkerhedsstillelse for købesummen, indgik i handlingsforløbet.

I et temanummer af Tidsskrift for Skatter og Afgifter³ (TfS) er der redegjort for det civilretlige ansvar i selskabstømmersagerne og udviklingen i retspraksis. Der kan henvises til Satair-dommen (Højesterets dom af 21/1 1997)⁴. Herudover kan eksempelvis nævnes Østre landsrets dom af 6/11 1998⁵ hvor et ApS under konkurs (skattevæsenet var, som det er typisk i disse sager, eneste konkurskreditor) anlagde erstatningssag vedrørende ikke betalt selskabsskat på ca. 1,8 mio. kr. mod sælgeren og køberens bank, mens banken anlagde ad citationssag mod sælgeren og dennes advokat, og sælgeren ad citerede sin advokat og revisor. Købet af selskabet var finansieret med selskabets egne midler, og køberen modtog en overpris på 1 mio. kr. Køberens bank, der havde handlet ansvarspådragende ved formidlingen af selvfinansieringen, blev dømt til solidarisk med sælgeren at betale ca. 1,8 mio. kr. i erstatning, men således at sælgeren i det indbyrdes forhold skulle dække et beløb på 1,5 mio. kr. svarende til sælgerens gevinst (incl. diverse skatteretlige og rentemæssige konsekvenser). Der blev statueret ansvarsgrundlag for sælgerens advokat og revisor, men de blev, under hensyn til graden af udvist skyld, frifundet for at dække nogen del af det beløb, der blev pålagt køberbanken, ligesom sælgeren – der blot blev frataget den retsstridige fortjeneste – ikke kunne vælte nogen del af denne betaling over på sine rådgivere. Såvel advokat som revisor kom dog til at betale egne sagsomkostninger.

I en tilsvarende sag blev både advokat, revisor og bank ved Østre landsrets dom af 30/11 1998⁶ idømt erstatningsansvar.

Udvalget finder grund til at fremhæve, at de civilretlige erstatningsregler har vist sig at være et effektivt retsmiddel over for en sådan form for økonomisk kriminalitet. Det mønster, der på nuværende tidspunkt tegner sig i disse sager, er, at sælgerne kommer til at tilbagebetale det offentlige den opnåede gevinst, og at de banker, der har bistået

med den retsstridige finansiering af købet, bliver gjort solidarisk ansvarlige, således at bankerne kommer til at betale i det omfang, sælgerne ikke er i stand til det. Endelig er det også muligt, at advokater og revisorer, der har rådgivet sælgerne, pålægges erstatningspligt, og at de kommer til at dække egne omkostninger ved sagerne. Det civile retlige reaktionssystem anvendelighed hænger sammen med, at sælgere, uanset om de i god tro har rettet sig efter de råd, de har fået fra deres professionelle rådgivere, alligevel pålægges erstatningsansvar, blot der kan statuere uagtsomhed hos rådgiverne.

³ TfS nr. 10 af 10/3 1999.

⁴ TfS 1997.110 H og UfR 1997.364 H.

⁵ Thrane-sagen, TfS 1998.780 Ø.

⁶ Riva-sagen, TfS 1999.122 Ø.

3.2.2.2. Kreditbedrageri, mandatsvig, konkursrytteri m.v.

Den største afvigelse – eller nydannelse om man vil – i det sædvanlige selskabskriminalitetsmønster i nyere tid har været den stribe af skyldnersvigssager, selskabstømningsagerne repræsenterer, jfr. afsnit 3.2.2.1.

Sagerne vedrørende de store banksammenbrud er afsluttet, og der er ikke nye tilsvarende sager under efterforskning. De store selskabssammenbrud synes ikke at være specielt hyppigere forekommende end tidligere, selv om der nok er en tendens både til større tab og til, at der er tale om børsnoterede selskaber. Desuden er der større tilknytning til udlandet og anvendelse af vanskeligt tilgængelige strukturer med fonde i udlandet.

Store mandatsvigssager uden for finanssektoren har især været præget af, at enkelte personer har domineret et selskab helt.

Sagerne er i et vist omfang blevet mere komplicerede, dels på grund af udlandsmomentet, og dels fordi der i en række tilfælde er gjort meget ud af den bilags- og regnskabsmæssige sløring, med henblik på at forholdene ikke ville blive afdækket af revisionen.

Konkursrytteri forekommer stadig. Der ses også nu en muligvis kriminel variant, hvor konkurserne ikke følger personen, men følger en forretning, der eventuelt hver gang er startet op med iværksætterydelse.

Udviklingen – eller den øjensynlige stagnation – på dette område kan skyldes anmeldelsespraksis m.v., men kan også have en sammenhæng med, at der samtidig synes at være en klar vækst i kriminalitet rettet mod offentlige midler. Det er ikke et usædvanligt billede, at berigelse hentes – lovligt eller ulovligt – hvor det skønnes at være lettest og mest risikofrit.

Også i relation til denne type sager opstår der ofte spørgsmål om erstatning for bl.a. bestyrelsesmedlemmer og revisorer. Mindre straffesager vedrørende bøder for disse er derfor ofte – på grund af den betydning, straffesagens udfald kan have for en civil sag med erstatningskrav på millionbeløb – ret tidskrævende, ligesom afgørelserne ofte ankes.

3.2.2.3. Aktionærlån m.v.

Et sagsområde, der har været i meget kraftig vækst, er området med aktionær- og anpartshaverlån. Der har sideløbende hermed været mandatsvigssager, hvor udtrækkene af selskabets midler har haft en anden berigelseskarakter, bl.a. de i afsnit 3.2.2.2. nævnte sager med dominerende enkeltpersoner.

Væksten i aktionærlånssager er et eksempel på, hvor afhængigt det officielle kriminalitetsbillede er af anmeldelser m.v. Sagerne er en konsekvens af, at Erhvervs- og Selskabsstyrelsen nu undersøger regnskaberne, og af en aftale mellem styrelsen og anklagemyndigheden om anmeldelseskriterier. Efter at alle overgangsordninger vedrørende gamle aktionærlån er ophørt, er det relativt let at udfinde sagerne, idet alle eksisterende aktionærlån er ulovlige.

Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet koordinerer aktionærlånssagerne, og anmeldelserne sendes dertil

til visitering. Statsadvokaten har oplyst, at tallene ser således ud :

	1995	1996	1997	1998
Anmeldelser	125	59	37	21
Afgjort pr. 1/1 1999	98	20	8	1

Før kontrollen med regnskaberne blev indført, var der stort set ingen sager om ulovlige aktionærlån.

Så mens sagsantallet har været kraftigt voksende, må det samtidig konstateres, at der synes at være stadig færre ulovlige aktionærlån m.v., hvilket formentlig er en direkte konsekvens af, at det nu er klart, at det er et område, der gribes strafferetligt ind over for med følelige sanktioner. Bøden idømmes som udgangspunkt som 5 % af lånets hovedstol, jfr. UfR 1997.256 H.

3.2.3. Investeringsrelateret kriminalitet

3.2.3.1. Insiderhandel, kursmanipulation og spekulationsforretninger

Der har gennem årene været foretaget efterforskning i flere sager om mulig insiderhandel, men de er overvejende sluttet på bevisets stilling, hvis den pågældende ikke har tilstået forholdet og modtaget et bødeforelæg.

I dansk ret har man valgt at lade bestemmelserne gælde for alle med intern viden, uanset om de har tilknytning til selskabet eller ej. De må ikke købe, sælge eller tilskynde hertil, hvis de har intern viden, som kan være af betydning for handelen. De må heller ikke videregive deres viden, medmindre det er et normalt led i deres arbejde. Overtrædelse af disse bestemmelser i (nu) værdipapirhandelloven kan straffes med op til 4 års fængsel.

Den første dom om den generelle insiderregel er UfR 1995.905 H. Sagen vedrørte et børsnoteret selskab, der bl.a. med spekulationsformål indgik en række valuta- og valutoptionshandler. Da disse handler medførte betydelige tab og tabsrisici, solgte selskabets økonomichef, der forestod valutahandlerne, i september 1992 sine aktier til kurser på 240 og 225 (kursværdi i alt ca. 300.000 kr.). I en fondsbørsmeddelelse 8 dage efter meddelte selskabet, at det havde lidt et tab på 29 mio. kr. på valutahandler, og aktiekursen faldt til kurs 150. Den pågældende blev idømt betinget fængsel i 3 mdr. og en tillæggsbøde på 50.000 kr. svarende til hans skønsmæssige fortjeneste. Højesterets flertal gav udtryk for, at en ubetinget fængselsstraf var forskyldt efter forholdets professionelle karakter og den tiltaltes centrale placering i virksomheden, men at dommen gjordes betinget under hensyntagen til det lange tidsrum, der var gået, siden forholdet blev begået og anmeldt (1 1/2 år).

Den næste dom på området er UfR 1997.1504 H. Den tiltalte afgav købsordre vedrørende 260 kontrakter med putoptioner i A/S X med udløb 3 uger efter, uagtet han havde intern viden om, at A/S X samme dag ville fremkomme med oplysninger, som ville medføre et kursfald på A/S X-aktien. Bruttofortjenesten ved handelen var ca. 480.000 kr. og nettofortjenesten ca. 380.000 kr. Nettofortjenesten blev konfiskeret hos den kunde, den tiltalte havde placeret handelen hos. Byret og landsret idømte betinget fængsel i 3 måneder, mens Højesteret idømte 3 måneders ubetinget fængsel. Det siges i Højesterets dom, at retten tiltræder, at ubetinget frihedsstraf i almindelighed er påkrævet i tilfælde af insiderhandel for at modvirke denne form for kriminalitet.

Ser man på andre lande, ikke mindst USA, er insiderhandel en kriminalitetsform, der også efter amerikanske forhold straffes meget hårdt. Højesterets domme er da også i hvert fald et skridt i samme retning.

Også kursmanipulation (uredelige kurspåvirkninger) er et område, der er blevet ny- og opkriminaliseret i de seneste år. Kursmanipulation straffes på samme måde som insiderhandel. Reglerne herom i værdipapirhandelloven er nye, så det er vanskeligt at udtale sig om kriminalitetsudviklingen på området. Det er imidlertid en interessant udvikling i kriminalitetsbilledet, at der lægges en stadig større strafferetlig beskyttelse omkring værdipapirer. Denne beskyttelse følges op af en intensiveret markedsovervågning (stock watch) hos Københavns Fondsbørs og Finanstilsynet.

Der er flere verserende sager om insiderhandel og kursmanipulation.

Der er ingen tvivl om, at værdipapirområdet i stadig højere grad vil blive et område, hvor der vil forekomme straffesager, og at disse sager fremover vil repræsentere en betydningsfuld del af det moderne kriminalitetsbillede. Det kan antagelig også forventes, at udviklingen – som i andre lande – vil gå i retning af, at denne form for kriminalitet bedømmes hårdt.

Der har også været flere sager om spekulationsforretninger vedrørende overtrædelse af forbudet herom i bank- og sparekasseloven. Disse sager er blevet afgjort med bødeforelæg.

3.2.3.2. Prospektmanipulation

Dette er for så vidt et helt klassisk område. Tidligere sås det især i forbindelse med kommanditselskabssager, hvor der for en dels vedkommende blev dømt for bedrageri i forbindelse med lovprisninger eller oplysninger om sikkerhed i udbudsmaterialet, der savnede hold i virkeligheden.

Der har også været sager i forbindelse med investeringsselskabers urigtige oplysninger ved markedsføringen om sikkerhed, jfr. bl.a. Østre landsrets dom af 22/1 1997, hvor 3 blev idømt fængsel i 3 år og 2 fængsel i 2 år bl.a. i forbindelse med sådanne urigtige oplysninger om, at risikoen ville blive afdækket.

Det område, der i dag især har interesse, er prospekter i forbindelse med børsnoterede selskaber. Der er ingen relevante nyere straffesager på området, men det har i et øget omfang været genstand for strafferetlige undersøgelser.

3.2.3.3. Vekslerervirksomhed

Der har gennem tiderne været adskillige mere traditionelle underslæbssager o.l., hvor vekselerer har forgrebet sig på betroede midler.

I de skattearrangementer i begyndelsen af 1990'erne, hvor der købtes obligationer i store mængder for lånte midler, således at rentefradraget fra lånet og den skattefrie kursavance ved indfrielsen trods skattepligtige obligationsrenter gav en betydelig gevinst, var adskillige vekslerervirksomheder inde i de af sagerne, hvor pengene kun flyttede sig på papiret. Disse "papirsager" blev tilsidesat skatteretligt, og i nogle er der indgivet politianmeldelse mod udbyderne af arrangementet.

Den meget positive udvikling, der en overgang var på investeringsmarkedet, hvad enten der var tale om værdipapir- eller valutaspekulationer, og uvidenheden omkring muligheden for at tjene formuer på optioner og futures, gav et boom i antallet af de såkaldte "sidegadevekselerer", der frit kunne slå sig ned. Denne mulighed er for så vidt ophørt i forbindelse med børsreform II i 1995, idet de nu efter fondsmæglerloven skal have godkendelse fra Finanstilsynet og er underlagt tilsyn herfra. Dette forhindrer dog ikke, at de kan operere – og faktisk opererer – målrettet mod Danmark fra lande uden for EU (lovændringen beror på investerings servicedirektivet (ISD)), f.eks. med markedsføring via Internettet.

Enkelte ting, f.eks. pantebrevshandel, er ikke omfattet af loven. I et af de nyere eksempler fra primo 1998 på muligt bedrageri er netop dette område blevet brugt. Kunderne har investeret, pengene mangler, ledelsen er væk, der er ingen bogføring, og selskabet er begæret tvangsopløst på grund af manglende regnskaber.

Der er en række verserende sager mod sidegadevekselerer vedrørende hvidvask, churning (overdreven, ikke forretningsbegrundet handel for at opnå kurtage/videresalgssavance ved hver ny handel), ikke afdækkede investeringer, kursskæringer både i valutakursen og i kursen på værdipapiret, m.v.

I én af sagerne er der sigtet for bedrageri til 50 mio. kr.

I flere af sagerne er der mange udenlandske investorer, og en stor del af indbetalingerne og pengebevægelserne i udlandet er sket via konti i forskellige lande. I en af sagerne har overvejende udenlandske investorer investeret over 150 mio. kr., hvorefter investeringen er sket i formentlig fiktive terminsforretninger i et omfang, der har givet uberettigede provisionsindtægter på over 100 mio. kr.

Der er adskillige tilsvarende sager, hvor der er danske ofre, men ikke danske gerningsmænd. Tendensen til internationalisering i denne type sager synes således at være en generel tendens.

Der har næppe været noget tidspunkt, hvor så mange vekselervirksomheder har været genstand for strafferetlige undersøgelser som nu.

3.2.3.4. Pyramideselskaber

Et område, hvor der er set en kraftig opblomstring af et tidligere kendt fænomen, er forskellige former for pyramidestrukturer. Pyramidestrukturer er i denne sammenhæng strukturer, der har følgende 6 karakteristika :

- Der er tale om hierarkisk (pyramidisk) opbyggede systemer, hvor alene personer helt i toppen har mulighed for at have overblik over de enkelte systemer.
- Der foregår en bevægelse af kapital eller letomsættelige aktiver fra bunden af systemerne mod toppen.
- Systemerne er opbygget alene med henblik på at få et så stort antal personer som muligt til at tilslutte sig systemerne.
- Deltagelse i systemerne fordrer indskud af kapital eller letomsættelige aktiver.
- Der sker ikke nogen værditilvækst som følge af deltagerens aktiviteter, men alene en omfordeling af aktiver.
- Systemerne ser ud til at kunne fortsætte i det uendelige, men indeholder allerede gennem deltagerantallet en sammenbrudsmulighed.

Det kan tilføjes, at ved absolut deltagermultiplikation vil en pyramide, der startes af én person, i 23. led bestå af knapt 17 mio. personer.

Sagerne repræsenterer i vidt omfang overtrædelser af markedsføringsloven og indsamlingsloven⁷, men der mangler fortsat at køre prøvesager på, om de også indeholder en overtrædelse af berigelseskapitlet i straffeloven. Der kan være tale om bedrageri – berigelse via oplysninger om urealistiske indtjeningsmuligheder eller åger, ligesom der i en række tilfælde er ydet bistand til, at den, der skulle betale sit indskud, opnåede lån dertil i et finansieringsselskab på baggrund af urigtige oplysninger.

Opblomstringen er ikke mindst fortsat, efter at Internettet er blevet et yndet markedsføringsforum. Det kan nævnes, at Forbrugerombudsmanden i oktober 1997 holdt sweep day på Internettet sammen med 29 andre lande efter pyramidestrukturer. Det resulterede for Danmarks vedkommende i, at Forbrugerombudsmanden skrev til 74 firmaer vedrørende deres markedsføring. Vedrørende nogle af disse er sagerne videresendt til politiet til vurdering.

⁷ Ved Østre landsrets dom af 10/3 1999 blev de tiltalte frifundet under henvisning til, at den anvendte fremgangsmåde, hvor deltagerne blev inviteret til møder af bekendte og under møderne ansøgte om medlemskab, ikke kunne sidestilles med "indsamling ved anvendelse af kædebreve".

3.2.3.5. Prime Bank Notes m.v.

Begrebet Prime Bank Note dækker over en finansiel rembours. En sådan optræder under en række navne (Standard Letter of Credit (SLC eller L/C), Stand-by Letter of Credit (SLC), Prime Bank Note, Prime Bank Guarantee (PBG), S/L, C/L og Ready, Willing and Able (RWA)), der alle vedrører et investeringsaktiv, der lever en meget diskret tilværelse. Der er delte meninger om, hvorvidt de overhovedet eksisterer i normal sammenhæng – med udpræget tendens mod at mene, at de kun ses i forbindelse med hvidvask o.l. I USA er der direkte udsendt advarsler mod dem, og FBI skal underrettes, hvis man støder på dem. Ikke desto mindre er der personer, der lokkes til at gå ind i forretninger med Prime Bank Notes.

Der har ikke været straffesager på området, men det har været genstand for mange strafferetlige undersøgelser. Oplysningerne stammer ofte fra andre undersøgelser og ikke fra anmeldelser. F.eks. tabte en person, der nu er dømt for omfattende narkotikakriminalitet, nogle millioner kroner, da han gik ind i et SLC-projekt. Også i andre sager er der set eksempler på, at udbytte fra kriminalitet er investeret – med tab – i sådanne aktiver.

3.2.3.6. Værdiløse investeringsaktiver

Der synes at have været et fald i det mere klassiske inden for området, så- som salg af diamanter til voldsom overpris o.l., men der ses da stadig investering i tvivlsomme oliekluder o.l.

Området er muligvis i et vist omfang blevet afløst af investering i værdipapirer, optioner og futures.

3.2.3.7. Hvidvask

En særlig variant inden for investeringsrelateret kriminalitet er hvidvask eller hæleri. Den kan f.eks. have den form, at et vekslerfirma investerer sorte penge for en kunde, men officielt kun kontofører en del af beløbet. Pengene kan returneres som avance på handler, der ville have givet god avance, men reelt ikke er foretaget for den kunde.

Der er foreløbigt i én sag rejst sigtelse for narkotikahæleri, men problemstillingen vurderes i de verserende sager.

3.2.4. Kriminalitet relateret til uopfordrede tilbud

3.2.4.1. Nigeriabreve

Dette er en form for kriminalitet, man ville finde var for langt ude idémæssigt set, hvis man læste det i en bog, men som ikke desto mindre synes at være gennemførlig i et vist omfang.

Man får et brev – ofte med fejl i navn og/eller adresse – hvor en nigerianer, man aldrig har hørt om, fortæller, at han har fået én anbefalet. Han skal bruge éns navn, konto og lidt blanke fakturaer og underskrevet, udfyldt brevpapir til at få f.eks. 50 mio. USD ulovligt ud af Nigeria, men til gengæld får man f.eks. 10 mio. USD eller mere for ulejligheden. Det fremgår, at der er højtstående personer involveret i transaktionen.

Der er sendt utallige af den slags breve til mange lande, heraf flere tusinde til Danmark. De, der har reageret, er altid endt med at tabe penge – flest hvis de er taget til Nigeria og gerne har villet hjem igen. Enten skal dokumenterne bruges til bedrageri, eller de skal bruges til at udfærdige invitationer, der kan bruges til visumansøgninger, eller der skal "lige" betales et beløb for at gennemføre transaktionen til bestikkelse, omkostninger m.v. i størrelsesordenen 30.000-100.000 USD, jfr. afsnit 3.2.4.3. om advanced fee fraud.

3.2.4.2. Katalogsager

Også her er der tale om et klassisk område, men Danmark er efter mange års målrettet indsats – og med nogle verserende tiltaler og adskillige sigtelser og beslaglagte konti – blevet mindre hjem søgt end tidligere.

Gennemgående har fremgangsmåden været, at offeret fik en faktura eller en henvendelse, der indicerede, at man var ved at forny et abonnement, eller var ved at abonnere på et katalog, der var eller ville blive almindelig udbredt. Typisk sker opkrævningen eller henvendelsen omkring ferietidspunkter, hvor der er en mulighed for, at folk i mangel af bedre vidende går ud fra, at der bare skal betales. Ofte opdager man derefter, at man har tegnet sig for flere års abonnement.

De mange sager, hvor henvendelserne – især om faxkataloger – er kommet fra udlandet, har vist sig ikke at kunne gennemføres på grund af landenes forskellige strafferetlige bedømmelse af sagerne.

I en enkelt sag (Østre landsrets dom af 7/5 1997), der kunne gennemføres, fordi den kun havde nordisk tilknytning, blev de tiltalte dømt for bedrageri og forsøg herpå i forbindelse med annoncesalg til et mobiltelefon- og telefaxkatalog, der ikke kunne forventes udgivet. 341 personer havde betalt modtagne ordrebekræftelser, mens 2.711 ikke betalte.

3.2.4.3. Advanced fee fraud

Der har gennem årene været en stigning i antallet af sager, hvor man under angivelse af, at man kan formidle lån, eller i forbindelse med forudbetaling ved salg, har fået folk til at forudbetale et beløb, uden at have nogen planer om at levere det, der betales for.

En af de seneste varianter er, at folk får orientering om, at de har vundet en stor præmie, som de vil modtage, når de har sendt et mindre gebyr. I en af sagerne var det englændere, det gik ud over. De sendte deres check til en postboks i Danmark, der tilhørte et australsk firma, hvortil posten blev videresendt. Der var afsendt næsten 300 kg. post, før de næste ca. 140 kg. blev standset. En anden tilsvarende sag fremtræder som hidrørende fra England, men al korrespondance til postboksen videresendes automatisk til USA, og der opereres bl.a. i Mellemøsten, Fjernøsten og Afrika.

Der er flere domme på området. Fremgangsmåden er senest set i en sag, hvor flere hundrede mennesker reagerede på et særlig godt computertilbud og forudbetalte ca. 3.000 kr. Pengene blev modtaget, og firmaindehaveren forsvandt.

3.2.5. Datakriminalitet

3.2.5.1. Berigelseskriminalitet

Berigelseskriminaliteten på IT-området er i vidt omfang den traditionelle, hvor ansatte tilegner sig nogle penge, men hvor dette i dag ofte vil involvere edb.

Den egentlige nydannelse ligger inden for området med telefonmisbrug, idet det er blevet muligt at udnytte telefonssystemerne, der i dag er store edb-systemer, på forskellige måder. Dette er bl.a. sket ved, at gerningsmanden har hacket sig ind i andres computere og har brugt dem som relæstationer, således at de er blevet belastet for den videre trafik, eller gerningsmanden har tilsvarende udnyttet de særlige muligheder i gennemvalgtelefoner.

Da det tidligere (før 1996-loven, jfr. afsnit 2.3.22.) kun i specielle tilfælde har været muligt via indgreb i meddelelshemmeligheden at bevise misbrugets omfang, er sager om datakriminalitet ved telefonmisbrug overvejende kun blevet anset for bevist i det tilståede omfang.

Derudover er der et nyt område med handel med calling cards, dvs. pinkoder til telefoner, således at en samtale ved anvendelsen af denne pinkode belastes indehaveren af den. Ud over handel med disse calling cards er de også i et vist omfang distribueret frit over Internettet.

3.2.5.2. Industrispionage m.v.

Der har været flere sager vedrørende ansattes kopiering af kundekartoteker m.v., men ingen større sager.

Det skal dog bemærkes, at de anmeldelser om hacking, der ses i dag, i et vist omfang tyder på, at der tillige hackes efter erhvervshemmeligheder. Det vides imidlertid ikke, om disse former for hacking er båret af et ønske om at "overvinde" de installerede sikkerhedsmekanismer uden også at opnå viden om de bagvedliggende erhvervshemmeligheder, eller om der er forsæt til industrispionage.

3.2.5.3. Rettighedskrænkelser

Der er inden for dette område eksempler på piratkopiering af edb-programmer, men sagerne har været mindre, eller de er blevet beskåret af ressource-mæssige grunde, eller domstolene har lagt til grund, at der var tale om kopiering i mindre omfang eller var handlet uagtsomt.

Endvidere er der en række eksempler på, at ophavsretligt beskyttede programmer distribueres på Internettet til almindelig benyttelse. Disse sager er imidlertid ikke omfattet af den særlige bestemmelse om piratkopiering, der stiller krav om erhvervsmæssig spredning, men behandles efter de mildere bestemmelser i ophavsretsloven.

3.2.5.4. Hacking

Hacking hører evident til den moderne kriminalitet. De pådømte sager herom er med en enkelt undtagelse pådømt som mindre sager. Også her har efterforskningsmulighederne tidligere (før 1996-loven, jfr. afsnit 2.3.22.) været mere begrænsede, hvilket har gjort det vanskeligt eller umuligt at bevise omfanget af kriminaliteten.

Der ses en betydelig stigning i de anmeldte sager, men det er komplicerede sager at efterforske. Det er bl.a. vanskeligt at finde ud af, hvilket land gerningsmanden reelt har opereret fra.

3.2.5.5. Forfalskninger

Som et sidste eksempel i kategorien datakriminalitet – der omfatter andet end det her medtagne – kan nævnes de forfalskninger, der er muligjort ved den nye teknologi.

Det seneste eksempel fra er falske danske 1.000 kr.-sedler fremstillet ved hjælp af en farveprinter. Der er en betydelig stigning i antallet af anmeldelser vedrørende forfalskede sedler, der er fremstillet på denne måde.

Der er næppe tvivl om, at den form for kriminalitet vokser med mulighederne for at lave gode forfalskninger.

3.3. Vurdering af udviklingen

Som det fremgår, har der været en udvikling i kriminalitetsbilledet på flere punkter. Det, der måske især kan fremhæves, er bevægelsen i billedet. Det er vanskeligt at bedømme, hvor der sker noget næste gang. Selskabstømningsagerne er et særlig klart eksempel.

Dernæst har der været en bevægelse mod en større internationalisering, flere sager med samvirkende personer, en mere kompleks kriminalitet og en mere kompliceret sløring.

Dertil kommer, at børsområdet er blevet op- og nykriminaliseret og derfor i et vist omfang er et nyt arbejdsområde, ligesom den moderne teknologi, herunder Internettet, har givet nye kriminalitetsformer og nye kriminalitetsmuligheder.

Investeringsbedragerierne er blevet mere internationale og dermed vanskeligere og mere ressourcekrævende at efterforske. Den internationale tendens betyder bl.a., at mange af de danske tiltag (og EU-tiltag) ikke fuldt ud får den tilsigtede virkning.

Udviklingen viser efter udvalgets vurdering, at der ved siden af de traditionelle tiltag i form af lovgivning, efterforskning og tiltale er behov for øget indsats på de områder, der allerede er blevet opprioriteret:

- informationsindsamling og analyse
- risikovurderinger
- forskning i effekten af lovtiltag
- kontroltiltag på baggrund heraf
- øget samarbejde mellem offentlige myndigheder
- internationalt samarbejde med henblik på mere ensartet regulering
- internationale tiltag med henblik på hurtigere behandling af retshjælpsanmodninger

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 25. juni 1999

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 1999

DEL 2 : Hæleri og anden efterfølgende medvirken

KAPITEL 4. STRAFFEBESTEMMELSER OM MEDVIRKEN

4.1. Forudgående eller samtidig medvirken

1866-straffelovens femte kapitel, Om Delagtighed i Forbrydelser, havde en række bestemmelser om medvirken, der meget omhyggeligt vurderede strafværdigheden af forskellige former for medvirken⁸, men som i øvrigt indholdsmæssigt svarede til den nugældende bestemmelse – bortset fra bestemmelsen om efterfølgende medvirken, jfr. afsnit 4.2.1. Der var kun ansvar for forsætlig medvirken til forsætlige handlinger⁹.

I alle tre straffelovsbetænkninger¹⁰ søgte man at forenkle reglerne om medvirken, og den nugældende bestemmelse blev formuleret allerede i straffelovsbetænkningen af 1917.

Forudgående eller samtidig medvirken er nu kriminaliseret i straffelovens § 23. Efter denne bestemmelse omfatter straffebestemmelserne alle, der ved tilskyndelse, råd eller dåd har medvirket til gerningen. Beskrivelsen dækker både fysisk og psykisk medvirken, herunder anstiftelse.

Bestemmelsen finder anvendelse på den medvirken, der ydes før den strafbare handling eller tilstand er endeligt afsluttet. Det afgørende er således, om forbrydelsens fuldbyrdelse er afsluttet, hvilket særlig for tilstandsforbrydelsers vedkommende vil sige, at den strafbare tilstand skal være ophørt.

⁸ Jfr. eksempelvis § 47, hvorefter en mindre væsentlig bistand ved iværksættelsen straffedes med ikke under halvdelen af den laveste og ikke over tre fjerdedele af den højeste for forbrydelsen i loven bestemte straf, og § 48, hvorefter der var samme straf ved bistand ved råd eller dåd, men mulighed for at gå ned til en trediedel af den ringeste grad af den foreskrevne straf.

⁹ Jfr. Carl Torp, Den danske Strafferets almindelige Del, 1905, s. 582.

¹⁰ Fra henholdsvis 1912, 1917 og 1923.

4.2. Efterfølgende medvirken

4.2.1. Generelle bestemmelser om efterfølgende medvirken

1866-straffeloven havde i § 55 en generel bestemmelse om efterfølgende medvirken. Bestemmelsen havde følgende ordlyd: "Den, som efter at en Forbrydelse er bleven fuldstændig iværksat, uden noget derom forud udtrykkelig eller stiltiende givet Tilsagn har gjort sig medskyldig i den ved Handlinger, der gaa ud paa at sikre Gerningsmanden den ulovlig erhvervede Fordel, selv at deltage i denne eller paa anden Maade at fortsætte den ved Forbrydelsen tilvejebragte retstridige Tilstand, belægges med en Straf, der ikke overskrider Halvdelen af den

højeste og ikke er mindre end Fjerdedelen af den laveste for Forbrydelsen i Loven foreskrevne Straf".

§ 54 i lovudkastet af 1864¹¹ var (med små sproglige variationer) identisk med denne bestemmelse. Det siges i bemærkningerne til lovudkastet¹², at problemet var at fastsætte begrebet¹³. Det havde tidligere været temmelig almindeligt at henregne enhver bistand til efterfølgende medvirken. Det siges om forsættet, at man har fundet det rigtigst ikke at formulere krav i loven, idet man hverken generelt har villet kræve viden eller har villet udtale mere almindeligt, at en vis formodning var nok, idet det i det enkelte tilfælde måtte komme an på forbrydelsens og understøttelsens forskellige beskaffenhed, hvilken kundskabsgrad der skulle udgøre strafbar medvirken.

Ved 1930-straffeloven udgik den generelle bestemmelse om efterfølgende medvirken. Det siges herom i straffelovsbetænkningen fra 1912¹⁴: "Sluttelig skal blot bemærkes, at Udkastet ikke gør Anvendelse af Begrebet efterfølgende Meddelagtighed. Er der Trang til at straffe en Handling, der staar i et efterfølgende Forhold til en Forbrydelse, vil der altid foreligge et delictum sui generis". I straffelovsbetænkningen fra 1917 nævnes¹⁵ blot, at efterfølgende medvirken er udgået i 1912-betænkningen og behandles som selvstændig forbrydelse. Straffelovsbetænkningen fra 1923 konstaterer blot¹⁶, at det er en simplificasjon, at bl.a. et begreb som efterfølgende medvirken er bortfaldet.

Der kan i den forbindelse henvises til Carl Torp, Den danske Strafferets almindelige Del, 1905, hvor det¹⁷ kritiseres, at der arbejdes med et begreb som efterfølgende medvirken, når hovedforbrydelsen netop skal være afsluttet. Det anføres, at det nu med rette almindeligvis antages, at dette tilfælde intet har med den såkaldte meddelagtighedslære at gøre, men at der foreligger et delictum sui generis.

¹¹Jfr. Udkast til Straffelov for Kongeriget Danmark af 25/2 1864, udarbejdet af "Den ved allerhøieste Kommissorium af 22de Februar 1859 til at udarbejde et endeligt Udkast til en Straffelovbog for Danmark allernaadigst anordnede Kommission".

¹²S. 79 ff.

¹³Dvs. indholdet af begrebet efterfølgende medvirken.

¹⁴Sp. 105.

¹⁵S. 38.

¹⁶Sp. 72.

¹⁷S. 598 f.

4.2.2. Specielle regler om efterfølgende medvirken

4.2.2.1. 1866-straffeloven

1866-straffeloven indeholdt også specielle hæleriregler: § 238 (vedrørende at tilforhandle sig eller på anden måde modtage stjalne koster), § 239 (vedrørende at gøre det til vane eller næringsvej at overtræde § 238) og § 242 (undskyldelige forhold vedrørende overtrædelse af § 238 ved efterfølgende forsæt).

Om hæleribestemmelsen siges i bemærkningerne i lovudkastet af 1864¹⁸, at man på grund af de udførlige regler om medvirken i almindelighed har fundet det både unødvendigt og urigtigt at have særlige bestemmelser i øvrigt, men bl.a. af hensyn til straffastsættelsesregler og "Forbrydelsens Almindelighed i det praktiske Liv" og på grund af forbrydelsens ejendommelige natur har man valgt at fastsætte regler for hæleri med hensyn til tyveri. Det siges videre¹⁹: "Men om en særlig Bestemmelse angaaende Hæleri forsaauidt ikke er nødvendig for Begrebets Skyld, har man dog anseet den for nødvendig eller rigtig for Straffens Skyld".

¹⁸S. 295 ff. vedrørende lovudkastets § 234

¹⁹S. 297

4.2.2.2. 1930-straffeloven

I Straffelovsbetænkningerne fra 1912, 1917 og 1923 formuleredes i udkastenes henholdsvis § 303, § 253 og § 258 hæleribestemmelser, der stort set svarede til den nugældende § 284. I alle tre udkast blev ågerhæleriet begrænset til den, der havde erhvervet et ågerkrav med kendskab til retshandelens beskaffenhed. Bestemmelsen i § 284 fik følgende formulering:

Straffelovens § 284

"For hæleri straffes den, som modtager eller skaffer sig eller andre del i en ved tyveri, ulovlig omgang med hittegoods, underslæb, bedrageri, mandatsvig, afpresning, skyldnersvig eller røveri erhvervet vinding, samt den, som ved fordølgelse, hjælp til afhændelse eller på lignende måde virker til at sikre en anden udbyttet af en sådan forbrydelse."

Ågerhæleriet blev indformuleret i selve ågerbestemmelsen i straffelovens § 282, der fik følgende formulering:

Straffelovens § 282

"For åger straffes den, som udnytter nogens nød, enfoldighed, uerfarenhed eller et over for ham bestående afhængighedsforhold til i en retshandel at opnå eller betinge en ydelse, der står i åbenbart misforhold til modydelsen, samt den, som efter med kendskab til retshandelens beskaffenhed at have erhvervet et på en sådan retshandel grundet krav gør dette gældende eller overdrager det til en anden."

En bestemmelse svarende til den nugældende § 303 om groft uagtsomt hæleri blev først formuleret i straffelovsbetænkningen fra 1923. Det siges herom i bemærkningerne²⁰, at: "Det, der søges ramt ved denne Forskrift, er de egentlige Hælerforretninger, der erfaringsmæssigt spiller en stor Rolle til Fremme af Berigelsesforbrydelser, særlig Tyveriforbrydelser". Bestemmelsen fik følgende ordlyd:

Straffelovens § 303

"Den, som udviser grov uagtsomhed ved at tilforhandle sig eller på anden lignende måde modtage ting, der er erhvervet ved en berigelsesforbrydelse, straffes med bøde eller hæfte. I gentagelsestilfælde, samt når den skyldige tidligere har været dømt for en berigelsesforbrydelse, kan straffen stige til fængsel i 6 måneder."

20 Sp. 389 f. vedrørende udkastets § 273.

4.2.2.3. 1985- og 1994-ændringerne af straffelovens § 284

I forbindelse med, at der i 1985 blev formuleret en særlig bestemmelse om datakriminalitet i straffelovens § 279 a, blev der samtidig²¹ indsat en henvisning til den nye § 279 a i § 284. Der var tale om en ren konsekvensændring.

Den seneste ændring blev foretaget i 1994²², hvor bestemmelsen fik tilføjet henvisningen til § 289, 2. pkt., om groft smugleri. I bemærkningerne til lovforslaget²³, er det i Justitsministeriets overvejelser anført, at selv om anvendelsesområdet for et hæleriansvar for udbyttet fra groft smugleri er ganske snævert, fandt man det rigtigst at lade Folketinget vurdere spørgsmålet om at have en regel om hæleriansvar for groft smugleri i straffeloven.

Samtidig med udvidelsen af hæleribestemmelsen med henvisningen til § 289, 2. pkt., overvejede Justitsministeriet ligeledes, om udvidelsen også skulle omfatte § 289, 1. pkt., om skattesvig af særlig grov karakter. Dette skønnedes uhensigtsmæssigt, fordi udbyttet stort set aldrig ville kunne identificeres eller forsæt bevises. Desuden lagde Justitsministeriet vægt på, at der for langt de fleste særlovsbestemmelers vedkommende ikke er hæleriregler, og at en hæleriregel vedrørende udbyttet af groft skattesvig måtte kræve en særlig begrundelse, når f.eks. hæleri med hensyn til f.eks. alvorlig miljøkriminalitet og overtrædelse af fiskerilovgivningen ikke er selvstændigt kriminaliseret.

Efter disse ændringer har straffelovens § 284 i dag følgende ordlyd:

Straffelovens § 284

"For hæleri straffes den, som modtager eller skaffer sig eller andre del i en ved tyveri, ulovlig omgang med hittegods, underslæb, bedrageri, databedrageri, mandatsvig, afpresning, skyldnersvig, røveri eller overtrædelse af § 289, 2. pkt., erhvervet vinding, samt den, som ved forfølgelse, hjælp til afhændelse eller på lignende måde virker til at sikre en anden udbyttet af en sådan forbrydelse."

²¹ Ved lov nr. 229 af 6/6 1985.

²² Ved lov nr. 367 af 18/5 1994.

²³ FT 1993/94 A 6335.

4.2.2.4. 1975-ændringen vedrørende ågerhæleri (§ 300 c)

I 1975²⁴ fik ågerbestemmelsen i § 282 en ny formulering og hæleridelen blev flyttet. Der indsattes en ny bestemmelse i § 300 a om visse bedragerilignende forhold og i § 300 b om visse ågerlignende forhold. I § 300 c indsattes en ny bestemmelse om ågerhæleri m.v., der fik følgende formulering:

Straffelovens § 300 c

"Med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder straffes den, som overdrager et krav, der hidrører fra en andens handling af den i § 282, § 300 a eller § 300 b nævnte beskaffenhed, eller som gør et sådant krav gældende, såfremt han ved erhvervelsen af kravet kendte eller udviste grov uagtsomhed med hensyn til dets beskaffenhed. På samme måde straffes den, som i øvrigt forsætligt eller groft uagtsomt drager utilbørlig fordel af en andens handling af den i § 282, § 300 a eller § 300 b nævnte beskaffenhed."

Det tidligere ågerhæleri blev således kraftigt nedkriminaliseret²⁵, men samtidig blev hæleriområdet udvidet til de nye bestemmelser, og ågerhæleriet blev tilsvarende udvidet til "at drage utilbørlig fordel" af handlingen og til visse groft uagtsomme forhold .

Bestemmelsen i § 300 c var skitseret i Straffelovrådets udtalelse af 14/1 1974 om økonomisk kriminalitet²⁶. Straffelovrådet anførte²⁷, efter at have kommenteret skitsen, at det ikke fandt, at det foreliggende materiale gav tilstrækkeligt grundlag for en stillingtagen til behovet for en særregel om efterfølgende medvirken og til dennes nærmere udformning. Straffelovrådet fandt, at der var væsentlige betænkeligheder ved på det foreliggende grundlag at gennemføre en regel, der i så vidt omfang kriminaliserede efterfølgende medvirken i relation til gerningstyper, der til dels ikke hidtil havde været strafbare i sig selv, og som måtte antages at være af betydelig mindre grovhed end de gerningstyper, som efter de gældende regler i straffelovens § 284 og § 303 hidtil havde kunnet give grundlag for straf for efterfølgende handlinger. Straffelovrådet bemærkede i øvrigt, at det måtte betragtes som vilkårligt at gennemføre en regel om efterfølgende medvirken med henblik på disse gerningstyper uden samtidig at tage stilling til spørgsmålet om tilsvarende regler i relation til de formueforbrydelser, der var omhandlet i straffelovens kapitel 29. Dette kunne på grund af tidsfristen for rådets udtalelse ikke behandles nærmere.

Der fremsattes lovforslag i 1973-74, 2. samling, indeholdende § 300 c. Det anførtes i lovforslaget²⁸, under henvisning til Straffelovrådets fremhævelse af, at der i en del tilfælde ville være tale om medvirken, der lå efter fuldbyrdelsen, eller hvor en mulig tidligere deltagelse ikke kunne bevises, at Justitsministeriet derfor uanset Straffelovrådets betænkeligheder anså en bestemmelse om efterfølgende medvirken for påkrævet. Det nævnes herudover, at det må antages, at en begrænsning til forsætlige forhold på uheldig måde vil vanskeliggøre strafforfølgningen af de komplicerede former for samvirken, der vil kunne forekomme. Forslaget blev fremsat uændret i 1974-75, hvor det, med mindre formuleringændringer, blev vedtaget.

²⁴ Ved lov nr. 250 af 12/6 1975.

²⁵ Maksimumstraffen ændredes fra fængsel i 6 år til fængsel i 6 måneder – hvilket samtidig betød, at

forældelsesfristen blev reduceret til maksimalt 2 år mod tidligere 5 år.

²⁶ Udtalelsens s. 25 f.

²⁷ Udtalelsens s. 27.

²⁸ FT 1974/75 A 779.

4.2.2.5. 1982-ændringen vedrørende narkotikahæleri

I 1982 indsattes²⁹ bestemmelsen i straffelovens § 191 a om narkotikahæleri og en tilsvarende bestemmelse i § 3 i lov om euforiserende stoffer.

Bestemmelsen i § 191 a fik følgende ordlyd:

Straffelovens § 191 a

"Med fængsel indtil 6 år straffes den, som modtager eller skaffer sig eller andre del i en vinding, der er erhvervet ved en overtrædelse af § 191, samt den, som ved opbevaring, transport, hjælp til afhændelse eller på lignende måde virker til at sikre en anden udbyttet af en sådan overtrædelse."

Straffelovens § 191 vedrører grove overtrædelser af lov om euforiserende stoffer.

Det siges i lovforslaget vedrørende denne ændring³⁰, at det er Justitsministeriets opfattelse, at der er behov for at kunne straffe for efterfølgende modtagelse, indkassering, opbevaring, transport m.v. af udbytte, der er fremkommet ved en overtrædelse af lov om euforiserende stoffer. Det fremhæves bl.a., at bagmænd vil kunne straffes, uden at anklagemyndigheden behøver at føre bevis for forudgående finansiering. Det fremhæves i den forbindelse, at den professionelle omsætning af narkotika er organiseret i mange led, der indbyrdes til dels er skjult for hinanden. Det nævnes endvidere, at bestemmelsen er en tilpasset § 284-model, således at retspraksis omkring § 284 kan indgå i fortolkningen.

²⁹ Ved lov nr. 160 af 28/4 1982.

³⁰ FT 1981/82 A 1297.

4.2.2.6. Andre specielle regler

Ved siden af de nævnte hæleriregler findes der forskellige bestemmelser om efterfølgende medvirken i en eller anden form. Nogle af disse, men langt fra alle, vedrører befattning med udbytte fra strafbare forhold. Eksempelvis kan nævnes følgende bestemmelser:

Straffelovens § 124, stk. 1, der vedrører den, der befrier en anholdt m.v. eller hjælper med undvigelse eller skjuler en undvejet.

Straffelovens § 125, stk. 1, der vedrører den, der skjuler m.v. en person, for at unddrage ham fra forfølgning, eller ødelægger m.v. beviser eller spor.

Straffelovens § 152 d, der bl.a. vedrører den, der skaffer sig eller udnytter oplysninger, der er fremkommet ved en overtrædelse af §§ 152-152 c, eller uberettiget videregiver oplysninger om rent private forhold, som er fremkommet ved overtrædelse af disse bestemmelser (dvs. brud på tavshedspligten for personer i offentlig tjeneste m.v.).

Straffelovens § 229, stk. 3, der vedrører den mandsperson, som helt eller delvis lader sig underholde af en kvinde, der driver utugt som erhverv.

Straffelovens § 264 c, der vedrører den, der skaffer sig eller uberettiget udnytter oplysninger, som er fremkommet ved en overtrædelse af §§ 263-264 a (dvs. bl.a. brud på brevhemmeligheden, hacking, husfredskrænkelse, visse

former for industrispionage m.v.).

Markedsføringslovens § 10, stk. 4, der vedrører erhvervsdrivende, der benytter en erhvervshemmelighed, der er fremkommet ved bl.a. ansattes overtrædelse af bestemmelserne om beskyttelse af en virksomheds erhvervshemmeligheder.

Toldlovens § 73, stk. 3, der vedrører forsætligt eller groft uagtsom hæleri med hensyn til indsmuglede varer. Denne bestemmelse er medtaget i straffelovens § 289 og er omfattet af straffelovens § 284, jfr. afsnit 4.2.2.3. Bestemmelsen vedrører overdragelse, erhvervelse, modtagelse, transport eller opbevaring af indsmuglede varer.

Momslovens § 81, stk. 1, nr. 6, der vedrører forsætligt eller groft uagtsomt hæleri med hensyn til ikke afgiftsberigtigede varer. Bestemmelsen vedrører overdragelse, erhvervelse, tilegnelse eller anvendelse af varer eller ydelser, hvoraf der ikke er betalt afgift.

Spiritusafgiftslovens § 31, stk. 1, nr. 6, der vedrører forsætligt eller groft uagtsomt hæleri med hensyn til ikke afgiftsberigtigede varer. Bestemmelsen vedrører overdragelse, erhvervelse eller tilegnelse af varerne.

Olieafgiftslovens § 25, stk. 1, nr. 4, der vedrører forsætligt eller groft uagtsomt hæleri med hensyn til ikke afgiftsberigtigede varer. Bestemmelsen vedrører overdragelse, erhvervelse, tilegnelse eller anvendelse af varerne.

Saltvandsfiskerilovens § 40, stk. 1, der vedrører forsætligt eller uagtsomt hæleri med hensyn til fisk, alger, krebs- eller bløddyr, der er fisket i strid med forskrifter om fiskeriets udøvelse. Bestemmelsen vedrører opbevaring, transport, behandling m.v.³¹

Kildeskattelovens § 75, nr. 1, er et mere atypisk eksempel, der vedrører den, der lader sig udbetale A-indkomst med viden om, at der ikke er indeholdt A-skat.

Hæleribestemmelser som de nævnte findes i en række afgiftslove, der vedrører varer, der omsættes i almindelig handel.

Som det fremgår, er der for afgiftslovgivningens vedkommende tale om hæleriregler, der vedrører selve det afgiftsbelagte produkt – og for saltvandsfiskerilovens vedkommende det ulovligt tilvejebragte produkt – men ikke andet udbytte ved overtrædelsen, f.eks. ikke de penge, der erhverves ved salg.

Med hensyn til kildeskattelovens § 75, nr. 1, kan det diskuteres, om bestemmelsen overhovedet kan karakteriseres som en hæleriregel, eller om der snarere er tale om en medvirkensregel.

³¹ Saltvandsfiskeriloven forventes afløst af en ny fiskerilov, men det er ikke tanken at ændre den citerede bestemmelse indholdsmæssigt.

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 25. juni 1999

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 1999

KAPITEL 5. VURDERING AF RETSTILSTANDEN

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Gå til bund\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

KAPITEL 5. VURDERING AF RETSTILSTANDEN

Bortset fra databedrageri, der var en konsekvensændring, er straffelovens bestemmelser om efterfølgende medvirken således kun udvidet med groft smugleri siden 1982, hvor straffelovens § 191 a om narkotikahæleri blev indsat.

Bestemmelsen om narkotikahæleri blev indsat som konsekvens af en udvikling, der medførte, at narkotikakriminalitet blev et af de mest udbyttegivende kriminalitetsområder.

Ser man på den opdagede kriminalitet, er der konstateret en stigning i kriminalitet mod det offentlige, en kriminalitet der i vidt omfang er særlovsreguleret³². Bl.a. på baggrund heraf, men primært ud fra en generel vurdering, har den arbejdsgruppe, der har set på særlovsreguleringen, anbefalet, at hele særlovsområdet får regler om efterfølgende medvirken i relation til udbytte fra særlovsovertrædelser. Det er i den forbindelse også anført, at berigelseskriminalitet rettet mod det offentlige bør sidestilles med anden berigelseskriminalitet.

Dertil kommer det billede, der harmonerer dårligt med meget specifikke hæleriregler, at kriminelle begår flere former for kriminalitet samtidig – og måske ofte ved en pengeoverførsel dårligt nok selv ville kunne svare på, hvilke af deres kriminelle aktiviteter netop de penge hidrører fra.

Endvidere har særlovsreguleringer i et vist omfang medført, at der mangler balance i, hvornår en straffebestemmelse er supplerende beskyttet med hæleriregler. EU-markedsordningslovene har været et særlig markant eksempel, men det kan nu forventes reguleret³³.

³² Der kan f.eks. peges på selskabstømningsagerne, sagerne om udbetaling af negativ moms og sagerne om cigaret- og spiritussmugleri.

³³I tilknytning til EU's **svigskonvention** af 26/7 1995, der forventes ratificeret af Danmark i 1999, udfærdigedes 19/6 1997 den **2. tillægsprotokol**, der bl.a. i artikel 2 indeholder bestemmelse om pligt til at gøre hvidvask af udbytte fra EU-svig og bestikkelse strafbart samt regler om konfiskation, retshjælp m.v. Hvidvask defineres ved en henvisning til definitionen i EU's hvidvaskdirektiv.

Værdipapirhandelloven frembyder også et eksempel: Insiderhandel og kursmanipulation kan straffes med op til 4 års fængsel og kan give et ganske betragteligt udbytte. Der er regler om, at en værdipapirhandler, der har mistanke om insiderhandel eller kursmanipulation, ikke må medvirke til handel, men der er ingen hæleriregler.

Der er heller ikke hæleriregler vedrørende de penge, der erhverves ved salg af fisk, der er udbytte fra overtrædelse af fiskerilovgivningen. Det samme gælder for udbyttet fra lejemor eller gorillavirksomhed, og den nye § 125 a i straffeloven³⁴ om menneskesmugling, der har en maksimumstraf på 4 år, er ikke suppleret med regler om hæleri, selv om det klart er et berigelsesområde. Piratkopiering kan nævnes som yderligere et eksempel på et vindingsområde, hvor der ikke er hæleriregler.

Dele af nutidens kriminalpolitiske debat har sit udgangspunkt i, at bekæmpelse af kriminalitet gennem kriminalisering af den efterfølgende bistand er et væsentligt led i forsøget på at etablere en situation, hvor kriminalitet ikke betaler sig, fordi man ikke kan drage fordel af udbyttet. Derfor går bevægelsen mod kriminalisering af befattning med udbytte fra al kriminalitet.

Det synes umiddelbart at være et naturligt udgangspunkt, at der ikke er noget kriminelt udbytte, der er mere acceptabelt end andet. Der kan på det punkt også henvises til Hurwitz³⁵, der anfører: "Straffelovens begrænsning af hæleri til kun at angå egentlige berigelsesforbrydelser er ikke rationel. En tilsvarende begrænsning findes ikke i de nyligt reviderede norske og svenske bestemmelser om hæleri, se norsk strfl. § 317, svensk strfl. 21:6."

Bevismæssige hensyn kan tale for, at der kun findes én bred bestemmelse.

34Indsat ved lov nr. 473 af 1/7 1998.

35Speciel del s. 487.

I nogle tilfælde vil der være ond tro med hensyn til, at der er tale om udbytte fra strafbare forhold, men ikke nogen fornemmelse af, om udbyttet hidrører fra narkotikakriminalitet, fra de af straffelovens § 284 omfattede berigelsesforbrydelser, fra EU-svig eller fra anden form for kriminalitet. Det gør både tiltalen og domstolenes subsumption vanskelig. Og problemstillingen forenkles som nævnt ikke af, at de kriminelle ofte bevæger sig inden for flere områder, der kan give udbytte, og ikke er så specialiserede.

Der er næppe tvivl om, at netop usikkerheden med hensyn til, hvornår der har været tilstrækkelig bevis for forsæt til domfældelse, gør, at en del hæleritiltaler ikke rejses.

Som et eksempel kan nævnes UfR 1992.432 ØLK. En person (T), der var fører af en personbil, blev sammen med 2 passagerer anholdt og sigtet for narkotikakriminalitet. I bilen var der 330.000 d.kr., 86.000 n.kr. og 77.500 s.kr., der blev beslaglagt. T oplyste, at pengene ikke var hans, men blev transporteret for en person, han ikke ville give nærmere oplysninger om. T oplyste ifølge forklaring til politirapport, at han mente, der var tale om "sorte penge", og at han skulle transportere dem til Holland. Sagen mod T og passagererne blev sluttet, og der blev i samme forbindelse givet meddelelse om, at pengene mentes at være udbytte fra strafbart forhold, og at de derfor var inddraget som hittegods. T krævede pengene udleveret. Landsretten fastslog, at pengene var i Ts varetægt og derfor ikke var hittegods. Da der fandtes at være begrundet mistanke om, at de udgjorde udbytte fra strafbart forhold, blev de beslaglagt (med dissens). Der blev ikke rejst sigtelse mod T for hæleri, hverken med hensyn til narkotikakriminalitet eller berigelseskriminalitet.

En tilsvarende afgørelse findes i UfR 1992.431 ØLK (uden dissens), hvor der hos T, der oprindelig blev sigtet for overtrædelse af straffelovens § 191, blev fundet 741.000 kr. T forklarede først, at det var penge han opbevarede for hasardspillere, og senere, at han opbevarede dem – uvist hvorfor – for en respekteret mand med høj social status, som han ikke ville give nærmere oplysninger om.

Det kan ligeledes overvejes at supplere med en bestemmelse om grov uagtsomhed, især under hensyntagen til, at det i nogle sager vil kunne være vanskeligt at føre et fuldt tilstrækkeligt forsætsbevis. F.eks. gav forsætsbeviset ikke problemer i en hollandsk sag om et vekselkontor, hvor indehaveren menes at have bistået med omveksling af ca. 450 mio. kr. hidrørende fra strafbare forhold³⁶. Han blev idømt 5 års fængsel for forsætlig efterfølgende medvirken. Forestiller man sig imidlertid, at politiet kunne have grebet ind tidligere, hvor omsætningen var atypisk stor, men ikke i så markant grad, kunne man komme i den situation, at retten kun fandt det bevist, at forholdet lå i grænseområdet mellem det forsætlige og det groft uagtsomme. Dette ville uden en bestemmelse om grov uagtsomhed føre til frifindelse.

Endvidere kan nævnes de spørgsmål, der kan opstå i relation til ydelse af retshjælp. Ved tvangsindgreb kræver Danmark dobbelt strafbarhed. I tilfælde, hvor der tillige er sigtet for en efterfølgende medvirken, der ikke er omfattet af de danske regler, vil der normalt kunne ydes den ønskede retshjælp med udgangspunkt i hovedforbrydelsen. Det kan imidlertid ikke udelukkes, at Danmark vil betragte sig som afskåret fra at yde retshjælp, hvis det anmodende land alene behandler den efterfølgende medvirken, men ikke selv har kompetence til at behandle hovedforbrydelsen. Den situation vil lettere kunne opstå i dag, hvor mange lande har fået mere generelle bestemmelser om efterfølgende medvirken, og hvor det i langt højere grad end tidligere tilstræbes at tiltale og konfiskere i disse sager.

En beretning fra november 1997 fra det schweiziske Justits- og Politi-departement³⁷ kan illustrere den mulige afstand mellem førforbrydelse og efterfølgende virksomhed. Rapporten omtaler³⁸ særligt problemstillingen vedrørende den strøm af kapital med oprindelse, der flyder fra de østeuropæiske lande til Schweiz³⁹.

Hvidvask af penge foregår ofte i 3 faser. Først skal pengene placeres i det finansielle system ("placement"). I den schweiziske rapport er det anført, at "placements" som oftest foretages i off shore centre. På dette stadium bliver de schweiziske banker ikke brugt ret meget. Derimod bruges personer fra den "para-bankmæssige" verden, i det omfang kapital allerede på "placement"-stadiet bringes ind i Schweiz.

Anden og tredje fase i hvidvaskningen vedrører sløring af kapitalens kriminelle oprindelse, f.eks. gennem overførsler af pengene (evt. elektronisk) mellem flere konti eller pengeinstitutter, samt den illegale kapital infiltration af den legale økonomi, f.eks. gennem investeringer i lovlig industri. Det er i rapporten anført, at Schweiz særligt bruges til hvidvaskningens anden og tredje fase.

Rapporten illustrerer, hvordan gerningssted, hovedgerningsmand og hvidvasklande let vil kunne være adskilte.

Udvalget har, jfr. afsnit 6, tillige set på, hvordan udviklingen har været i andre lande, og om denne udvikling eventuelt vil kunne give problemer i relation til Danmarks evne til at yde retshjælp til andre lande.

³⁶Heraf ca. 10 mio. i danske kroner.

³⁷Staatsschutzbericht 1995/1996.

³⁸Afsnit 4.2.

³⁹Det er i rapporten forsøgt anslået, hvor stor en del af den kapital, der kommer fra de østeuropæiske lande til Schweiz, der stammer fra kriminalitet. Man har anslået et beløb på 40-50 milliarder USD, men er klar over, at den rigtige sum ikke kan fastslås. Store beløb stammer fra Østeuropas "paralleløkonomi" (skattesvig, korruption m.v.), og beløbets oprindelse kan være vanskelig at spore.

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 25. juni 1999

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 1999

KAPITEL 6. STRAFFEBESTEMMELSER I ANDRE LANDE

6.1. Generelt vedrørende FATF-landene

Som *bilag 1* vedlægges en kort, skematisk oversigt over FATF-landenes⁴⁰ regler udarbejdet med udgangspunkt i de evalueringsrapporter, der udarbejdes for alle FATF-lande⁴¹. Disse lande er valgt ud fra den betragtning, at de alle deltager i FATFs arbejde, der er koncentreret omkring at forhindre, at udbytte fra alvorlig kriminalitet kan komme til at fremtræde som en legitim formue, der uhindret kan anvendes.

Som det fremgår, har der gennem de senere år været en markant udvikling hen mod brede hæleriregler, og flere lande er ved at gennemføre yderligere udvidelser. Det bemærkes, at den danske hvidvasklovgivning i 1996 blev evalueret af FATF. I evalueringsrapporten fra 1997 anbefales det, at Danmark udarbejder et nyt delikt vedrørende hvidvask af penge, som inkluderer hvidvask af udbytte fra alle typer alvorlig kriminalitet, deriblandt alle kriminalitetstyper, hvor udbyttet er stort.

⁴⁰FATF : Financial Action Task Force on Money Laundering.

⁴¹Der henvises til afsnit 7.2. vedrørende FATF.

6.2. Svensk ret

Frem til 1/7 1991 havde Sverige følgende hæleribestemmelse (Brottsbalk 9. kap. § 6):

"Den som köper något, som är frånhänt annan genom brott⁴², eller tillgodogör sig det eller eljest därmed tager befattning ägnad att försvåra dess återställande, dömes för häleri ... (strafmaksimum fängsel i 2 år) ... Detsamma skall gälla, om någon bereder sig otillbörlig vinning av annans brottsliga förvärv, så ock om någon genom krav, överlåtelse eller på annat dylikt sätt hävdar genom brott tilkommen fordran."

Der var endvidere bestemmelser om hæleri i næringsvirksomhed, om maksimumstraf af fængsel i 4 år for groft hæleri og om uagtsomt hæleri ("häleriförseelse")⁴³.

1/7 1991 ændredes § 6 ved lov 1991:451, så indholdet blev:

"6 §

Den som

1. på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande tar befattning med något som är frånhänt annan genom brott,
2. bereder sig otillbörlig vinning av annans brottsliga förvärv,

3. otillbörligen främjar möjligheterna för annan att tillgodogöra sig egendom som härrör från brottsligt förvärv eller värdet av sådan egendom,
4. med uppsåt at dölja egendomens ursprung medverkar till att bortföra, överlåta, omsätta eller vidta annan sådan åtgärd med egendom som härrör från brottsligt förvärv, eller
5. genom krav, överlåtelse eller på annat liknande sätt hävdar genom brott tillkommen fordran

döms för häleri til fängelse i högst två år".

For groft hæleri har maksimumstraffen siden 1993 været fængsel i 6 år, og der er fortsat en bestemmelse om "häleriforseelse".

I en betænkning fra marts 1997 om "Bekämpande av penningtvätt"⁴⁴ foreslås en udvidelse⁴⁵, så told- og skattekriminalitet bliver omfattet, og så der ikke skal påvises en bestemt førforbrydelse. Forslaget – der vedrører en hvidvasklov, der både indeholder underretningspligt og straffebestemmelser – lyder således⁴⁶:

"16 §

Den som tar sådan befattning med medel som härrör från brott eller brottslig verksamhet av allvarligare slag som är ägnad att dölja denna egenskap hos medlen döms för penningtvättsbrott till fängelse i högst två år".

Der er en bestemmelse om, at bestemmelsen kun kan anvendes, hvis førforbrydelsen kan give fængsel over 6 måneder. I grove tilfælde er strafmaksimum fængsel i 6 år. Der kan også dømmes (fængsel højst 6 måneder), hvis den pågældende havde "skälig anledning att anta", at der var tale om sådanne midler.

Det siges i bemærkningerne til lovudkastet⁴⁷, at penningtvättsbrottet ikke skal være subsidiært i forhold til hæleribestemmelsen, men skal være selvstændigt. Anklager og domstole må så tage stilling til subsumtionen.

På baggrund af betænkningen fra marts 1997 om "Bekämpande av penningtvätt" blev der den 15. oktober 1998 fremsat et lovforslag⁴⁸, der er vedtaget af Riksdagen den 17/2 1999. Loven (1999:164) træder i kraft den 1/7 1999. Ved loven er pkt. 3 og pkt. 4 fjernet fra den oven for nævnte § 6 (Brottsbalk 9. kap. § 6), der herefter har følgende indhold:

"6 §

Den som

1. på ett sätt som är ägnat att försvåra ett återställande tar befattning med något som är frånhänt annan genom brott,
2. bereder sig otillbörlig vinning av annans brottsliga förvärv, eller
3. genom krav, överlåtelse eller på annat liknande sätt hävdar genom brott tillkommen fordran döms för häleri till fängelse i högst två år."

⁴² Ifølge den svenske straffelovs 1. kap. § 1 er "brott" et fælles udtryk for alle handlinger, der er strafsanktionerede i straffeloven eller andre love.

⁴³BrB 9. kap § 7.

⁴⁴ SOU 1997:36

⁴⁵Betænkningen s. 173.

⁴⁶ Sm.st. s. 25.

⁴⁷ Sm.st. s. 190.

⁴⁸ Regeringens proposition 1998/99:19 Ändringar i lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt, m.m.

Samtidig indføres to nye bestemmelser, § 6 a og § 7 a, i den samme lov. Bestemmelserne vedrører henholdsvis "penninghäleri" og "penninghäleri-förseelse", og har følgende ordlyd:

"6 a §
Den som

1. otillbörligen främjar möjligheterna för annan att tillgodogöra sig egendom som härrör från brottsligt förvärv eller värdet av sådan egendom, eller
2. med uppsåt att dölja egendomens ursprung medverkar till att bortföra, överlåta, omsätta eller vidta annan sådan åtgärd med egendom som härrör från brottsligt förvärv döms för penninghäleri till fängelse i högst två år.
För penninghäleri döms också den som, i annat fall än som anges i första stycket, otillbörligen medverkar till att bortföra, överlåta, omsätta eller vidta annan sådan åtgärd med egendom, om åtgärden är ägnad att dölja att annan har berikat sig genom brottslig gärning.

Är brott som anges i första eller andra stycket grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst sex år."

"7 a §
Är brott som avses i 6 a § att anse som ringa, döms för penninghäleriförseelse till böter eller fängelse i högst sex månader.

För penninghäleriförseelse skall också dömas den som

1. i fall som avses i 6 a § första stycket inte insåg men hade skälig anledning att anta att brott förelåg, eller
2. i fall som avses i 6 a § andra stycket inte insåg men hade skälig anledning att anta att annan berikat sig genom brottslig gärning."

6.3. Norsk ret

Frem til juni 1993 havde Norge følgende hæleribestemmelse (straffelovens § 317) :

"For heleri straffes den som mottar til eie, pant eller bruk, skjuler, for-varer, forbruker eller søker avhendet eller pantsatt en gjenstand, enda han forsto at tingen var fravendt noen ved en forbrytelse eller ved en forseelse etter § 391 a eller utviste uaktsomhet i så måte. Medvirkning straffes på samme måte."

Bestemmelsen gjaldt også surrogater. Straffen var fængsel i højst 3 år, men op til 6 år ved sædvanemæssigt hæleri. Endvidere var der en bestemmelse i straffelovens § 320 om fængsel i op til 2 år for den, der ydede efterfølgende bistand for at sikre gerningsmanden en ved forbrydelsen tilsigtet fordel.

Ved lov nr. 76 af 11/6 1993 ophævedes disse bestemmelser, og straffelovens § 317 fik følgende ordlyd :

"Den som mottar eller skaffer seg eller andre del i udbytte av en straffbar handling, eller som yder bistand til å sikre slikt utbytte for en annen, straffes for heleri med bøter eller fængsel inntil 3 år. Som å yte bistand regnes blant annet det å innkreve, oppbevare, skjule, transportere, sende, overføre, konvertere, avhende, pantsette eller la investere utbyttet. Likestilt med utbyttet er gjenstand, fordring eller tjeneste som trer istedenfor utbyttet."⁴⁹

Groft hæleri kan straffes med fængsel i op til 6 år. Gælder overtrædelsen udbytte fra narkotikakriminalitet, kan der under særdeles skærpene omstændigheder idømmes fængsel i op til 21 år. Uagtsomt hæleri kan straffes med fængsel i op til 2 år. Hælerireglerne gælder ikke for almindeligt underhold eller for normalt vederlag for sædvanlige varer m.v., jfr. afsnit 9.2.

⁴⁹ Bestemmelsen er ifølge en norsk højesteretskendelse af 24/10 1997 også anvendelig ved bistand til sikring af udbytte ved forudgående dispositioner.

6.4. Fransk ret

Hovedbestemmelsen om hæleri findes i straffelovens artikel 321-1, der lyder således:

"Le recel est le fait de dissimuler, de détenir ou de transmettre une chose, ou de faire office d'intermédiaire afin de la transmettre, en sachant que cette chose provient d'un crime ou d'un délit.

Constitue également en recel le fait, en connaissance de cause, de bénéficier, par tout moyen, du produit d'un crime ou d'un délit.

Le recel est puni de cinq ans d'emprisonnement et de 2.500.000 F d'amende." [50](#)

Er hæleriet vanemæssigt, professionelt eller udført af en organiseret bande kan straffen efter artikel 321-2 stige til fængsel i 10 år og bøde på 5 mio. F.

I 1987 indsattes artikel 627 om narkotikahæleri i Code de la santé publique og i 1989 indsattes artikel 415 i toldloven om den, der udfører finansielle transaktioner mellem Frankrig og udlandet vedrørende narkotikaudbytte.

I 1994 blev narkotikahæleriet flyttet til straffelovens artikel 222-38 og i 1996 blev bestemmelserne udvidet. Der indsattes i artikel 324-1 en bestemmelse om, at det er strafbart at hjælpe på enhver måde med at dække over kilden til et strafbart udbytte samt at placere, skjule eller konvertere direkte eller indirekte udbytte fra kriminalitet. Normalmaksimumstraffen er 5 år, men straffen kan i nogle tilfælde stige til 10 år, og kan i visse tilfælde følge hovedforbrydelsen, hvis den har en højere straf.

⁵⁰ Uautoriseret oversættelse af artikel 321-1: "Det er hæleri at skjule, besidde eller overdrage en ting eller at fungere som mellemmand med henblik på at overdrage en ting med kendskab til, at den pågældende ting hidrører fra en forbrydelse.

Det er endvidere hæleri på en hvilken som helst måde at have fordel af udbyttet hidrørende fra en forbrydelse. Hæleri straffes med fem års fængsel og en bøde på 2.500.000 FFR."

De franske bestemmelser om hvidvask lyder således:

"Livre III, titre II, chapitre IV, section 1

Dispositions relatives aux infractions de blanchiment

Art. 324-1 Le blanchiment est le fait de faciliter, par tout moyen, la justification mensongère de l'origine des biens ou des revenus de l'auteur d'un crime ou d'un délit ayant procuré à celui-ci un profit direct ou indirect.

Constitue également un blanchiment le fait d'apporter un concours à une opération de placement, de dissimulation ou de conversion du produit direct ou indirect d'un crime ou d'un délit.

Le blanchiment est puni de cinq ans d'emprisonnement et de 2.500.000 F d'amende.

Art. 324-2 Le blanchiment est puni de dix ans d'emprisonnement et de 5.000.000 F d'amende :

1. Lorsqu'il est commis de façon habituelle ou en utilisant les facilités que procure l'exercice d'une activité professionnelle;

2. Lorsqu'il est commis en bande organisée.

Art. 324-3 Les peines d'amende mentionnées aux articles 324-1 et 324-2 peuvent être élevées jusqu'à la moitié de la valeur de biens ou des fonds sur lesquels ont porté les opérations de blanchiment.

Art. 324-4 Lorsque le crime ou le délit dont proviennent les biens et les fonds sur lesquels ont porté les

opérations de blanchiment est puni d'une peine privative de liberté d'une durée supérieure à celle de l'emprisonnement encouru en application des articles 324-1 ou 324-2, le blanchiment est puni des peines attachées à l'infraction dont son auteur a eu connaissance et, si cette infraction est accompagnée de circonstances aggravantes, des peines attachées aux seules circonstances dont il a eu connaissance.

Art. 324-5 Le blanchiment est assimilé, au regard de la récidive, à l'infraction à l'occasion de laquelle ont été commises les opérations de blanchiment.

Art. 324-6 La tentative des délits prévus à la présente section est punie des mêmes peines." [51](#)

Derudover er den særlige bestemmelse om narkotikahæleri bibeholdt i artikel 111-38, men omformuleret, og det samme gælder toldlovens artikel 415.

⁵¹Uautoriseret oversættelse af hvidvaskbestemmelserne:

6.5. Tysk ret

Den almindelige hæleribestemmelse findes i den tyske straffelovs § 259, stk. 1, der lyder således:

"Wer eine Sache, die ein anderer gestohlen oder sonst durch eine gegen fremdes Vermögen gerichtete rechtswidrige Tat erlangt hat, ankaufte oder sonst sich oder einem Dritten verschafft, sie absetzt oder absetzen hilft, um sich oder einen Dritten zu bereichern, wird mit Freiheitsstrafe bis zu fünf Jahren oder mit Geldstrafe bestraft."

I den tyske straffelovs § 261 indsattes med virkning fra 22/9 1992, og med en udvidelse især vedrørende kriminelle organisationer 1/12 1994, en bestemmelse om hvidvask. Bestemmelsen lyder således :

"§ 261. Geldwäsche, Verschleierung unrechtmässiger Vermögenswerte

(1) Wer einen Gegenstand, der aus einer in Satz 2 genannten rechtswidrigen Tat eines anderen herrührt, verbirgt, dessen Herkunft verschleiert oder die Ermittlung der Herkunft, das Auffinden, den Verfall, die Einziehung oder die Sicherstellung eines solchen Gegenstandes vereitelt oder gefährdet, wird mit Freiheitsstrafe bis zu fünf Jahren oder mit Geldstrafe bestraft. Rechtswidrige Taten im Sinne des Satzes 1 sind

1. Verbrechen,
2. Vergehen nach § 29 Abs. 1 Satz 1 Nr. 1 des Betäubungsmittelgesetzes oder § 29 Abs. 1 Nr. 1 des Grundstoffüberwachungsgesetzes oder
3. Vergehen nach den §§ 246, 263, 264, 266, 267, 332 Abs. 1, auch in Verbindung mit Abs. 3, oder nach § 334 [52](#), die von einem Mitglied einer Bande, die sich zur fortgesetzten Begehung solcher Taten verbunden hat, gewerbsmässig begangen worden sind, sowie
4. von einem Mitglied einer kriminellen Vereinigung (§ 129) begangene Vergehen.

(2) Ebenso wird bestraft, wer einen in Absatz 1 bezeichneten Gegenstand

1. sich oder einem Dritten verschafft oder
2. verwahrt oder für sich oder einen Dritten verwendet, wenn er die Herkunft des Gegenstandes zu dem Zeitpunkt gekannt hat, zu dem er ihn erlangt hat.

(3) Der Versuch ist strafbar.

(4) In besonders schweren Fällen ist die Strafe Freiheitsstrafe von sechs Monaten bis zu zehn Jahren. Ein besonders schwerer Fall liegt in der Regel vor, wenn der Täter gewerbsmässig oder als Mitglied einer Bande handelt, die sich zur fortgesetzten Begehung einer Geldwäsche verbunden hat.

(5) Wer in den Fällen des Absatzes 1 oder 2 leichtfertig nicht erkennt, dass der Gegenstand aus einer in

Absatz 1 genannten rechtswidrigen Tat eines anderen herrührt, wird mit Freiheitsstrafe bis zu zwei Jahren oder mit Geldstrafe bestraft.

(6) Die Tat ist nicht nach Absatz 2 strafbar, wenn zuvor ein Dritter den Gegenstand erlangt hat, ohne hierdurch eine Straftat zu begehen."

Bestemmelsen indeholder også konfiskationsbestemmelser samt en bestemmelse om, at der ikke kan straffes, hvis der sørges for anmeldelse, før hvidvask er opdaget.

⁵²Underslæb, bedrageri, subventionsbedrageri, mandatsvig, dokumentfalsk og bestikkelse.

Bog III, afsnit II, kapitel IV, sektion 1

Foranstaltninger vedrørende overtrædelse af bestemmelserne om hvidvask

Art. 324-1 Det er hvidvask at gøre det muligt – uanset på hvilken måde – løgnagtigt at lade oprindelsen af et formuegode eller en indkomst, der direkte eller indirekte hidrører fra en forbrydelse, fremtræde som lovlig. Det er endvidere hvidvask at yde bistand til at anbringe, skjule eller forandre et udbytte, der direkte eller indirekte hidrører fra en forbrydelse.

Hvidvask straffes med fem års fængsel og en bøde på 2.500.000 FFR.

Art. 324-2 Hvidvask straffes med 10 års fængsel og en bøde på 5.000.000 FFR:

1. Hvis forbrydelsen er begået vanemæssigt eller i forbindelse med udnyttelse af faciliteter, der er stillet gerningsmanden til rådighed i forbindelse med hans professionelle virke.

2. Hvis forbrydelsen er begået af flere i forening.

Art. 324-3 De bødestrafte, der er nævnt i artiklerne 324-1 og 324-2, kan forhøjes til halvdelen af værdien af det formuegode eller de pengemidler, som hvidvasken vedrører.

Art. 324-4 Såfremt den forbrydelse, hvorfra det formuegode eller de pengemidler, som har været genstand for hvidvask, hidrører, straffes med en frihedsstraf af en længere varighed end den fængselsstraf, der idømmes i medfør af artiklerne 324-1 eller 324-2, fastsættes straffen for hvidvask efter de bestemmelser om straf, der gælder for den oprindelige forbrydelse, under forudsætning af, at gerningsmanden var vidende om, hvilken oprindelig forbrydelse midlerne hidrørte fra. Såfremt der er skærpende omstændigheder forbundet med den oprindelige forbrydelse, straffes gerningsmanden alene for de skærpende omstændigheder, som han havde kendskab til.

Art. 324-5 I gentagelsestilfælde ligestilles hvidvask med den forbrydelse, hvorfra det formuegode eller de pengemidler, som har været genstand for hvidvask, hidrører.

Art. 324-6 Forsøg straffes med samme straf."

6.6. Engelsk ret

Den almindelige hæleribestemmelse findes i Theft Act 1968, Handling stolen goods, section 22:

"22. – (1) A person handles stolen goods if (otherwise than in the course of stealing) knowing or believing them to be stolen goods he dishonestly receives the goods, or dishonestly undertakes or assists in their retention, removal, disposal or realisation by or for the benefit of another person, or if he arranges to do so.

(2) A person guilty of handling stolen goods shall on conviction or indictment be liable to imprisonment for a term not exceeding fourteen years."

England fik i § 24 i Drug Trafficking Offences Act 1986 en bestemmelse om narkotikahvidvask. En tilsvarende regel vedrørende terrorisme indførtes ved Prevention of Terrorism Act 1989.

Ved Criminal Justice CAT 1993 indsattes i the Criminal Justice Act 1988 som § 93 A - § 93 C bestemmelser om straf for hvidvask for den, der bistår med at sikre udbyttet fra en kriminel handling. (§ 93 A: Assisting another to retain the benefit of criminal conduct. § 93 B: Acquisition, possession or use of proceeds from criminal conduct. § 93 C: Concealing or transferring proceeds of criminal conduct). Maksimumstraffen er fængsel i 14 år. Endvidere indsattes i § 93 D (Tipping-off) en bestemmelse om straf for den, der ved eller har mistanke om, at politiet har iværksat eller er ved at iværksætte en hvidvaskefterforskning, eller at der er givet underretning om

hvidvaskmistanke, og som videregiver oplysning herom, som kan skade efterforskningen. Maksimumstraffen er fængsel i 5 år.

Tilsvarende regler vedrørende narkotikakriminalitet indsattes i Drug Trafficking Act 1994 §§ 49-51 og 53. I § 52 (Failure to disclose knowledge or suspicion of money laundering) indsattes en bestemmelse om straf for den, der ikke giver underretning om en mistanke om narkotikahvidvask, som han har fået i sit erhverv (med begrænsninger for advokaters privilegerede oplysninger). Maksimumstraffen for overtrædelse af § 52 er fængsel i 5 år.

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 25. juni 1999

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 1999

KAPITEL 7. INTERNATIONALE TILTAG

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Gå til bund\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

KAPITEL 7. INTERNATIONALE TILTAG

7.1. Baggrunden

Den almindelige udvikling, herunder i samfærdselsmidler, teknologi og samhandelsforhold, har tillige haft indflydelse på de kriminelles adfærdsmønstre. Kriminaliteten og placering af udbyttet er blevet mere grænseoverskridende, og dermed er behovet for en forbedring af mulighederne for internationalt samarbejde vokset tilsvarende. Ikke mindst udviklingen i narkotikakriminaliteten har medført, at landene er blevet opmærksomme på behovet for regler, der muliggør et effektivt samarbejde. Kampen mod narkotikakriminaliteten medførte også en stigende fokusering på udbytte og konfiskation.

De internationale bestræbelser for at sikre, at kriminalitet opdages, og at kriminalitet ikke betaler sig, har udmøntet sig i de i afsnit 7.2. omtalte tiltag.

7.2. De enkelte tiltag

I 1988 udfærdigede Baselkomiteen [53](#) den såkaldte Baselerklæring om forebyggelse af brug af banker til hvidvask, der bl.a. åbnede mulighed for, at bankerne kunne underrette politiet.

Ligeledes i 1988 udfærdigedes Wienerkonventionen [54](#). Konventionen, der er ratificeret af Danmark i 1991, behandler bl.a., hvad der skal være strafbart som narkotikakriminalitet, konfiskation og det internationale samarbejde. Med hensyn til det strafbare er der en omfattende beskrivelse af alle de for narkotikakriminalitet relevante led (dyrkning, produktion, salg, omsætning m.v.) i artikel 3. Vedrørende efterfølgende medvirken indeholder artikel 3 følgende :

"1. Hver part skal træffe sådanne forholdsregler, som vil være nødvendige for at fastslå følgende forhold som lovovertrædelser i henhold til dens nationale lovgivning, når overtrædelser begås forsætligt :

(a)(i) ... (vedrører produktion, handel m.v.)

(b)(i) Tilegnelse eller overførsel af formuegoder med viden om, at disse formuegoder hidrører fra en eller flere forbrydelser i henhold til pkt. (a) i nærværende stykke eller fra deltagelse i sådanne forbrydelser, med det formål at skjule eller tilsløre formuegodets ulovlige oprindelse eller at bistå enhver person, der er indblandet i begåelse af en sådan forbrydelse med den hensigt at unddrage sig de retlige konsekvenser af disse handlinger;

(ii) Fordølgelse eller tilsløring af et formuegodes beskaffenhed, oprindelse, placering, rådighed, bevægelse, rettigheder over eller ejendomsret til det, vidende at et sådan formuegode hidrører fra en eller flere forbrydelser i henhold til pkt. (a) i nærværende stykke eller fra deltagelse i en sådan forbrydelse;

Under iagttagelse af hver parts forfatningsmæssige principper og retssystemets grundlæggende begreber :

(i) erhvervelse, besiddelse eller anvendelse af formuegoder med viden på modtagelsestidspunktet om, at formuegodet hidrørte fra en eller flere forbrydelser i henhold til pkt. (a) i nærværende stykke eller fra deltagelse i en sådan forbrydelse eller forbrydelser;"

⁵³ The Committee on Banking Regulations and Supervisory Practices.

⁵⁴ FN's konvention af 20/12 1988 imod ulovlig handel med narkotika og psykotrope stoffer. Bekendtgørelse nr. 50 af 17/6 1993, Lovtidende C.

I 1990 udfærdigedes FATF's 40 rekommandationer⁵⁵, der anbefalede kriminalisering af hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet i overensstemmelse med Wienerkonventionen, og tillige anbefalede, at en yderligere kriminalisering blev overvejet. Der var herudover krav til finanssektoren vedrørende oplysninger om kunders identitet, opbevaring af disse ID-oplysninger og transaktionsoplysninger i mindst 5 år, interne procedurer og uddannelse for at opdage hvidvask, ret eller pligt til at indgive underretning om hvidvask, m.v. Desuden var der rekommandationer om internationalt samarbejde m.v.

Ligeledes i 1990 udfærdigedes Strasbourgkonventionen⁵⁶. Konventionen, der er ratificeret af Danmark i 1996, indeholder omfattende bestemmelser om beslaglæggelse, konfiskation, internationalt samarbejde m.v. Den kræver som udgangspunkt, at hvidvask af udbytte fra alle strafbare forhold er kriminaliseret, men åbner i artikel 6, stk. 4, mulighed for at afgive erklæring om, at kun visse prædikatorbrydelser er omfattet.

⁵⁵ FATF : Financial Action Task Force on Money Laundering.

⁵⁶ Europarådets konvention af 8/11 1990 om hvidvask, efterforskning samt beslaglæggelse og konfiskation af udbyttet fra strafbart forhold (også kaldt Hvidvaskkonventionen). Konventionen er gennemført ved lov nr. 291 af 24/4 1997 og er optaget som bilag til loven, Lovtidende A.

I artikel 1, litra a, defineres "udbytte" som enhver økonomisk fordel i forbindelse med kriminelle handlinger. Det kan bestå af alle former for "formuegoder", hvilket i litra b defineres som formuegoder af enhver art, det være sig rørlige eller urørlige formuegoder, fast ejendom eller løsøre samt juridiske dokumenter og papirer, der beviser adkomst til eller rettigheder over sådanne formuegoder. I litra c defineres "prædikatorbrydelse" som enhver strafbar handling, som resultat af hvilken der opstår udbytte, der kan gøres til genstand for en forbrydelse som defineret i artikel 6:

"Artikel 6

Forbrydelser i forbindelse med hvidvaskning

1. Enhver part skal vedtage sådanne lovgivningsmæssige og andre foranstaltninger, der måtte være nødvendige for at gøre følgende forhold kriminelle i henhold til national lovgivning, såfremt de begås forsætligt :

- a. omsætning eller overdragelse af formuegoder med viden om, at disse formuegoder er udbytte, med henblik på at skjule eller tilsløre den ulovlige oprindelse af formuegoderne eller på at bistå en person, der er med til at begå en prædikatorbrydelse, for at undgå de retlige konsekvenser af hans handlinger,
- b. handlinger med henblik på at skjule eller tilsløre den sande karakter, oprindelse, opbevaringssted, dispositioner, bevægelser og rettigheder for så vidt angår formuegoder med viden om, at disse formuegoder er udbytte, og med forbehold af forfatningsmæssige principper og grundlæggende retsprincipper :
- c. erhvervelse, besiddelse eller anvendelse af formuegoder med viden på modtagelsestidspunktet om, at disse formuegoder var udbytte,
- d. deltagelse i, medvirken eller sammensværgelse med henblik på at begå, forsøg på at begå og medvirken, bistand eller rådgivning i forbindelse med begåelse af nogen af de forbrydelser, der er fastlagt som forbrydelser i overensstemmelse med denne artikel.

2. I forbindelse med gennemførelsen eller anvendelse af denne artikels stk. 1

- a. er det uden betydning, om prædikatforbrydelsen falder ind under den pågældende parts strafferetlige kompetence,
- b. kan det fastsættes, at de forbrydelser, der er omhandlet i dette stykke, ikke finder anvendelse på de personer, der begik prædikatforbrydelsen,
- c. kan viden, hensigt eller formål, der kræves som element i forbindelse med de i dette stykke fastsatte forbrydelser, udledes af objektive, faktuelle omstændigheder.

3. Enhver part kan vedtage sådanne foranstaltninger, som den finder nødvendige, for også at gøre alle eller nogle af de i denne artikels stk. 1 nævnte handlinger til kriminelle handlinger i tilfælde, hvor lovovertræderen:

- a. burde have formodet, at formuegoderne var udbytte,
- b. handlede med det formål at opnå profit,
- c. handlede med det formål at fremme udførelsen af yderligere kriminelle aktiviteter.

4. Enhver part kan – på tidspunktet for undertegnelse eller ved deponering af sit ratifikations-, godkendelses- eller tiltrædelsesinstrument – ved en erklæring stilet til Europarådets generalsekretær erklære, at denne artikels stk. 1 kun finder anvendelse på prædikatforbrydelser eller kategorier af sådanne forbrydelser, der er opregnet i denne erklæring."

Danmark har afgivet erklæring efter artikel 6, stk. 4, om, at artikel 6, stk. 1, kun finder anvendelse på de prædikatforbrydelser, med hensyn til hvilke der til enhver tid efter dansk ret kan begås hæleri, herunder straffelovens § 191 a og § 284.

I 1991 blev der i EU's hvidvaskdirektiv⁵⁷ fastsat regler, der stort set svarede til FATFs rekommandationer for så vidt angik finanssektoren, men med pligt (i modsætning til FATFs valg mellem en ret eller en pligt) til, så vidt muligt før en transaktion gennemføres, på eget initiativ at underrette de myndigheder, der er ansvarlige for bekæmpelsen af hvidvaskning af penge, om ethvert forhold, der kan være tegn på hvidvaskning af penge⁵⁸. Endvidere indsattes i direktivets artikel 12 følgende bestemmelse: "Medlemsstaterne drager omsorg for at udvide samtlige eller en del af dette direktivs bestemmelser til ud over de kredit- og finansieringsinstitutter, der er nævnt i artikel 1, at omfatte andre erhverv og kategorier af virksomheder, som udøver aktiviteter, der særlig vil kunne udnyttes til hvidvaskning af penge".

Hvidvaskbegrebet defineres i direktivets artikel 1 således:

- "hvidvaskning af penge" : nedenstående forsætlige handlinger :
- konvertering eller overførsel af formuegoder – vel vidende, at de hidrører fra en kriminel handling eller fra medvirken til en sådan handling – med det formål at fortie eller tilsløre formuegodernes oprindelse eller at hjælpe personer, som er involveret i en sådan handling, til at unddrage sig de retlige konsekvenser heraf
- fortielse eller tilsløring af formuegodernes art, oprindelse, lokalisering, placering eller bevægelser eller af den egentlige ejendomsret til disse formuegoder eller dertil knyttede rettigheder, vel vidende, at de hidrører fra en kriminel handling eller fra medvirken i en sådan handling
- erhvervelse, besiddelse eller anvendelse af formuegoder, vel vidende ved modtagelsen af disse goder, at de hidrører fra en kriminel handling eller fra medvirken i en sådan handling."

Begrebet "kriminel handling" omfatter de i Wienerkonventionen nævnte overtrædelser samt alle handlinger, medlemsstaterne har valgt at lade være omfattet af direktivet.

Ved en revision i 1996 af FATFs 40 rekommandationer blev det anbefalet, at medlemslandene skal kriminalisere hvidvask af udbytte fra alvorlig kriminalitet. Det er medlemslandene selv, der definerer indholdet af begrebet alvorlig kriminalitet. Endvidere blev det anbefalet, at der – som i EU's direktiv – skal være pligt til at underrette.

I april 1997 afgav *Gruppen på Højt Plan*, der blev nedsat af Det Europæiske Råd, en handlingsplan til bekæmpelse af organiseret kriminalitet⁵⁹, hvor det henstilles⁶⁰, at kriminalisering af hvidvask gøres så generel som muligt, og at det bør undersøges, om det er muligt at udvide den kriminaliserede hvidvask til også at omfatte forsømmelighed.

⁵⁷Rådets direktiv af 10/6 1991 om forebyggende foranstaltninger mod anvendelse af det finansielle system til hvidvaskning af penge (91/308/EØF).

⁵⁸Jfr. direktivets artikel 6 og 7.

⁵⁹ 6274/4/97 JAI 7 REV 4.

⁶⁰ Den detaljerede handlingsplan, punkt 26 b.

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 25. juni 1999

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 1999

KAPITEL 8. LOVÆNDRINGER VEDRØRENDE INTERNATIONALE TILTAG

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Gå til bund\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

KAPITEL 8. LOVÆNDRINGER VEDRØRENDE INTERNATIONALE TILTAG

Danmark implementerede EU's hvidvaskdirektiv ved hvidvaskloven i 1993⁶¹.

Loven finder, jfr. § 1, anvendelse på fysiske personer eller kredit- og finansieringsinstitutter, der udøver en eller flere af de i et bilag til loven nævnte finansielle aktiviteter som deres hovedaktivitet. Endvidere er livsforsikringselskaber og pensionskasser omfattet af lov om forsikringsvirksomhed samt udenlandske kredit- og finansieringsinstitutter, der gennem en filial i Danmark driver de nævnte former for virksomhed, omfattet af loven.

Hvidvask defineres i lovens § 2 som konvertering, overførsel, erhvervelse, besiddelse eller anvendelse af formuegoder eller fortielse eller tilsløring af deres art, oprindelse, lokalisering, bevægelser og ejerforhold samt forsøg herpå eller medvirken hertil med viden eller formodning om, at formuegoderne stammer fra overtrædelse af straffeloven.

Loven stiller bl.a. krav om kontrol, legitimation, dokumentopbevaring og underretning af politiet ved en mistanke om hvidvask, der ikke kan afkræftes. Overtrædelse af reglerne er for de fleste bestemmelsers vedkommende, herunder pligten til at underrette, sanktioneret med bødestraf. Straffebestemmelsen gælder også for uagtsomme overtrædelser.

Ved en lovændring i 1993⁶² indsattes der også i kasinoloven visse bestemmelser i relation til forebyggelse og opdagelse af hvidvask, herunder om underretning af politiet via en særlig kontrollant ved mistanke om hvidvask. Der er i loven tilsvarende bødestraf for overtrædelse af reglerne.

Herudover vil det være en forudsætning for Danmarks forventede ratifikation af EU's svigskonvention med tilhørende protokoller i 1999, at de danske regler om efterfølgende medvirken ændres, så de tillige omfatter EU-svig og bestikkelse.

⁶¹ Lov nr. 348 af 9/6 1993 om forebyggende foranstaltninger mod hvidvaskning af penge.

⁶² Lov nr. 1096 af 22/12 1993 om bl.a. ændring af lov om spillekasinoer.

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 25. juni 1999

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 1999

KAPITEL 9. UDVALGETS OVERVEJELSER

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Gå til bund\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

KAPITEL 9. UDVALGETS OVERVEJELSER

9.1. Behovet for en udvidelse af medvirkensområdet

9.1.1. En generel bestemmelse om efterfølgende medvirken

Danmark havde fra 1866 til 1930 en generel bestemmelse om efterfølgende medvirken. Ophævelsen af bestemmelsen til fordel for en udvidelse af de specielle bestemmelser synes især at have haft sammenhæng med en ændret teoretisk holdning, der så på hæleri som en selvstændig forbrydelse (et delictum sui generis), der ikke havde sammenhæng med meddelagtighed i hovedforbrydelsen⁶³.

Udvalget har overvejet, om reguleringen bør omfatte efterfølgende medvirken i stil med § 55 i 1866-straffeloven, der taler om at sikre den ved forbrydelsen ulovligt erhvervede fordel, selv at deltage i denne eller på anden måde at fortsætte den ved forbrydelsen tilvejebragte retsstridige tilstand.

Der skønnes ikke uden for det område, der vedrører dispositioner over udbytte, at være situationer, hvor der kan være et særligt behov for regler om efterfølgende medvirken, bortset fra de situationer, hvor der allerede er specielle bestemmelser herom⁶⁴.

På den baggrund har der været enighed i udvalget om, at der ikke bør stilles forslag om en generel bestemmelse om kriminalisering af alle former for efterfølgende medvirken.

⁶³Jfr. afsnit 4.2.1.

⁶⁴Jfr. f.eks. de i afsnit 4.2.2.6. nævnte bestemmelser i straffelovens § 125, stk. 1, og § 264 c samt markedsføringslovens § 10, stk. 4.

9.1.2. En bestemmelse om både forudgående og efterfølgende medvirken

Udvalget har også overvejet, om der på nogle særlige områder er behov for at ophæve den traditionelle danske sondring mellem forudgående og efterfølgende medvirken og have en fælles bestemmelse om medvirken, uanset om den er forudgående eller efterfølgende.

I nogle tilfælde kan det være tvivlsomt, om et forhold skal bedømmes som forudgående eller efterfølgende medvirken. Som eksempel kan nævnes UfR 1978.596 Ø, hvor hovedmanden var dømt for åger med hensyn til indekspantebreve. Der rejstes tiltale mod 4 faste aftagere af pantebrevene for medvirken til åger, jfr. straffelovens § 282, subsidiært for hæleri med hensyn til åger, jfr. straffelovens § 300 c. Retterne fandt ikke, at de tiltalte havde haft tilstrækkeligt kendskab til hovedmandens forretning til at indse, hvad deres rolle som faste aftagere betød for hans forretning, og de blev derfor kun dømt for overtrædelse af straffelovens § 300 c.

I det omfang der, som i den nævnte sag, er strafferetlig dækning for både forudgående og efterfølgende medvirken, vil en fælles medvirkensbestemmelse betyde en tiltalemæssig forenkling, men vil ikke i øvrigt have nogen

betydning. Det frembyder næppe særlige problemer i sager, hvor afgrænsningen kan være tvivlsom, at rejse subsidiær tiltale for efterfølgende medvirken.

Udvalget finder ikke, at der er situationer, hvor der er et særligt behov for, at den traditionelle sondring mellem forudgående og efterfølgende medvirken ændres inden for specielle områder. Udvalget finder derfor, at den traditionelle sondring bør bibeholdes.

9.1.3. En særlig bestemmelse om efterfølgende medvirken/hæleri

I afsnit 4.2.2.3. er nævnt Justitsministeriets bemærkninger med hensyn til at udvide hæleribestemmelsen i straffelovens § 284 med skattesvig af særlig grov karakter.

Spørgsmålet om at ændre bestemmelsen er også behandlet i betænkning nr. 932/1981 om straffebestemmelser i skatte-, afgifts- og tilskudslovgivningen i sammenhæng med et forslag om indsættelse af nye bestemmelser i straffeloven⁶⁵ om afgiftsunddragelser og kreditbedrageri samt overtrædelser af EU-lovgivningen. Udvalget fandt, at der næppe var et praktisk behov for hæleriregler på området, selv om den foreslåede ændring betød, at bl.a. nogle forhold, der tidligere havde været omfattet af bedrageribestemmelsen (og dermed af straffelovens § 284), nu ville blive omfattet af den foreslåede bestemmelse. Der henvises bl.a. til, at hæleribestemmelsen ikke blev ændret ved indsættelsen af straffelovens § 289'⁶⁶

Med hensyn til hæleriregler vedrørende udbytte fra særlovsovertrædelser er situationen i dag, at der kun er en kriminalisering i straffeloven med hensyn til udbytte fra de overtrædelser af toldlovgivningen, der omfattes af bestemmelsen i straffelovens § 289, 2. pkt., om groft smugleri, samt de særlovsovertrædelser, der i visse situationer behandles efter bedrageribestemmelsen (bl.a. visse momslovsovertrædelser).

Ser man på den internationale udvikling, går den i dag klart mod meget omfattende hæleriregler. Der kan især henvises til Strasbourg-konventionen og Gruppen på Højt Plan, jfr. afsnit 7.2. Udviklingen i FATF-landene, jfr. afsnit 6.1. og bilag 1, er også markant.

Ser man på nogle af de faktiske eksempler, der er nævnt i afsnit 5, kan det give et vist indtryk af, hvad der kunne være behov for at regulere.

En del problemstillinger vil kunne løses ved en bred hæleriregel vedrørende udbytte fra straffbare forhold. Det gælder f.eks. for de eksempler, der fremgår af UfR 1992.431 ØLK og UfR 1992.432 ØLK. Et yderligere eksempel kan være en sag om organiseret kriminalitet, hvor de involverede beskæftiger sig med narkotikakriminalitet, afpresning, bedrageri, afgiftssvig, hasardspil og EU-svig. Der vil være dækning i § 191 a for narkotikakriminalitet og i § 284 for afpresning og bedrageri, mens berigelsen fra den øvrige kriminalitet ikke er dækket af hæleriregler. En eventuel tiltale, hvis en person (f.eks. en fast hvidvasker) lægger erhvervskonto til overførsel af 10 mio. kr. til udlandet, vil skulle lyde noget i retning af : "... for overtrædelse af straffelovens § 191 a, jfr. § 191, og/eller § 284, jfr. §§ ?? ved at have overført 10 mio. som tiltalte vidste eller bestemt formodede helt eller delvis hidrørte fra en eller flere af de nævnte forbrydelser...".

⁶⁵ § 289 a og § 289 b. Forslagene blev ikke gennemført.

⁶⁶ Jfr. betænkningen s. 189 og 215.

Det er udvalgets vurdering, at der i et vist omfang kan være behov for en udvidet strafferetlig regulering. Denne vurdering er især baseret på det udgangspunkt, at det er væsentligt for kriminalitetsbekæmpelsen, at anvendelse af udbytte fra straffbare forhold i videst muligt omfang forhindres eller dog vanskeliggøres. Udvalget finder især, at spørgsmålet om, hvordan man må forholde sig med hensyn til vinding fra andres kriminalitet, bør behandles ens i alle relationer. Som kriminaliteten og særlovgivningen har udviklet sig og med de straffelovsændringer, der har været på området, er situationen i dag den, at der ikke er en ensartet regulering på området. Dertil kommer i øvrigt, at det i relation til det internationale straffesagssamarbejde er hensigtsmæssigt, at de danske regler ikke utilsigtet begrænser muligheden for at bistå internationalt med kriminalitetsbekæmpelse.

9.2. Reguleringens omfang

Udvalget finder, at behovet for en udvidelse af reguleringen udelukkende vedrører vindingen/udbyttet fra kriminalitet. Med hensyn til vindingen/udbyttet finder udvalget det som nævnt væsentligt, at området reguleres på en måde, der giver en ensartet behandling af dispositioner over vindingen/udbyttet, uanset hvilken kriminalitet vindingen/udbyttet hidrører fra. Med dette udgangspunkt vurderes en eventuel udvidelse af hælerireglerne gennem en yderligere oprensning af specifikke forbrydelser ikke at være hensigtsmæssig.

Behovet for kriminalisering gælder, hvad enten vindingen/udbyttet er en typisk eller atypisk side ved den pågældende kriminalitetsform. Det er en typisk side ved straffelovens og særlovenes berigelsesforbrydelser, men en atypisk side f.eks. ved drab, hvor en lejemor der imidlertid kan have et betragteligt udbytte, eller ved vold og trusler, hvor der imidlertid kan være tale om betaling til personer, der inddriver gæld med sådanne midler (såkaldt gorillavirksomhed). Desuden er der en række kriminalitetsformer, der ikke kan karakteriseres som berigelsesforbrydelser, men typisk giver et ulovligt udbytte, herunder besparelser. Det gælder f.eks. for mange miljø-lovsovertrædelser, menneskesmugling, ulovlig våbenhandel og overtrædelser af kvoteordninger for fisk og andre varer.

Udvalget har overvejet, om ordet "vinding" eller ordet "udbytte" skal anvendes i forbindelse med reguleringen.

Begrebet "vinding" anvendes bl.a. i straffelovens kapitel 28, om berigelsesforbrydelser, og i straffelovens § 50, stk. 2, om tillægsbøder. Sidstnævnte bestemmelse vedrører situationer, hvor der ved lovovertrædelsen er opnået eller tilsigtet at opnå økonomisk vinding.

Et andet rimeligt klart afgrænset begreb er "udbytte", jfr. straffelovens § 75 om konfiskation. I relation til den ønskede regulering vil det væsentlige være det udbytte, der relaterer sig direkte til kriminaliteten, mens der i relation til konfiskation opstår spørgsmål om fradrag af visse udgifter m.v.

I Straffelovrådets betænkning nr. 355/1964 om konfiskation beskrives "udbytte"⁶⁷, som de genstande, herunder penge, der er indvundet umiddelbart ved det strafbare forhold. For så vidt angår indirekte udbytte, dvs. udbytte opnået ved dispositioner over det umiddelbare udbytte, anføres⁶⁸, at det vil afhænge af sammenhængen med det umiddelbare udbytte, om det bør konfiskeres, hvilket f.eks. bør kunne ske ved renteindtægter samt i tilfælde, hvor gerningsmanden oprindeligt har regnet med det pågældende udbytte.

I straffelovens § 191 a og § 284 anvendes "vinding" ved den del af gerningsindholdet, der vedrører at modtage eller skaffe sig eller andre del i vindingen, mens "udbytte" anvendes ved den del af gerningsindholdet, der vedrører bistand til at sikre en anden udbyttet.

Der ses ikke at være nogen reel forskel på, hvad de to begreber dækker i relation til efterfølgende medvirken. Udvalget finder derfor ikke, at det er velbegrundet fortsat at have to forskellige udtryk, og har valgt alene at benytte ordet "udbytte", der er mest i overensstemmelse med nutidens sprogbrug.

Udvalget finder, at reguleringen bør omfatte det identificerbare, direkte udbytte ved kriminalitet, herunder identificerbare surrogater og identificerbare frugter – f. eks. renter – af dette udbytte. Kravet om et identificerbart udbytte vil typisk betyde, at der ikke kan dømmes for efterfølgende medvirken, hvis udbyttet består af en besparelse (som tilfældet f.eks. er ved visse former for miljøkriminalitet).

Udbyttebegrebet i den foreslåede bestemmelse omfatter ikke information, der ikke er knyttet til et fysisk medie (f.eks. erhvervshemmeligheder og pinkoder til telefoner ("calling cards"))⁶⁹. I det omfang denne form for udbytte skal omfattes af hælerilignende regler, må det ske ved særskilt lovregulering, således som det allerede er tilfældet på nogle områder.⁷⁰

⁶⁷ Betænkningen s. 23.

⁶⁸ Betænkningen s. 25.

⁶⁹ I modsætning hertil er det i Norge i en Høyesteretts kendelse af 6/12 1995 (RT 1995.1872) antaget, at der kunne straffes for hæleri. Den domfældte, der havde købt calling cards, var i byretten dømt for forsøg på hæleri, og forsvareren gjorde gældende, at kortnumrene ikke kunne anses for "udbytte" i den norske straffelovs § 317's

forstand. Det siges i højesterettens kendelse, at PIN-koderne giver adgang til telefonselskabernes tjenester, og de har derved økonomisk betydning og er egnede til at blive disponeret over. En PIN-kode må derfor anses for udbytte i den norske straffelovs § 317's forstand, når den hidrører fra en strafbar handling.

⁷⁰ Nogle lovbestemmelser vedrører information, der er fremkommet ved bestemte lovovertrædelser. Er information f.eks. fremkommet ved overtrædelse af straffelovens § 263-264 a, er der efter § 264 c strafansvar for den, der efterfølgende skaffer sig eller uberettiget udnytter oplysningerne. Efter markedsføringslovens § 10, stk. 4, må erhvervsdrivende ikke benytte en erhvervshemmelighed, såfremt kendskab til eller rådighed over den er opnået i strid med bestemmelserne i lovens § 10, stk. 1-3, der vedrører personers pligt til at beskytte erhvervshemmeligheder m.v. tilhørende virksomheder, de har et arbejdsforhold til.

Der kan i øvrigt henvises til Justitsministeriets lovforslag af 27/1 1994⁷¹ bl.a. vedrørende ændringen af straffelovens § 284⁷². Det siges her, at genstanden for hæleriet – "vindingen", "udbyttet" eller "tingen" – kan være penge, der stammer fra en af de nævnte berigelsesforbrydelser. Det siges videre:

"Forudsætningen for, at hæleri kan komme på tale, er imidlertid, at pengeudbyttet kan identificeres som hidrørende fra førforbrydelsen. Såfremt dette er tilfældet, vil et hæleriansvar i princippet også kunne gøres gældende i tilfælde, hvor det direkte udbytte har været genstand for videre omsætning, forudsat at pengene fortsat kan identificeres som hidrørende fra den oprindelige berigelsesforbrydelse.

Genstanden for hæleriet er i de typiske tilfælde fysiske genstande, der i reglen uden besvær lader sig identificere, f.eks. sølvtoj, cigaretter, checkblanketter, bankbøger m.v. Selv om rede penge antageligt også kan være genstand for hæleri, spiller det en afgørende rolle for hæleriansvar med hensyn til rede penge, at der ved omsætning af penge gælder en særlig vidtgående ekstinktionsregel. Har erhververen således i kraft af formueretlige regler eller principper vundet ret til en pengesum, idet den pågældende ved erhvervelsen var i god tro om pengeudbyttets herkomst, vil der ikke efterfølgende kunne gøres et hæleriansvar gældende. Hæleriansvar er også udelukket, selv om erhververen omsætter pengene efter at være blevet klar over deres ulovlige herkomst. Det skyldes, at der efter ekstinktionen ikke længere rent objektivt foreligger en underliggende berigelsesforbrydelse."

Det siges endvidere i lovforslaget, at strafansvar efter § 284, 2. led,⁷³ og § 303 kun vil komme på tale, såfremt det kan påvises, at pengeudbyttet hidrører fra indsmugling af særlig grov karakter.

Som nævnt i afsnit 6.3. indeholder den norske straffelovs § 317 en særregel vedrørende almindeligt underhold m.v. Bestemmelsen (stk. 6) lyder således:

"Straff etter denne paragrafen får likevel ikke anvendelse på den som mottar utbyttet til vanlig underhold av seg selv eller andre fra en som plikter å yte slikt underhold, eller på den som mottar utbyttet som normalt vederlag for vanlige forbruksvarer, bruksting eller tjenester."

Gennem denne bestemmelse holdes f.eks. overladelse af mad til en ægtefælle eller et barn uden for bestemmelsen, men ikke overladelse af luksusgaver. Det samme gælder forretningsdrivende, som sælger mad, klæder og andre forbrugsvarer til almindelige forbrugere. Det nævnes i de norske forarbejder, at en kioskejer, som fra sin kiosk har set en person sælge narkotika, ikke kan straffes for efterfølgende at have solgt aviser eller madvarer til narkotikahandleren.

⁷¹ FT 1993/94 A 6335.

⁷² Indsættelse af henvisningen til straffelovens § 289, 2. pkt.

⁷³ Om sikring af udbytte.

I betragtning af det meget vide omfang, som den foreslåede nye danske bestemmelse vil få, er der efter udvalgets opfattelse herefter behov for en lignende begrænsning, der enten kan fremgå af bemærkningerne til et lovforslag eller indgå i loven med f. eks. en formulering som følgende:

"Straf efter denne bestemmelse kan ikke pålægges den, som modtager udbytte til sædvanligt underhold fra familiemedlemmer eller samlever, eller den, der modtager udbytte som normalt vederlag for

sædvanlige forbrugsvarer, brugsting eller tjenester."

En sådan begrænsning, der svarer til den norske bestemmelse, vil også få en vis betydning for de forhold, der i dag udgør hæleri.

Udvalget finder, at der bør formuleres en bestemmelse svarende til den norske direkte i loven. Bestemmelsen vil dække såvel det almindelige underhold som den almindelige detailhandel, hvor køberen betaler i et i øvrigt normalt handelsforløb med udbytte fra kriminalitet.

Med hensyn til den modsatrettede situation, hvor det er sælgeren, der sikrer sit udbytte gennem salg, finder udvalget, at det i langt de fleste situationer vil være ubetænkeligt at udelukke strafansvar for køberen i almindelige handelsforhold, hvor der betales fuld pris. Som eksempel kan nævnes køb af varer, der er blevet produceret på en måde, der delvis er i strid med de regler, der gælder for den pågældende virksomhed (f.eks. miljøregler, regler om arealstørrelser, foderbegrænsninger o.l.). Købere af sådanne varer bør efter udvalgets opfattelse ikke ifalde hæleriansvar, selv om de ved købet kan siges at sikre producenten et udbytte af den skete overtrædelse.

Det udbytte, der er omfattet af den foreslåede hæleribestemmelse, er ikke det produkt, der er frembragt ved en sådan strafbar produktionsmåde, men det udbytte, der opnås ved salg eller andre dispositioner over produktet. Om den, der befatter sig med dette udbytte, begår hæleri, vil i øvrigt bl.a. afhænge af, om udbyttet – helt eller delvis – kan siges at hidrøre fra det strafbare forhold, der er sket i forbindelse med produktionen (identificerbarhed).

Udvalget er derimod betænkelig ved, at der i givet fald generelt ikke vil kunne straffes i forbindelse med handler, hvor der betales fuld pris for f.eks. smuglercigaretter eller tyvekoster. I de situationer, hvor der f.eks. etableres en fast aftagerkreds, finder udvalget, at muligheden for at straffe aftagerne bør være til stede, således som det også er tilfældet ved de gældende hæleribestemmelser. Strafansvar for aftageren forudsætter dog som hidtil, at der foreligger den fornødne subjektive dækning.

Eftersom afgrænsningen inden for dette område næppe kan beskrives med den præcision, der kræves ved formuleringen af lovbestemmelser, bør afgrænsningen kun fremgå af bemærkningerne til lovforslaget.

I nogle tilfælde vil en person foretage handlinger, der minder om disse – ikke med henblik på at hjælpe gerningsmanden, men derimod med henblik på at bistå politiet eller opfylde særlige adfærdskrav i anden lovgivning. Sådanne personer vil ikke kunne straffes hverken efter de tidligere hæleribestemmelser eller efter den foreslåede hæleribestemmelse, idet bestemmelserne ikke har til formål at strafsanktionere en sådan form for adfærd.

Udvalget finder, at dette bør komme direkte til udtryk i den foreslåede bestemmelse ved indsættelse af et krav om, at der skal være handlet "uberettiget".

Som eksempler på tilfælde, hvor der ikke handles uberettiget, kan nævnes, at en person modtager udbytte for at videregive det til politiet med henblik på beslaglæggelse og efterforskning. Som et særligt lovreguleret eksempel kan nævnes hvidvaskloven, jfr. afsnit 2.3.13. Efter denne lov skal en virksomhed i finanssektoren underrette politiet, hvis der er mistanke om, at den har at gøre med udbytte fra overtrædelse af straffeloven. Der er imidlertid en særlig pligt til at undersøge mistanken nærmere, ligesom en eventuel transaktion kan gennemføres, før politiet underrettes, bl.a. hvis det skønnes, at en undladelse heraf kan hindre retsforfølgning af de involverede. I situationer, der omfattes af sådanne lovkrav, vil det naturligvis ikke være uberettiget - og dermed heller ikke omfattet af den foreslåede regulering - at gennemføre de fornødne transaktioner. For den ansatte i finanssektoren, der får mistanken - og som typisk skal give meddelelse om mistanken videre op i systemet og ikke er den, der i øvrigt tager stilling til hvidvasklovens krav - betyder kravet om, at handlingen skal være uberettiget, at der ikke vil kunne straffes for hæleri, hvis den ansatte har opfyldt de pligter, der påhviler den pågældende i henhold til de interne regler, der er udarbejdet i henhold til hvidvaskloven.

Udvalget har drøftet, *i hvilket omfang førforbrydelsen skal være identificeret*. Med den opdeling, der er i dag, skal førforbrydelsen være identificeret nok til, at det f.eks. er klart, om den falder ind under straffelovens § 191 a om narkotikakriminalitet eller er en berigelsesforbrydelse, der er omfattet af straffelovens § 284, eller er en af de af straffelovens § 300 c omfattede forbrydelser.

Medlemmerne af udvalget er enige om, at hæleri er et selvstændigt delikt og ikke en form for medvirkensansvar. Der er endvidere enighed om, at i hvert fald det forsætlige hæleri skal formuleres i én samlet bestemmelse, og at det

afgørende for bestemmelsens anvendelse – på samme måde som ved den nugældende hæleribestemmelse i straffelovens § 284, hvor det skal bevises, at førforbrydelsen er omfattet af bestemmelsen, men ikke, hvilken af de nævnte førforbrydelser der er tale om – er, at der kan føres bevis for, at udbyttet stammer fra en førforbrydelse og ikke fra lovlig virksomhed.

Vedrørende tilregnelsen med hensyn til førforbrydelsen henvises til det i afsnit 9.3. anførte.

Udvalget har derimod delt sig i spørgsmålet om, hvilke konsekvenser det skal have for strafferammen, hvis førforbrydelsen ikke kan identificeres tilstrækkeligt til, at dens strafferamme kendes, jfr. afsnit 9.4.

9.3. Subjektive betingelser

Udvalget har drøftet, hvilken udstrækning forsætskravet skal have. Der er enighed om, at forsætsbegrebet skal være det almindelige - dvs. et krav om, at gerningsmanden har viden eller bestemt formodning - og tillige om, at det forsætskrav, der i praksis gælder for straffelovens § 191 a og § 284, skal gælde også for en ny bestemmelse.

Konsekvensen heraf er, at der subjektivt stilles krav om, at gerningsmanden i almindelighed skal have viden eller bestemt formodning om, at han befatter sig med udbytte fra et strafbart forhold, men ikke stilles krav om, at han har nærmere kendskab til arten af det eller de strafbare forhold.⁷⁴

Udvalget har herudover drøftet, om der kun bør kunne straffes for forsætlige forhold, eller om uagtsomhed også bør være strafbart. Der har været enighed om, at der ikke er behov for at kunne straffe for simpel uagtsomhed, og spørgsmålet vedrører derfor alene eventuel straf for grov uagtsomhed.

Efter de gældende regler er der bestemmelser i straffelovens § 303 om grov uagtsomhed i relation til berigelsesforbrydelser og i straffelovens § 300 c om grov uagtsomhed i relation til krav hidrørende fra § 300 a (der underdækker § 279 om bedrageri) og § 300 b (der underdækker § 282 om åger).

⁷⁴Der henvises til afsnit 9.4. vedrørende spørgsmålet om, hvilken betydning gerningsmandens kendskab til førforbrydelsens art har for strafudmålingen.

Et flertal i udvalget (Susan Bramsen, Bent Carlsen, Jørgen Christiansen, Helle Jahn, Poul Dahl Jensen, Jesper Koefoed, Lau Kramer, Sysette Vinding Kruse, Lars Bo Langsted, Kirsten Mandrup, Lene Nielsen, Erik Overgaard) finder, at en ny generel straffelovsbestemmelse om hæleri kun bør omfatte forsætlige forhold. De nugældende centrale hæleribestemmelser i straffelovens § 284 og § 191 a, der er begrænset til nærmere angivne førforbrydelser, er kun strafbare i forsætlig form. Hvis man i en ny generel hæleribestemmelse også kriminaliserer groft uagtsomme forhold, vil det ikke blot betyde, at kriminaliseringen af de forhold, der i dag udgør hæleri, udvides, men også, at man med denne tilregningsform kriminaliserer forhold, der i dag slet ikke udgør lovovertrædelser, heller ikke i forsætlig form. Disse medlemmer finder således, at den meget vidtgående udvidelse af gerningsindholdet i hæleriforbrydelsen bør modsvares af, at kriminaliseringen begrænses til forsætlige forhold. I modsat fald risikerer man at ramme en meget bred gruppe af handlinger, der fremtræder som almindelige og sædvanlige. Hertil kommer, at der ikke er dokumenteret noget behov for helt generelt at kriminalisere groft uagtsomt hæleri. Hvis der måtte vise sig et behov for en udvidet kriminalisering af groft uagtsomt hæleri, må dette ske ved, at specielle bestemmelser herom indføres. Der vil i den forbindelse f.eks. kunne tages stilling til, om kriminaliseringen af grov uagtsomhed skal begrænses til nærmere angivne hæleri-handlinger, således som det i dag er tilfældet med straffelovens § 303.

Et af disse medlemmer (Sysette Vinding Kruse) finder endvidere, at de nugældende bestemmelser i straffeloven om groft uagtsomt hæleri skal ophæves.

Et mindretal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Hans Hen-rik Brydensholt, Michael Clan, Vagn Greve, Alexander Houen, Annemette Møller) finder, at det er en naturlig del af en effektiv regulering, at der underbygges med grov uagtsomhed - hvilket også vedrørende de gældende hæleri-regler er kommet til udtryk i straffelovens § 303 og § 300 c - og at det kan præciseres i bemærkningerne, at bestemmelsen især er tænkt anvendt i tilfælde, der ligger i grænseområdet mod forsæt og ikke mod simpel uagtsomhed.

I afsnit 5 er bl.a. nævnt en hollandsk sag, hvor strafbart udbytte blev omvekslet på et vekselkontor. Ikke mindst i sådanne erhvervsmæssige situationer, hvor der tegner sig et klart billede af en atypisk omsætning, vil det være rimeligt – hvis domstolene ikke vil statuere forsæt – at have en regel om grov uagtsomhed. Det er samme princip, der udtrykkes i straffelovens § 303, der vedrører alle berigelsesforbrydelser.

Som et andet eksempel fra praksis, hvor en underbygning med en bestemmelse om grov uagtsomhed vil være hensigtsmæssig, kan nævnes en sag, hvor et skib blev købt for 1 mio. kr. kontant. Det skulle bruges til - og blev brugt til - narkotikasmugleri, og der var mistanke om, at kontantbeløbet hidrørte fra tidligere narkotikakriminalitet. Hverken sælgeren eller banken, der fik beløbet indsat, reagerede på dette store kontantbeløb. Også i en sådan situation vil det være rimeligt, at sælgeren - afhængigt af de konkrete omstændigheder i øvrigt - ikke passivt kan acceptere en atypisk kontanttransaktion, uanset hvilke overvejelser han gør sig omkring midlernes oprindelse.

Et af disse medlemmer (Vagn Greve) finder, at hvis den nye hæleribestemmelse ikke underbygges med grov uagtsomhed, bør de eksisterende bestemmelser herom ophæves, idet systemet ellers bliver inkonsekvent.

Uanset hvilke af disse standpunkter man tilslutter sig, vil det være nødvendigt at foretage konsekvensændringer f.eks. af straffelovens § 300 c, jfr. afsnit 10.3.

Hælerens tilregnelser skal omfatte, at der er en førforbrydelse, herunder at der er den fornødne tilregnelser til førforbrydelsen. Hvad enten der kræves forsæt til hælerens forbrydelse, eller grov uagtsomhed også er kriminaliseret for hælerens vedkommende, er det vanskeligt at forestille sig, at disse betingelser er opfyldt, medmindre hovedmanden har handlet forsætligt eller der allerede før hælerihandlingen er konstateret et strafbart uagtsomt forhold hos denne.

9.4. Strafferammer

Udvalget har drøftet, hvilket strafmaksimum hæleribestemmelsen skal have.

Et flertal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Susan Bramsen, Michael Clan, Alexander Houen, Helle Jahn, Poul Dahl Jensen, Lau Kra-mer, Lars Bo Langsted, Kirsten Mandrup, Annemette Møller) finder, at det strafmaksimum på 6 år, der gælder for straffelovens § 191 a og § 284, bør bibeholdes også for den udvidede bestemmelse.

Disse medlemmer har i øvrigt henvist til, at der efter de nugældende bestemmelser i visse situationer er en højere strafferamme for hæleri end for førforbrydelsen. Ved tyveri af særlig grov beskaffenhed er strafmaksimum fængsel i 4 år, jfr. straffelovens § 286, stk. 1, mens maksimumstraffen for hæleri (straffelovens § 284, der også omfatter tyveri) af særlig grov beskaffenhed efter bestemmelsens stk. 3 er fængsel i 6 år.

Der er ikke i forbindelse med den ændring af straffeloven⁷⁵, hvor maksimumstraffen for tyveri nedsattes fra 6 år til 4 år, anført, at dette skulle betyde en tilsvarende begrænsning i maksimumstraffen for hæleri med hensyn til tyveri.

I det lovforslag⁷⁶, der blev udsendt til høring, var det foreslået, at strafmaksimum også for hæleri blev nedsat til fængsel i 4 år. Flere af de hørte myndigheder udtalte sig generelt imod ændringen både for så vidt angik tyveri og for så vidt angik hæleri.

Statsadvokaten for særlig økonomisk kriminalitet udtalte sig alene imod ændringen af hæleristraffen i straffelovens § 286, stk. 3, bl.a. under henvisning til muligheden for at varetægtsfængsle og vanskelighederne ved indledende at afgrænse, om en handling skulle bedømmes som hæleri eller medvirken, og det principielt uheldige i, at grovere hæleriforhold ikke var undergivet samme forældelsesfrist som hovedforholdet.

Politidirektøren udtalte sig bl.a. imod ændringen af § 286, stk. 3, og anførte, at forslaget ikke fandtes velmotiveret. Det fremhævedes, at § 286 har tilsigtet at ramme de professionelle bagmænd, der er en forudsætning for blandt andet også mange unge lovovertræderes kriminelle virksomhed, og at sådan bagmandsvirksomhed næppe burde bedømmes mildere end afpresning og åger.

Politimesterforeningen udtalte sig ligeledes bl.a. mod ændringen af § 286, stk. 3, og kunne ikke tiltræde, at

strafferammen blev lavere end for afpresning og åger. Det fremhævedes, at de virkelig store hælere i vidt omfang optræder som en slags bagmænd for tyve.

I det lovforslag, der herefter blev fremsat⁷⁷, var der kun forslag om ændring af straffelovens § 286, stk. 1, men ikke stk. 3. Det siges i bemærkningerne til lovforslaget⁷⁸, at det har været overvejet at sænke strafferammen for groft hæleri til fængsel i 4 år i forbindelse med den foreslåede tilsvarende rammesækning for groft tyveri. Blandt andet på baggrund af høringsvarene har Justitsministeriet imidlertid ikke ment at burde fremsætte forslag herom.

Spørgsmålet om en eventuel ændring af straffelovens § 286 blev ligeledes behandlet i Straffelovrådets betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse. Straffelovrådet konkluderede bl.a.⁷⁹, at der ikke burde stilles forslag om en ændring af rammerne i § 286, stk. 2 og 3.

Efter disse medlemmers forslag vil den skærpede strafferamme på fængsel indtil 6 år ikke kun gælde i forhold til de grove former for hæleri, der i dag er omfattet af en 6 års strafferamme (§ 191 a og § 286, stk. 3), men også i forhold til grove former for hæleri, der ligger inden for det nykriminaliserede område, f.eks. hæleri med hensyn til udbytte fra menneskesmugling, ulovlig våbenhandel m.v. Det forudsættes herved, at straffe i området mellem 4-6 år i almindelighed kun kan komme på tale i forhold til hæleriforbrydelser, der i dag er omfattet af et strafmaksimum på 6 år i § 191 a og § 286, stk. 3.

⁷⁵ Lov nr. 239 af 1/6 1982.

⁷⁶ Lovforslaget vedrørte tillige ændring af straffelovens §§ 38, 86, 285 og 287.

⁷⁷ FT 1981/82 A 4517.

⁷⁸ Sp. 4528.

⁷⁹ Betænkningen s. 125

Et mindretal i udvalget (Hans Henrik Brydesholt, Jørgen Christiansen, Vagn Greve, Jesper Koefoed, Sysette Vinding Kruse, Lene Nielsen, Erik Overgaard) finder, at strafmaksimum skal være fængsel i 4 år.

Disse medlemmer har nærmere anført, at fængsel i 4 år i nyere straffebestemmelser er det gennemgående maksimum ved ikke-personfarlig kriminalitet. Der kan bl.a. henvises til straffelovens § 196 (grove miljøforbrydelser), § 192 (grove våbenforbrydelser), § 289 (skatte- og toldsvig), EU-bedragerier, insiderhandel og kursmanipulation. Hvis man sammenligner de hypotetisk groveste hæleriforbrydelser med f.eks. de hypotetisk groveste miljøforbrydelser eller de hypotetisk groveste EU-bedragerier, er det åbenbart, at hæleriforbrydelsen ikke er grovere. Hæleri ville utvivlsomt højst have fået et strafmaksimum på 4 år, hvis der var tale om en nykriminalisering, og med den meget omfattende udvidelse af hæleriforbrydelsens område, som foreslås her, er der reelt tale om en meget betydelig nykriminalisering.

Et medlem af udvalget (Bent Carlsen) finder ligeledes, at det almindelige strafmaksimum skal være fængsel i 4 år, men at der for så vidt angår narkotikahæleri ikke er påvist særlige grunde til at nedsætte det gældende strafmaksimum på fængsel i 6 år.

De af udvalgets medlemmer (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Hans Henrik Brydesholt, Michael Clan, Vagn Greve, Alexander Houen, Annemette Møller), der finder, at bestemmelsen skal omfatte *groft uagtsomme forhold*, har endvidere drøftet, hvilket strafmaksimum der skal gælde for sådanne forhold. Disse medlemmer er enige om, at strafferammen bør svare til de nugældende bestemmelser i straffelovens § 300 c og § 303, dvs. bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder. De nugældende bestemmelser bør samtidig ophæves.

Disse medlemmer har i øvrigt henvist til, at Straffelovrådet i betænkning nr. 1099/1987 om strafferammer og prøveløsladelse foreslog⁸⁰, at strafferammen i straffelovens § 303 om groft uagtsomt hæleri skulle ændres til bøde eller fængsel indtil 4 måneder, og at bestemmelsen om forhøjet maksimum i gentagelsestilfælde skulle ophæves⁸¹. Der blev ikke stillet forslag om, at fængselsstraf skulle udgå af strafferammen.

⁸⁰Betænkningen s. 134.

⁸¹Det blev generelt foreslået, at hæftestraf blev afskaffet. Det nævnes i øvrigt om strafferammen i straffelovens §

303, at straffen i praksis næsten altid er bøde, og at behovet for at kunne idømme bødestraf måtte antages at være meget ringe, men at Straffelovrådet dog ikke i den aktuelle forbindelse ville stille forslag om, at frihedsstraf helt udgik af strafferammen. Straffelovrådet har i betænkning nr. 1355/1998 om en lov om fuldbyrdelse af straf m.v. anført, at rådet stadig finder, at hæftestrafen bør afskaffes.

Udvalget har herudover drøftet, om der i relation til strafudmålingen i de konkrete sager skal gælde et yderligere maksimum, der relaterer sig til den aktuelle førforbrydelses maksimum.

Som nævnt skal det efter de gældende regler kunne bevises, at gerningsmanden har den fornødne tilregnelighed med hensyn til, at førforbrydelsen f.eks. er omfattet af straffelovens § 191 a eller § 284, men der stilles ikke krav om, at gerningsmanden ved, hvilken form for narkotikakriminalitet der er tale om eller hvilken af de nævnte berigelsesforbrydelser.

Spørgsmålet f. eks. ved straffelovens § 284 om, hvorvidt straffebestemmelsen i § 285, § 286 eller § 287 skal anvendes, vil derfor bero på selve hæleriforholdet, men hæleri med hensyn til et mindre beløb vil f.eks. kunne blive bragt ud af § 287, hvis der er positiv viden om, at førforbrydelsen er kvalificeret.⁸²

Et flertal i udvalget (Preben Bialas, Susan Bramsen, Hans Henrik Bry-densholt, Bent Carlsen, Jørgen Christiansen, Michael Clan, Alexander Houen, Helle Jahn, Poul Dahl Jensen, Jesper Koefoed, Lau Kramer, Sysette Vinding Kruse, Lars Bo Langsted, Kirsten Mandrup, Annemette Møller, Lene Nielsen, Erik Overgaard), finder, at hæleri skal bedømmes som en selvstændig forbrydelse med et strafmaksimum, der fastsættes efter vurderingen af strafværdigheden af de alvorligste hælerier. Ved udmåling af konkrete straffe inden for den fastsatte strafferamme for hæleri, vil førforbrydelsens art og gerningsmandens kendskab hertil imidlertid ofte få væsentlig betydning. Kriminaliseringen af hæleri har i betydeligt omfang til formål at søge at hindre førforbrydelserne i at blive begået ved at gøre afsætningen af udbytte vanskeligere. Hæleri i forhold til en alvorlig førforbrydelse må således som udgangspunkt anses som mere strafværdigt end hæleri i forhold til en særlovsovertrædelse. Hidrører udbyttet f.eks. fra alvorlig narkotikakriminalitet, og har hæleren kendskab hertil, vil det påvirke bedømmelsen af hæleriforholdet i skærpende retning. Hidrører udbyttet fra en overtrædelse af f.eks. fiskerilovgivningen, og risikerer fiskeren kun bødestraf, vil dette påvirke strafudmålingen for hæleren i formildende retning, således at denne som udgangspunkt også straffes med en bøde. En selvstændig vurdering af hæleriet kan imidlertid betyde, at dette udgangspunkt fraviges, f.eks. hvis hæleriet begås erhvervs-mæssigt, hvis hæleren har været særlig aktiv, eller hvis hæleriet blot er et af flere, som angår betydelige værdier. Flertallet finder det således ikke hensigtsmæssigt, at førforbrydelsens strafmaksimum ubetinget skal gælde som strafmaksimum for hæleriet. I de tilfælde, hvor hæleren ikke er bekendt med, hvilken førforbrydelse udbyttet stammer fra, må straffen for hæleriforholdet fastsættes mere frigjort fra førforbrydelsen. Hælerens forsæt, det vil sige hans antagelse af, hvilken type kriminalitet udbyttet kan hidrøre fra, vil i denne sammenhæng være af væsentlig betydning ved vurderingen af strafværdigheden af hans handlinger og dermed straffens størrelse.

⁸²Tilknytningen til hovedforbrydelsen kan efter praksis kvalificere hæleri med hensyn til små beløb, jfr. UfR 1994.136 Ø, hvor den tiltalte havde modtaget 300 kr. fra et røveri til benzin, og hvor forholdet henførtes under straffelovens § 285, fordi den tiltalte vidste, at beløbet stammede fra et røveri af særlig farlig karakter

Disse medlemmer har endvidere henvist til, at der ikke efter gældende ret opstilles begrænsninger med hensyn til strafferammen, jfr. det ovenfor om tyveri og hæleri anførte. Tilsvarende gælder ved den forudgående medvirken. F.eks. vil en person, der iværksætter mange mindre tyverier begået af personer, hvis forhold isoleret set skal bedømmes efter straffelovens § 287, kunne dømmes for medvirken til overtrædelse af lovens § 285 (eller eventuelt § 286), fordi hans forhold bedømmes efter summen af handlingerne.

Et mindretal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Vagn Greve) har anført, at formålet med den foreslåede udvidelse af det kriminaliserede område ikke primært er at ramme hæleriet, men at bekæmpe førforbrydelserne. Det gør det naturligt i nogen grad at lade vurderingen af førforbrydelsens strafværdighed smitte af på vurderingen af hæleriets strafværdighed. Disse medlemmer finder derfor, at førforbrydelsen bør identificeres tilstrækkeligt til, at strafferammen kendes. Er der flere aktuelle muligheder, må den laveste strafferamme finde anvendelse. Kravet til en konkretisering vil således være mindre end det, der gælder i dag, idet der alene skal konkretiseres nok til, at den rigtige strafferamme findes. Ved flere sandsynlige muligheder skal den laveste strafferamme anvendes.

Flertallets forslag kan føre til stødende resultater. Hvis man tænker sig, at førforbrydelsen har et strafmaksimum på bøde, vil en person, som anstifter førforbrydelsen for at få udbytte derfra, efter straffelovens § 23 højst kunne idømmes en bøde. Hvis personen, som får udbyttet, først kommer ind i hændelsesforløbet efter, at forbrydelsen er fuldbyrdet, skulle den pågældende efter flertallets forslag kunne idømmes 6 henholdsvis 4 års fængsel. Dette er langt fra teoretiske betragtninger; det er kun en meget lille del af de strafbare overtrædelser, som har en strafferamme, der rummer mulighed for at anvende fængselsstraffe på 4 år eller derover.

Når flertallet anfører, at der bør være mulighed for at idømme en hælert straf efter straffelovens § 285 eller lignende bestemmelser, selv om førforbryderen alene kan straffes efter straffelovens § 287 eller lignende bestemmelser, er dette efter mindretallets opfattelse ikke en relevant indvending. Afgørende er strafferammens maksimum og ikke den konkrete forskyldte straf. Det er også af den grund nærliggende at behandle straffelovens §§ 285-287 som en helhed, uagtet de lovteknisk er delt op i flere kategorier.

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 25. juni 1999

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 1999

KAPITEL 10. UDVALGETS FORSLAG MED BEMÆRKNINGER

Der henvises til afsnit 9 vedrørende udvalgets overvejelser.

10.1. Hæleribestemmelsens gerningsindhold

Udvalget har ved formuleringen af gerningsindholdet taget udgangspunkt i den eksisterende bestemmelse om hæleri i straffelovens § 284 og bestemmelsen om narkotikahæleri i § 191 a, der i forhold til § 284 er tilpasset moderne sprogbrug. Udvalget har især fundet, at ordet "fordølgelse" i den nugældende § 284 er utidssvarende, og at "skjule" derfor er et bedre udtryk. Der er ikke med valget af dette udtryk tilsigtet nogen ændring i det område, der dækkes. Udtrykket dækker bl.a. situationer, hvor trediemand i relation til udbytte fra strafbare forhold urigtigt afgiver erklæring om, at han er ejer af beløbet eller har ydet det som lån. Der er således ikke tale om nogen udvidelse af gerningsindholdet i forhold til de nugældende bestemmelser i straffelovens § 191 a og § 284 bortset fra den udvidelse, der ligger i, at alle førforbrydelser omfattes af bestemmelsen.

Udvalgets medlemmer er enige om følgende gerningsindhold:

"§ xx. For hæleri straffes den, som uberettiget modtager eller skaffer sig eller andre del i udbytte, der er opnået ved en strafbar lovovertrædelse, og den, der uberettiget ved at skjule, opbevare, transportere, hjælpe til afhændelse eller på lignende måde efterfølgende virker til at sikre en anden udbyttet fra en strafbar lovovertrædelse.

Stk. yy. Straf efter denne bestemmelse kan ikke pålægges den, som modtager udbytte til sædvanligt underhold fra familiemedlemmer eller samlever, eller den, der modtager udbytte som normalt vederlag for sædvanlige forbrugsvarer, brugsting eller tjenester."

Som nævnt i afsnit 9.2. har udvalget valgt kun at benytte ordet "udbytte" i bestemmelsen for at benytte det samme udtryk i begge led af bestemmelsen. Der ligger ikke heri nogen realitetsændring. Da handlingen er direkte knyttet til udbyttet, er det en forudsætning for anvendelse af bestemmelsen, at udbyttet er identificerbart.

Bistand kan, som i den nugældende bestemmelse, bl.a. bestå i at opkræve, opbevare, skjule, transportere, sende, overføre, konvertere, afhænde, pantsætte eller investere udbyttet. Det har været overvejet, om der skulle indsættes yderligere eksempler i bestemmelsen end de allerede nævnte. Da det næppe er muligt at lave en udtømmende angivelse af former for bistand, har udvalget imidlertid fundet, at den mere overordnede beskrivelse af bistandsformer, der i dag anvendes i § 191 a og § 284, bør foretrækkes.

Som nævnt i afsnit 9.2. har udvalget fundet, at der bør formuleres en bestemmelse svarende til den norske direkte i loven. Denne bestemmelse - § xx, stk. yy, - dækker såvel det almindelige underhold som den almindelige detailhandel, hvor køberen betaler i et i øvrigt normalt handelsforløb med udbytte fra kriminalitet.

Med hensyn til den modsatte situation, hvor det er sælgeren, der sikrer sit udbytte gennem salg, finder udvalget, at det i langt de fleste situationer vil være ubetænkeligt at udelukke strafansvar for køberen i almindelige handelsforhold, hvor der betales fuld pris. Som eksempel kan nævnes køb af varer, der er blevet produceret på en måde, der delvis er i strid med de regler, der gælder for den pågældende virksomhed (f.eks. miljøregler, regler om

arealstørrelser, foderbegrænsninger o.l.). Købere af sådanne varer bør efter udvalgets opfattelse ikke ifalde hæleriansvar, selv om de ved købet sikrer producenten et udbytte af den skete overtrædelse.

Udvalget er derimod betænkelig ved, at der i givet fald generelt ikke vil kunne straffes i forbindelse med handler, hvor der betales fuld pris for f.eks. smuglercigaretter eller tyvekoster. I de situationer, hvor der f.eks. etableres en fast aftagerkreds, finder udvalget, at muligheden for at straffe aftagerne bør være til stede, således som det også er tilfældet ved de gældende hæleribestemmelser.

Som nævnt i afsnit 9.2. finder udvalget, at de begrænsninger, der er i hæleribestemmelsens anvendelse, bør komme direkte til udtryk i den foreslåede bestemmelse ved indsættelse af et krav om, at der skal være handlet "uberettiget". Uden for bestemmelsens anvendelsesområde falder således f.eks. tilfælde, hvor en person ikke handler med henblik på at hjælpe gerningsmanden, men derimod med henblik på at bistå politiet eller opfylde særlige adfærdskrav i anden lovgivning. Som eksempler på tilfælde, hvor der ikke handles uberettiget, kan nævnes, at en person modtager udbytte for at videregive det til politiet med henblik på beslaglæggelse og efterforskning. Som et særligt lovreguleret eksempel kan nævnes hvidvaskloven, jfr. afsnit 2.3.13. og 9.2. Sådanne personer vil ikke kunne straffes hverken efter de tidligere hæleribestemmelser eller efter den foreslåede hæleribestemmelse, idet bestemmelserne ikke har til formål at strafsanktionere den form for adfærd, og dette præciseres ved kravet om, at der skal være tale om uberettigede handlinger.

10.2. Subjektive krav ved hæleri

De krav til forsætsbeviset, der stilles ved de nuværende hæleribestemmelser i straffelovens § 191 a og § 284, vil gælde tilsvarende for det udvidede område. Det har bl.a. betydning i almindelige samhandelsforhold, hvor der stilles store krav til forsætsbeviset. Det har også betydning for, hvad der gælder med hensyn til penge. Der henvises til Justitsministeriets bemærkninger i lovforslaget vedrørende den sidste ændring af straffelovens § 284⁸³, der er gengivet i afsnit 9.2.

Som ved de nugældende regler vil det være tilstrækkeligt, at gerningsmanden har forsæt til, at udbyttet hidrører fra en førforbrydelse, der er omfattet af bestemmelsen. Med den foreslåede udvidelse betyder dette, at der skal være den fornødne tilregnelser med hensyn til, at der er tale om udbytte fra en strafbar handling, men ikke nødvendigvis med hensyn til, hvilken strafbar handling der er tale om.

⁸³ FT 1993/94 A 6335.

Udvalget har, jfr. afsnit 9.3., delt sig i spørgsmålet om, i hvilket omfang groft uagtsomme forhold også skal være strafbare.

Et flertal i udvalget (Susan Bramsen, Bent Carlsen, Jørgen Christiansen, Helle Jahn, Poul Dahl Jensen, Jesper Koefoed, Lau Kramer, Sysette Vinding Kruse, Lars Bo Langsted, Kirsten Mandrup, Lene Nielsen, Erik Overgaard) finder, at en ny generel straffelovsbestemmelse om hæleri kun bør omfatte forsætlige forhold. De nugældende centrale hæleribestemmelser i straffelovens § 284 og § 191 a, der er begrænset til nærmere angivne førforbrydelser, er kun strafbare i forsættelig form. Hvis man i en ny generel hæleribestemmelse også kriminaliserer groft uagtsomme forhold, vil det ikke blot betyde, at kriminaliseringen af de forhold, der i dag udgør hæleri, udvides, men også, at man med denne tilregnelserform kriminaliserer forhold, der i dag slet ikke udgør lovovertrædelser, heller ikke i forsættelig form. Disse medlemmer finder således, at den meget vidtgående udvidelse af gerningsindholdet i hæleriforbrydelsen bør modsvares af, at kriminaliseringen begrænses til forsætlige forhold. I modsat fald risikerer man at ramme en meget bred gruppe af handlinger, der fremtræder som almindelige og sædvanlige. Hertil kommer, at der ikke er dokumenteret noget behov for helt generelt at kriminalisere groft uagtsomt hæleri. Hvis der måtte vise sig et behov for en udvidet kriminalisering af groft uagtsomt hæleri, må dette ske ved, at specielle bestemmelser herom indføres. Der vil i den forbindelse f.eks. kunne tages stilling til, om kriminaliseringen af grov uagtsomhed skal begrænses til nærmere angivne hæleri-handlinger, således som det i dag er tilfældet med straffelovens § 303.

Et af disse medlemmer (Sysette Vinding Kruse) finder endvidere, at de nugældende bestemmelser i straffeloven om

groft uagtsomt hæleri skal ophæves.

Et mindretal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Hans Henrik Brydesholt, Michael Clan, Vagn Greve, Alexander Houen, Annemette Møller) foreslår, at området for groft uagtsomt hæleri udvides, således at det omfatter udbytte fra alle strafbare forhold. Disse medlemmer finder, at det er en naturlig del af en effektiv regulering, at der underbygges med grov uagtsomhed – hvilket også vedrørende de gældende hæleriregler er kommet til udtryk i straffelovens § 303 og § 300 c.

Et af disse medlemmer (Vagn Greve) finder, at såfremt der ikke – som anbefalet af dette medlem – gives regler om grov uagtsomhed for hele hæleriområdet, bør de nugældende bestemmelser i straffeloven om groft uagtsomt hæleri ophæves, idet systemet ellers bliver inkonsekvent.

10.3. Konsekvensændringer

Afhængigt af, hvilken løsningsmodel der vælges, vil der blive tale om konsekvensændringer i både straffeloven og særlovgivningen. For straffelovens vedkommende vil der f.eks. under alle omstændigheder blive tale om en ophævelse af § 191 a og den forsætlige del af § 300 c. Øvrige ændringer vil bero på, hvad der vælges med hensyn til uagtsomhedsansvar.

Udvalget har ikke foretaget en nærmere gennemgang af særlovgivningen for at vurdere behovet for konsekvensændringer af denne. Udvalget finder, at denne gennemgang efterfølgende bør foretages af det enkelte ressortministerium, der har mulighed for at tage stilling til, om dele af særlovgivningens bestemmelser også dækker andre områder eller andre tilregningsformer, og om sådanne områder ønskes bibeholdt.

Da der er tale om rent tekniske ændringer, har udvalget ikke fundet, at der på nuværende tidspunkt er behov for nærmere at formulere forslag vedrørende disse.

10.4. Strafferammen

Der henvises til afsnit 9.4. vedrørende udvalgets overvejelser.

Som nævnt har udvalgets medlemmer delt sig i spørgsmålet om, hvilket strafmaksimum hæleribestemmelsen skal have.

Et flertal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Preben Bialas, Susan Bramsen, Michael Clan, Alexander Houen, Helle Jahn, Poul Dahl Jensen, Lau Kramer, Lars Bo Langsted, Kirsten Mandrup, Annemette Møller) finder, at det strafmaksimum på 6 år, der gælder for straffelovens § 191 a og § 284, bør bibeholdes også for den udvidede bestemmelse.

Et mindretal i udvalget (Hans Henrik Brydesholt, Bent Carlsen, Jørgen Christiansen, Vagn Greve, Jesper Koefoed, Sysette Vinding Kruse, Lene Nielsen, Erik Overgaard) finder, at strafmaksimum skal være fængsel i 4 år.

Et af disse medlemmer (Bent Carlsen) finder dog, at strafmaksimum for narkotikahæleri fortsat skal være fængsel i 6 år.

Udvalget har som nævnt herudover drøftet, om der i relation til strafudmålingen i de konkrete sager skal gælde et yderligere maksimum, der relaterer sig til den aktuelle førforbrydelses maksimum.

Et flertal i udvalget (Preben Bialas, Susan Bramsen, Hans Henrik Brydesholt, Bent Carlsen, Jørgen Christiansen, Michael Clan, Alexander Houen, Helle Jahn, Poul Dahl Jensen, Jesper Koefoed, Lau Kramer, Sysette Vinding Kruse, Lars Bo Langsted, Kirsten Mandrup, Annemette Møller, Lene Nielsen, Erik Overgaard) finder, at hæleri skal bedømmes som en selvstændig forbrydelse med et strafmaksimum, der fastsættes efter vurderingen af strafværdigheden af de alvorligste hælerier. Ved udmåling af konkrete straffe inden for den fastsatte strafferamme for hæleri, vil førforbrydelsens art og gerningsmandens kendskab hertil imidlertid ofte få væsentlig betydning. Kriminaliseringen af hæleri har i betydeligt omfang til formål at søge at hindre førforbrydelserne i at blive begået

ved at gøre afsætningen af udbytte vanskeligere. Hæleri i forhold til en alvorlig førforbrydelse må således som udgangspunkt anses som mere strafværdigt end hæleri i forhold til en særlovsovertrædelse. Hidrører udbyttet f.eks. fra alvorlig narkotikakriminalitet, og har hæleren kendskab hertil, vil det påvirke bedømmelsen af hæleriforholdet i skærpande retning. Hidrører udbyttet fra en overtrædelse af f.eks. fiskeriovgivningen, og risikerer fiskeren kun bødestraf, vil dette påvirke strafudmålingen for hæleren i formildende retning, således at denne som udgangspunkt også straffes med en bøde. En selvstændig vurdering af hæleriet kan imidlertid betyde, at dette udgangspunkt fraviges, f.eks. hvis hæleriet begås erhvervsmæssigt, hvis hæleren har været særlig aktiv, eller hvis hæleriet blot er et af flere, som angår betydelige værdier. Flertallet finder det således ikke hensigtsmæssigt, at førforbrydelsens strafmaksimum ubetinget skal gælde som strafmaksimum for hæleriet. I de tilfælde, hvor hæleren ikke er bekendt med, hvilken førforbrydelse udbyttet stammer fra, må straffen for hæleriforholdet fastsættes mere frigjort fra førforbrydelsen. Hælerens forsæt, det vil sige hans antagelse af, hvilken type kriminalitet udbyttet kan hidrøre fra, vil i denne sammenhæng være af væsentlig betydning ved vurderingen af strafværdigheden af hans handlinger og dermed straffens størrelse.

Disse medlemmer har endvidere henvist til, at der ikke efter gældende ret opstilles begrænsninger med hensyn til strafferammen, jfr. det i afsnit 9.4. om tyveri og hæleri samt medvirken anførte.

Et mindretal i udvalget (Mads Bryde Andersen, Vagn Greve) har anført, at formålet med den foreslåede udvidelse af det kriminaliserede område ikke primært er at ramme hæleriet, men at bekæmpe førforbrydelserne. Det gør det naturligt i nogen grad at lade vurderingen af førforbrydelsens strafværdighed smitte af på vurderingen af hæleriets strafværdighed. Disse medlemmer finder derfor, at førforbrydelsen bør identificeres tilstrækkeligt til, at strafferammen kendes. Er der flere aktuelle muligheder, må den laveste strafferamme finde anvendelse. Kravet til en konkretisering vil således være mindre end det, der gælder i dag, idet der alene skal konkretiseres nok til, at den rigtige strafferamme findes. Ved flere sandsynlige muligheder skal den laveste strafferamme anvendes.

Flertallets forslag kan føre til stødende resultater. Hvis man tænker sig, at førforbrydelsen har et strafmaksimum på bøde, vil en person, som anstifter førforbrydelsen for at få udbytte derfra, efter straffelovens § 23 højst kunne idømmes en bøde. Hvis personen, som får udbyttet, først kommer ind i hændelsesforløbet efter, at forbrydelsen er fuldbyrdet, skulle den pågældende efter flertallets forslag kunne idømmes 6 henholdsvis 4 års fængsel. Dette er langt fra teoretiske betragtninger; det er kun en meget lille del af de strafbare overtrædelser, som har en strafferamme, der rummer mulighed for at anvende fængselsstraffe på 4 år eller derover.

Når flertallet anfører, at der bør være mulighed for at idømme en hæler straf efter straffelovens § 285 eller lignende bestemmelser, selv om førforbryderen alene kan straffes efter straffelovens § 287 eller lignende bestemmelser, er dette efter mindretallets opfattelse ikke en relevant indvending. Afgørende er strafferammens maksimum og ikke den konkrete forskyldte straf. Det er også af den grund nærliggende at behandle straffelovens §§ 285-287 som en helhed, uagtet de lovteknisk er delt op i flere kategorier.

10.5. Hæleribestemmelsens placering

Udvalget har overvejet, om hæleribestemmelsen fortsat skal placeres i kapitel 28, der vedrører berigelsesforbrydelser. Hæleri adskiller sig fra de øvrige bestemmelser i dette kapitel ved ikke at vedrøre erhvervelsen af vindingen, men derimod opretholdelsen af den etablerede tilstand. Det kunne derfor overvejes at placere bestemmelsen i kapitel 29 om andre strafbare formuekrænkelser.

Omvendt kunne især § 300 c, der er en hæleribestemmelse, men er placeret i kapitel 29, lige så vel placeres i kapitel 28.

Uagtet en placering af hæleribestemmelsen i straffelovens § 284, således at strafferammerne i straffelovens §§ 285-287 finder anvendelse, efter nogle medlemmers opfattelse kan være hensigtsmæssig, har udvalget enstemmigt valgt at indsætte en ny bestemmelse som straffelovens § 289 a (eller straffelovens § 290, såfremt denne bestemmelse ophæves, jfr. afsnit 11).

Der er herved særlig lagt vægt på, at straffelovens § 287, der vedrører bødestraf, ved valg af en § 284-løsning må antages at blive anvendt i en del mindre hælerisager efter den foreslåede bestemmelse, i det omfang der rejses tiltale i sådanne sager. Anvendelsen af straffelovens § 287 i de tilfælde, hvor bødestraf er aktuel, må med en hæleribestemmelse, der også omfatter hele særlovgivningen, forventes at give en anvendelse af denne bestemmelse,

der ikke harmonerer med dens karakter af en undtagelse fra normalstrafferammen i straffelovens § 285.

Udvalget har ikke taget stilling til de retsplejemæssige konsekvenser af denne placering af hæleribestemmelsen i forhold til retsplejelovens 687 om nævningebehandling.

10.6. Sammenfatning af forslagene

Den foreslåede bestemmelse ser herefter således ud, idet mindretalsforslagene er indsat med markeringen []:

§ 289 a. For hæleri straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 1 år og 6 måneder den, som uberettiget modtager eller skaffer sig eller andre del i udbytte, der er opnået ved en strafbar lovovertrædelse, og den, der uberettiget ved at skjule, opbevare, transportere, hjælpe til afhændelse eller på lignende måde efterfølgende virker til at sikre en anden udbyttet fra en strafbar lovovertrædelse.

Stk. 2. Når hæleriet er af særlig grov beskaffenhed, eller når hæleriet har været erhvervsmæssigt, er straffen bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 år [4 år].

[*Stk. 3.* Hæleri vedrørende en overtrædelse af straffelovens § 191 straffes med bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 år.]

[*Stk. 3.* [*Stk. 4.*] *Begås de i stk. 1 nævnte handlinger af grov uagtsomhed, er straffen bøde, hæfte eller fængsel indtil 6 måneder.*]

[*Stk. 4.* [*Stk. 5.*] *Der kan ikke idømmes strengere straf end hjemlet for den lovovertrædelse, hvorfra udbyttet stammer.*]

Stk. 3. [*Stk. 4.*] [*Stk. 5.*] [*Stk. 6.*] Straf efter denne bestemmelse kan ikke pålægges den, som modtager udbytte til sædvanligt underhold fra familiemedlemmer eller samlever, eller den, der modtager udbytte som normalt vederlag for sædvanlige forbrugsvarer, brugsting eller tjenester.

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 25. juni 1999

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 1999

KAPITEL 11. ANDRE FORSLAG

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Gå til bundt\]](#) [\[Forrige dokument\]](#) [\[Næste dokument\]](#)

KAPITEL 11. ANDRE FORSLAG

11.1. Sammenlægning af straffelovens kapitel 28 og 29

I forbindelse med drøftelserne omkring placeringen af bestemmelsen, har det tillige været drøftet, om opdelingen i kapitel 28 og kapitel 29 skulle bibeholdes.

Udvalget finder, at den traditionelle opdeling i henholdsvis berigelsesforbrydelser og andre strafbare formuekrænkelser til dels giver et misvisende billede af, hvilke typer bestemmelser kapitlet indeholder, og at der ikke er noget praktisk behov for opdelingen. Nogle af de forslag til ændringer, der i øvrigt behandles i arbejdsgrupper under udvalget, vil i øvrigt – hvis de skal medtages i straffeloven – kunne placeres i begge kapitler.

Udvalget foreslår derfor, at overskriften "29. kapitel. Andre strafbare formuekrænkelser" udgår, og at kapitel 28 i stedet benævnes "Formueforbrydelser". Der er tale om en ren teknisk ændring, der ikke har betydning for fortolkningen af straffebestemmelserne i kapitlerne 28 og 29.

11.2. Straffelovens § 290

I forbindelse med forslaget om at indsætte hæleribestemmelsen som § 289 a er det overvejet, om straffelovens § 290 bør ophæves, og den foreslåede hæleribestemmelse i stedet indsættes som en ny § 290. Bestemmelsens stk. 1 indeholder en særlig påtaloregel for visse skyldnersvigssager, og dens stk. 2 indeholder særlige muligheder for påtalebortfald i visse sagstyper, hvor offeret er en af gerningsmandens nærmeste.

Straffeloven indeholder flere bestemmelser end § 290, stk. 2, om påtalebortfald efter den forurettedes begæring, jfr. § 213, stk. 2 (vanrøgt m.v.), og § 262, stk. 2 (groft uagtsom frihedsberøvelse).

Udvalget finder, at det bør overvejes at flytte disse bestemmelser til retsplejelovens kapitel 65 om påtalen, der i forvejen i § 722, stk. 1, nr. 6, henviser til særlig hjemmel i lovgivningen til at frafalde tiltale.

Med hensyn til påtalereglen i straffelovens § 290, stk. 1, vedrørende skyldnersvig vedrører den kun sager, hvor ingen særlig sikret ret er krænket (dvs. § 283, stk. 1, nr. 3-sager). Der kræves ikke påtalebegæring, hvis der er foretaget udlæg, uden at det har ført til dækning, hvis konkurs er indtrådt, forhandling om tvangsakkord uden for konkurs er åbnet, eller konkursbegæring er nægtet fremme på grund af boets utilstrækkelighed.

Såfremt ingen af disse situationer foreligger, kræves der påtalebegæring inden 6 måneder efter, at kreditor har fået sådan kundskab, at han har tilstrækkeligt grundlag for at fremsætte påtalebegæring, jfr. straffelovens § 96, stk. 1.

Bestemmelsen finder også anvendelse ved § 292 (tingsødelæggelse m.v. til skade for kreditorer) og § 300 (visse dispositioner, der ikke er omfattet af § 283, til skade for kreditorer).

I praksis er bestemmelsen fortolket som også omfattende aktieselskabers likvidation⁸⁴. Tilsvarende må antages at gælde for alle situationer, der kan sidestilles med de i bestemmelsen nævnte, f.eks. opløsning af selskaber uden midler.

Straffelovsbetænkningen fra 1912 indeholdt i udkastets § 310 en bestemmelse om, at disse skyldnersvigssituationer kun var undergivet påtale, hvis udlægsforretning uden dækning var gennemført, eller konkurs eller forhandling om tvangsakkord uden for konkurs var åbnet, eller almene hensyn krævede påtale. Det fremgår af betænkningen⁸⁵, at bestemmelsen om almene hensyn er medtaget af hensyn til situationer, hvor kreditorerne på grund af skyldnerens ringe økonomiske forfatning ikke ønsker at indgive konkursbegæring med de dertil hørende omkostninger.

Straffelovsbetænkningen fra 1917 indeholdt i udkastets § 259 bestemmelse om, at forholdene kun var undergivet påtale i de situationer, hvor der i dag efter § 290, stk. 1, ikke kræves påtalebegæring. Der var ingen bestemmelse om påtale ud fra almene hensyn. Det fremgår af bemærkningerne⁸⁶, at bestemmelsen om, at konkurs var nægtet fremme på grund af boets utilstrækkelighed, fandtes at dække de situationer, man havde ønsket at dække med bestemmelsen om almene hensyn.

Straffelovsbetænkningen fra 1923 indeholdt i udkastets § 264 indholdsmæssigt den nugældende formulering. Det siges i betænkningen⁸⁷, at tanken er, at skyldneren, selv om han har overtrådt bestemmelsen (nu i § 283, stk. 1, nr. 3), skal være straffri, hvis det lykkes ham at ordne sine forhold uden tab for nogen, mens det ellers – uden for de angivne situationer, hvor der er ubetinget offentlig påtale – skal bero på den tablidende debitor, om forholdet skal påtales.

Udvalget har fundet, at bestemmelsen i hvert fald er utidssvarende i sin formulering.

⁸⁴ Dette gælder også, hvis likvidationen efterfølgende ophæves, jfr. Vestre landsrets kendelse af 13/9 1983 (refereret i Juristen 1985, s. 53, i artiklen Mandatsvig af Finn Meilby og Ulla Høg).

⁸⁵ S. 271.

⁸⁶ S. 247 f.

⁸⁷ Sp. 377.

En af de situationer, hvor der kræves påtalebegæring, er den, hvor mindre erhvervsdrivende ikke har kunnet opnå særlig sikkerhed for, at deres arbejde bliver betalt. I situationer, hvor deres debitor forstikker midler, presses de ofte til at modtage et reduceret beløb, idet de får oplyst, at der ellers vil blive en langvarig konkursbehandling, hvor de langt senere vil få et meget mindre beløb.

Sådanne kreditorer indgiver ikke påtalebegæring, selv om de mener, der er tale om skyldnersvig.

I almindelighed vil politiet ikke blive bekendt med forholdet. Det vil typisk kun ske, hvis der er tale om en systematisk fremgangsmåde gennem længere tid, hvor en eller flere kreditorer på et tidspunkt indgiver anmeldelse, eller i forbindelse med en senere konkurs.

Det er umiddelbart vanskeligt at forestille sig situationer, hvor bestemmelsen reelt gør forskel på, hvad der sigtes og tiltales for. Men skyldneren kan have held til ikke at blive tiltalt, hvis politiet ikke har husket at få en egentlig påtalebegæring inden for de 6 måneder.

Der synes ikke at være nogen særlig begrundelse for, at skyldnersvig, hvor gerningsmanden ved falske foregivender, forstikkelse m.v. unddrager sine aktiver fra kreditorer, ikke altid skal være undergivet samme offentlige påtale som de øvrige berigelsesforbrydelser. Det samme gælder for de øvrige handlinger, hvor bestemmelsen finder anvendelse.

Udvalget foreslår derfor, at § 290, stk. 1, § 292, stk. 2, og § 300, stk. 2, ophæves.

Udvalget foreslår endvidere, at det overvejes tillige at flytte § 290, stk. 2, til retsplejeloven og eventuelt i forbindelse hermed justere ordlyden i bestemmelsen.

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>
Copyright (c) Justitsministeriet 1999

BILAG 1. HVIDVASKREGLER I FATF-LANDE

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Gå til bund\]](#) [\[Forrige dokument\]](#)

BILAG 1. HVIDVASKREGLER I FATF-LANDE

Land	Hvidvaskregler	Bemærkninger om seneste ændring af reglerne
Danmark	Forbud mod hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet (jfr. straffelovens § 191 a), tyveri, ulovlig omgang med hittegods, underslæb, bedrageri, databedrageri, mandatsvig, afpresning, skyldnersvig, røveri, groft smugleri samt i et vist omfang åger. (Følger af straffelovens § 284 og § 300 c).	Danmark blev første gang evalueret ultimo 1992. Ændringen af straffeloven, hvor hvidvask af udbytte fra groft smugleri blev kriminaliseret, blev foretaget i 1994.
*****	*****	*****
Australien	Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle strafbare overtrædelser. (Følger af §§ 81-82 i lov om udbytte fra kriminalitet).	Australien blev første gang evalueret primo 1992. Loven om udbytte fra kriminalitet er fra 1987.
Belgien	Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle strafbare overtrædelser. (Følger af § 505 i den belgiske straffelov).	Belgien blev første gang evalueret primo 1993. § 505 i straffeloven er fra 1990.
Canada	Forbud mod hvidvask af udbytte fra to typer overtrædelser: Narkotikakriminalitet og "virksomhedskriminalitet" ("enterprise crime offences"), hvorved forstås: Bestikkelse af dommere og embedsmænd, korruption, børnepornografi, bordeldrift, rufferi, bedrageri, investeringsbedrageri, bedrageri med regeringens midler, mandatsvig, ulovlige kommissioner, pengefalskforbrydelser, ulovlig book-making og spil, brandstiftelse, mord, tyveri, røveri, afpresning, åger, dokumentfalsk, hvidvask af	Canada blev første gang evalueret primo 1993. Siden denne evaluering er hvidvask af udbytte fra deltagelse i kriminelle organisationer blevet kriminaliseret.

	penge og deltagelse i kriminelle organisationer. (Følger af §§ 462.3 og 462.31 i den canadiske straffelov).	
Finland	Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle strafbare overtrædelser. (Følger af § 1 i kap. 32 i den finske straffelov). Endvidere vedrører § 2 kvalificeret hvidvask (dvs. stort udbytte) og § 3 professionel hvidvask. Disse bestemmelser opererer med udvidede strafferammer, og omfatter også hvidvask af udbytte fra alle strafbelagte overtrædelser.	Finland blev første gang evalueret primo 1994. De nuværende regler trådte i kraft 1/1 1994. Før denne udvidelse var hvidvask af udbytte omfattet af en bestemmelse om narkotikahæleri samt en generel hæleribestemmelse, som henviste til visse bestemte overtrædelser.
Frankrig	Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle strafbare overtrædelser. (Følger af den franske straffelov). Hvidvask af udbytte stammende fra narkotikakriminalitet er herudover særskilt kriminaliseret (gennem § 222-38 i den franske straffelov og § 415 i toldloven).	Frankrig blev første gang evalueret primo 1992. På daværende tidspunkt var der en særskilt bestemmelse om hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet samt en generel hæleribestemmelse, som henviste til visse bestemte overtrædelser.
Grækenland	Forbud mod hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet, bortførelser, røveri, afpresning, tyveri, ulovlig handel med våben, eksplosivstoffer og materialer til kemisk og biologisk krigsførelse samt ulovlig handel med menneskelige organer. (Følger af §§ 5 og 394A i den græske straffelov).	Grækenland blev første gang evalueret primo 1994. Hvidvaskbestemmelserne er fra 1993, og er ikke blevet ændret siden.
Holland	Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle strafbare overtrædelser. (Følger af § 416 (forsætlig overtrædelse) og § 417 (uagtsom overtrædelse) i den hollandske straffelov).	Holland blev første gang evalueret ultimo 1993. §§ 416-417 i straffeloven er fra oktober 1991. Forinden disse bestemmelser, havde Holland en generel hæleribestemmelse, som henviste til visse bestemte overtrædelser.
Hong Kong	Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle strafbare overtrædelser.	Hong Kong blev første gang evalueret primo 1994. På det tidspunkt fandtes der kun et forbud

		mod hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet.
Irland	Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle strafbare overtrædelser . (Følger af § 27 i den irske straffelov).	Irland blev første gang evalueret primo 1994. På tidspunktet for evalueringen forelå de nuværende regler i forslagsform. Før disse regler havde Irland en generel hæleribestemmelse, som henviste til visse bestemte overtrædelser.
Island	Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle overtrædelser af den islandske straffelov .	Island blev første gang evalueret medio 1994. På daværende tidspunkt var der en særskilt bestemmelse om hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet samt en generel hæleribestemmelse, som henviste til visse bestemte overtrædelser.
Italien	Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle forsætlige strafbare overtrædelser .	Italien blev første gang evalueret primo 1993. På det tidspunkt havde Italien særskilte hvidvask-bestemmelser om udbytte fra narkotikakriminalitet, alvorlig afpresning, røveri samt bortførelser. Endvidere havde Italien en generel hæleribestemmelse, som henviste til visse bestemte overtrædelser.
Japan	Forbud mod hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet .	Gældende lov på området er lov om narkotikakontrol m.v. fra 1991.
Luxembourg	Forbud mod hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet, al kriminalitet begået i forbindelse med en kriminel organisation, kidnapning af mindreårige, rufferi, korruption og overtrædelse af våben- og ammunitionslovgivningen .	Gældende lovgivning på området er fra august 1998. Før denne lovgivning var kun hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet strafbart.
New Zealand	Forbud mod hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet . Desuden forbud mod hvidvask	New Zealand blev første gang evalueret primo 1994. På det tidspunkt

	af udbytte fra alvorlig kriminalitet (defineret som kriminalitet med en strafferamme på mindst 5 år).	havde New Zealand blot en generel hæleribestemmelse, som henviste til visse bestemte overtrædelser.
Norge	<p>Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle strafbare overtrædelser (formuleret som "udbytte af en strafbar handling"). (Følger af § 317 i den norske straffelov).</p> <p>Det følger af en dom af 24/10 1997 fra Norges højesteret, at også forberedt skatteunddragelse er omfattet af § 317.</p>	Norge blev første gang evalueret ultimo 1993. § 317 med dens nuværende ordlyd er fra juni 1993. Før dette tidspunkt havde Norge en bestemmelse om narkotikahæleri samt en generel hæleribestemmelse, hvor det var et krav, at der ifm. den erhvervede vinding var sket en formueforskydelse, dvs. at der var en egentlig økonomisk skadelidt.
Portugal	<p>Forbud mod hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet, handel med kemiske prækursorer og våben, afpresning, kidnapning, prostitution, korruption og alvorlig økonomisk og finansiell kriminalitet. (Følger af hvidvaskloven 325/95).</p>	Portugal blev første gang evalueret medio 1994. På daværende tidspunkt var kun hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet kriminaliseret.
Schweiz	<p>Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle strafbare overtrædelser med en strafferamme på mindst 1 år. (Følger af § 305 i den schweiziske straffelov).</p>	Schweiz blev første gang evalueret primo 1993. § 305 er fra medio 1990. I 1994 blev selve deltagelsen i kriminelle organisationer kriminaliseret, og hvidvask af udbytte derfra er følgelig også forbudt .
Singapore	<p>Forbud mod hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet.</p>	Gældende lovgivning på området er fra ultimo 1993.
Spanien	<p>Forbud mod hvidvask af udbytte fra alvorlig kriminalitet (defineret som kriminalitet med en strafferamme på mindst 2 år). (Følger af § 301 om hæleri i den spanske straffelov).</p>	Spanien blev første gang evalueret primo 1994. På daværende tidspunkt var kun hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet kriminaliseret.
Sverige	<p>Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle strafbare forhold.</p>	Sverige blev første gang evalueret primo 1992. Der er i februar 1999

		vedtaget en lovændring, der indfører særlige hvid-vaskbestemmelser som supplement til hæleribestemmelsen, der er blevet revideret.
Tyrkiet	Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle strafbare overtrædelser . (Følger af § 29 i lov om ulovlig narkotikahandel og pengehvidvask).	Tyrkiet blev første gang evalueret ultimo 1994. De nuværende regler om hvidvask forelå også på daværende tidspunkt.
Tyskland	Forbud mod hvidvask af udbytte fra alvorlig kriminalitet (forstået som kriminalitet, hvor der kan idømmes mindst 1 års fængsel) . Desuden forbud mod hvidvask af udbytte fra overtrædelse af lovgivningen om kemiske prækursorer og fra alle typer kriminalitet begået som medlem af en kriminel gruppe eller organisation .	Tyskland blev første gang evalueret ultimo 1993. Hvidvaskreglerne er ikke ændret siden. Der er for det tyske parlament fremsat forslag i 1997 om tillige at kriminalisere hvidvask af udbytte fra prostitution, smugling af cigaretter, afpresning, ulovlig spillevirksomhed, miljøkriminalitet, "nuklear" kriminalitet og ulovlig menneskesmugling.
U.K.	Forbud mod hvidvask af udbytte fra alle strafbare overtrædelser (i den engelske straffelov § 29 formuleret som "criminal conduct"). Der skal dog være tale om en "in-dictable offence", dvs. en overtrædelse med offentlig påtale, hvorfor visse mindre alvorlige overtrædelser ikke er omfattet.	U.K. blev første gang evalueret primo 1992. På daværende tidspunkt var der kun forbud mod hvidvask af udbytte fra narkotikakriminalitet og terrorisme.
USA	Forbud mod hvidvask af udbytte fra i alt ca. 150 strafbare overtrædelser, deriblandt: narkotikakriminalitet, smugling, diverse former for berigelseskriminalitet, finansiell kriminalitet, selskabskriminalitet, miljøkriminalitet, ulovlig immigration, terrorisme og svindel med sundhedssystemet . (Følger af §§ 1956 og 1957 i den amerikanske hvidvasklov).	USA blev første gang evalueret ultimo 1992. Siden da har USA kriminaliseret hvidvask af penge fra ulovlig immigration, terrorisme og svindel med sundhedssystemet.
Østrig	Forbud mod hvidvask af udbytte fra strafbare forhold med en strafferamme på mere end 3 års fængsel samt	Østrig blev første gang evalueret primo 1993. På daværende tidspunkt havde Østrig en

toldbedrageri, unddragelse af import- og eksportforpligtelser og bestikkelse. (Følger af § 165 i den østrigske straffelov)

hæleribestemmelse, som kun vedrørte udbytte fra tyveri.

[\[Forside\]](#) [\[Indholdsfortegnelse\]](#) [\[Top\]](#) [\[Forrige dokument\]](#)

[Justitsministeriet](#) Version 1.0 den 25. juni 1999

Denne publikation findes på adressen: <http://jm.schultzboghandel.dk>

Copyright (c) Justitsministeriet 1999